

BIBLIOTEKA GŁÓWNA AKADEMII WYCHOWANIA FIZYCZNEGO
IM. JERZEGO KUKUCZKI W KATOWICACH

BIBLIOTEKA UNIwersYTETU ŚLĄSKIEGO

INSTYTUT BIBLIOTEKOZNAWSTWA I INFORMACJI NAUKOWEJ UNIwersYTETU ŚLĄSKIEGO

BIBLIOTHECA NOSTRA

RADA NAUKOWA

JAN MALICKI - przewodniczący (Uniwersytet Śląski), ANTONI BARCIAK (Uniwersytet Śląski), NADIA CAIDI (University of Toronto), GIUSEPPE CATALDI (Università degli Studi di Napoli „L'Orientale”), ELŻBIETA GONDEK (Uniwersytet Śląski), JANUSZ ISKRA (Akademia Wychowania Fizycznego w Katowicach), MARIA ANNA JANKOWSKA (University of Idaho), MILAN KONVIT (Slezská univerzita, Opava), DARIUSZ PAWELEC (Uniwersytet Śląski), MIROSLAW PONCZEK (Akademia Wychowania Fizycznego w Katowicach), MIRCEA REGNEALĂ (Universitatea din București), IRENA SOCHA (Uniwersytet Śląski), WOJCIECH ŚWIĄTKIEWICZ (Uniwersytet Śląski), JACEK WÓDZ (Uniwersytet Śląski)

REDAKCJA

JOLANTA GWIOŹDZIK – redaktor naczelny (Instytut Bibliotekoznawstwa i Informacji Naukowej UŚ), MARIA KYCLER - redaktor (Biblioteka UŚ), MARIUSZ PACHA - redaktor (Biblioteka Główna AWF), KATARZYNA BARAN - sekretarz (Biblioteka Główna AWF), JOANNA STARZAK, DAMIAN ZIÓLKOWSKI (Biblioteka Główna AWF), ANETA DRABEK (Biblioteka UŚ), AGATA MUC, BOGUMIŁA WARZACHOWSKA (Biblioteka Teologiczna UŚ), MARTA KUNICKA (Biblioteka Wydziału Prawa i Administracji UŚ), HANNA LANGER, IZABELA SWOBODA (Instytut Bibliotekoznawstwa i Informacji Naukowej UŚ), MONIKA MOSZCZYŃSKA (Biblioteka Główna Politechniki Śląskiej), IZABELA JURCZAK (Biblioteka Wyższej Szkoły Humanitas w Sosnowcu), HANNA BATOROWSKA (Instytut Informacji Naukowej i Bibliotekoznawstwa Uniwersytetu Pedagogicznego w Krakowie), GRAŻYNA TETELA (UŚ), WESELINA GACIŃSKA (Universidad Autónoma de Madrid) - tłumaczenie abstraktów

CZASOPISMO POWSTAJE PRZY WSPÓŁUDZIALE
SEKCJI BIBLIOTEK SZKÓŁ WYŻSZYCH STOWARZYSZENIA BIBLIOTEKARZY POLSKICH
PRZY ZARZĄDZIE OKRĘGU W KATOWICACH

CZASOPISMO UKAZUJE SIĘ W WERSJI DRUKOWANEJ (REFERENCYJNEJ) ORAZ ELEKTRONICZNEJ

BIBLIOTEKA GŁÓWNA AKADEMII WYCHOWANIA FIZYCZNEGO
IM. JERZEGO KUKUCZKI W KATOWICACH

BIBLIOTEKA UNIwersYTETU ŚLĄSKIEGO

INSTYTUT BIBLIOTEKOZNAWSTWA I INFORMACJI NAUKOWEJ UNIwersYTETU ŚLĄSKIEGO

BIBLIOTHECA NOSTRA

ŚLĄSKI KWARTALNIK NAUKOWY

Nr 1 (31) 2013

INFORMATION LITERACY
TEORIA I PRAKTYKA

KATOWICE 2013

REDAKTOR TEMATYCZNY
HANNA BATOROWSKA

REDAKCJA MERYTORYCZNA
Grażyna Wilk

REDAKCJA JĘZYKOWA
Rosa de Viña Carmona, Irina Lewandowska, Paulina Popławska, Joachim Weitz

REDAKCJA STATYSTYCZNA
Piotr Czajka

KOREKTA
Aneta Drabek

WYDAWCA
Akademia Wychowania Fizycznego im. Jerzego Kukuczki w Katowicach
© Copyright by Akademia Wychowania Fizycznego im. Jerzego Kukuczki
w Katowicach 2013

ADRES REDAKCJI
Biblioteka Główna Akademii Wychowania Fizycznego
im. Jerzego Kukuczki w Katowicach
ul. Mikołowska 72 A, 40-065 Katowice,
tel. 32 207 51 48, e-mail: bibliothecanostra@gmail.com

WERSJA ELEKTRONICZNA
<http://www.bibliothecanostra.awf.katowice.pl>

REDAKCJA TECHNICZNA,
SKŁAD I ŁAMANIE
Firma Usługowa „VIOLETPRESS”

DRUK
Poligrafia AWF im. Jerzego Kukuczki,
ul. Mikołowska 72 C, 40-065 Katowice
Nakład: 210 egz.

Zapraszamy zainteresowane instytucje do zamieszczania informacji
o swojej ofercie na łamach Bibliotheca Nostra.
Kontakt: tel. 32 207 51 35, e-mail: bibl@awf.katowice.pl

ISSN 1734-6576
e-ISSN 2084-5464

SPIS TREŚCI

INFORMATION LITERACY. TEORIA I PRAKTYKA

Information literacy i information culture w świetle literatury przedmiotu • 9

ARTYKUŁY • 26

Joanna Dziak, Ewa Rozkosz, Magdalena Karciarz, Zuza Wiorogórska *Edukacja informacyjna w polskich bibliotekach akademickich – raport z badań* • 26

Barbara Kamińska-Czubała *Wnioski z badań nad zachowaniami informacyjnymi młodych użytkowników dla edukacji informacyjnej* • 42

Dagmara Bubel *Information literacy jako kluczowa kompetencja w procesie kształcenia ustawicznego na przykładzie projektu i-literacy realizowanego na Uniwersytecie w Augsburgu* • 57

Ewa Piotrowska, Renata M. Zajac *Information literacy w bibliotekach niemieckich i polskich uczelni pedagogicznych* • 72

Patrycja Hrabiec-Hojda *Specyfika usług infobrokerskich a kompetencje informacyjne infobrokera* • 87

SPRAWOZDANIA • 96

Barbara Woźniak *„Pro Fide et Patria – Dla Wiary i Ojczyzny”. Wystawa grafiki i rysunku w Muzeum Miejskim Suchej Beskidzkiej inspiracją dla projektu edukacji biblioteczno-muzealnej zrealizowanego wspólnie z Mediateką Zespołu szkół im. Walerego Goetla w Suchej Beskidzkiej* • 96

Małgorzata Waga *Rola biblioteki akademickiej w kształtowaniu społeczeństwa obywatelskiego* • 103

Iwona Sagan, Marta Sztark-Żurek *Rola ośrodków informacji naukowej w nabywaniu i kształtowaniu umiejętności informacyjnych – sesja środowiska Zachodniopomorskiego Porozumienia Bibliotek* • 107

Anna Suchecka *V Ogólnopolska Konferencja Naukowa „Informacja w świecie cyfrowym. Technologia – Zarządzanie – Edukacja”* • **110**

Małgorzata Skowrońska *Biblioteka Hotelu Krasicki w Lidzbarku Warmińskim* • **116**

Hanna Batorowska *Pierwsza Giełda Współpracy bibliotek publicznych i szkolnych* • **120**

Hanna Nizińska *Konferencja „Kościelne zbiory muzyczne w bibliotekach polskich”* • **123**

OMÓWIENIA I RECENZJE • 127

Ewa Jadwiga Kurkowska : *Edukacja informacyjna w bibliotekach a rozwój społeczeństwa wiedzy* (Renata Frączek) • **127**

Dwa wykłady Mariusza Jędrzejki o niedoskonałości procesu wychowania i edukacji do mediów: „Dzieci i nowe multimedia”, „Młodzież w zaburzonym świecie” (Hanna Batorowska) • **130**

WYDARZENIA • 135

BIBLIOTEKA AWF W KATOWICACH MATERIAŁY • ZBIORY • WYDARZENIA

OMÓWIENIA • 140

Tom Hinch, James Higham: *Sport Tourism Development* (Rajmund Tomik) • **140**

INFORMACJE • 144

Aktualny wykaz czasopism dostępnych w Bibliotece Głównej AWF im. Jerzego Kukuczki w Katowicach • **144**

Bazy danych dostępne w Bibliotece Głównej AWF im. Jerzego Kukuczki w Katowicach • **148**

NOWOŚCI W ZBIORACH • 149

Wykaz książek zarejestrowanych w Bibliotece Głównej AWF w Katowicach w I kwartale 2013 roku • **149**

WYDAWNICTWA AWF • 165

Plan wydawniczy na 2013 rok • **168**

CONTENTS

INFORMATION LITERACY. THEORY AND PRACTICE

Information literacy and information culture in the light of the specialized literature • 9

ARTICLES • 26

Joanna Dziak, Ewa Rozkosz, Magdalena Karciarz, Zuza Wiorogórska *Information education in the Polish academic libraries – report on the study* • 26

Barbara Kamińska-Czubala *The conclusions of the research on the information behavior of young users for information literacy* • 42

Dagmara Bubel *Information literacy as a key competence in the process of life time learning on the example of i-literacy project in the Augsburg University* • 57

Ewa Piotrowska, Renata M. Zajac *Information literacy in the German and Polish pedagogical libraries* • 72

Patrycja Hrabiec-Hojda *The characteristics of the information broker service market and the infobroker's information competence* • 87

REPORTS • 96

Barbara Woźniak „*Pro Fide et Patria – For Faith and Nation*”. *The exhibition of graphics and drawing in the Sucha Beskidzka City Museum and inspiration for the library-museum education project in collaboration with W. Goetel Mediateka ZS in Sucha Beskidzka* • 96

Małgorzata Waga *The role of the academic library in creating the civil society* • 103

Iwona Sagan, Marta Sztark-Żurek *The role of the scientific information centers in gaining and developing the information skills – the session by Zachodniopomorskie Porozumienie Bibliotek* • 107

Anna Suchecka *5th National Scientific Congress "Information in the digital world. Technology – Management - Education"* • 110

Małgorzata Skowrońska *The library of Hotel Krasicki in Lidzbark Warmiński* • **116**

Hanna Batorowska *The First Cooperation Exchange of the public and school libraries.* • **120**

Hanna Nizińska *Report on the conference "The Church musical collections in the Polish libraries"* • **123**

DISCUSSIONS AND REVIEWS • 127

Ewa Jadwiga Kurkowska : *Education information in the libraries and the development of the information society* (Renata Frączek) • **127**

Two lectures of Mariusz Jędrzejko on the imperfections in the process of media education: "Children and the new multimedia", "The youth in the unsettled world" (Hanna Batorowska) • **130**

EVENTS • 135

ACADEMY OF PHYSICAL EDUCATION (AWF) IN KATOWICE MATERIALS • COLLECTIONS • EVENTS

REVIEWS • 140

Tom Hinch, James Higham: *Sport Tourism Development* (Rajmund Tomik) • **140**

INFORMATION • 144

A current register of periodicals available at the Main Library of The Jerzy Kukuczka Academy of Physical Education in Katowice (Biblioteka Główna AWF) • **144**

Databases available at the Main Library of The Jerzy Kukuczka Academy of Physical Education in Katowice (Biblioteka Główna AWF) • **148**

NEWS IN THE COLLECTION • 149

Books registered in the Main Library of The Jerzy Kukuczka Academy of Physical Education in Katowice (Biblioteka Główna AWF) in first quarter of 2013 • **149**

AWF'S PUBLISHING NEWS • 165

Release schedule for 2013 • **168**

INFORMATION LITERACY I INFORMATION CULTURE W ŚWIELE LITERATURY PRZEDMIOTU

Problematyka literatury przedmiotu z zakresu kultury informacyjnej i kompetencji informacyjnych omówiona została na podstawie analizy stanu badań zaprezentowanych przez autorkę w książce pt.: *Kultura informacyjna w perspektywie zmian w edukacji* [Batorowska, 2009] oraz literatury cytowanej przez Jesúsa Lau'a w *Wytycznych IFLA* odnoszących się do kompetencji informacyjnych w procesie uczenia się przez całe życie [Lau, 2011].

Information literacy i *information culture* definiowane są w literaturze światowej w różnorodny sposób, a co za tym idzie różne dyscypliny wiedzy zakreślają w odmienny sposób obszar badań związanych z tymi pojęciami. *Information literacy* w potocznym rozumieniu identyfikowana jest z alfabetyzacją informacyjną, sprawnościami, a co najwyżej z umiejętnościami informacyjnymi. Natomiast środowisko bibliotekarzy i pracowników informacji postrzega *information literacy* (IL) jako biegłość informacyjną (zaawansowany poziom kompetencji informacyjnych), rozwijanie umiejętności informacyjnych, kompetencje informacyjne (złożone umiejętności i cele osiągane drogą edukacji informacyjnej), proces rozwijania kompetencji informacyjnych, a w konsekwencji jako edukację informacyjną skoncentrowaną na wykorzystywaniu informacji, a nie na umiejętnościach jej wyszukiwania. W tym ujęciu *information literacy* to umiejętność wyszukiwania i wykorzystywania informacji, kluczowa umiejętność dla procesu uczenia się przez całe życie. Osoby kompetentne informacyjne są świadome istnienia strategii wyszukiwania informacji, posiadają umiejętność krytycznego myślenia aby selekcjonować, odrzucać, syntetyzować i prezentować informacje na nowe sposoby w celu rozwiązywania realnych problemów [Lau, 2011, s. 15–17]. W kontekście poszukiwania, interpretowania i generowania nowych pomysłów piszą o *information literacy* J. McKenzie, G. Byerly, C.S. Brodie, C.C. Kuhlthau i inni. Podejście konstruktywistyczne do edukacji informacyjnej, której celem jest anga-

zowanie słuchaczy do wykorzystywania informacji w celu rozwiązywania problemów i tworzenia nowej wiedzy poprzez aktywne dochodzenie do wniosków prezentują D.A. Bligh i G. Walton. W edukacji tej istotę stanowią umiejętności wykorzystywania różnych strategii wyszukiwawczych, dokonywania oceny i wykorzystywania różnych stylów uczenia się [Lau, 2011, s. 18].

W odniesieniu do *Wytucznych IFLA* dotyczących kompetencji informacyjnych można zauważyć, że międzynarodowy zespół specjalistów biorących udział w publicznej recenzji tego dokumentu, szczególnie grupa reprezentująca środowisko edukacyjne w Stanach Zjednoczonych, Francji, Wielkiej Brytanii, Szwecji, Norwegii, Egipcie, Chile i Meksyku, nie analizował zagadnienia *information literacy* w kontekście kultury informacyjnej użytkowników bibliotek. Dokument powstał na bazie bogatej literatury przedmiotu, w której *information literacy* omawiane było głównie pod kątem problemów teoretycznych i definicyjnych (D. Bawden, S. J. Behrens, Ch.S. Bruce, S.C. Brodie, A. Bundy, G. Byerly, S. Campbell, P. Candy, J. Cortès, M. R. Flaspohler, V. E. Hancock, B. Humes, C. Kapitzke, H. Klaus, C. C. Kuhlthau, M. Mednick, E. Owusu, H. Rader); pod kątem programów kształcenia kompetencji informacyjnych i standardów będących podstawą ich tworzenia (Ch. S. Bruce, M. Diable, M. R. Flaspohler, N. Ford, C. Gardnem, D. Gonzáles, E. Grassian, B. Gratch, F. Horton Jr., A. J. Jones, J. Kaplowitz, J. Lau, L. Siitonen, C. Spaeth, L. Walter, G. Walton). Pisząc o standardach edukacji informacyjnej, autorzy zwracali uwagę na uwzględnianie w nich trzech podstawowych elementów, do których zaliczyli pozyskiwanie, ocenę i wykorzystywanie informacji. Dlatego wypracowano model kształtowania tych kompetencji, w którym są one włączone w zawartość, strukturę i całość programu nauczania, a ich rozwój uznano za proces ciągle wymagający stałego rozwijania na wszystkich etapach edukacji: podstawowym, średnim i wyższym. Zagadnienie kompetencji informacyjnych w kontekście procesu uczenia się przez całe życie zostało zaprezentowane w *Wytucznych IFLA* na podstawie analizy publikacji, których autorami byli m.in.: A. Bundy, P. Candy, D. Case, J. Donnahan, F. T. Evers, V. E. Hancock, M. Hepworth, M. Nimon, B. B. Stein.

Natomiast obszar badań nad kulturą informacyjną koncentruje się wokół teoretycznych zagadnień związanych z kompetencjami informacyjnymi i ich systematyką oraz działań związanych z wypracowaniem metod zmierzających do efektywnego propagowania kultury informacji (*information culture, information literacy*) w społeczeństwie¹. Carla Basili, profesor Consilio Nazionale delle Ricerche we Włoszech, wprowadza do nauki dziesięć propozycji tez wynikających z analizy zjawiska kompetencji informacyjnych [Basili, 2008, s. 15]. Opiera je na perspektywie dyscypliny,

¹ Tekst ten jest fragmentem wstępu do książki: [Batorowska, 2009, s. 10–16].

w ramach której kompetencje informacyjne traktowane są jako przejaw kultury informacyjnej i jako przedmiot badań nad informacją. Zwraca także uwagę na perspektywę społeczno-polityczną, zgodnie z którą kompetencje informacyjne postrzegane są jako swoisty cel polityki edukacyjnej oraz dodatkowo na perspektywę kognitywną, w której kompetencje informacyjne traktowane są jako specyficzny rodzaj indywidualnych kompetencji [Basili, 2008, s. 28]. Takie podejście umożliwiło wyodrębnienie czterech obszarów zagadnień dotyczących badań nad tymi kompetencjami, tj. obszaru przyczyn i uwarunkowań kompetencji informacyjnych, obszaru świadomości polityki, obszaru planowania i implementacji oraz obszaru rozwoju indywidualnego.

Information literacy traktowana jest przez Carłę Basili w dwojaki sposób. Po pierwsze – jako proces, który utożsamiany jest z czynnością kształcenia umiejętności informacyjnych oraz rozpowszechniania ich znaczenia w społeczeństwie, po to aby osiągnęło ono minimalny poziom sprawności w zakresie wyszukiwania, ewaluacji i wykorzystywania informacji pochodzących z różnych źródeł. Po drugie – jako status, czyli stan bycia kompetentnym informacyjnie, tj. posiadania kompetencji do wyszukiwania, ewaluacji i wykorzystywania informacji, który jest rezultatem tego procesu.

Wprowadzone do nauki tezy, wynikające z analizy zjawiska kompetencji informacyjnych, Carla Basili sformułowała w formie następujących ustaleń: kultura informacyjna wywodzi się z pola badawczego dokumentacji i nauki o informacji; kultura informacyjna łączy zagadnienia technologiczne i technikę z teorią; kultura informacyjna jest wiedzą, która obejmuje pola badań różnych dziedzin nauki i różne obszary życia; kultura informacyjna nie jest ani kulturą informatyczną ani komputerową, gdyż interesuje się doбором źródeł informacji potrzebnych do rozwiązywania problemów, np. w zakresie procesów decyzyjnych, ma ścisły związek z tymi procesami; kultura informacyjna jest podstawą istnienia społeczeństwa informacyjnego; kultura informacyjna to przedmiot i cel polityki edukacyjnej a zarazem polityki informacyjnej państwa; *information literacy* to standard minimum kompetencji informacyjnych; kultura informacyjna wymaga wprowadzania zmian w systemie edukacyjnym. Tezy te wskazują, że obszar badań *information literacy* jest bardzo szeroki i ma wiele wspólnych zakresów z różnymi dyscyplinami wiedzy.

W świadomości społeczeństwa polskiego termin *information literacy* zbyt często utożsamiany jest wyłącznie z elementarnymi umiejętnościami wyszukiwania informacji lub ze szkoleniem w zakresie tych umiejętności, gdy w literaturze światowej, głównie amerykańskiej, angielskiej, australijskiej, już dawno zyskał rangę dyscypliny wywodzącej swój obszar badawczy

z bibliotekoznawstwa, a konkretniej z dokumentacji i nauki o informacji², z bibliografii, archiwistyki, nauki o bibliotece, ale także z metodologii badań naukowych, informatyki itp. Szczególnie silny związek łączy ją z dokumentacją, skąd *information literacy* zaczerpnęła trzy fundamentalne elementy: wiedzę o różnorodnych źródłach informacji, ewaluację i krytykę źródeł oraz ich typologię [Basili, 2008, s. 18]. Teoretyczne komponenty *information literacy* oparte są jednak na zasadach, strukturze, metodologii wywodzącej się z nauki o informacji, a zwłaszcza z takich jej działów jak architektura systemów informacyjno-wyszukiwawczych, indeksowanie i analizowanie dokumentów, metodologia i ewaluacja źródeł, prawa informacji, etyka korzystania z informacji, zagadnienia aksjologiczne w pracy z informacją itd. Nic więc dziwnego, że Fritz Machlup i Una Mansfield akcentują związek kultury informacyjnej z polami badawczymi takich dyscyplin jak nauki kognitywne, nauka o informacji i komputerach, sztuczna inteligencja, lingwistyka, bibliotekoznawstwo i informacja naukowa, cybernetyka, teoria informacji, teoria matematyki, teoria systemów [Basili, 2008, s. 17–18]. Nie ograniczają zatem kultury informacyjnej do zagadnień użycia narzędzi informacji i szkolenia użytkowników w zakresie praktycznych umiejętności korzystania ze źródeł informacji. Jeremy J. Shapiro i Shelley K. Hughes podążają dalej, zaliczając *information literacy* do sztuk wyzwolonych, które dostarczają wiedzy nie tylko na temat: co i jak stosować, ale też dlaczego. Kulturę informacyjną obaj badacze łączą zatem z wiedzą o informacji i korzystaniu z niej, z umiejętnością dostrzegania społecznych, kulturowych i filozoficznych kontekstów korzystania z informacji, z refleksją na jej temat, z refleksją nad *information literacy* jako całością i wielowymiarową filozofią. Takie podejście do *information literacy* gwarantuje według nich przygotowanie ludzi do funkcjonowania w społeczeństwie informacyjnym i jest podstawą ich humanistycznego wychowania. Służy także postępowi społecznemu i przeciwdziała procesowi wykluczenia społecznego³ [Shapiro i Hughes, 1996].

Kompetencje informacyjne przyczyniają się do pobudzenia aktywności społecznej ludzi, rozumienia idei kształcenia przez całe życie, uczenia się

² B. Sosińska-Kalata wyróżnia 13 kategorii tematycznych we współczesnych badaniach prowadzonych w zakresie nauki o informacji, zaliczając do nich: użytkowników informacji, zachowania informacyjne, użytkowanie informacji, socjologię informacji; metody organizacji i reprezentacji wiedzy; komunikację, zarządzanie sieciami informacyjnymi, współpracę, transfer wiedzy; modele i metody wyszukiwania informacji; teorię informacji, zagadnienia ogólne; projektowanie systemów informacyjnych; zarządzanie informacją i wiedzą; politykę informacyjną, prawo informacyjne; przetwarzanie informacji, generowanie, zapisywanie, archiwizowanie, dystrybucję; przetwarzanie języka naturalnego, lingwistykę komputerową; bibliometrię, informetrię, webometrię, naukometrię; biznes informacyjny, ekonomię informacji; systemy inteligentne [Materska, 2008, s. 22–23].

³ Ross Tood w swych pracach poświęca także dużo uwagi problemom filozofii *information literacy* oraz teorii (zasadom), a także zagadnieniom prakseologicznym z nią związanym.

aby wiedzieć⁴, walki z wykluczeniem informacyjnym, przeciążeniem informacyjnym, smogiem itd. Zagraniczni teoretycy i praktycy problemów kultury informacyjnej są zgodni, że odpowiedzialność za rozwój świadomości informacyjnej obywateli ponosi rząd i to on *information literacy* winien uznać za priorytetowy cel polityki edukacyjnej i komponent polityki informacyjnej państwa. Wprowadzenie wymogu szkolenia obywateli w zakresie *information literacy* łączy się z realizacją polityki edukacyjnej na różnych szczeblach: prowincjonalnym, regionalnym, miejskim, uniwersyteckim, szkolnym itd. Bez względu na jego typ, jak pisze Carla Basili, wypracowane zostały minima kompetencji informacyjnych, które realizowane są na poziomie podstawowym, zaawansowanym lub specjalistycznym [Basili, 2008, s. 24]. Różnice pomiędzy nimi polegają na poziomie konfiguracji treści i wprowadzaniu coraz wyższego stopnia szczegółowości i trudności przy zachowaniu stałego programu szkolenia. Na poziomie podstawowym użytkownik powinien opanować sprawności w zakresie wartościowania i oceny informacji, jej wyszukiwania i ewaluacji oraz mieć ogólne wyobrażenie o świecie informacji. Na poziomie zaawansowanym musi ponadto pozyskać umiejętność analizy źródeł informacji, rozumienia procesu wyszukiwawczego, zasad reprezentacji wiedzy w dokumentach (np. kategoryzacji, klasyfikacji, indeksowania) oraz opanowanie zasad naukowego pisania (opracowania źródeł informacji). Poziom specjalistyczny obejmuje dodatkową wiedzę specjalistyczną na temat źródeł informacji z danej dziedziny i umiejętności ich doboru oraz dostosowania narzędzi wyszukiwawczych, a także znajomość systemu pojęciowego dyscypliny i słownictwa specjalistycznego, umiejętność pisania tekstów specjalistycznych z zastosowaniem terminów z danej dziedziny itd.

Obecnie jako zasadę przyjmuje się łączenie umiejętności korzystania z nowoczesnych technologii informacyjnych z uczeniem się i nauczaniem tych technologii w kontekście, w celu rozwiązywania konkretnych problemów. Takie stanowisko reprezentują Michael B. Eisenberg (dyrektor Clearinghouse on Information & Technology, Profesor of Information Studies Syracuse University), Doug Johnson i Robert E. Berkowitz. Swoje tezy przedstawili w „wielkich” sześciu sprawnościach charakteryzujących podejście do informacyjnego rozwiązywania problemów (*The Big Six Skills approach to information problem – solving*) [Eisenberg i Johnson, 1996].

Powszechne kształcenie kompetencji informacyjnych nie jest jednak możliwe bez wprowadzenia zmian w systemie edukacji. Carla Basili podkreśla zatem, że potrzebne są standardy wymogów stawianych w zakresie *information literacy*, istnieje konieczność opracowania podręczników do nauczania kultury informacyjnej, opracowania samouczków do indywidualnego doskonalenia sprawności w zakresie podstawowych umiejętności informa-

⁴ Jest to jeden z czterech filarów edukacji opisanych w *Raporcie dla UNESCO* w kolejności: uczyć się, aby wiedzieć; uczyć się, aby działać; uczyć się, aby żyć wspólnie, uczyć się współzycia z innymi; uczyć się, aby być. [Edukacja, 1998, s. 85–98].

cyjnych i opracowania jednolitego programu szkoleń w zakresie *information literacy* prowadzonych przez wszystkie biblioteki, jak również wprowadzenia certyfikatu kompetencji informacyjnych zarówno na poziomie wyższym jak i na poziomach niższych, np. w formie Informacyjnego Prawa Jazdy, analogicznie do funkcjonującego już Komputerowego Prawa Jazdy⁵. Najważniejsze jest jednak wypracowanie spójnej polityki systemu edukacyjnego państwa, w którym kultura informacyjna zajmie znaczące miejsce. Służyć temu przesłaniu miały wytyczne zawarte w Raporcie końcowym opracowanym przez ALA (American Library Association) w 1998 roku oraz w jego aktualizacji powstałej dziesięć lat później. W obu raportach wyeksponowana jest konieczność zapewnienia warunków rozwoju *information literacy* przez państwo, odpowiednie ministerstwa, wydziały edukacji, szkolnictwo wyższe oraz podkreśla się, że jakość edukacji zależy nie tylko od inwestycji w technologie, ale głównie w programy edukacji informacyjnej [Progress Report, 1998].

Information culture i information literacy w latach osiemdziesiątych zeszłego stulecia zyskały wśród zagranicznych naukowców i praktyków zajmujących się problemami nauki o informacji, dokumentacji i bibliotekoznawstwa status ważkiego tematu wymagającego podjęcia kompleksowych badań⁶. Już wówczas zwrócono uwagę, że kultura informacyjną to nie tylko sprawność posługiwania się narzędziami informacyjnymi. Powinno się ją zatem łączyć z dynamicznym procesem umożliwiającym doskonalenie intelektualnych zdolności użytkowników informacji, z działaniami, których celem jest wyposażenie ich w narzędzia i kompetencje konieczne do tworzenia wiedzy, a także umożliwienie zwiększonej aktywności we wszystkich sferach życia (socjalizacja informacji) poprzez rozwój świadomości informacyjnej jednostki i całych społeczności. W taki sposób kulturę informacyjną pojmują Elsa Ramirez z Library Science Research Center of the National University of Mexico, Judith Licea oraz José López Yepes z Madrytu [Ramirez, 2002; Virkus, 2003].

Kierunki badań nad *information literacy* prowadzone w krajach europejskich zostały szczegółowo omówione przez Sirje Virkus'a z Departament of Information & Communications Manchester Metropolitan University

⁵ Europejskie Komputerowe Prawo Jazdy (ECDL) wprowadzone przez Unię Europejską jest certyfikatem, poświadczającym zdanie egzaminu teoretycznego w zakresie podstawowych pojęć technologii informacyjnej i sześciu egzaminów praktycznych sprawdzających umiejętność obsługi komputera. Idea ECDL zyskała ostatnio rangę Międzynarodowego Komputerowego Prawa Jazdy (ECDL).

⁶ Christine Susan Bruce podaje, że idea *information literacy* sięga swymi korzeniami lat 70. XX wieku [Bruce, 2004]. Terminu *information literacy* po raz pierwszy użył amerykański edukator Paul Zurkowski w 1974 [Zurkowski, 1974]. Natomiast idea *information literacy* w edukacji sięga lat 80. a w kolejnych latach wypracowano popularne programy edukacyjne z tego zakresu autorstwa D.W. Farmer i T. F. Mech (1992), P. Breivik (1998), K.L. Spitzer i M.B. Eisenberg i C. Lowe (1998), J. Henri i K. Bonnano (1999), Ch. S. Bruce i P. Candy (2000) [Bruce, 2004].

w Wielkiej Brytanii w oparciu o analizę światowej literatury z lat 1983–2003 [Virkus, 2003]. Autor przytacza poglądy najważniejszych badaczy, którzy w poszczególnych krajach przyczynili się do rozwoju kultury informacyjnej. Znacząca dla tematu jest też publikacja Alan’a Bundy z University of South w Australii a zarazem członka ANZIIL i CAUL, w której scharakteryzowano organizację i problematykę badań nad *information literacy* w Australii i Nowej Zelandii w latach 1965–2000 [Bundy, 2004]. Uzupełnia ją praca przygotowana przez zespół specjalistów zajmujących się kulturą informacyjną w składzie: Hilary Hughes, Michael Middleton, Christie Susan Bruce, Lynn McAllister, Sylvia Edwards z Queensland University of Technology, w której zanalizowano powyższe zagadnienie odnoszące się do działań podejmowanych w Australii i opisanych w publikacjach z lat 2000–2005 [Hughes i in., 2005]. Istotna dla tej tematyki jest niewątpliwie także publikacja dotycząca problemów definicyjnych *information literacy* podejmowanych przez autorów w Wielkiej Brytanii w latach 1996–2004, przygotowana przez zespół ekspertów, głównie przez Chrisa Armstronga, Debbi Boden, Stephena Towna, Marcusa Woolley’a, Sheilę Webber i Angelę Abell [Armstrong i in., 2005]. Z obszernych opracowań przeglądowych poświęconych kompetencjom informacyjnym wymienić należy także publikację pt.: *School as Information Literate Learning Communities* zamieszczoną na stronie internetowej Warrior Librarian, odnoszącą się do światowej literatury z lat 1976–2003 (głównie jednak z lat 90. XX wieku) [Credaro, 2006].

Na podstawie wymienionych dokumentów ustalono, że podwaliny pod rozwój *information literacy* w Australii położyli: Ch. S. Bruce, A. Bundy, P. C. Candy, R. Catts, I. Doskatsch, S. Edwards, C. McGurk, D. Harrison, M. Hepworth, H. Hughes, B. Johnson, P. Mitchell, A. Muir, Ch. Oppenheim, N. Radomski, S. Webber, L. Wright.

W Stanach Zjednoczonych znaczące okazały się prace takich autorów jak: S. J. Behrens, R. E. Berkowitz, P. Breivik Senn, M. McCartin, Ch. S. Doyle, M. B. Eisenberg, P. Feid, C. Lowe, A. M. Riedling, N. H. Seaman, L. Snaveley, K.L. Spitzer, P. Wilson, P. Zurkowski.

W Wielkiej Brytanii do rozwoju tej nowej dyscypliny przyczynili się: A. Abell, Ch. Armstrong, D. Boden, M. Burke, G. Cheetham, G. Chivers, S. Corral, P. Heeks, J. E. Herring, D. Hopkins, C.C. Kuhlthau, M. Marland, B. Nisen, R. Rogers, S. Town, M. Woolley.

W krajach europejskich badania nad problematyką *information literacy* jako dyscypliny lub jako kompetencji informacyjnych prowadzą tacy badacze jak: C. Basili, D. Boccardi, R. Zappa z Włoch; R. Audunson, N. Fjällbrant, I. Malley, R. Nordlie z Norwegii; A. K. Boekhorst z Holandii; B. Kuhne ze Szwecji; B. Homann z Niemiec; L. Järveläinen, R. Savolainen, K. Sinikara, S. Ungern-Sternberg z Finlandii; A. Skov, H. Skærbak z Danii; H. B. Rader z Irlandii; M. Steinbuch, F. Zumer ze Slovenii, V. T. Borovansky z Czech; J. Licea, E. Ramirez z Meksyku; F. J. Bernal,

H. Gómez, U. Pasadas z Hiszpanii. W światowej literaturze poświęconej problemom terminologicznym, teoretycznym, historycznym, organizacyjnym, edukacyjnym *information literacy*, a szczególnie zagadnieniom kompetencji i standardów w zakresie IL, występują nazwiska autorów, których prace wnoszą istotny wkład do rozwoju idei *information culture*. Należą do nich: S. Behrens, A. Bleakley, E. Burmaster, J. L. Carrigan, K. McDonald, N. O'Hanlon, S.A. Henley, D. Hopkins, S. Hannesdottir, J. Harding, A. Houston, B. Juhnston, R. Koper, L. Limberg, B. G. Lindauer, D. Loertscher, J. Maloney, P. Moore, A. Mutch, C. Oberman, E. Roe, Ch. Sturt, H. Thompson, R. Tood, B. Wilson, B. Wools i inni.

W porównaniu z dorobkiem światowym, literatura polska poświęcona zagadnieniom teoretycznym kultury informacyjnej jest dość uboga. Tematyka ta dostrzeżona została przede wszystkim przez badaczy interesujących się problematyką bibliotekoznawczą (głównie nauką o informacji), ekonomiczną, informatyczną i pedagogiczną. Zaobserwowano, że IL coraz częściej staje się wspólnym polem badawczym przedstawicieli nauk ekonomicznych i informatycznych lub informatycznych i pedagogicznych, ale niestety nie w powiązaniu z dorobkiem specjalistów zajmujących się nauką o informacji. Ta ostatnia grupa szczególnie wyraźnie akcentuje konieczność zmiany kultury życia w świecie informacji i kształtowanie tego świata w sposób „przejrzysty i przyjazny dla otoczenia, aby ludzie wiedzieli czego mogą się spodziewać i jak mają się zachowywać w świecie informacji” [Pindłowa, 2004, s. 14]. Dorobek polskich autorów w zakresie omawianej problematyki został szczegółowo omówiony w dwóch pierwszych rozdziałach cytowanej wyżej książki o kulturze informacyjnej [Batorowska, 2009, s. 46–276]. Uwagę skoncentrowano na pracach z zakresu procesów zarządzania, takich autorów jak: S. Bagieński, T. Bał, A. Binsztok, R. Borowiecki, U. Grześkowiak, K. Kolegowicz, A. Kowalczyk, M. Kuraś, M. Kwiecieński, B. Łukasik-Makowska, B. Nogalski, J. Oleński, A. Pawłowska, K. Perechuda, Z. Ryznar, Ł. Sułkowski, E. Tabaszewska, L. W. Zacher i inni. Wśród autorów częściowo nawiązujących do tych zagadnień, którzy jednak koncentrują swoje zainteresowania głównie w obszarze nauk informatycznych (ze szczególnym uwzględnieniem aspektu humanistycznego technologii informacyjno-komunikacyjnych) wyróżniono prace: P. Adamczewskiego, D. Bazuń, J. W. Bobera, A. Dmowskiej, W. Furmanka, M. Frankowicz, S. Juszczyka, B. Kędzierskiej, M. Krakowskiej, J. Morbitzera, K. Polańskiej, E. Perzyckiej, T. Piątka, P. Popek, B. Stachowiak, A. Szewczyk, M. M. Sysło, B. Stefanowicza, R. Tadeusiewicza, M. Tanaś, B. Trzop, A. Wąsińskiego, K. Wenty i innych. Bardzo silny związek występuje także pomiędzy problematyką poruszaną przez autorów zajmujących się teorią dydaktyki informatyki i edukacją medialną a rozważaniami z zakresu pedagogiki, psychologii, etyki. Ustosunkowano się do zagadnień omawianych przez J. Dałka, S. Dylaka, J. Gajdę, T. Gobana-Klasa, W. Godzica,

M. Kaniewską, M. Kąkolewicz, M. Ledzińską, A. Lepe, E. Lubinę, A. Ogonowską, J. Pielachowskiego, Z. Sareło, B. Siemienieckiego, W. Strykowski, K. Święckiego, A. Zwolińskiego i innych. Natomiast wśród autorów reprezentujących bibliotekoznawstwo lub zainteresowanych tą dyscypliną, zajmujących się szeroko pojętymi kompetencjami informacyjnymi i nawiązującymi w swoich tekstach do kultury informacyjnej, wymienić należy między innymi J. Andrzejewską, W. Babikę, H. Batorowską, B. Bednarek-Michalską, L. Derfert-Wolf, J. Długosz, M. Drzewieckiego, B. Jaskowską, B. Kamińską-Czubałę, J. Kołodziejską, J. Kropiwnickiego, S. Kurek-Kokocińską, K. Materską, W. Pindlową, A. Potockiego, M. Próchnicką, A. Radziejowską-Hilchen, A. Sitarską, I. Sochę, B. Staniów, K. Szczechurę, B. Torlińską, M. Walczaka, J. Wojciechowskiego, E. B. Zybert. Prace wszystkich wymienionych autorów mają w wielu przypadkach charakter interdyscyplinarny (nawiązują do problematyki ekonomicznej, informatycznej, pedagogicznej, socjologicznej, psychologicznej, aksjologicznej, bibliologicznej), co potwierdza konieczność prowadzenia badań nad kulturą informacyjną w tak szerokim kontekście.

W literaturze polskiej potrzebę prowadzenia badań pedagogicznych nad kulturą informacyjną propaguje między innymi Tadeusz Piątek. Opoowiada się za definicją kultury informacyjnej w rozumieniu Waldemara Furmanka, jako systemu postaw wobec technologii informacyjnych. Konstruuje definicję w oparciu o wyróżnienie w pojęciu 'postawa' trzech jej składników, takich jak: komponent poznawczy (wiedza), komponent behawioralny (umiejętności i ich samoocena), komponent afektywny (przekonania i motywacje). Zatem kulturę informacyjną rozumie jako „ogół względnie trwałych dyspozycji do oceniania technologii informacyjnych i emocjonalnego nań reagowania oraz trwałych przekonań o naturze i właściwościach tychże technologii, prowadzących do zachowań wobec technologii informacyjnych” [Piątek, 2005a, s. 175]. Kultura informacyjna jest określana przez Tadeusza Piątka także jako „sposób życia danej zbiorowości, system wyuczonych wzorów zachowania się; całokształt dorobku ludzkości będący efektem stosowania szeroko rozumianych technologii informacyjnych” [Piątek, 2003, s. 282]. Łączy ją z cywilizacją informacyjną, społeczeństwem informacyjnym i procesami globalizacji⁷ [Piątek, 2004, s. 246]. Przyjmując tę konwencję, Piątek formułuje cele poznawcze, metodologiczne i prakseologiczne badań nad kulturą informacyjną. Za cel zasadniczy uznaje zbadanie: poziomu rozwoju kultury informacyjnej użytkowników informacji⁸ oraz związku kultury informacyjnej z motywacjami

⁷ Wszystkie te definicje zawężają pojęcie 'kultury informacyjnej' wyłącznie do jej aspektu technologicznego i koncentrują się na analizie postaw jej uczestników wobec technologii informatyczno-komunikacyjnych.

⁸ Tadeusz Piątek badania prowadził wśród studentów Uniwersytetu Rzeszowskiego, ale w swoich tekstach odnosi się także do młodszej grupy wiekowej, tj. do uczniów różnych typów szkół.

i kwalifikacjami prozawodowymi oraz etycznymi; stopnia przygotowania użytkowników do racjonalnego korzystania z wyników współczesnej techniki⁹; determinantów rozwoju kultury informacyjnej użytkowników informacji¹⁰. Do celów poznawczych zalicza: określenie teoretycznego sensu pojęcia 'kultura informacyjna', w kontekście cech etycznych użytkownika; umiejscowienie problematyki kultury informacyjnej w funkcjach teleologicznych dydaktyki szkoły wyższej¹¹; określenie determinantów rozwoju kultury informacyjnej i ich wpływu na stopień rozwoju postaw wobec technologii informacyjnych. Do celów metodologicznych włącza: określenie sensu empirycznego pojęcia 'kultura informacyjna' ujmowanego jako system postaw wobec technologii informacyjnych; zaprojektowanie procedury badań i narzędzi do badania kultury informacyjnej; określenie przydatności wymagań standardu ECDL¹² do badania poziomu kultury informacyjnej użytkowników; usystematyzowanie wymagań stawianych użytkownikom w zakresie kultury informacyjnej¹³. Natomiast wśród celów praktycznych umieszcza: określenie empirycznego sensu pojęcia 'kultura informacyjna' jako koniecznego warunku racjonalizacji prac nad doborem treści kształcenia; dokonanie analizy realizowanych programów kształcenia w zakresie technologii informacyjnych; określenie niezbędnego poziomu wiedzy i umiejętności technicznych, umożliwiających sprawne funkcjonowanie użytkownika w globalnym społeczeństwie informacyjnym [Piątek, 2003, s. 284–285].

W książce pt.: *Kultura informacyjna w perspektywie zmian w edukacji* autorka podjęła próbę uściślenia pojęcia kultura informacyjna, określając ją jako sferę aktywności człowieka kształtowaną przez jego świadomość informacyjną, wartości wspierające potrzebę alfabetyzacji informacyjnej, postawy, których konsekwencją są zachowania charakterystyczne dla dojrzałych informacyjnie użytkowników, wynikające równocześnie z oddziały-

⁹ Szczególnie technologii informacyjnych, przez które rozumie technologie informatyczne, telekomunikacyjne, teleinformatyczne itp.

¹⁰ Do tych determinantów zalicza wybrane postawy człowieka wobec technologii informacyjnych oraz wszystkie kategorie umiejętności wymienione w certyfikacie ECDL [Piątek, 2005a, s. 177].

¹¹ Teleologia edukacji informacyjnej dotyczy refleksji na temat praktycznych celów wychowania informacyjnego. Równocześnie stanowi komponent edukacji ogólnej. Dlatego też W. Furmanek ustala, że „cele kształcenia ogólnego powinny być przyjęte za odniesienie merytoryczne i metodologiczne dla analizy celów edukacji informacyjnej, a procedury teleologiczne, które stosuje się w analizie teleologii wychowania, powinny być w pełni wykorzystywane w teleologii edukacji informacyjnej” [Furmanek, 2004, s. 143–144].

¹² ECDL, tzw. *Europejskie Komputerowe Prawo Jazdy* to certyfikat potwierdzający umiejętności w zakresie technologii informacyjnej [Piątek, 2004, s. 238–239].

¹³ Tadeusz Piątek opracował w tym celu tzw. psychogram kwalifikacji informacyjnych studenta [Piątek, 2005b].

wania na siebie trzech wymienionych komponentów¹⁴ [Batorowska, 2009, s. 73]. Zachowania te powstają pod wpływem bodźców motywacyjnych i uzależnione są od poziomu kompetencji informacyjnych użytkownika. Odnoszą się do przedmiotów i innych wytworów związanych z działalnością informacyjną lub uczestnictwem w procesie informacyjnym. Kultura informacyjna charakteryzuje osoby racjonalnie korzystające z informacji i narzędzi informacyjnych, potrafiące wykorzystywać je do rozwiązywania problemów, podejmowania decyzji, budowania wiedzy, mające świadomość, że uzyskane dzięki nim wyniki służą nie tylko celom osobistym, lecz mogą być uznane za dobro dla innych.

Zachowania informacyjne, które towarzyszą użytkownikom podczas transformacji informacji w wiedzę, a następnie w działanie, oceniane są pozytywnie, ponieważ są zgodne z podstawowymi kategoriami aksjologicznymi wyzwającymi z jednej strony siły motywujące do poznania obiektywnej rzeczywistości, a z drugiej chroniącymi użytkownika przed niepożądanymi skutkami zniekształceń informacji (manipulacją, dezinformacją itp.), ale także stanowiącymi autozaporę przed inklinacjami do niemoralnych zachowań w przestrzeni informacyjnej. Kultura informacyjna jest zatem kulturą opartą na etyce obcowania z informacją¹⁵. Jej aspekt wartościujący świadczy, że ma to być „dobra kultura”, która cechuje dojrzałych, myślących, twórczych, uznających uniwersalne wartości użytkowników informacji. Zarówno wartości osobowe jak i społeczne stanowią podstawę aksjologiczną działalności informacyjnej. Jej poziom zawsze był uzależniony od świadomości informacyjnej człowieka. Można przyjąć za Agnieszką Pawłowską, iż to właśnie „świadomość informacyjna wyprzedza rzeczywistość i kształtuje ją oraz kulturę informacyjną społeczeństwa” [Pawłowska, 1999]. Świadomość informacyjna pozwala dostrzec luki informacyjne i konkretyzować potrzeby indywidualnych osób lub całych zbiorowości. To ona kształtuje postawy ludzkie wobec informacji i motywuje do rozwiązywania problemów informacyjnych. W edukacji informacyjnej nie można poprzestać na zagadnieniach związanych z wykorzystywaniem informacji i tworzeniem na jej podstawie nowej wiedzy, z kształtowaniem nowych kompetencji przydatnych w procesach decyzyjnych. Bez aspektu kulturowego edukacja informacyjna zawsze będzie niepełna i nie zabezpieczy uczących się przed zagrożeniami wynikającymi z funkcjonowania w społeczeństwie wiedzy zdominowanym przez nowoczesne technologie informatyczno-komunikacyjne.

¹⁴ W *Wytycznych IFLA* opracowanych przez Jesùsa Lau'a nie ma odwołań bibliograficznych do problematyki kształcenia kultury informacyjnej użytkowników informacji.

¹⁵ Anna Sitarska przywołując „teoriainformacyjną” refleksję Klemensa Szaniawskiego nad nauką, zwraca uwagę szczególnie na jeden z kierunków refleksji dotyczący łączenia procesów informacyjnych z systemami wartości, głównie na gruncie teorii decyzji, wskazując w ten sposób na etyczną perspektywę zjawiska przekształcania informacji w wiedzę i uczynienia z tej problematyki ważnego przedmiotu badań [Sitarska, 2001, s. 200].

Kolejny tom „Bibliotheca Nostra” poświęcony został problematyce informacyjnej alfabetyzacji. Ze względu na zainteresowanie tematem nie było możliwości umieszczenia wszystkich nadesłanych tekstów w jednym numerze, co w przypadku artykułów prezentujących wyniki badań opóźniło ich upowszechnienie. Najnowszy tytuł *Information literacy. Teoria i praktyka* nawiązuje do tomu wydanego w ubiegłym roku (2/2012), *Information literacy. Uwarunkowania kulturowe i edukacyjne* i wskazuje na nierozzerwalny związek pomiędzy kompetencjami informacyjnymi współczesnego człowieka, jego kulturą informacyjną, potrzebą permanentnej edukacji informacyjnej, a także wspierania się na sprawdzonych rozwiązaniach w tym obszarze, nazywanych dobrymi praktykami.

W tomie zamieszczono artykuł definiujący pojęcie *information literacy* i *information culture* na podstawie analizy stanu badań zaprezentowanych przez Hannę Batorowską w książce pt.: *Kultura informacyjna w perspektywie zmian w edukacji* oraz literatury cytowanej przez Jesúsa Lau'a w *Wytycznych IFLA odnoszących się do kompetencji informacyjnych w procesie uczenia się przez całe życie*. Zauważono, że pojęcia te definiowane są w różnorodny sposób, a ich twórcy zakreślają w odmienny sposób obszar badań z nimi związanych.

W kontekście dokonanych ustaleń można odczytywać także wyniki badań prowadzonych przez zespół w składzie: Joanna Dziak, Ewa Rozkosz, Magdalena Karciarz, Zuza Wiorogórska, który podjął się zadania określenia stanu edukacji informacyjnej realizowanej przez biblioteki akademickie i sprawdzenia czy biblioteki te są gotowe do podejmowania wyzwań, jakie stawia przed nimi wdrażanie rozwiązań systemowych w ramach Procesu Bolońskiego. W konkluzji autorki stwierdzają, że „aby osiągnąć skuteczność w swoich działaniach, bibliotekarze powinni zadbać o rozwijanie własnych kompetencji pedagogicznych, trenerskich” i przejąć współodpowiedzialność za kształcenie kompetencji informacyjnych studentów.

Jak ważne jest to zadanie, wskazują wyniki badań Barbary Kamińskiej-Czubały nad zachowaniami informacyjnymi studentów w życiu codziennym. W podsumowaniu badaczka stwierdza, że „podobnie jak wiedza medyczna upowszechniana w edukacji prozdrowotnej może przyczynić się do zachowania zdrowia na długie lata, tak wiedza o informacyjnych procesach, źródłach, zbiorach i użytkownikach informacji, będąca przedmiotem informacyjnej edukacji, może ułatwiać życie i przyczyniać się do osobistych sukcesów oraz zmniejszenia przykrego poczucia zagubienia, zmęczenia nadmiarem informacji w podlegającym dynamicznym zmianom informacyjnym społeczeństwie”.

Kompetencje informacyjne stają się wręcz kompetencjami kluczowymi dla osób wykorzystujących je w sposób profesjonalny, np. w obszarze infobrokeringu. Jak pisze Patrycja Hrabiec-Hojda „od osób świadczących usługi infobrokerskie wymaga się znajomości źródeł informacji, technik

i narzędzi wyszukiwania informacji [...] intuicji oraz kompetencji i umiejętności związanych z oceną i weryfikacją znalezionych informacji [...]. Nawet przy zastosowaniu w procesach wyszukiwania informacji 'inteligentnych' narzędzi wyeliminowanie intuicji nie jest możliwe. Wspomniane kompetencje odróżniają profesjonalistów od osób wykonujących usługi infobrokerskie hobbystycznie”.

A zatem czy pracownicy bibliotek akademickich winni w swojej pracy dysponować kompetencjami infobrokera i realizować zadania przypisane infobrokerom, czy świadcząc usługi infobrokerskie w bibliotece nie wchodzą w konflikt z formującym się rynkiem usług infobrokerskich? W części odpowiedzi na te pytania zawarta jest w tekstach Dagmary Bubel o *information literacy jako kluczowej kompetencji w procesie kształcenia ustawicznego na przykładzie projektu i-literacy realizowanego na Uniwersytecie w Augsburgu* oraz w artykule Ewy Piotrowskiej i Renaty M. Zając pt.: *Information literacy w bibliotekach niemieckich i polskich uczelni pedagogicznych*. W ostatnim artykule autorki stwierdzają, że „bibliotekarze akademicki będący ekspertami w procesie zarządzania informacją oraz specjalistami w posługiwaniu się narzędziami i zasobami informacyjnymi w sieci, mogą nie tylko dostarczać wiedzy na temat wyszukiwania informacji i uczyć jak korzystać z zasobów bibliotek, ale także powinni zachęcać użytkowników do samodzielnego rozwiązywania problemów i być aktywnie zaangażowani w proces rozwijania ich kompetencji informacyjnych”.

Problematykę *information literacy* uzupełnia omówienie wykładów profesora dr hab. Mariusza Jędrzejko poświęconych niedoskonałości procesu wychowania i edukacji do mediów. Przedstawiają one młodego człowieka w świecie płynnej rzeczywistości, człowieka podatnego na patologie generowane przez cywilizację informacyjną. Wskazują też na sposoby radzenia sobie w świecie przesyconym mediami i technologiami informacyjno-komunikacyjnymi. Możliwość przetrwania w nowych warunkach, ale także rozwoju i dążenia do osiągnięcia dojrzałej osobowości (także dojrzałości informacyjnej) wymaga wyposażenia młodego pokolenia w szereg kluczowych kompetencji i wychowania opartego na podstawowych kategoriach aksjologicznych. O tych kompetencjach pisze Ewa Jadwiga Kurkowska, a recenzja Renaty Frączek poświęcona tej książce wskazuje na pilną potrzebę edukacji informacyjnej młodych ludzi realizowaną także w kształceniu równoległym poprzez biblioteki. Jak można kształcenie w tym zakresie zrealizować w sposób ciekawy i niestandardowy opisuje Barbara Woźniak, kustosz Muzeum Miejskiego w zamku w Suchej Beskidzkiej. Kompetencje informacyjne stają się wartością dodaną do procesu edukacji w zakresie wiedzy o kulturze, sztuce, literaturze i historii własnego regionu.

W tomie zamieszczono także sprawozdania z konferencji dotyczących roli biblioteki akademickiej w kształtowaniu społeczeństwa obywatelskiego, roli ośrodków informacji naukowej w edukacji informacyjnej, miejsca czło-

wieka w świecie informacji cyfrowych i współpracy bibliotek na rzecz wychowania młodego pokolenia w zgodzie z uniwersalnymi wartościami, świadomego informacyjnie i wyposażonego w kompetencje umożliwiające mu racjonalne i roztropne funkcjonowanie w cywilizacji technologicznej. Były to konferencje zorganizowane przez Uniwersytet Szczeciński (27 IV 2012), Centrum Informacji Naukowej i Bibliotekę Akademicką (Katowice, 18-19 X 2012 roku), Wyższą Szkołę Biznesu w Dąbrowie Górniczej i PTIN (7-8 III 2013), Powiatową Bibliotekę Publiczną w Gliwicach (15 III 2013 roku).

Hanna Batorowska

Bibliografia

- Armstrong Ch., Boden D., Town S., Woolley M., Webber S., Abell A. (2005), *CILIP defines Information Literacy for the UK*. [online] CILIP (Chartered Institut of Library and Information Professionals) [dostęp: 2008-10-1]. Dostępny w World Wide Web: <http://www.cilip.org.uk/publications/updatemagazine/archive/archive2005/janfeb/armstrong.htm>. Dostępny także w: http://eprints.rclis.org/bitstream/10760/7459/1/Article_Update_25102004.pdf.
- Basili C. (2008), *Theorems of information literacy. A mathematical-like approach to the discourse of Information Literacy* (Twierdzenia dotyczące kompetencji informacyjnych. Matematyczne podejście do analizy dyskusji). W: *Biblioteka: klucz do sukcesu użytkowników*. Red. M. Kocójowa. [CD-ROM]. Kraków.
- Batorowska H. (2009), *Kultura informacyjna w perspektywie zmian w edukacji*. Warszawa.
- Bruce C. S. (2004), *Information Literacy as a Catalyst for Educational Change. A Background Paper W: Lifelong Learning: Whose responsibility and what is your contribution? The 3rd International Lifelong Learning Conference, 13-16 June 2004*, (Ed.) P. A. Danaher. Yeppoon, Queensland [online]. [dostęp: 2011-11-16]. Dostępny w World Wide Web: <http://eprints.qut.edu.au/4977/>.
- Bundy A. (ed.) (2004), *Australian and New Zealand Information Literacy Framework principles, standards and practice*. [online] Australian and New Zealand Institute for Information Literacy [dostęp: 2011-11-19]. Dostępny w World Wide Web: <http://www.library.unisa.edu.au/learn/infolit/Infolit-2nd-edition.pdf>.
- Credaro, A. (2006), *School as Information Literate Learning Communities*. „Warrior Librarian” [online]. [dostęp: 2011-11-19]. Dostępny w World Wide Web: http://www.warriorlibrarian.com/LIBRARY/infolit_school.html.
- Edukacja – jest w niej ukryty skarb. Raport dla UNESCO Międzynarodowej Komisji do spraw Edukacji dla XXI wieku pod przewodnictwem Jacques’a Delorsa* (2008). Tłum. Wiktor Rabczuk. Warszawa.
- Eisenberg M. B., Johnson D. (1996), *Computer Skills for Information Problem – Solving: Learning and Teaching Technology in Context*. [online] [dostęp: 2011-11-16]. Dostępny w World Wide Web: <http://cdigital.uv.mx/bitstream/123456789/6508/2/baucis%200028.pdf>.

- Furmanek W. (2004), *Wybrane problemy teleologii edukacji informacyjnej*. W: *Dydaktyka informatyki. Problemy teorii*. Red. W. Furmanek, A. Piecuch. Rzeszów, s. 143-154.
- Hughes H., Middleton M., Edwards S., Bruce Ch.S., McAllister L. (2005), *Information Literacy Research in Australia 2000-2005*. [online]. [dostęp: 2008-10-1]. Dostępny w World Wide Web: http://eprints.qut.edu.au/archive/00002832/01/BdesB_submission.pdf.
- Lau J. (2011), *Guidelines on Information Literacy for Lifelong Learning*. (Kompetencje informacyjne w procesie uczenia się przez całe życie. Wytyczne. Wersja polska nr 1. Stan na sierpień 2011). Przekład z jęz. ang. Komisja SBP ds. Edukacji Informacyjnej. [online]. [dostęp: 2011-11-1]. Dostępny w World Wide Web: <http://www.edukacjainformacyjna.pl>.
- Materska K. (2008), *Modelowe koncepcje informacji naukowej (information science) na początku XXI wieku*. W: *Organizowanie środowiska informacji i wiedzy*. Red. K. Materska, E. Chuchro, B. Sośńska-Kalata. Warszawa, s. 19-40.
- Pawłowska A. (1999), *Świadomość informatyczna elit politycznych i administracyjnych*. W: *Świadomość informatyczna społeczeństwa. II Krajowa Konferencja z cyklu: Problemy Społeczeństwa Globalnej Informacji*. Szczecin, czerwiec 1999 [online]. [dostęp 2005-09-2]. Dostępny w World Wide Web: <http://iiwz.univ.szczecin.pl/zsgi/html/index/html>.
- Piątek T. (2003), *Potrzeba badań kultury informacyjnej*. W: *Teoretyczne i praktyczne problemy edukacji technicznej i informatycznej*. Red. W. Furmanek, W. Walat. Rzeszów, s. 280-287.
- Piątek T. (2004), *Kultura informacyjna studentów Uniwersytetu Rzeszowskiego – zarys teoretyczny*. W: *Dydaktyka informatyki. Problemy teorii*. Red. W. Furmanek, A. Piecuch. Rzeszów, s. 229-249.
- Piątek T. (2005a), *Determinanty rozwoju kultury informacyjnej studentów*. W: *Edukacja informacyjna. Technologie informacyjne w ponowoczesnym świecie*. Red. K. Wenta, E. Perzycka. Szczecin, s. 175-182
- Piątek T. (2005b), *Kultura informacyjna studentów Rzeszowa*. Praca doktorska napisana pod kier. prof. dr hab. W. Furmanka. Warszawa
- Pindlowa W. (2004), *Czy dostęp do technologii informacyjno-komunikacyjnych jest wystarczającym warunkiem przynależności do społeczeństwa informacyjnego? Sytuacja człowieka w gospodarce opartej na wiedzy*. W: *Usługi – Aplikacje – Treści w gospodarce opartej na wiedzy*. Red. D. Pietruch-Reizes, W. Babik. Warszawa, s. 13-18.
- A Progress Report on Information Literacy: An Update on the American Library Association Presidential Committee on Information Literacy: Final Report. Report from the Association of College & Research Libraries (1998). [online]. March 1998 [dostęp: 2008-10-7]. Dostępny w World Wide Web: <http://www.ala.org/ala/mgrps/divs/acrl/publications/whitepapers/progressreport.cfm>.
- Ramirez E. (2002), *Reading, Information Literacy and Information Culture*. [online] The U.S. National Commission on Libraries and Information Science (NCLIS) [dostęp: 2011-11-19]. Dostępny w World Wide Web: http://www.gestaltung.hs-magdeburg.de/id/fileadmin/user_upload/seiten/lehrgebiete/interaction_design/02_m.a._interaction_design/03_intersections/01_history_culture/InformationCultureUNESCO.pdf.

- Shapiro J., Hughes S. K. (1996), *Information Literacy as a Liberal Art. Enlightenment proposals for a new curriculum*. „Educom Review” [online]. Vol. 32, no 2 [dostęp: 2008-10-1]. Dostępny w World Wide Web: <http://net.educause.edu/apps/er/review/reviewarticles/31231.html>
- Sitarska A. (2001), *Problemy przekształcania informacji w wiedzę*. W: *Informacja, wiedza, gospodarka*. Red. W. Pindłowa, D. Pietruch-Reizes. Warszawa, s. 199-208.
- Virkus S. (2003), *Information literacy in Europe: a literature review*. „Information Research” [online]. Vol. 8 No. 4, July 2003 [dostęp: 2008-10-1] Dostępny w World Wide Web: <http://informationr.net/ir/8-4/paper159.html>.
- Zurkowski P. G. (1974), *The Information Service Environment Relationships and Priorities. Related Paper No. 5*. [online]. [dostęp: 2011-11-16] Dostępny w World Wide Web: <http://www.eric.ed.gov/ERICWebPortal/contentdelivery/servlet/ERICServlet?accno=ED100391>

INFORMATION LITERACY
TEORIA I PRAKTYKA

ARTYKUŁY • 26

SPRAWOZDANIA • 96

OMÓWIENIA I RECENZJE • 127

WYDARZENIA • 135

JOANNA DZIAK

Biblioteka Główna Politechniki Śląskiej, Oddział Zbiorów Zwartych

EWA ROZKOSZ, MAGDALENA KARCIARZ

Dolnośląska Szkoła Wyższa, Wrocław

ZUZA WIOROGÓRSKA

Biblioteka Uniwersytecka w Warszawie

EDUKACJA INFORMACYJNA W POLSKICH BIBLIOTEKACH AKADEMICKICH – RAPORT Z BADAŃ

Wstęp

W roku akademickim 2012/2013 polskie uczelnie powinny rozpocząć realizację procesu kształcenia zgodnie z wymogami wynikającymi z wdrożenia Krajowych Ram Kwalifikacji (KRK)¹. Zmiany wprowadzone w systemie szkolnictwa wyższego wynikają ze zobowiązań Polski, jako uczestnika Procesu Bolońskiego. Kolejne kroki podejmowane przez sygnatariuszy tego procesu, zbliżają kraje uczestniczące do osiągnięcia celów zdefiniowanych w *Deklaracji Bolońskiej* [1999]². Autorzy komunikatu z konferencji w Bergen [Europejski] zdecydowali, że wspólnym celem będzie przyjęcie kompleksowej ramowej struktury dla Europejskiego Obszaru dla Szkolnictwa Wyższego (EOSW). To narzędzie miało umożliwić porównywanie krajowych ramowych struktur dla trzech cykli kształcenia (studiów I, II i III stopnia). Struktura wyrażona jest językiem efektów kształcenia określa więc, co student powinien wiedzieć, rozumieć i/lub potrafić po ukończeniu danego etapu studiów. Bazą ramowej struktury EOSW (która z kolei posłużyła jako wzorzec do zbudowania Krajowych Ram Kwalifikacji) stały się przede wszystkim „deskryptory dublińskie”, opracowane przez Joint

¹ Krajowe Ramy Kwalifikacji to opis wzajemnych relacji między kwalifikacjami, integrujący różne krajowe podsystemy kwalifikacji. Służy on przede wszystkim większej przejrzystości, dostępności i jakości zdobywanych kwalifikacji [Krajowe ramy].

² Uzupełnione podczas kolejnych spotkań przedstawicieli rządów odpowiedzialnych za szkolnictwo wyższe [Eksperti Bolońscy].

Quality Initiative. Deskryptory opisują typowe osiągnięcia studentów kończących kolejne cykle kształcenia [Szerlag, 2009, s. 39]. Mają charakter generyczny, co oznacza, że ich podbudową są umiejętności ogólne, niezwiązane z określonym kierunkiem studiów, aczkolwiek niezbędne do uzyskania i potwierdzenia określonych kwalifikacji. W deskryptory dublińskie wpisane są m.in. umiejętności związane z wyszukiwaniem i posługiwaniem się informacją (ang. *information skills*), a więc te sprawności, w których rozwijaniu specjalizuje się biblioteka akademicka (zob. Tab.1).

Tabela 1. Wybrane deskryptory dublińskie określające efekty kształcenia z zakresu oceny i formułowania sądów.

Cykle kształcenia Aspekty kształcenia	I cykl (licencjat)	II cykl (magister)	III cykl (doktor)
Ocena i formułowanie sądów	potrafią zbierać i interpretować odpowiednie dane (zwykle w swej dziedzinie studiów), aby na ich podstawie formułować sądy, które uwzględniają przemyślenia dotyczące istotnych kwestii społecznych, naukowych lub etycznych	potrafią łączyć posiadane wiadomości w spójną całość i radzić sobie ze złożonością oraz formułować sądy na podstawie niepełnych lub ograniczonych informacji, które uwzględniają jednak przemyślenia na temat odpowiedzialności społecznej i etycznej związanej ze stosowaniem w praktyce ich wiedzy i sądów	posiadają umiejętność krytycznej analizy, oceny oraz syntezy nowych i złożonych koncepcji

Źródło: Opracowanie własne na podstawie [Deskryptory].

Wpisanie umiejętności informacyjnych jako generycznych do ramowej struktury EOSW, a następnie krajowych ram kwalifikacji, implikuje konieczność realizowania założeń edukacji informacyjnej w uczelniach. Naturalnym partnerem w tym przedsięwzięciu powinna być biblioteka. Być może już wkrótce zaobserwujemy zmianę paradygmatu bibliotek akademickich. Z instytucji dostarczających przede wszystkim gotową informację (np. zestawienia bibliograficzne) przeobrażą się one w dostawców usług edu-

cyjnych, jednostki wspomagające studentów i pracowników w uczeniu się jak zlokalizować, wyszukać, ocenić, uporządkować oraz wykorzystać zgodnie z zasadami znalezione informacje i jak nimi zarządzać.

Przeprowadzone przez autorki badania ankietowe miały na celu określenie stanu edukacji informacyjnej w bibliotekach akademickich, sprawdzenie czy biblioteki realizują zadania edukacyjne, a jeśli tak, to w jakim wymiarze. Uzyskane wyniki umożliwią udzielenie odpowiedzi na pytanie o gotowość bibliotek do podejmowania wyzwań, jakie stawia przed nimi „uczelniana rewolucja” (wdrażanie rozwiązań systemowych w ramach Procesu Bolońskiego).

Przegląd literatury

W polskim piśmiennictwie na temat edukacji informacyjnej odniesienia do procesu bolońskiego pojawiają się niemal wyłącznie w pracach Marii Próchnickiej i Sabiny Cisek [Cisek, Próchnicka, 2010; 2011]. Autorki wskazują na konieczność opracowania i wdrożenia strategii dla rozwoju kompetencji informacyjnych w toku kształcenia akademickiego. Nie definiują jednak jednoznacznie roli biblioteki w tym procesie.

Inaczej postrzegają rolę bibliotek Danuta Konieczna [2005] oraz Lidia Derfert-Wolf [2009]. Prezentują one sprawdzone standardy, modele oraz programy edukacji informacyjnej z powodzeniem wdrożone przez biblioteki. Podkreślają znaczenie współpracy bibliotekarza z wykładowcami. Pracownicy wydziałów mogą stać się ambasadorami edukacji informacyjnej prowadzonej przez bibliotekę, promować takie rozumienie kompetencji informacyjnych, jakie wypływa z uczelnianej biblioteki.

Lidia Derfert-Wolf [2009, s. 201] tak opisuje działalność szkoleniową bibliotek akademickich: „od wielu lat kształcą użytkowników w wielu formach: przysposobienia bibliotecznego, zajęć z informacji naukowej dla dyplomantów i pracowników, niekiedy ujętych w formalnych programach studiów. Najczęściej biblioteki same występują z ofertą szkoleń i prowadzą je we własnym zakresie i we własnych lokalach [...]. Zaczynają się pojawiać wirtualne *przysposobienia bibliteczne* dostępne na stronach WWW”. Wypowiedź Derfert-Wolf nie jest poparta badaniami. Nie przeprowadzono dotychczas kompleksowych badań nad szkoleniami bibliotecznymi w Polsce w XXI wieku.

Istnieją oczywiście raporty z badań prezentujących wycinek działalności szkoleniowej, np. edukacji prowadzonej w trybie zdalnym. Takie badania prowadziły m.in. Hanna Długolecka [2009] i Joanna Dziak [2011]. Obie autorki dostrzegają zarówno wady i zalety tej formy kształcenia. Podstawową wadą są problemy z ewaluacją wiedzy uczestników kursu. Jako zalety należy postrzegać możliwość objęcia szkoleniami dużej grupy odbiorców, a także stosunkowo łatwy dostęp do bezpłatnych narzędzi, za pomocą których przygotować można materiały instruktażowe. Wskazane jest zbadanie, jak wygląda oferta szkoleń online na tle pełnej działalności edukacyjnej biblioteki.

Autorki dokonały wyboru z literatury prezentującej polskie doświadczenia na polu edukacji informacyjnej. Wybór ten był celowy i podyktowany koniecznością przygotowania narzędzia badawczego dostosowanego do polskiej specyfiki, a także poznania kontekstu, w jakim funkcjonują polskie biblioteki uczelniane. Szczególnie cenne były prace odnoszące się do praktyki edukacyjnej w bibliotekach uczelnianych. Ich analiza pomogła w zbudowaniu właściwych pytań.

Metodologia badań

Badaniami objęto biblioteki polskich szkół wyższych. Zwrócono się do 449 bibliotek uczelni wyższych (uwzględniając 132 uczelni publicznych oraz 317 uczelni niepublicznych). Listę bibliotek publicznych szkół wyższych ustalono według publikacji *Szkolnictwo wyższe 2009*. Natomiast uczelnie niepubliczne zostały przyporządkowane do badania na podstawie *Wykazu uczelni niepublicznych* [Jagielski i Żebrowska, 2010], dostępnego na stronie Ministerstwa Nauki i Szkolnictwa Wyższego (stan na 30 września 2010 roku).

Badania ankietowe przeprowadzone zostały drogą elektroniczną, przy wykorzystaniu serwisu *Moje-ankiety.pl*. Przygotowano ankietę (zob. Aneks) składającą się z 21 pytań. Celem poszczególnych pytań było pozyskanie ogólnych informacji o charakterze biblioteki i jej macierzystej uczelni (typ uczelni, jej wielkość, zatrudnienie w bibliotece), a także zdobycie danych dotyczących charakteru, częstotliwości oraz tematyki realizowanych przez bibliotekę szkoleń.

Kwestionariusz został sprawdzony w badaniu pilotażowym wykonanym w 10 wybranych bibliotekach w dniach 28–29 kwietnia 2011 roku. Respondentów poproszono o wypełnienie ankiety elektronicznej, a następnie udzielenie wywiadu indywidualnego (drogą telefoniczną), podczas którego pytano o czytelność i zasadność poszczególnych pytań. W wyniku przeprowadzonego badania zdecydowano się na usunięcie pytania o profil absolwenta („Czy w profilu absolwenta zapisana jest umiejętność wyszukiwania i oceny informacji?”). Sugestie respondentów pozwoliły doprecyzować treść niektórych pytań (w jednym z punktów zastąpiono „zakres treściowy” słowem „tematyka”). Dodano jedno pytanie umożliwiające poznanie stosunku bibliotek do ewaluacji własnych szkoleń („Czy biblioteka bada efektywność realizowanych szkoleń bibliotecznych?”). Zmieniono ustawienia w sposobie dostępu do ankiety. Zrezygnowano z zabezpieczeń chroniących przed wielokrotnym udzielaniem odpowiedzi z komputera o tym samym IP. Było to związane z koniecznością ponownego uruchomienia ankiety przez respondentów, którzy nie mieli natychmiastowego dostępu do określonych danych. Zmiana parametrów udostępniania okazała się być słusznym krokiem, jako że w późniejszych badaniach wykryto tylko jeden dublet (dwa kwestionariusze nadesłane z tej samej biblioteki).

Po wniesieniu do kwestionariusza poprawek rozesłano e-mailem na adresy dyrekcji bibliotek zaproszenie do udziału w badaniach. Zaproszenie zawierało informacje o celu badań oraz link do formularza w serwisie

Moje-ankiety.pl. Ankieta była aktywna dla uczestników badania w dniach od 13 do 29 maja 2011 roku. Po wyznaczonym terminie badanie zostało zamknięte i rozpoczęto analizę wypełnionych kwestionariuszy.

Respondenci

W odpowiedzi wpłynęły 84 ankiety, z czego 17 nie zostało uwzględnionych z powodu niepoprawnego wypełniania formularzy. Ostatecznie w badaniach uwzględniono 67 kwestionariuszy. Odpowiedziało:

- 39 bibliotek uczelni niepublicznych,
- 28 bibliotek uczelni publicznych: 9 wyższych szkół zawodowych, 5 politechnik, 4 uczelni medycznych, 3 uniwersyteckie, 3 uczelni pedagogicznych, 1 akademii wychowania fizycznego, 1 uczelni artystycznej, 1 uczelni morskiej, 1 akademii wojskowej.

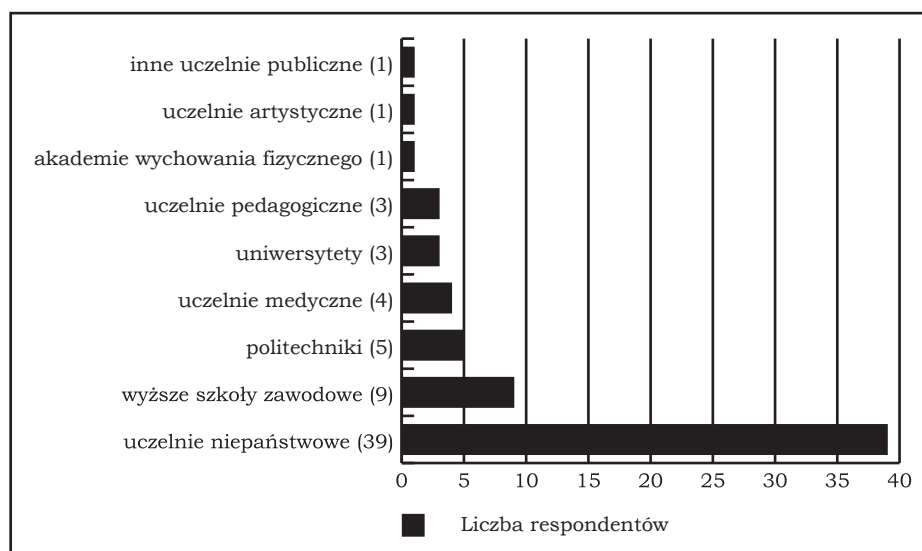
W wymiarze procentowym stanowi to 14,9% całej grupy (populacji generalnej), z czego biblioteki uczelni niepublicznych reprezentowane są w 12,3%, a biblioteki uczelni publicznych w 21,2%. W analizie wyników stosowano rozróżnienie na biblioteki uczelni publicznych i niepublicznych. Wyszczególnienie typów w grupie badawczej zaprezentowane jest na poniższym wykresie (Wykres 1).

Formy organizacyjne szkoleń realizowanych przez biblioteki

Tylko 4 biblioteki (z 67 badanych) deklaruja, że nie prowadzą żadnych form edukacji dla swoich użytkowników – są to biblioteki niepubliczne, jednoosobowe. Większość przebadanych instytucji (62 z 63 deklarujących działania edukacyjne) prowadzi indywidualne szkolenia na prośbę użytkownika. W przypadku 6 bibliotek (w tym 5 bibliotek uczelni niepublicznych) jest to jedyna stosowana forma szkolenia.

Rozmowy przeprowadzone podczas badań pilotażowych pozwalają przypuszczać, że różnie rozumiane jest pojęcie szkolenia indywidualnego. Udzielenie prostej informacji (np. na temat funkcjonowania katalogu czy korzystania z usług biblioteki) może być przez ankietowanych zakwalifikowane jako forma mikroszkolenia. Nie ulega wątpliwości, że każda informacja dostarczona przez bibliotekarza jest potencjalnie przydatna dla rozwoju wiedzy użytkownika, lecz nie należy stawiać znaku równości pomiędzy usługą informacyjną, a usługą edukacyjną. Można tu zastosować porównanie z sytuacją z obszaru edukacji muzycznej. Odtwarzając nagrania wirtuoza gitary klasycznej nie nauczymy właściwego chwytania gryfu i uderzania w struny, choć z pewnością zapoznamy podopiecznych z brzmieniem samego instrumentu.

Uzyskane wyniki mogą wyznaczyć drogę dla badaczy, którzy zechcąliby przyjrzeć się bliżej szkoleniom indywidualnym w bibliotekach uczelniowych uwzględniając metody jakościowe.

Wykres 1. Wyszczególnienie poszczególnych typów bibliotek w grupie badawczej. Źródło: opracowanie własne

52 biblioteki deklarują prowadzenie wykładów, szkoleń lub warsztatów dla studentów:

- 25 uczelni niepublicznych, co stanowi 64% badanych bibliotek w tej grupie,
- 27 uczelni publicznych, co stanowi aż 96% badanych bibliotek w drugiej grupie.

W większości szkół wyższych szkolenie biblioteczne ma charakter obowiązkowy przynajmniej dla części studentów: w 60% szkół z wpisem do indeksu, w 10% szkół nie ma takiego wymogu. W 30% szkół jest nieobowiązkowe.

Jako głównych uczestników szkoleń wskazuje się studentów I stopnia zarówno trybu dziennego jak i zaocznego. Zdecydowanie rzadziej szkolenia skierowane są do studentów II i III stopnia, co pozwala przypuszczać, że ta forma edukacji bibliotecznej sprowadza się do tzw. przysposobień bibliotecznych.

24 bibliotek prowadzi wykłady, szkolenia lub warsztaty dla pracowników, w tym:

- 11 bibliotek uczelni niepublicznych, co stanowi 28% tego typu bibliotek,
- 13 bibliotek uczelni publicznych, co stanowi 46% tego typu bibliotek.

W przyszłości celowe byłoby dookreślenie, w jakim stopniu oferta edukacyjna dla pracowników, pokrywa się z prezentacjami dystrybutorów określonych baz, odbywającymi się w lokalu biblioteki.

Bardzo różnie kształtuje się ilość godzin szkoleń odbytych w semestrze³: od 1 do ponad 300 godzin lekcyjnych. Prawie połowa bibliotek (31) realizuje do 20 godzin szkoleń. 12 bibliotek realizuje od 21 do 100 godzin, a tylko 5 bibliotek (w 3 politechnikach, na 1 uczelni medycznej i w 1 szkole niepublicznej) zadeklarowało przeprowadzanie ponad 100 godzin lekcyjnych w semestrze. Przeglądając odpowiedzi respondentów można wyciągnąć wniosek, że powyższe rozwarstwienie to efekt trudności z podliczeniem czasu poświęconego na działalność dydaktyczną. Warto zauważyć, że analizując liczbę godzin szkoleń przynajmniej część ankietowanych pomija wcześniej deklarowane szkolenia indywidualne, co potwierdza ich doraźny charakter i krótką formę. Co ciekawe, w analizowanych ankietach nie stwierdzono korelacji pomiędzy liczbą bibliotekarzy zatrudnionych w bibliotekach, a ilością odbytych godzin szkoleń.

Edukację w formie on-line prowadzi 46 ankietowanych bibliotek:

- 29 bibliotek zadeklarowało zamieszczanie na stronie internetowej własnych materiałów edukacyjnych (prezentacji i instrukcji),
- 20 bibliotek zamieszcza na stronie internetowej materiały otrzymane spoza biblioteki (np. od dostawców baz danych),
- 6 bibliotek wykorzystuje do prowadzenia szkoleń platformę e-learningową.

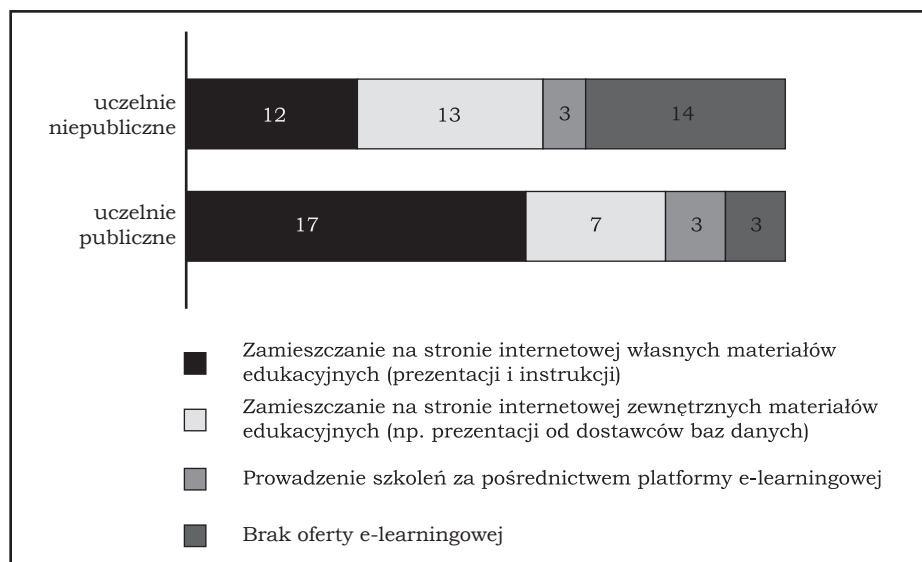
W 17 bibliotekach, głównie uczelni niepublicznych (15), nie prowadzi się szkoleń on-line w żadnej formie. Wyszczególnienie form e-learningu stosowanych w obu grupach bibliotek prezentuje Wykres 2. Większą produktywnością własnych materiałów instruktażowych wykazują się instytucje publiczne, co może być związane z zasobami kadrowymi tych placówek. Z kolei biblioteki uczelni niepaństwowych chętniej wykorzystują materiały zewnętrzne. Edukacja na odległość wydaje się być standardową usługą w instytucjach państwowych (89% badanych w grupie), a także większość bibliotek z instytucji niepaństwowych deklaruje zajmowanie się nauczaniem zdalnym (64,1% badanych).

Kadra dydaktyczna

Według danych dostarczonych przez respondentów:

- w bibliotekach uczelni niepublicznych pracuje od 1 do 9 bibliotekarzy (służba biblioteczna i bibliotekarze dyplomowani). Znaczna część z badanych instytucji to biblioteki jednoosobowe (13 bibliotek). W co czwartej bibliotece zatrudniony jest bibliotekarz dyplomowany (do którego obowiązków należy działalność dydaktyczna),
- w bibliotekach uczelni publicznych pracuje od 3 do 189 bibliotekarzy (służba biblioteczna i bibliotekarze dyplomowani). Najliczniejszą kadre posiadają biblioteki uniwersyteckie oraz biblioteki politechnik. W co drugiej bibliotece zatrudniony jest przynajmniej jeden bibliotekarz dyplomowany.

³ W ankiecie odwoływano się do danych za semestr zimowy w roku akademickim 2010/2011.

Wykres 2. Formy edukacji online wykorzystywane przez biblioteki uczelniane. Źródło: Opracowanie własne.

Zaskakujące może być to, że spośród 9 bibliotek wyższych szkół zawodowych, tylko jedna zatrudnia bibliotekarzy dyplomowanych.

W przeważającej większości bibliotek zadanie prowadzenia szkoleń bibliotecznych dotyczy bibliotekarzy służby bibliotecznej. Wyniki ankiety wskazują jednak, że jeżeli biblioteka posiada kadre bibliotekarzy dyplomowanych, to są oni zawsze zaangażowani w edukację informacyjną. Prawie połowa bibliotek deklaruje posiadanie kadry z uprawnieniami pedagogicznymi, a 1/4 deklaruje ukończone studia (także podyplomowe) z zakresu pedagogiki. Jedynie 4 biblioteki zadeklarowały zatrudnienie pracowników z ukończonymi kursami w zakresie e-learningu, co wyraźnie łączy się z wykorzystaniem w tych bibliotekach platform e-learningowych. Kursy trenerskie czy szkoły trenerów to, według wyników badań, formy edukacji niepopularne wśród bibliotekarzy. Tylko w jednej placówce zadeklarowano tego typu wykształcenie. Co szósta biblioteka stwierdza brak kadry z kwalifikacjami dydaktycznymi, ale mimo to biblioteki te deklarują prowadzenie działalności edukacyjnej.

Edukacja informacyjna w oficjalnych dokumentach uczelni

38 bibliotek (17 uczelni niepublicznych i 21 uczelni publicznych) deklaruje, że w oficjalnych dokumentach uczelni istnieje zapis o prowadzeniu działalności edukacyjnej przez bibliotekę. Ankietowani wskazują na:

- statut uczelni (18),
- regulamin biblioteki (16),
- zarządzenia (4),
- procedury ISO i inne (2).

Przeprowadzone badania wskazują, że biblioteki, które zadeklarowały zapis o działalności edukacyjnej (w dokumentach uczelni) w zdecydowanej większości wskazywały także na obowiązkowy charakter szkoleń. Zapisy w oficjalnych dokumentach nie determinują jednak faktu prowadzenia działalności edukacyjnej. We wszystkich 25 bibliotekach (18 uczelni niepublicznych i 7 uczelni publicznych), które zadeklarowały brak takich zapisów, prowadzone są zajęcia dla studentów lub/i dla pracowników naukowych, a w 15 bibliotekach są one obowiązkowe przynajmniej dla części czytelników.

Informacja o ofercie szkoleniowej

Ponad połowa bibliotek (58%) umieszcza na swojej stronie internetowej informacje o ofercie szkoleniowej. Do promocji edukacji informacyjnej stronę internetową wykorzystuje większość bibliotek uczelni publicznych (78%) i nieco ponad 1/3 bibliotek uczelni niepublicznych (38%).

Standardy/modeli edukacji informacyjnej

Tylko 1/3 bibliotek prowadzących szkolenia deklaruje budowanie programów szkoleń w oparciu o standardy/modeli nauczania umiejętności informacyjnych. W większości są to standardy opracowane lokalnie w bibliotece. Dwie biblioteki wskazały na standardy/modeli międzynarodowe: Information Literacy Standards for Student Learning [American Association of School Librarians i Association for Educational Communications and Technology, 1998] oraz modele dydaktyczne zawarte w przewodniku dla bibliotekarzy medycznych opracowanym w ramach projektu MedLibTrain [Niedźwiedzka i Hunsb r, 2010].

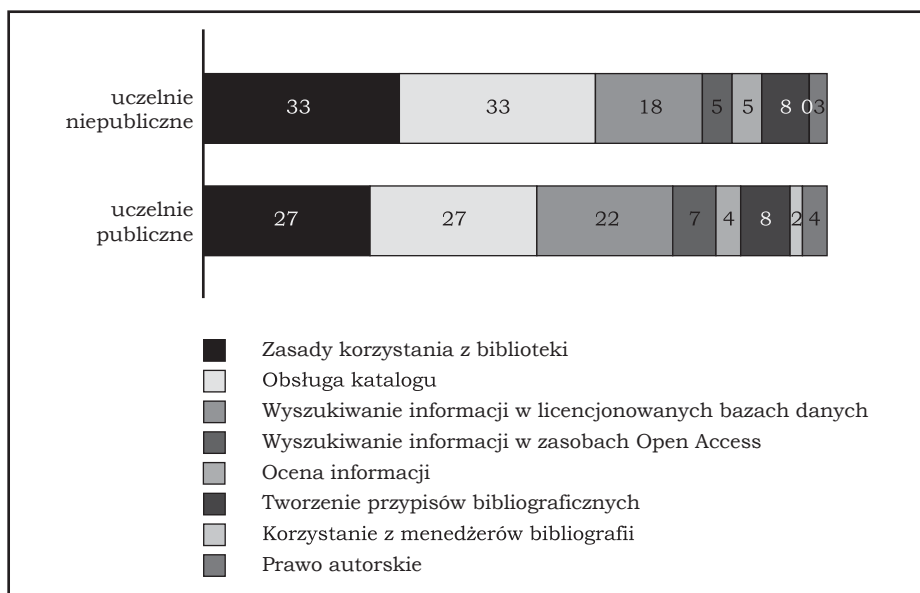
Brak szerszego zainteresowania standardami międzynarodowymi [zob. Lau, 2011, s. 28–29; Society of College, National and University Libraries, 2011; Association of College and Research Libraries, 2000] może wynikać z faktu, że warsztaty biblioteczne w Polsce koncentrują się przede wszystkim na umiejętności korzystania z biblioteki. Brak zainteresowania lub możliwosci rozszerzenia programu szkoleń czyni standardy mało przydatnymi. Inną przyczyną może być zbyt ogólny charakter wielu międzynarodowych zaleceń. Na konferencjach branżowych pojawiają się postulaty, aby budować standardy dostosowane do potrzeb określonych dyscyplin. W Polsce zrealizowali je jedynie pracownicy uczelni medycznych [Grygorowicz i Kraszewska, 2006]. Dziedzina standardy cieszą się dużym powodzeniem w Stanach

Zjednoczonych. Najlepszym dowodem na to jest strona wiki rozwijana przez członków Association of College and Research Libraries [2012], na której odnaleźć można wskazówki dotyczące standardów dla 44 różnych dyscyplin.

Treści szkoleń

Prawie wszystkie biblioteki deklarujące prowadzenie działalności dydaktycznej uczą przede wszystkim zasad korzystania z biblioteki oraz obsługi katalogu. Większość bibliotek (80%) szkoli także w zakresie wyszukiwania w licencjonowanych bazach danych. Jednak już tylko 1/3 bibliotek uczy wyszukiwania w zasobach Open Access, oceny informacji czy tworzenia przypisów bibliograficznych. Co piąta biblioteka porusza na szkoleniu zagadnienia prawa autorskiego, a tylko 2 biblioteki zadeklarowały szkolenie w zakresie korzystania z narzędzi do zarządzania bibliografią: RefWorks (<http://www.refworks.com>) i EndNote Web (www.myendnoteweb.com).

Dobór treści szkoleń bibliotecznych wyraźnie koreluje z potrzebami uczestników zajęć. Najczęściej są to studenci pierwszych lat studiów, którzy szkoleni są głównie w zakresie podstawowych usług i narzędzi bibliotecznych. Pełny rozkład tematyki szkoleń dla badanych bibliotek przedstawia Wykres 3. Autorki zwracają szczególną uwagę na brak w programach szkoleń zajęć z zakresu oceny informacji – umiejętności niezbędnej w dobie swobodnego dostępu do źródeł nie weryfikowanych przez instytucje naukowe.

Wykres 3. Tematyka szkoleń bibliotecznych. Źródło: opracowanie własne.

Współpraca z innymi pracownikami uczelni

W zakresie działalności dydaktycznej 29 bibliotek deklaruje współpracę z informatykami w zakresie administrowania i/lub tworzenia szkoleń e-learningowych, a niewiele mniej (26 bibliotek) współpracę z wykładowcami uczelni w zakresie połączenia kursów z treściami wykładanymi na określonych kierunkach. Pojedyncze instytucje wskazują na współpracę z kadra uczelni w zakresie organizacji cyklicznych spotkań, prowadzenia zajęć w ramach seminariów czy wymiany informacji na temat potrzeb oraz kompetencji informacyjnych studentów. Brak jakiejkolwiek współpracy z pracownikami uczelni w zakresie działalności dydaktycznej deklaruje co 6 biblioteka.

Zaplecze dydaktyczne

Wyniki ankiet wskazują, że 40% bibliotek prowadzących działalność szkoleniową nie ma własnych sal dydaktycznych. Jest to problem, który dotyka prawie połowę bibliotek uczelni niepublicznych i 1/4 bibliotek uczelni publicznych. Nie skutkuje to jednak brakiem działalności edukacyjnej. Wśród respondentów z własnym zapleczem dydaktycznym większość posiada salę ze sprzętem komputerowym, niecałe 10% bibliotek posiada salę wykładową, a niewiele ponad 5% może pochwalić się zarówno salą wykładową jak i salą komputerową. Według wyników analizowanych ankiet nie zanotowano jednoznacznego związku pomiędzy posiadaną bazą lokalową a stosowaniem e-learningu. Formy edukacji zdalnej wykorzystywane są w podobnym stopniu przez biblioteki posiadające własne sale dydaktyczne, jak i te, które takich sal nie posiadają.

Badanie potrzeb użytkowników i efektywności szkoleń

Badanie potrzeb użytkowników w zakresie edukacji informacyjnej przeprowadza jedynie 40% bibliotek. Wykonywane jest głównie za pomocą wywiadów oraz ankiet wśród użytkowników oraz uczestników szkoleń. 60% bibliotek nie analizuje potrzeb użytkowników w zakresie podwyższania umiejętności informacyjnych. Co ciekawe, problem ten dotyczy w równym stopniu bibliotek szkół publicznych i niepublicznych. Istnieje więc uzasadniona potrzeba dostarczenia bibliotekom odpowiednich narzędzi, które ułatwią im realizację tego zadania.

Jeszcze mniej bibliotek bada efektywność swoich działań dydaktycznych. Jedynie 22% deklaruje, że ewaluuje szkolenie za pomocą ankiet, pisemnego testu lub samodzielnego wyszukiwania informacji przez studentów. 78% ankietowanych bibliotek nie prowadzi oceny efektywności szkoleń. Jednocześnie 70% respondentów twierdzi, że działania dydaktyczne podejmowane przez bibliotekę zaspokajają potrzeby użytkowników (odpowiedzi: „zdecydo-

wanie tak” i „raczej tak”), 20% bibliotek nie ma zdania w tej kwestii, a jedynie 10% uważa, że podejmowane działania są niewystarczające (odpowiedzi: „raczej nie” i „zdecydowanie nie”). Wskazane liczby jasno wskazują na brak u bibliotekarzy umiejętności związanych z organizacją procesu dydaktycznego. Częścią tego procesu jest diagnoza potrzeb szkoleniowych oraz ocena efektywności działań edukacyjnych, odpowiadająca na pytanie czy nastąpił progres umiejętności uczestników po odbytym szkoleniu.

Dość optymistycznie wyglądają plany bibliotek w zakresie dalszego rozwoju edukacji informacyjnej. Prawie 65% respondentów deklaruje zamiar rozszerzenia działalności edukacyjnej zarówno o nowe treści jak i formy pracy. Wśród planowanych działań w ankietach wymieniano:

- szkolenia w trybie zdalnym (e-learning, webinaria),
- wykłady, spotkania i warsztaty stacjonarne,
- kursy dla dyplomantów i specjalistycznych grup,
- szkolenia w zakresie wykorzystywania baz danych, zarówno licjonowanych jak i Open Access,
- szkolenia w zakresie tworzenia przypisów bibliograficznych,
- wprowadzenie obowiązkowego szkolenia z wpisem do indeksu.

Wnioski

Biblioteki polskich szkół wyższych koncentrują się przede wszystkim na prowadzeniu podstawowych szkoleń bibliotecznych. Mają one na celu rozwijanie przede wszystkim umiejętności wyszukiwania informacji. Studenci nie uczą się, jak ocenić jakość znalezionej dokumentacji ani jak zarządzać dużymi zbiorami danych bibliograficznych. Brak szkoleń na temat menedżerów bibliografii pozbawia pracowników i studentów możliwości zapoznania się z narzędziami automatyzującymi proces tworzenia bibliografii. W granicach błędu statystycznego lokują się biblioteki oferujące zajęcia z zakresu prawa autorskiego. Biorąc pod uwagę liczbę wykrywanych plagiatów, można przypuszczać, że tego rodzaju szkolenia byłyby bardzo pożyteczne dla tych autorów, którzy popełniają plagiat z niewiedzy (np. tworząc pracę niesamodzielną, złożoną niemal wyłącznie z cytatów). W większości z przebadanych bibliotek nie bada się potrzeb użytkowników. Nie ma więc podstawy do budowania skutecznego programu edukacji informacyjnej.

Prawdopodobnie bibliotekarze mają świadomość dokonujących się zmian i/lub swojej w nich roli. Deklarują poszerzenie działalności edukacyjnej o nowe zagadnienia (np. tworzenie przypisów bibliograficznych), nowe formy (e-learning), propozycje dla nowych grup użytkowników (grupy specjalistyczne, dyplomanci), a także wprowadzenie szkoleń do regularnego programu zajęć (obowiązkowe szkolenia z wpisem do indeksu).

Aby osiągnąć skuteczność w swoich działaniach, bibliotekarze powinni zadbać o rozwijanie własnych kompetencji pedagogicznych, trenerskich

[Grassian i Kaplowitz, 2009]. Znajomość podstaw psychologii kształcenia, a także metod i technik nauczania jest niezbędna każdej osobie zajmującej się działalnością edukacyjną. Badane biblioteki zadeklarowały, że ponad połowa osób szkolących posiada przygotowanie pedagogiczne (kurs lub studia), co w świetle pozostałych wyników wydaje się być doskonałym rezultatem. Jednocześnie pojawia się pytanie czy bibliotekarze korzystają z form kształcenia doskonalących zdobyte kompetencje pedagogiczne. Wątpliwe jest, aby wykorzystywali swoje kwalifikacje do projektowania szkoleń dostosowanych do potrzeb studentów i pracowników uczelni (większość respondentów deklarowała, że nie bada potrzeb adresatów szkoleń).

Przedstawione wyniki badań opisując poziom realizacji działań dydaktycznych wskazują także potencjał edukacyjny tkwiący w polskich bibliotekach uczelnianych. Autorki mają nadzieję, że dane zawarte w raporcie przyczynią się do rozwoju kształcenia kompetencji informacyjnych i efektywnego włączenia ich w proces edukacyjny wyższych uczelni.

Podczas projektowania szkoleń warto sięgać do materiałów metodycznych przygotowanych z myślą o bibliotekarzach [Lau, 2011; Niedźwiedzka i Hunska, 2010; Gaunt i in., 2011]. Pomocne mogą być również standardy, zarówno te o charakterze ogólnym [American Association of School Librarians i Association for Educational Communications and Technology, 1998], jak i standardy stworzone specjalnie na potrzeby szkolnictwa wyższego [Association of College and Research Libraries, 2000; Society of College, National and University Libraries, 2011]. Zaleca się wykorzystanie modeli dydaktycznych, np. popularnego w krajach skandynawskich modelu autorstwa Hiim i Hippe [Skagen i in., 2008]. W poszukiwaniu inspiracji warto odwiedzać strony bibliotek udostępniających materiały edukacyjne dla użytkowników. Interesujący *tutorial* powstał w ramach współpracy trzech irlandzkich instytucji: National University of Ireland, Trinity College Dublin oraz University College Cork. *Graduate Information Literacy* można uznać za jeden ze wzorcowych przykładów tutoriali. W celu aktualizacji swojej wiedzy o trendach w kształceniu użytkowników bibliotek warto subskrybować strony polskich⁴ i zagranicznych⁵ organizacji działających na rzecz edukacji informacyjnej, a także śledzić serwisy⁶ i blogi⁷ związane z tą tematyką.

⁴ Komisja ds. Edukacji Informacyjnej przy ZG Stowarzyszenia Bibliotekarzy Polskich: www.sbp.pl/kei.

⁵ Sekcja Information Literacy w IFLA: <http://www.ifla.org/en/information-literacy>.

⁶ *Information Literacy*: <http://www.informationliteracy.org.uk>; *Project Information Literacy*: <http://projectinfolit.org>; *Libraries and Transliteracy*: <http://librariesandtransliteracy.wordpress.com>.

⁷ *Edukacja informacyjna*: <http://www.edukacjainformacyjna.pl>; *Information Literacy Weblog*: <http://information-literacy.blogspot.com>.

Bibliografia

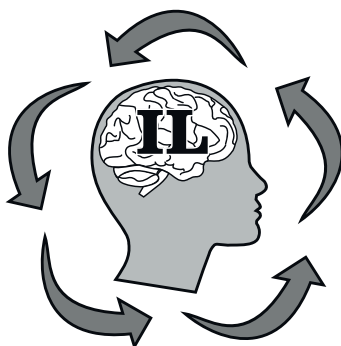
- American Association of School Librarians, Association for Educational Communications and Technology (1998), *Information literacy standards for student learning. Standards and indicators* [online]. [dostęp: 2012-04-30]. Dostępny w World Wide Web: http://www.ala.org/ala/mgrps/divs/aasl/aaslarchive/pubsarchive/informationpower/InformationLiteracyStandards_final.pdf.
- Association of College and Research Libraries (2000), *Information Literacy Competency Standards for Higher Education* [online]. [dostęp: 2012-04-30]. Dostępny w World Wide Web: <http://www.ala.org/acrl/sites/ala.org/acrl/files/content/standards/standards.pdf>.
- Association of College and Research Libraries (2012), *Information literacy in the disciplines*. W: ACRL Wiki [online]. [dostęp: 2012-05-10]. Dostępny w World Wide Web: http://wikis.ala.org/acrl/index.php/Information_literacy_in_the_disciplines.
- Cisek S., Próchnicka M. (2010), *Kształtowanie kultury informacyjnej w szkolnictwie wyższym* [online]. [dostęp: 2012-05-10]. Dostępny w World Wide Web: <http://www.slideshare.net/sabinacisek/ksztatowanie-kultury-informacyjnej-14-122010>.
- Cisek S., Próchnicka M. (2011), *Selected methodological issues in creating the Information Literacy development strategies* [online]. [dostęp: 2012-04-30]. Dostępny w World Wide Web: <http://www.slideshare.net/sabinacisek/csm-p-athenssqmlempticsession2011>.
- Deklaracja Bolońska : *Szkolnictwo wyższe w Europie* (1999). [online]. [dostęp: 2012-04-15]. Dostępny w World Wide Web: http://www.ekspencibolonscy.org.pl/sites/ekspencibolonscy.org.pl/files/1999_PL_Bologna_Declaration.pdf.
- Deskryptory dublińskie [online]. [dostęp: 2012-05-04]. Dostępny w World Wide Web: http://www.procesbolonski.uw.edu.pl/dane/Deskryptory_Dublińskie.pdf.
- Derfert-Wolf L. (2009), *Information literacy – kształcenie umiejętności informacyjnych w bibliotekach akademickich*. W: *Przestrzeń informacyjna biblioteki akademickiej. Tradycja i nowoczesność*. Pod red. B. Antczak-Sabali, M. Kowalskiej, L. Tkaczyk. Toruń, s. 187–208.
- Długolecka H. (2009), *Przysposobienie biblioteczne. Od tradycyjnych metod nauczania po e-learning*. „Przegląd Biblioteczny”, z. 3, s. 359–369.
- Dziak J. (2011), *Jak szkolimy on-line? Przysposobienie biblioteczne w nowej formie*. „EBIB. Elektroniczny Biuletyn Informacyjny Bibliotekarzy” [online]. nr 6 (120) [dostęp: 2012-05-05]. Dostępny w World Wide Web: <http://www.nowyebib.info/biuletyn/numer-120-spis/336-ebib-22011-1206>.
- Ekspenci Bolońscy [online]. 2012. [dostęp: 2012-04-15]. Dostępny w World Wide Web: <http://www.ekspencibolonscy.org.pl/dokumenty-i-publicacje>.
- Europejski Obszar Szkolnictwa Wyższego – Realizacja celów. Komunikat z konferencji europejskich ministrów ds. szkolnictwa wyższego, Bergen, 19-20 maja 2005 r. (2005). [online]. [dostęp: 2012-04-15]. Dostępny w World Wide Web: http://www.procesbolonski.uw.edu.pl/dane/Komunikat_z_Bergen_PL.pdf.

- Gaunt J. i in. (2011), *Handbook for Information Literacy Teaching*. Cardiff [online]. [dostęp: 2012-05-17]. Dostępny w World Wide Web: <http://www.cardiff.ac.uk/insrv/educationandtraining/infolit/hilt>.
- Grassian E., Kaplowitz J. R. (2009), *Information literacy instruction. Theory and practice*. 2nd Ed. New York; London.
- Grygorowicz A., Kraszewska E. (2006), *Propozycje standardów w zakresie edukacji użytkowników polskich bibliotek medycznych*. W: *Kształcenie użytkowników naukowej informacji medycznej – koncepcje i doświadczenia*, Lublin-Kazimierz Dolny, 12–14 czerwca 2006 r., 25. Jubileuszowa Konferencja Problematyki Bibliotek Medycznych [online]. Warszawa. [dostęp 2012-04-30]. Dostępny w World Wide Web: http://www.ebib.info/publikacje/matkonf/25kpbm/grygorowicz_kraszewska_1.php.
- Jagielski P., Żebrowska E. (oprac.) (2010), *Szkolnictwo wyższe 2009. Dane podstawowe: informator*. Warszawa.
- Konieczna D. (2005), *Biblioteka akademicka jako instytucja promująca proces kształcenia*. W: *Biblioteki naukowe w kulturze i cywilizacji. Działania i codzienność*. Pod red. H. Ganińskiej. Poznań, s. 111–121.
- Krajowe Ramy Kwalifikacji* [online]. [dostęp: 2012-10-05]. Dostępny w World Wide Web: <http://www.nauka.gov.pl/finansowanie/fundusze-europejskie/program-operacyjny-kapital-ludzki/krajowe-ramy-kwalifikacji/krajowe-ramy-kwalifikacji>
- Lau J. (red.) (2011), *Kompetencje informacyjne w procesie uczenia się przez całe życie. Wytyczne* [online]. Tłum. Ewa Hajdasz [i in.]. Warszawa [dostęp: 2012-04-28]. Dostępny w World Wide Web: <http://www.ifla.org/files/information-literacy/publications/ifla-guidelines-pl.pdf>.
- Niedźwiedzka B., Hunskaar I. (red.) (2010), *MedLibTrain. Zostań lepszym nauczycielem kompetencji informacyjnych : przewodnik nie tylko dla bibliotekarzy medycznych* [online]. Kraków. [dostęp: 2012-04-30]. Dostępny w World Wide Web: <http://www.bm.cm-uj.krakow.pl/MedLibTrain.aspx>.
- Skagen T. (2008), *Pedagogical consideration in developing an online tutorial in information literacy*. „Communications in Information Literacy” [online], vol. 2, iss. 2. [dostęp: 2012-05-17]. Dostępny w World Wide Web: <http://www.comminfolit.org/index.php?journal=cil&page=article&op=viewFile&path%5B%5D=Fall2008AR2&path%5B%5D=74>.
- Society of College, National and University Libraries (2011), *The SCONUL Seven Pillars of Information Literacy. Core Model For Higher Education* [online]. [dostęp: 2012-04-30]. Dostępny w World Wide Web: http://www.sconul.ac.uk/groups/information_literacy/publications/coremodel.pdf.
- Szerlag A. (2009), *Oczekiwania wobec absolwenta szkoły wyższej jako podmiotu edukacji*. W: *Kompetencje absolwentów szkół wyższych na miarę czasów. Wybrane ujęcia*. Pod red. A. Szerlag. Wrocław, s. 35–59.
- Wykaz uczelni niepublicznych* [online]. [dostęp: 2010-09-30]. Dostępny w World Wide Web: <http://www.nauka.gov.pl/szkolnictwo-wyzsze/system-szkolnictwa-wyzszego/uczelnie/uczelnie-niepubliczne/wykaz-uczelni-niepublicznych>.

Joanna Dziak, Ewa Rozkosz, Magdalena Karciarz, Zuza Wiorogórska
Information education in the Polish academic libraries – report on the study

Summary

Academic libraries play a key role as partner participating in the education process. They adopt the responsibility for creating information competences. The Information Literacy Committee (Polish Librarians Association) carried out a study to define the quality of the workshops and courses in academic libraries. The main interest concentrated on continuing education that is offered in the libraries. The authors takes up an interest to describe the educational activity in the academic libraries of public and private universities.

BARBARA KAMIŃSKA-CZUBAŁA

*Instytut Informacji Naukowej i Bibliotekoznawstwa
Uniwersytet Pedagogiczny im. Komisji Edukacji Narodowej w Krakowie*

WNIOSKI Z BADAŃ NAD ZACHOWANIAMI INFORMACYJNYMI MŁODYCH UŻYTKOWNIKÓW DLA EDUKACJI INFORMACYJNEJ

Wyzwania rozwijającego się dynamicznie informacyjnego społeczeństwa skłaniają do poszukiwania odpowiedzi na pytanie, jak rozwijać informacyjną kulturę w procesie kształcenia się przez całe życie. Edukacja informacyjna powinna służyć wszystkim członkom społeczeństwa niezależnie od wieku, a dostęp do wiedzy o informacyjnych procesach, źródłach i zbiorach informacji powinien być łatwy i prosty. To zalecenie pojawia się wielokrotnie w wypowiedziach specjalistów, których poglądy i koncepcje obecne w polskim i zagranicznym piśmiennictwie obszernie przedstawiła Hanna Batorowska [Batorowska, 2009, s. 31–171]. Programy unijne z zakresu Long Life Learning również stawiają przed systemami edukacji zadanie przygotowania młodych obywateli do sprawnego funkcjonowania w społeczeństwie informacji i wiedzy, które według Ulricha Becka jest społeczeństwem ryzyka [Beck, 2002]. Sposoby realizacji tego zadania są wciąż przedmiotem dyskusji, wzrasta ilość badań o charakterze diagnostycznym, których rezultaty nie są wciąż jeszcze dostatecznie wykorzystywane w praktyce edukacyjnej. Jednak umiejętności obsługi podstawowych programów komputerowych umożliwiających korzystanie z usług dostępnych w sieci oraz umiejętności wyszukiwania informacji to zaledwie podstawowy poziom w zakresie informacyjnych kompetencji. O wiele ważniejsze i trudniejsze jest kształtowanie postaw wobec informacji, umiejętności selekcji, ewaluacji informacji i kontrolowania jej nadmiernego, nieuzasadnionego i często mało efektywnego przetwarzania.

W XXI wieku ludzie nie mogą już być tylko odbiorcami czy użytkownikami informacji. Warunkiem przystosowania do nowych warunków życia jest umiejętność zarządzania informacjami zarówno sferze zawodowej jak prywatnej, osobistej. Zarządzanie informacją oznacza przemyślane, świadome kontrolowanie odbioru informacji, sprawne gromadzenie i systematyczne usuwanie informacji zbędnej z indywidualnie zorganizowanych systemów, szybkie, skrótowe i selektywne przetwarzanie informacji.

Zarządzanie informacją jest „cyklem procesów, które wspierają uczenie się organizacji poprzez identyfikację potrzeb informacyjnych, pozyskiwanie informacji, organizowanie i przechowywanie informacji, rozwój produktów informacyjnych, dystrybucję informacji oraz jej używanie” [Choo, 1998]. Niezbędna jest przy tym refleksja nad bieżącą praktyką informacyjną, planowanie informacyjnych działań, okresowe analizy i podsumowania.

Zarządzanie informacją wymaga długotrwałego treningu i stopniowego nabywania umiejętności, które z czasem stają się nawykami, zachowaniami rutynowymi wykonywanymi bez stresu. Stosowanie zasad i efektywnych procedur w zakresie zarządzania wiedzą i informacją rozwijane jest w przedsiębiorstwach i bibliotekach, lecz przynieść może wymierne korzyści również w życiu codziennym, gdyż dotyczy wszystkich ludzi.

Aby powszechne zarządzanie informacją było możliwe, niezbędna jest też powszechna wiedza o procesach informacyjnych występujących w życiu codziennym. Umiejętność radzenia sobie z informacyjnym szumem i smogiem pozwala zachować poczucie skuteczności w realizacji zawodowych i prywatnych celów, panowania nad informacją i własnym życiem. Zarządzanie informacją pozwala przede wszystkim gospodarować najcenniejszym zasobem współczesnego człowieka – czasem.

W sytuacji nadmiaru informacji, informacyjnego przeciążenia, najważniejszą sprawą wydaje się umiejętność selekcji informacji. Wykonywane przez socjologów badania wykazują, że „jesteśmy narodem zabieganym, a w ogólnym pośpiechu nierzadko zapominamy o sobie, o swoim zdrowiu i odpoczynku”, a „co druga osoba badana (49%) ma zawsze lub często poczucie, że czas jej przecieka przez palce, co druga osoba deklaruje (51%), że często lub zawsze się spieszy [...] „Grupą nastawioną na szczególnie pośpiech są osoby między 20 a 50 rokiem życia, ze szczególnym wskazaniem na 20-latków, wśród których zawsze lub często spieszy się aż 83%!” [Sobierajski, 2010]. Mimo technicznych udogodnień w zakresie komunikacji i życia domowego członkowie informacyjnych społeczeństw mają coraz mniej czasu, a tempo życia jest coraz szybsze.

Częściowym remedium na frustrację powodowaną przez wzrastające nieustannie tempo życia może być ograniczenie przetwarzania informacji – aktywność zajmująca wiele czasu a nie przynosząca pozytywne rezultaty. Konieczna jest zatem przynajmniej refleksja nad tym, czy potrzebujemy aż tylu informacji, czy wszystkie są nam niezbędne do szczęśliwego życia. Czynienie nadmiaru informacji odpowiedzialnym za stres może wydawać się sprzeczne z przeświadczeniem, że informacja, która w potocznym rozumieniu przejęła atrybuty wiedzy, a nawet mądrości, jest zawsze dobrem. Stąd już niedaleko do złudnego wniosku, że im więcej „tego dobra”, tym lepiej.

Można wskazać kilka przyczyn, które doprowadzają do powstawania informacyjnych zatorów i powodują u młodych ludzi utratę pełnej kontroli nad procesami pozyskiwania informacji. Ten niekomfortowy stan wynika

częściowo z naturalnej ciekawości ludzi (obserwowanej w wielu badaniach) i skłonności do przypadkowego pozyskiwania informacji – niejako przy okazji wykonywania informacyjnych zadań. Tę interesującą właściwość opisali Allen Foster [Foster, 2004], Krysty Williamson [Williamson, 1998] i Sanda Erdelez [Erdelez, 1997].

Marcia Bates opisując ten popularny styl pozyskiwania informacji, przywołała sugestywną metaforę zbierania jagód, czyli nieliniowego penetrowania informacyjnych zasobów, kiedy niejako „przy okazji” zbacza się z obranego wcześniej kierunku [Bates, 1989]. Zjawisko takie występuje np. w trakcie przeglądania stron WWW lub sprawdzania znaczenia obcojęzycznego terminu w słowniku. W obu przypadkach po znalezieniu poszukiwanego hasła następuje pobieżne zapoznanie się z hasłami znajdującymi się w pobliżu, uwagę przyciągają ilustracje lub zabawnie brzmiące słowa, atrakcyjne tytuły. Znalezione przypadkiem informacje wywołują nowe potrzeby informacyjne, powodują ich niemal lawinowy przyrost. Czy można zatem przeciwdziałać tym negatywnym skutkom naturalnych skłonności ludzi, nie tracąc szans na inspiracje i nieoczekiwane odkrycia?

Podstawą dyskusji i pogłębionej refleksji powinna być teza głoszona przez Petera Druckera i innych specjalistów z zakresu zarządzania i organizacji, że znaczenie mają tylko informacje, które można wykorzystać w bliższej lub dalszej perspektywie. Nie ma więc informacji potrzebnych i niepotrzebnych, gdyż jest to ocena subiektywna, lecz informacje użyteczne do realizacji starannie wybranych celów. Dlatego celem *information literacy* jest ugruntowanie wiedzy o zmiennej wartości informacji, przekazanie umiejętności oceny jej przydatności do jasno wytyczonych celów oraz późniejszego namysłu nad efektywnością podjętych decyzji.

Projektowanie działań w zakresie edukacji informacyjnej skierowanych do różnych grup użytkowników powinna poprzedzać analiza aktualnego stanu wiedzy zgromadzonej na podstawie badań zachowań informacyjnych. W tym zakresie najbardziej przydatne są raporty PEW Research Center, niezależnej instytucji badawczej realizującej American Internet Life Project [Pew Research Center], inicjatywy, która dostarcza wyników badań na temat społecznych skutków internetu, kształtowania się postaw jego użytkowników oraz tendencji rozwojowych tego nowego medium. Celem projektu jest zbieranie danych sondażowych i wyjaśnienie ich znaczenia. Projekt, na który w 1999 roku otrzymano grant na trzyletni program, jest autorytatywnym źródłem informacji na temat sposobów korzystania z informacji dostępnej w sieci oraz wpływu internetu na życie Amerykanów. Badania są prowadzone na próbie losowej poprzez ankietowanie wylosowanych abonentów telefonicznych (zarówno abonentów telefonii stacjonarnej jak i bezprzewodowej, w odpowiednich proporcjach). Tą metodą realizuje się około 15–20 tematów rocznie, którymi są projekty autorskie o różnych rozmiarach, zakresie i ambicjach. Raporty i zestawy slajdów są bezpłatnie

udostępniane wszystkim, do osobistego użytku. W początkowym okresie skoncentrowano się na monitorowaniu użytkowników internetu, by znaleźć odpowiedź na podstawowe pytania: kto korzysta z internetu, w jakim celu i w jaki sposób.

Pierwsze badania dotyczyły ogólnej roli internetu i na przykład wykorzystania poczty elektronicznej w życiu codziennym. W późniejszych badaniach zawężono zakres tematyczny i poszukiwano odpowiedzi na pytania, jak ludzie korzystają z internetu w celach edukacyjnych, zdrowotnych, w pracy i działalności publicznej. Te dane okazały się bardzo pomocne decydom politycznym, dziennikarzom, naukowcom, liderom technologii, zaangażowanym w życie społecznym obywatelom, gdyż w razie potrzeby dają możliwość powołania się na wiarygodne dane. Cennym źródłem wiedzy o informacyjnych zachowaniach jest również raport *Information Behaviour of the researcher of the future* sporządzony przez London University College na zlecenie British Library i Joint Information Systems Committee w 2007 roku [Information Behaviour]. Poza interesującym zbiorem wniosków z kilkudziesięciu badań, dokument zawiera informacje o stosowanych metodach i wielkości badawczej próbie w poszczególnych projektach. Okazało się, że wnioski w przedstawianych badaniach zostały wysunięte na podstawie analizy danych pochodzących najczęściej od kilku do kilkunastu respondentów. Tylko jeden raport opierał się próbie większej niż 200 osób. Dominującą techniką był wywiad lub obserwacja (17 przypadków). W połowie przedstawianych badań stosowano łącznie metody jakościowe i ilościowe.

Raporty skłaniają do podjęcia próby zaprojektowania badań użytecznych w planowaniu działań edukacyjnych i wypróbowania skuteczności analiz jakościowych i ilościowych. Do celów diagnostycznych użytecznym narzędziem mogą być zapiski w dziennikach obserwacji informacyjnych zachowań i narracyjne wywiady tworzące materiał empiryczny, który może być poddany wieloaspektowym interpretacjom.

Badania przeprowadzone wśród równolatków technologicznej rewolucji i szczegółowo przedstawione w przygotowanej przeze mnie rozprawie *Zachowania informacyjne w życiu codziennym* wykazały, że poza mistrzami wyszukiwania i typem „informacyjnego gracza”, który sugestywnie scharakteryzowali David Nicholas i Zdzisław Dobrowolski [Nicholas i Dobrowolski, 2001] – jest duża grupa użytkowników informacji, nieco zagubionych w infosferze, mimo dużej technicznej sprawności. Respondentami w badaniach trwających cztery lata byli przedstawiciele *community of practice* – studenci stacjonarni, niestacjonarni i podyplomowi (z Krakowa, Limanowej i Rybnika) Uniwersytetu Pedagogicznego w Krakowie w wieku 21–25 lat.

Poza kolekcją ponad 700 sytuacji informacyjnych zapisanych w dziennikach, zgromadzono około 70 wywiadów narracyjnych. Analiza występujących w badanej grupie popularnych strategii informacyjnych wykorzystywanych do pozyskiwania i użytkowania informacji w trakcie realizacji zadań

orientacyjnych, wykonawczych, decyzyjnych i poznawczych w zależności o typu źródeł, lokalizacji, motywacji i czasu pozwoliła na charakterystykę informacyjnego świata studiujących dwudziestolatków – przedstawicieli pokolenia Y, nazwanych przez Marca Prensky'ego cyfrowymi tubylcami.

Dzięki współpracy niemal 300 respondentów zaproponowano typologię zadań i strategii informacyjnych występujących w życiu codziennym, która wydaje się użyteczna również w edukacji informacyjnej, gdyż porządkuje sytuacje informacyjne charakteryzujące się wielością odmian i i okoliczności pozyskiwania i użytkowania informacji na mniejsze części, które mogą być stopniowo poddawane szczegółowemu oglądowi, komentowane i wspólnie analizowane. Dopiero wyodrębnienie najważniejszych problemów w każdej grupie umożliwia podjęcie próby dostosowania terapii do rzeczywistych potrzeb.

Najczęściej wybieranymi strategiami w badanej grupie były: wymiana – 22%, sprawdzanie – 17,9% i wyszukiwanie informacji – 17,1%. Na podstawie tabeli 1 można powiedzieć, że za pomocą tych trzech strategii zrealizowano łącznie ponad połowę zadań informacyjnych. Pozostałe pięć strategii można podzielić na dwie grupy, średnio używanych (monitorowanie 15,1%, poszukiwanie 12,1%) i rzadko używanych (przeglądanie 7,4%, gromadzenie 6,5% i opracowanie 1,9%). Z tego zestawienia wynika, że typowe dla zachowań informacyjnych w życiu codziennym jest pozyskanie informacji w sposób najszybszy i najłatwiejszy, co gwarantuje strategia wyszukiwania oraz silna potrzeba sprawdzania informacji wymagających codziennej aktualizacji lub sprawdzania informacji niepełnych, niezapamiętanych wystarczająco dokładnie, a także znacząca rola osób – dysponentów potrzebnych informacji. Pozyskane wcześniej i selekcjonowane przez grupę informacje należą do użytkowanego wspólnie zasobu, do którego każdy dokłada swoją część na miarę możliwości i korzysta z wiedzy innych. Wymiana informacji w każdym informacyjnym świecie zasługuje na szczególną uwagę, gdyż wraz z dostępnymi źródłami na różnych nośnikach jest najważniejszym komponentem informacyjnego zasobu użytkowanego przez grupę.

Co piąte opisane zachowanie to wymiana, można więc postawić tezę, że ilość i jakość, wymienianych informacji oraz rodzaj relacji wymiennych ma wśród stosowanych strategii decydujące znaczenie dla osiągania zamierzonych (podobnych) celów członków badanej grupy.

Wymiana informacji zawiera w sobie dwa działania informacyjne, odbieranie i przekazywanie informacji, które traktowane są łącznie jako transakcja. Należy zaznaczyć, że nie ma transakcji bez udziału dwóch aktorów wymiany – tego, który przekazuje informacje (odpowiada) i tego, który je odbiera, nawet wówczas, gdy obie czynności są odsunięte w czasie i sprawiają wrażenie oddzielnych zdarzeń.

Najbardziej powszechna transakcja wymiany informacji to pytanie i odpowiedź, czyli strategia polegająca na skorzystaniu z osobowego źródła informacji lub udzielenie informacji osobie potrzebującej takiej informacyjnej usługi.

Tabela 1. Strategie informacyjne stosowane w zadaniach orientacyjnych, decyzyjnych, wykonawczych i poznawczych

Strategie informacyjne		Zadania informacyjne				Razem
		orientacyjne	decyzyjne	wykonawcze	poznawcze	
1	gromadzenie informacji	2 4,3% 0,8%	1 2,1% 0,5%	5 10,6% 2,5%	39 83,0% 61,9%	47 100% 6,5%
2	monitorowanie infosfery	103 94,5% 39,6%	3 2,8% 1,5%	3 2,8% 1,5%	0 0% 0%	109 100% 15,1%
3	sprawdzanie informacji	65 50,4% 25,0%	33 25,6% 16,8%	25 19,4% 12,4%	6 4,7% 9,5%	129 100% 17,9%
4	opracowanie informacji	0 0% 0%	1 7,1% 0,5%	13 92,9% 6,5%	0 0% 0%	14 100% 1,9%
5	przeglądanie informacji	16 30,2% 6,2%	31 58,5% 15,7%	2 3,8% 1%	4 7,5% 6,3%	53 100% 7,4%
6	poszukiwanie informacji	5 5,7% 1,9%	38 43,7% 19,3%	40 46,0% 19,9%	4 4,6% 6,3%	87 100% 12,1%
7	wyszukiwanie informacji	1 0,8% 0,4%	54 43,9% 27,4%	64 52,0% 31,8%	4 3,3% 6,3%	123 100% 17,1%
8	wymiana informacji	68 42,8% 26,2%	36 22,6% 18,3%	49 30,8% 24,4%	6 3,8% 9,5%	159 100,0% 22,0%
	Razem	260 36,1% 100%	197 27,3% 100%	201 27,9% 100%	63 8,7% 100%	721 100% 100%

Źródło: Opracowanie własne

W życiu codziennym typowego użytkownika informacji najczęściej sytuacji informacyjnych dotyczyło wymiany informacji, gdyż jest to najskuteczniejszy, najszybszy i wymagający najmniej wysiłku sposób otrzymania informacji

takiej, jaka jest potrzebna, bez wyjaśnień i uściśleń, ponieważ osoby podejmujące transakcję wymiany informacji znają nawzajem swoje informacyjne potrzeby, preferencje i możliwości. Najczęściej projektują osobiste oczekiwania i potrzeby na aktualną sytuację pytającego, co jest uzasadnione jego przynależnością do tej samej wspólnoty działania (*community of practice*). Ta sytuacja przypomina przygotowywanie prezentu, gdy uruchamiana jest wiedza o obdarowywanej osobie, przywoływane zostają w pamięci jej opinie i wypowiedzi zdradzające preferencje, analizowane dokonywane wspólnie wybory. W różnych sytuacjach życia codziennego osoba przekazująca pakiet informacji dba o to, by były nowe, aktualne, atrakcyjne – czyli mieszczące się w kręgu pozytywnych emocji odbiorcy, co bywa zazwyczaj równoznaczne z możliwością szybkiego zaspokajania aktualnych potrzeb. Zakres i zasięg przekazywanych informacji również jest dostosowywany do oczekiwań odbiorcy (często na podstawie własnych preferencji, które były przypisywane odbiorcy).

W trakcie bezpośredniej wymiany informacji zakres i zasięg informacji bywa sterowany na podstawie reakcji odbiorcy, czyli dostosowania przekazu informacji do sygnałów znużenia, zniecierpliwienia powodującego ograniczenie ich dopływu lub zdziwienia, niedowierzania powodującego zwiększenie dopływu szczegółowych informacji.

W świetle badań informacja mająca zdolność (potencjał) wzbudzania emocji ma większą szansę na zapamiętanie (gromadzenie w pamięci trwałej), wykorzystanie lub przekazanie. To spostrzeżenie powinno być wykorzystane w komponowaniu treści i form edukacji informacyjnej.

Korzystanie z wymiany informacji to uczestniczenie w zbiorowym systemie ewaluacji i selekcji informacji zapewniającej stan „dobrego poinformowania” we wszystkich sferach życia codziennego. Stan „dobrego poinformowania” zarówno w zakresie wydarzeń lokalnych, krajowych jak i wiadomości o znajomych i celebrytach oznacza co innego dla poszczególnych respondentów. W niektórych przypadkach respondenci wykazywali ogromne zapotrzebowanie na informacje o znajomych lub silną potrzebę uczestniczenia w medialnych sensacjach.

Na podstawie zebranych transakcji wymiany można określić najczęściej występujące kryteria oceny i selekcji (odrzućanej i zatrzymywanej) informacji. Podstawowym kryterium jest bezpośrednia lub odroczone użyteczność (bardzo szeroko rozumiany pożytek), wiarygodność (wysoka ocena informacji sprawdzonych doświadczalnie) i wartość informacji nadawana przez grupę (ważne i cenne są te informacje, które za takie uznane są przez osoby o wysokiej pozycji w grupie). Wymiana informacji pełni w badanej grupie inne niż tylko informacyjne funkcje. Jest formą manifestowania przynależności do grupy, sposobem zapewnienia sobie udziału w systemie pomocy, jest pretekstem do systematycznego odnawiania towarzyskich kontaktów, koniecznością utrzymywania sieci informatorów w gotowości do wzajemnego świadczenia informacyjnych usług.

W świetle tej przykładowej analizy (ilościowej i jakościowej) jednej z najważniejszych strategii stosowanych w życiu codziennym można uznać, że użytkownicy informacji powinni być zachęceni przez nauczycieli do pełnienia wymiennej roli ekspertów w dowolnym zakresie, do rozwijania sprawności utrzymywania sieci swoich informatorów w dobrej kondycji, do kontrolowania tej sfery informacyjnej aktywności w celu eliminowania informacji niepełnej, fałszywej, rozwlekłej, nieatrakcyjnej – eliminowania miałości i paplaniny.

Dla cyfrowych tubylców najważniejsze wydaje się zrozumienie własnych mechanizmów selekcji informacji oraz krytyczna ocena codziennego stylu użytkowania infosfery. Zrozumienie może być osiągnięte na bardzo wiele pomysłowych sposobów, opracowanych z inwencją przez zespoły młodych specjalistów (np. w postaci gry komputerowej, filmu lub zabawy). Tradycyjne formy stosowane w szkole w postaci prezentacji, wykładu i serii ćwiczeń nie przyniosą efektów ze względu na specyfikę rozpowszechniania wzorów zachowań i dostosowywania ich do złożonego kontekstu licznych oddziałujących na siebie uwarunkowań i woli użytkownika.

Edukacja informacyjna ma większe szanse powodzenia, jeśli będzie prowadzona w środowisku młodych ludzi metodami przez nich lubianymi i akceptowanymi, nie w postaci dedykowanych „przedmiotów szkolnych”, lecz niejako „przy okazji”. Należy się zastanowić, jak można zachęcić młodych ludzi do analizy czasu poświęcanego codziennie na realizację zadań informacyjnych. Pożyteczny jest również namysł nad „korzyściami” jakie przynoszą godziny przeznaczone na oglądanie produktów, telewizji czy internetowe poszukiwania informacji – co zyskujemy, a co tracimy – to temat na dowcipną etiudę do prezentacji w serwisie YouTube. Służyć by ona miała ugruntowaniu przeświadczenia, że z niektórych informacji można bez żalu zrezygnować lub czynności pozyskiwania i użytkowania informacji wykonywać szybciej i sprawniej, by wreszcie zająć się czymś innym i ważniejszym w realnym świecie.

Analiza dzienników i wywiadów narracyjnych potwierdziła wstępne przypuszczenia, że informacyjne procesy są dla respondentów przezroczyste. Skupienie uwagi na realizacji praktycznych codziennych celów sprawia, że mało uwagi poświęca się zadaniom informacyjnym, które przebiegają jakby w tle. Użytkownicy informacji, zajęci zawartością pozyskanych odpowiedzi na pytania, nie zastanawiają się nad stosowanymi przez siebie strategiami. Poszukiwanie, wyszukiwanie, sprawdzanie informacji są terminami stosowanymi zamiennie, co oznacza, że ich specyfika nie jest dostrzegana. Użytkowanie infosfery (nie tylko internetowej wyszukiwarki) przypomina korzystanie z bankomatu lub automatu do kawy. Ten stosunek klienta potwierdza język respondentów. Prawie wszyscy używają do opisu procesu poszukiwania informacji określeń typu: „po wpisaniu słowa wyskoczyło mi mnóstwo stron”, bez zastanawiania się nad tym, jak i dla-

czego pojawił się właśnie taki zbiór wyników. Za wystarczający rezultat uznawany jest wybrany z kilku pierwszych pozycji wynik wyszukiwania. Termin wpisany do wyszukiwarki, to zazwyczaj pojedyncze słowo kluczowe będące nazwą obiektu, na temat którego poszukuje się zwykle kilku informacji. Mimo stosowania tak prostej strategii większość respondentów ma przeświadczenie o dużych lub wystarczających umiejętnościach wyszukiwania informacji. Być może edukacja informacyjna również takim osobom mogłaby mieć wiele do zaoferowania, jednak formy transferu wiedzy i umiejętności musiałyby być atrakcyjne i nowatorskie, znacznie odbiegające od typowych ćwiczeń stosowanych w praktyce szkolnej i akademickiej. Podobne spostrzeżenia pojawiły się już w trakcie badań gimnazjalistów, kilka lat wcześniej, co sugeruje, że pewne podstawowe umiejętności informacyjne w zasadzie w niewielkim stopniu ulegają rozwojowi na wyższych poziomach kształcenia [Kamińska-Czubala, 2006].

Zaobserwowane zachowania użytkowników skłaniają do postawienia pytania: czy niewielka wiedza o źródłach i zbiorach informacji wypełniających infosferę jest oceniana jako wystarczająca. Wszak badani „cyfrowi tubylcy” – rówieśnicy technologicznej rewolucji dobrze się czują w ograniczonym kręgu lubianych, często odwiedzanych miejsc w sieci, uznawanych przez grupę za godne uwagi. Tej unifikacji sprzyjają komentarze, wymiana opinii w serwisach społecznościowych i przysyłanie linków do stron, które warto odwiedzić. Można nawet odnieść wrażenie, że internauci mimo nieograniczonych możliwości są zamknięci w niewidzialnym kręgu, którego nie chcą opuścić, gdyż systematyczne odwiedzanie kilku lub kilkunastu miejsc każdego wieczoru jest bardzo czasochłonnym, przyjemnym zwyczajem lub nawet do pewnego stopnia uzależnieniem. Uświadomienie młodym dorosłym ludziom tych ograniczeń mogłoby być dla nich pożyteczne w połączeniu z rozważaniami nad odpornością na manipulację czy sposobem nabywania sądów i opinii nie zawsze słusznie uznawanych za własne.

Uwagę informacyjnych edukatorów i użytkowników internetu powinny zwrócić ogromne ilości informacji o zwykłych przedmiotach codziennego użytku, które nie zasługują na to, by poświęcać im tak wiele czasu, nawet jeśli to postępowanie pozwala znaleźć tańszy produkt. Poszukiwanie promocji nie zawsze jest koniecznością, a coraz częściej staje się sportem lub natręctwem. Jeśli ta teza budzi zdziwienie lub irytację, oznacza to, że najwyższy czas „włączyć program obrony koniecznej” przed manipulacją i uleganiem stereotypom.

Refleksja nad własnymi schematami wyboru, kierowania uwagą, mogłaby być bardzo pouczająca. Mogłoby się okazać, że „motywacja wewnętrzna” bywa sterowana z zewnątrz. W programach *information literacy* powinny się znaleźć zajęcia pokazujące, a nawet pozwalające osobiście doświadczyć, dzięki specjalnie w tym celu skonstruowanym grom, na jakie oddziaływania sterujące uwagą, selekcją, a tym samym wyborami użytkownik informacji jest szczególnie podatny.

Godziny przeglądania informacji o różnego typu obiektach, takich jak buty, samochód, mieszkanie do wynajęcia, a nawet cień do powiek w niezliczonych odmianach, u części badanych osób powoduje efekt decyzyjnej niemocy, u innych staje się narkotyczną przyjemnością.

Czy edukacja informacyjna może pomóc w tych tak częstych informacyjnych sytuacjach wyboru?

W badanej grupie ujawniały się trudności w wyborze towarów i usług niezależnie od ilości przeglądanych informacji. Okazało się, że duża ilość pozyskiwanych informacji nie tylko nie była pomocna, lecz powodowała „dokuczliwy decyzyjny paraliż”. Nie pomogły również długotrwałe konsultacje wśród znajomych i internetowych ekspertów. Tym działaniom towarzyszyło zagubienie i frustracja, zachwianie wiary w siebie.

Skoro szybkie i trafne podejmowanie decyzji jest sztuką – rozwijanie kompetencji informacyjnych w tym zakresie powinno wiązać się z przekazaniem wiedzy o hermeneutykach stosowanych w podejmowaniu decyzji, które można rozwijać w dostosowanych do wieku formach. Umiejętność podejmowania trafnych decyzji wiąże się ze stosowaniem prostych i oszczędnych hermeneutyk, o których powinien wiedzieć każdy obywatel społeczeństwa nadmiaru informacji. Jedną z nich jest na przykład hermeneutyka oparta na założeniu „kieruj się tym, co najważniejsze” lub „eliminuj według aspektów”, bowiem zdaniem badaczy działających w Instytucie Maxa Plancka w Berlinie jako tzw. Grupa ABC, heurystyki podejmowania decyzji powinny być szybkie i oszczędne. Jednak nie każdy użytkownik informacji ma świadomość, że po znalezieniu pierwszego obiektu spełniającego oczekiwane warunki dalsze poszukiwania tylko w niewielkim stopniu przyczyniają się do znalezienia lepszej oferty. Ilości straconego czasu nie rekompensuje uzyskanie minimalnie lepszego rozwiązania. Zadaniem specjalistów z zakresu informacyjnej alfabetyzacji powinno być udostępnienie porad, ćwiczeń, gier komputerowych, symulujących życiowe sytuacje wyboru i zwiększających sprawność selekcji i przetwarzania informacji, gdyż skala tego problemu wydaje się ogromna.

Podejmowanie decyzji dotyczących sposobu spędzania weekendu, wakacji, randki, zakupu biletu do kina, wyboru dentysty może być poligonem przygotowującym do sprawnego dokonywania wyborów w przyszłym życiu zawodowym, na przykład we własnej firmie. Realizacja jakiegokolwiek projektu to przecież ciąg decyzji, od których trafności zależy sukces, pod warunkiem, że młodzi decydenci będą zdobywać każdego dnia nową wiedzę i umiejętności o sposobach pozyskiwania i ewaluacji informacji.

Pedagogika kształcenia kultury informacyjnej powinna polegać na rzeczywistym wystawianiu użytkownikowi informacji „na pokaz” – w informacyjnych zadaniach służących bezpośredniemu doświadczeniu rezultatów informacyjnych zachowań, na przykład różnic w strategiach wyszukiwania i poszukiwania a może w postaci happeningów – pożytecznej sztuce dawania

do myślenia pod wpływem żywych doświadczeń, w których uczestniczy użytkownik informacji w aranżowanych przez edukatorów i artystów sytuacjach.

Warsztaty lub gra komputerowa przypominająca trening na symulatorze mogą pokazać praktycznie, jak steruje się uwaga, jak selekcjonuje się informacje o obiektach, niezależnie od tego, czy dotyczą butów czy teorii kwantowej. Oddzielanie informacji kłamliwych od prawdziwych, informacji nadmiarowych od niezbędnych i całkowicie nieużytecznych dla danej osoby w tym właśnie miejscu i czasie, może być pouczającą, pożyteczną zabawą. Możliwe, że w trakcie takich zajęć uczestnicy zechcą rozpoznać, jakie są ich kryteria oceny informacji, co jest dla nich ważne i czy chcą, aby tak zostało. Chodzi przecież o to, by zachowania informacyjne były w pełni kontrolowane i odbywały się zgodnie z wolą użytkownika, który może robić wszystko, co zechce, pod jedynym warunkiem, że decyzje są rzeczywiście wynikiem samodzielnego i przemyślanego wyboru.

Wiedza o informacji pozwala być człowiekiem niezależnym, samostereownym, mało podatnym na manipulację, dobrze czującym się w „nowym wspaniałym świecie” nieprzeciążonym nadmiarem informacji, potrafiącym znaleźć każdą informację, o której zechce pomyśleć i o którą potrafi zapytać.

Wystawianie na pokaz, dawanie do myślenia i sprawdzanie na sobie, oglądanie zachowań innych użytkowników może odbywać się w „informacyjnych wirtualnych laboratoriach”, w których można odczuć, a nie tylko zobaczyć zabijanie czasu w trakcie mało krytycznego pozbawionego refleksji wystawiania się „informacyjny masaż” (określenie Tomasza Gobana-Klasa), gdzie można byłoby zobaczyć w „elektronicznej klepsydrze” jak czas przysypuje się i bezpowrotnie ucieka w trakcie oglądania reklam oraz błahych wydarzeń kreowanych przez media. Takie bezpośrednie doświadczenia mają większą siłę oddziaływania niż opowiadanie o zagrożeniach napotykanym w sieci. Pozytywnym efektem takich przeżyć, w których zaangażowane są emocje uczestników, będzie refleksja, ugruntowanie przeświadczenia, że zawodowa i osobista kariera w „społeczeństwie ryzyka” bardziej zależy od tego, jakie cele i w jaki sposób chce się realizować, niż od ilości i szybkości przetwarzania informacji. Wystawiane „na pokaz” – w trakcie zabawy – informacyjne strategie stosowane w realizacji codziennych, orientacyjnych, decyzyjnych, wykonawczych i poznawczych zadań informacyjnych, mogą stać się impulsem do zastanowienia – czy warto próbować coś zmieniać w dotychczas stosowanych informacyjnych praktykach?

Wymiar edukacyjny mogą mieć samodzielnie prowadzone doświadczenia nad gęstością informacyjną mistrzowskich i kiepskich źródeł informacji, nad oddzielaniem informacji od aspektów perswazyjnych i manipulacyjnych w tekstach książek czy tekstach publikowanych w informacyjnych serwisach internetowych. Informacyjny rozbiór tekstu może być bardzo pouczający i dawać do myślenia [Kamińska-Czubala, 2008]. Wiedzę o źródłach informacji należy propagować na wiele sposobów. Młodym użytkow-

nikom informacji można w atrakcyjny dla nich sposób pokazywać „informacyjne gatunki zamieszkujące infosferę”, czyli ukształtowane w praktyce społecznej sposoby prezentowania informacji w rozpoznawalnych formach takich jak ogłoszenia, oferty, reportaże, raporty, poradniki, encyklopedie, internetowe serwisy informacyjne.

Widzę ogromne możliwości prowadzenia interesujących studiów w trakcie edukacyjnych zajęć nad poszczególnymi informacyjnymi zachowaniami w różnych grupach wiekowych, np. przeglądaniem czy monitorowaniem informacji, lub przekrojowo – nad informacyjnymi zachowaniami wybranych grup użytkowników – seniorów, gimnazjalistów, licealistów, informacyjnych imigrantów, bezrobotnych, osób wykluczonych z dostępu do internetu, osób uprawiających informacyjny zapping. Takie badania prowadzone systematycznie są niezbędne, aby szybko reagować na zmiany i dostosowywać formy edukacyjnego oddziaływania do nowych warunków. Być może placówki zajmujące się *information literacy* będą łączyć działalność edukacyjną skierowaną do wszystkich chętnych z działalnością badawczą po to, by „terapia” była dostosowana do „diagnozy”.

Badania nad kanałami przepływu informacji w zespołach projektowych czy grupach studenckich powinny uwzględniać „sieciową strukturę wymiany informacji”, gdyż od tego w dużej mierze zależą wyniki współpracy, która może być inspirująca, owocna lub uciążliwa, pełna niedomowień i pretensji. Jakie czynniki hamują ten przepływ, co zrobić by usunąć informacyjne bariery? Jak zachęcić do dzielenia się wiedzą będącą przecież osobistym dobrem zdobywanym kosztem czasu i energii? To problemy pracodawców zespołów projektowych.

Wydaje się jednak, że o tych złożonych procesach wzajemnych interakcji, wymianie informacji wśród odmiennych grup, wiemy wciąż za mało, a już istniejąca wiedza nie jest powszechna.

Nowy etos pracy zespołowej kształtuje się dopiero w społecznej praktyce. To zupełnie inny etos współpracy i wymiany w zespole niż w epoce industrialnej. Jak w palimpseście nakładają się w świadomości młodego pokolenia sprzeczne koncepcje – indywidualistyczne rodziców czy socjalistyczne dziadków – na współczesne koncepcje korporacyjne, które w Polsce dopiero „są w budowie”.

Jeżeli nastąpił koniec epoki indywidualistów (snobistyczna sytuacja tragiczna), być może należy przystosować systemy kształcenia i wychowania do rozwoju cech potrzebnych w sytuacjach współpracy. Dlatego warto badać, jak na wymianę informacji (ilość, kierunek i jakość) wpływają wzajemne relacje uczestniczących w niej ludzi. Wciąż jeszcze nie wiadomo jak wymieniają informacje pary rówieśników, pary międzypokoleniowe, pary o różnym statusie, pary konkurujące, pary współpracujące.

Natomiast remedium na „informacyjny zalew” nie jest wyliczanie zagrożeń, lecz organizacja systemu melioracji, budowa „filtrów” i „zapór”, izolo-

wanie „akwenów grożących skażeniem”, doskonalenie umiejętności żeglowania w trudnych warunkach i wykorzystanie wszystkich sposobów na zadomowienie się w nowych „informacyjnych światach”. Dlatego prace nieustannie wyliczające zagrożenia tkwiące w sieci uważam za zbędne, jeśli nie proponują pozytywnych rozwiązań.

Podobnie jak wiedza medyczna upowszechniana w edukacji prozdrowotnej może przyczynić się do zachowania zdrowia na długie lata, tak wiedza o informacyjnych procesach źródłach, zbiorach i użytkownikach informacji będąca przedmiotem informacyjnej edukacji może ułatwiać życie i przyczyniać się do osobistych sukcesów oraz zmniejszenia przykrego poczucia zagubienia, zmęczenia nadmiarem informacji w podlegającym dynamicznym zmianom informacyjnym społeczeństwie.

Rozważania, dotyczące wybranych wniosków płynących z przeprowadzonych badań zachowań informacyjnych w życiu codziennym dla teorii i praktyki edukacji informacyjnej, kończy krótkie podsumowanie. W diagnozie i planach terapii na plan pierwszy wysuwają się następujące ustalenia:

- użytkownicy reprezentują różne poziomy wiedzy i umiejętności informacyjnych, lecz prawie wszystkim edukacja informacyjna może przedstawić pożyteczną i zindywidualizowaną ofertę w zakresie wiedzy o otaczającej nas infosferze i efektywnych strategiach pozyskiwania i użytkowania informacji;
- wśród celów działań w zakresie *information literacy* powinno znaleźć się przekształcanie odbiorcy i użytkownika informacji w osobę zarządzającą informacjami w swoim życiu codziennym i zawodowej karierze;
- ze względu na skalę problemu (m. in. konsumpcjonizm stający się powszechną filozofią życiową) heurystyki podejmowania decyzji wspomagane pozyskiwanymi informacjami powinny być popularyzowane w postaci ćwiczeń lub programów komputerowych;
- formy oddziaływania w zakresie edukacji informacyjnej będą skuteczne, jeśli uwzględnione zostaną oczekiwania młodych odbiorców – bezpośrednio doświadczanie przekazywanych zasad w postaci filmów, instalacji, programów i gier, konstruowanych celowo informacyjnych sytuacji wywołujących pozytywny wstrząs lub refleksje;
- uczestnik zajęć niezależnie od wieku musi „dobrze się bawić” i jakby przy okazji zdobywać nową wiedzę;
- organizacje realizujące projekty z zakresu *information literacy* powinny wykorzystać kontakt z uczestnikami zajęć na badania, z których wnioski znalazłyby szybkie zastosowanie, zanim uzyskane wskazówki przestaną być aktualne;
- zespołowe opracowanie systemu przekazywania wiedzy z zakresu *information literacy* z wykorzystaniem interdyscyplinarnych badań jest nie tylko możliwe, lecz konieczne.

Do rozwoju form edukacji informacyjnej należy wykorzystać potencjał tkwiący we właściwie motywowanych, rywalizujących i kreatywnych zespołach złożonych ze studentów i specjalistów informacji naukowej, psychologii, filozofii, medioznawstwa, komunikacji społecznej oraz projektantów komputerowych gier i programów edukacyjnych.

Bibliografia

- Bates M. J. (1989), *The design of browsing and berrypicking techniques for the online search interface*. „Online Review”, 13 (5), s. 407–424.
- Batorowska H. (2009), *Kultura informacyjna w perspektywie zmian w edukacji*. Warszawa.
- Beck U. (2002), *Spółczesność ryzyka. W drodze do innej nowoczesności*. Przeł. S. Cieśla. Warszawa.
- Choo C.W. (1998), *The knowing organization. How organizations use information to construct meaning, create knowledge and make decisions*. „International Journal of Information Management”, vol. 16(5), s. 329–340.
- Dobrowolski Z., Nicholas D. (2001), *Informacyjny gracz. Nowa koncepcja użytkownika informacji*. „PTINT Praktyka i Teoria Informacji Naukowej i Technicznej”, t. 9, nr 1-2, s. 4–7.
- Erdelez S. (1997), *Information encountering. A conceptual framework for accidental information discovery*. W: *Information seeking in context. Proceedings of international conference on research in information needs, seeking and use in different contexts*. Eds. P. Vakkarı, R. Savolainen, B. Dervin. London, s. 412–421.
- Foster A. E. (2004), *A nonlinear model of information seeking behavior*. „Journal of the American Society for Information Science and Technology”, vol. 55, s. 228–237.
- Foster A. E., Ford N. (2003), *Serendipity and information seeking. An empirical study*, „Journal of Documentation”, vol. 59 s. 321–340.
- Information Behaviour of the researcher of the future* [online]. 2007 [dostęp: 2013-04-7]. Dostępny w WWW: <http://www.jisc.ac.uk/media/documents/programmes/reppres/ggwork-packageii.pdf>
- Kamińska-Czubala B. (2006), *Zastosowanie umiejętności informacyjnych w życiu codziennym uczniów*. W: *Informatyczne przygotowanie nauczycieli w życiu codziennym uczniów*. Red. J. Migdałek i B. Kędzierska. Kraków, s. 317–329.
- Kamińska-Czubala B. (2007), *Informacja jako fetysz w społeczeństwie ryzyka*. W: *Edukacja w społeczeństwie „ryzyka”*. Bezpieczeństwo jako wartość. Red. M. Gwoździcka-Piotrowska, A. Zduniak. Poznań, s. 100–118.
- Kisielnicki J. (2007), *Zarządzanie. Jak zarządzać i być zarządzanym*. Warszawa.
- Pew Research Center & American Internet Life Project [online]. 2012 [dostęp: 2013-04-7]. Dostępny w World Wide Web: <http://www.pewinternet.org/>
- Sobierajski T., *Spółczesność „braku czasu”* [online]. 2010 [dostęp: 2013-04-7].

Dostępny w World Wide Web: <http://www.esculap.pl/danone/13/03.html>

Williamson, K. (1998), *Discovered by chance. The role of incidental informa-*

tion acquisition in an ecological model of information use. „Library & Information Science Research”, 20 (1), s. 23–40.

Barbara Kamińska-Czubala

The conclusions of the research on the information behavior of young users for information literacy

Summary

The article presents the conclusions of the qualitative study of a group of information users' (students of the current generation). It indicates the possibility to create programs and New standards of information classification. The author points out that the goals of information literacy can be created based on personal experience and those related with the search and use of information in everyday life. Among the information situations the author highlights include those in the decision process, problem solving and formulating opinions. The reflection focuses on the goals of information education in terms of developing selection abilities, prevention of information overload, information management in everyday life and perfection of the forms in providing the knowledge about sources, databases, and efficient information strategies.

DAGMARA BUBEL
Biblioteka Główna Politechniki Częstochowskiej

**INFORMATION LITERACY JAKO KLUCZOWA KOMPETENCJA
W PROCESIE KSZTAŁCENIA USTAWICZNEGO
NA PRZYKŁADZIE PROJEKTU I-LITERACY REALIZOWANEGO
NA UNIWERSYTECIE W AUGSBURGU**

Rozwój technologii informatycznych i komunikacyjnych przyniósł ze sobą zarówno szereg obietnic, jak i problemów. Nowe technologie usprawniły komunikację, styl uczenia, prowadzenie badań naukowych, dały nowe możliwości rozwoju osobistego i zawodowego. Z drugiej jednak strony wpłynęły na lawinowy wzrost ilości dostępnych informacji i powstanie tzw. szumu informacyjnego. Konieczne stało się kształcenie w zakresie obsługi nowych technologii informacyjno-komunikacyjnych i wykorzystania elektronicznych zasobów wiedzy. Problem ten dotyka szczególnie uczelni wyższych, a jego rozwiązaniem zajmują się w dużej mierze uczelniane biblioteki. To właśnie na nich spoczywa odpowiedzialność za przygotowanie studentów do samodzielnego zdobywania wiedzy. W ostatnich latach popularność zdobył termin *information literacy* (IL), tłumaczony jako „umiejętności informacyjne” lub „alfabetyzacja informacyjna”. Odnosi się on do nauczania określania indywidualnych potrzeb informacyjnych (umiejętność definiowania problemu i stawianie właściwych pytań), poszukiwania i skutecznego oraz efektywnego docierania do pożądanej informacji, a także jej krytycznej oceny i praktycznego wykorzystania zgodnie z zasadami etyki [Eisenberg, Carrie i Spitzer, 2004, s. 34]. Zdobywanie umiejętności informacyjnych jest niezbędne nie tylko w procesie kształcenia akademickiego, ale także, a może nawet dużo bardziej, w procesie kształcenia ustawicznego. Pytanie tylko, czy studenci gotowi są podjąć to wyzwanie i kto ma ich w tym szkolić?

Programy studiów w dziedzinie IL muszą być dostosowane zarówno do studentów rozpoczynających studia, jak i tych, którzy je kontynuują. Ponadto, zdecydowanie większy nacisk należy położyć na wykształcenie u studentów krytycznej postawy wobec zdobytej informacji. Za najbardziej efektywną strategię nauczania uznać należy ścisłą współpracę bibliotekarzy i pracowników naukowych. Rolą bibliotekarza jest dostarczenie ogólnych wiadomości z zakresu IL, ze szczególnym naciskiem na procesy gromadzenia i oceny informacji z różnych dziedzin. Rola pracownika naukowego polega

natomiast na kształceniu szczególnie tych umiejętności informacyjnych studentów, które są ściśle związanych z daną dyscypliną naukową, pokazanie związków pomiędzy zmieniającym się kontekstem informacyjnym a znaczeniem danych specyficznych dla konkretnej dyscypliny. Współpraca pomiędzy bibliotekarzami a naukowcami jest kluczem do skutecznego wykształcenia u studentów umiejętności informacyjnych, do wykorzystania zdobytej przez nich wiedzy zarówno w procesie edukacji na uczelni, jak i w życiu codziennym oraz w procesie kształcenia ustawicznego.

Koncepcja edukacji permanentnej stanowi odpowiedź na wyzwania szybko zmieniającego się świata i rozwoju naukowo-technicznego. Nie wystarczy już zgromadzenie wiedzy w początkowym okresie życia, należy ją nieustannie aktualizować w toku kształcenia ustawicznego, obejmującego rozwój indywidualny we wszystkich formach i kontekstach – w systemie formalnym i nieformalnym oraz w ramach kształcenia incydentalnego.

Ze względu na zmianę warunków cywilizacyjnych i kulturowych życia człowieka, coraz częściej procesowi kształcenia ustawicznego przypisuje się następujący cel: wsparcie w dążeniu do optymalizacji własnego życia z punktu widzenia dobra indywidualnego i społecznego. Cele edukacji można ująć ogólnie jako kształcenie pełnej osobowości jednostki, która chce i potrafi ustosunkowywać się do szybkich przemian życia [Lankenau, 2002, s. 430].

Duże tempo rozwoju przejawiające się we wszystkich dziedzinach życia człowieka sprawia, iż naturalną konsekwencją tego stanu rzeczy jest konieczność ciągłego pogłębiania wiedzy, rozwijania umiejętności, zdobywania nowych kwalifikacji. System gospodarczy łączy różnorodne, dające się zdefiniować, relacje zwrotne z systemem edukacji. Z reguły charakter systemu edukacyjnego nie pozwala na natychmiastowe podążanie za zmianami gospodarczymi nawet w przypadku, gdy przekształcenia natury gospodarczej mają charakter zaplanowanych i monitorowanych zmian. U podstaw wdrażanych zmian leży świadomość kształcenia ludzi przystosowanych do niełatwych wymagań rynku pracy, którzy potrafiliby odnaleźć się w tym, podlegającym nieustannym zmianom, środowisku. Jednym z rozwiązań, pozwalającym jednostkom odnaleźć się w społeczeństwie informacyjnym i gospodarce opartej na wiedzy, jest m.in. zapewnienie im możliwości kształcenia się w ciągu całego życia, a także dbania o wykształcenie choćby podstaw przedsiębiorczych zachowań – zarówno w sferze działalności gospodarczej, jak i zmiany cech osobowości. Może się to przejawiać w umiejętności uświadamiania i konkretyzowania potrzeb oraz sposobie ich realizacji.

Przez edukację permanentną rozumie się najczęściej ogół procesów oświatowo-wychowawczych, występujących w całym okresie życia człowieka, a zatem procesów całożyciowych, dokonywanych we wszystkich możliwych formach organizacyjno-programowych i we wszystkich sytuacjach kontaktów międzyludzkich. Edukacja ustawiczna zatem to współczesny model edukacji, polegający na ciągłym uaktualnianiu wiedzy i pod-

noszeniu kwalifikacji ogólnych i zawodowych, trwający w ciągu całego życia jednostki. Potrzeba edukacji permanentnej rodzi się w warunkach współczesnej, ciągle zmieniającej się, rzeczywistości społeczno-kulturowej, do której jednostka musi się adaptować i którą musi rozumieć. Oznacza to potrzebę uaktualniania wiedzy ze względu na ciągły postęp naukowo-techniczny. Istotą edukacji ustawicznej jest nieprzerwanie trwające, stale realizowane, planowe i racjonalne oddziaływanie na rozwój człowieka na każdym etapie jego życia. Oznacza to, że po upływie jednej fazy kształcenia następuje kolejna, stojąca na wyższym, pod względem merytorycznym, poziomie. Edukacja jest więc aktem trwającym przez całe życie, nieprzerwanym i zintegrowanym procesem, niedającym się zamknąć w tylko jednym okresie ludzkiego życia. Jest to idea edukacyjna o głęboko humanistycznym charakterze. Traktuje ona edukację jako część życia. Nadaje więc kształceniu wartość samą w sobie, nie zaś instrumentalną [Abid, 2004].

System kształcenia ustawicznego odgrywa ważną rolę w życiu każdego człowieka: umożliwia zaistnienie na rynku pracy, doskonalenie posiadanych umiejętności, nabywanie nowej wiedzy; dlatego też najważniejszym celem działań placówek edukacyjnych i pracodawców jest rozpowszechnienie idei oraz praktyki kształcenia ustawicznego, a przez to kształtowanie przedsiębiorczej postawy wśród uczestników różnych form kształcenia. W tym założeniu kształcenie ustawiczne staje się naturalnym, towarzyszącym człowiekowi przez całe życie, elementem funkcjonowania.

Cywilizacja informacyjna jest cywilizacją szybkich zmian, co oznacza konieczność reagowania na nowe uwarunkowania, a podstawowym czynnikiem jej rozwoju są zasoby kapitału ludzkiego, którego jakość kształtowana jest w procesie edukacyjnym. Współcześnie informacja staje się najcenniejszym dobrem każdej instytucji, co powoduje dynamiczny rozwój technologii umożliwiających jej pozyskiwanie, przesyłanie i analizę [Schwarz i Behrmann, 2004, s. 19].

Należy jednak podkreślić, że społeczeństwo informacyjne będzie na tyle konkurencyjne, na ile jego gospodarka zostanie oparta na wiedzy. Kluczem do wiedzy jest edukacja. Dlatego wykształcenie społeczeństwa nie może być traktowane wyłącznie jako indywidualna sprawa uczącego się, lecz jako strategiczne zadanie dla państwa [Erbing i Terfloth, 2005, s. 121].

Rola umiejętności informacyjnych w procesie kształcenia ustawicznego została dostrzeżona również przez fakt, że kształcenie ustawiczne stanowi zasadniczy element obszaru szkolnictwa wyższego, w którym znalazło się pięć podstawowych standardów [Eisenberg, Carrie i Spitzer, 2004, s. 87]. Student posiadający umiejętności informacyjne potrafi:

1. określić istotę i zakres potrzebnych informacji;
2. sprawnie i skutecznie uzyskać potrzebne informacje;
3. krytycznie ocenić informację i jej źródła oraz włączyć tak wyselekcjonowaną informację w zakres swojej wiedzy i systemu wartości;

4. za pomocą zdobytych informacji osiągnąć określone cele, zarówno indywidualnie, jak i grupowe;

5. zrozumieć wiele ekonomicznych, prawnych i społecznych uwarunkowań dotyczących korzystania z informacji, zdobywa informacje i korzysta z nich w sposób etyczny i zgodny z prawem.

Gwałtowny postęp technologiczny oraz wciąż zmieniające się warunki życia i pracy wymuszają opracowanie strategii i struktur pozwalających dotrzymać kroku tym zmianom. Studia uniwersyteckie oraz kształcenie podyplomowe nie zagwarantują, że zdobyta wiedza wystarczy na dłuższy okres, że znajdzie zastosowanie i skutecznie będzie wykorzystana w przyszłości. Należy ponadto uwzględnić nieustanne narastanie dostępnych informacji ze wszystkich dziedzin. Aby być konkurencyjnym w społeczeństwie informacyjnym i opartym na wiedzy, konieczne jest opracowanie strategii oraz procesów, które umożliwiają skuteczne i efektywne wykorzystanie dostępnych informacji w świetle postępu technologicznego. Z tego powodu już podczas kształcenia akademickiego ma sens nie tylko przekazywanie wiedzy, ale także umożliwienie studentom zdobycia kluczowych umiejętności, które pozwolą im zarówno wiedzę, jak i naukę dostosować do zmieniających się potrzeb i okoliczności.

Kompetencja, mająca na celu wdrożenie, ocenę oraz prezentację informacji w procesie uczenia się przez całe życie, to nie tylko wymóg, który muszą spełnić absolwenci studiów wyższych w społeczeństwie opartym na wiedzy, ale – w obliczu wzrastającej potęgi wiedzy w niemal wszystkich zawodach – także ważny element tzw. „zdolności do zatrudnienia” [Heinze, Sporer i Jenert, 2007].

W nowoczesnym społeczeństwie wiedza odgrywa coraz ważniejszą rolę w obszarze życia prywatnego i zawodowego. Zakres, złożoność i dynamika innowacyjności dostępnej wiedzy uległy zmianie od połowy XX wieku, znacznie wzrosły i będą wzrastać nadal [Dewe i Weber, 2007]. Koncepcja społeczeństwa opartego na wiedzy jest metaforą światopoglądu stałej zmiany wymagań i koniecznej do tego wiedzy. Biorąc pod uwagę dynamikę społecznych, politycznych, gospodarczych i technologicznych zmian, rosnącej nieprzewidywalności rozwoju sytuacji na rynku usług i rynku pracy oraz pogłębiającej się niepewności w kwestii perspektyw rozwoju zawodowego [Dohmen, 1996] niezbędne są kompetencje, aby na bazie dostępnej informacji i własnej ustrukturyzowanej uprzednio wiedzy, stworzyć nowoczesny jej model, mający praktyczne zastosowanie, a także odnoszący się do specyficznych wymagań na rynku pracy. Tylko tym, którzy nabędą te umiejętności, uda się dotrzymać kroku szybkim zmianom społecznym.

Zglobalizowane współzawodnictwo we wszystkich dziedzinach życia zaostrza konkurencję i prowadzi do powiększania się przepaści między zwycięzcami i przegranymi. Zwycięzcami zostaną ci, którzy z powodzeniem dostosują się do zmian społecznych. Przegranym brakuje niezbędnej wie-

dzy, aby móc zdecydowanie wpłynąć na swoją pozycję i w znacznej mierze ją poprawić. Z tego względu edukacyjny paradygmat przesuwają się z rozważań o tym, w jaki sposób zaprojektować sytuacje dydaktyczne i ukierunkować je na stawianie pytań, na kwestie ustaleń, w jakich kontekstach i scenariuszach ludzi w każdym wieku motywować do tego, aby aktywnie zdobywali nową wiedzę. Należy zatem zrewidować zarówno organizację procesów uczenia się przez całe życie, jak i indywidualne zachowania się osób podczas uczenia się.

Właściwą pozycję w społeczeństwie opartym na wiedzy uzyskają tylko ci, którzy potrafią dostosować się do tych wyzwań: kto nie zaakceptuje norm elastyczności obejmujących wszystkie obszary standardów – zapewnionych w drodze kształcenia ustawicznego – temu grozi wykluczenie ze społeczeństwa przyszłości lub brak do niego dostępu [Dewe i Weber, 2007, s. 9]. W tak zdefiniowanym społeczeństwie wszystko oscyluje wokół umiejętności i zdolności. Należy więc nowe doświadczenia i spostrzeżenia, a także własne wzorce rozumienia i interpretacji tych wzorców stale ewaluować oraz permanentnie rozwijać własne horyzonty wiedzy i odpowiedzialności, żeby opracować nowy, twórczy sposób radzenia sobie w różnych sytuacjach, wykształcić kreatywne kompetencje przezwycięzania trudności [Dohmen, 1996, s. 13].

Wobec wyzwań stawianych przez społeczeństwo oparte na wiedzy ludzie są konfrontowani z dwoma zasadniczymi wymogami, po pierwsze: chęci i zdolności oraz gotowości do uczenia się przez całe życie, aby sprostać stale zmieniającym się potrzebom życia i pracy; po drugie: umiejętności informacyjnej dla badań, oceny i prezentacji informacji oraz dla korzystania z tych informacji w celu budowania nowej wiedzy [Oblinger, 2007; Dewe i Weber, 2007].

Kształcenie ustawiczne to proces połączenia aktywnego udziału z osobistym otoczeniem. Z tej relacji wynika możliwość zrozumienia siebie i świata w celu rozwijania i dostosowywania swoich działań do stawianych wyzwań. Nie chodzi o reaktywne przystosowanie się do okoliczności indywidualnej sytuacji życia i pracy, ale – w emancypacyjnym sensie – o umiejętność i zdolność do orientacji oraz do samostanowienia o sobie [Schwarz i Behrmann, 2004]. Ponieważ społeczeństwo oparte na wiedzy coraz częściej przez reorientację stawia nowe wysokie wymagania, kształcenie ustawiczne jest konieczne. Z kształcenia ustawicznego wynika zdolność do samostanowienia człowieka jako autonomicznego i celowo działającego członka społeczeństwa. Ponieważ informacja i wiedza szybko się dezaktualizują, kształceniu w procesie całego życia przypisuje się coraz większe znaczenie. Jest ono niezbędne do realizacji własnych potrzeb i celów, wymaga też coraz większej ilości szkoleń i umiejętności radzenia sobie z ilością informacji [Schwarz, 2003]. Gotowość i zdolność do uczenia się przez całe życie z jednej strony zwiększają własną konkurencyjność i zdolności do zatrudnienia na rynku pracy [Heinze, Jenert i Sporer,

2007], a z drugiej podnoszą umiejętność dostosowania się do ciągle zmieniających się kontekstów.

Ta koncepcja kształcenia opiera się na idei odpowiedzialnego obywatela, który technologie informacyjne i komunikacyjne optymalnie wykorzystuje dla własnych potrzeb, dzięki czemu może sprostać wymogom szybko rozwijającej się oferty potrzeb szkoleniowych w społeczeństwie opartym na wiedzy. Takie rozumienie edukacji koncentruje się na umiejętności podjęcia krytycznej refleksji oraz zmiany własnej wiedzy i przekonań [Schwarz, 2003; Abid, 2004]. Jednocześnie obejmuje również specjalne wyzwania, jak na przykład: czasowa i przestrzenna elastyczność w integracji samokształcenia z życiem codziennym, przewyższanie obawy przed nauką i wysoki stopień samodyscypliny w celu wytrwania [Krug, 2003, s. 56]. Kształcenie ustawiczne jest realizowane w warunkach, „które wspierają samokształcenie i uczenie się, celem nabywania umiejętności i dążenia do promowania edukacji wszystkich uczestników” [Black i Behrmann, 2004, s. 12]. Konieczność kształcenia przez całe życie zmienia znaczenie uczenia się. Zawsze można założyć, że raz zdobyta wiedza wystarczy na dłuższy czas w pracy i życiu [Schwarz, 2003]. Kształcenie ustawiczne wykracza poza tradycyjną edukację i szkolenia. Rozwój nie prowadzi do uwzględnienia działań oraz ich aspektów organizacyjnych i dydaktyczno-metodycznych. Zamiast tego, rozwój prowadzi do zaakcentowania osobistej odpowiedzialności uczącego się [Krug, 2003, s. 51]. Ten unikalny proces projektowania wiedzy musi być promowany i wspierany.

Znaczenia nabiera włączenie w system edukacji technologii informacyjnych i komunikacyjnych, czyli integracja form opartych na sieci, komputerowo wspieranych platform nauczania [Schwarz, 2003, s. 30], e-learningu, programów informacyjnych i baz danych, sieci społecznych, które umożliwiają wdrożenie samodzielnie sterowanego procesu kształcenia ustawicznego, promują rozwój osobisty każdego człowieka i umożliwiają rozwijanie umiejętności uczenia się. Przyczyniają się do tego, aby wymagać odpowiedzialności osobistej w celu zdobycia nowej wiedzy i umiejętności kwestionowania od początku życia do jego zakończenia [Krug, 2003, s. 52].

Jednym z najważniejszych założeń uczenia się przez całe życie jest kompetencja informacyjna. Pojęcie to odnosi się do zdolności określania potrzeb informacyjnych, wydajnego ich poszukiwania, jakościowej oceny informacji i prezentacji wyników [Oblinger, 2007]. Chodzi o intelektualną zdolność połączenia zdobytej informacji z już posiadaną wiedzą [Dewe i Weber, 2007]. Rozróżnienie między informacją i wiedzą ma w tym wypadku kluczowe znaczenie.

Podobnie kompetencja informacyjna pozostaje w ścisłym powiązaniu z innymi kompetencjami, jak umiejętność czytania i korzystania z mediów. Choć umiejętność czytania jest rozumiana jako właściwie metodyczna podstawa do rejestrowania informacji, to umiejętność korzystania z mediów

określa zdolność do adekwatnego traktowania reprezentatywnych informacji w różnych mediach [Hochholzer i Wolff, 2006, s. 2], techniczną zdolność obsługi komputera oraz posługiwania się szczególną wiedzą oferowaną przez Internet w zakresie kompetencji selekcji i przetwarzania wiedzy wspieranej sieciowo [Krug, 2003, s. 58]. Są to podstawowe umiejętności, kluczowe dla kształcenia i kariery zawodowej.

Hochholzer i Wolff [2006, s. 10] definiują kompetencję informacyjną jako połączenie szeregu innych kompetencji, takich jak:

1. kompetencja techniczna, czyli wymagana wiedza techniczna niezbędna do obsługi różnych mediów komunikacyjnych;
2. kompetencja kulturowa, czyli znajomość specyficznych cech kulturowych;
3. kompetencja komunikacyjna, tj. wiedza o dostępności i funkcjonalności cyfrowych mediów przekazu wiedzy;
4. kompetencja społeczna i organizacyjna;
5. kompetencja językowa, czyli niezbędna znajomość języka w szczególności w zakresie wyszukiwanych informacji.

Kiedy mówimy o kompetencji informacyjnej jako podstawowej umiejętności w dzisiejszym społeczeństwie opartym na wiedzy, chodzi o związek dużej ilości i różnorodności nowych informacji, szybkiego starzenia się wiedzy i potrzeb społeczeństwa w zakresie kształcenia ustawicznego. Koncepcji kształcenia ustawicznego nie można oddzielić od koncepcji samodzielnego uczenia się. Proces samokontroli jest warunkiem kształcenia ustawicznego, a kompetencja informacyjna jest z kolei warunkiem autonomicznego, samodzielnie sterowanego uczenia się. W promowaniu kształcenia ustawicznego wyjątkowa funkcja przypada uczelniom wyższym. Ponieważ coraz częściej stosowana i przyswojona wiedza oparta jest na nauce, a ekonomiczne korzyści wiążą się wyraźnie z wysoko wyspecjalizowaną wiedzą [Schwarz, 2003], rośnie znaczenie kształcenia naukowo uporządkowanego sposobu myślenia, uczenia się i pracy w społeczeństwie opartym na wiedzy.

Samodzielne działanie staje się więc możliwe w oparciu o naukową edukację, powinno być zaprojektowane w sposób niezależny i opierać się na standardach naukowych [Schwarz, 2003, s. 25]. Aby przygotować uczelnie wyższe do nowej misji, mającej na celu dostosowanie do ustawicznie uczącego się społeczeństwa opartego na wiedzy, nie wystarczy rozbudowa modułowych, zaawansowanych programów nauczania. Wymagane są innowacyjne projekty motywujące studentów do rzeczywistej konieczności kształcenia przez całe życie poprzez nauczanie niezbędnej kompetencji informacyjnej.

W Instytucie Mediów i Technologii Edukacyjnych (IMB) Uniwersytetu w Augsburgu zaimplementowano projekt *i-literacy*, ponieważ kompetencja informacyjna odgrywa ważną rolę zarówno w środowisku akademickim, jak i w przygotowaniu studentów do późniejszego życia zawodowego. Jego celem jest opracowanie, wdrożenie i ocena interdyscyplinarnej oferty

studiów, która pozwoli wykształcić u studentów kompetencję informacyjną w kontekście pracy naukowej. Dotyczy to pełnej relewantnej wiedzy faktograficznej oraz proceduralnej, a także umiejętności społecznych i komunikacyjnych. Studentom przekazuje się, jak należy systematycznie i krytycznie pracować z informacją. Umiejętności te stanowią warunek indywidualnego podejścia do wiedzy i informacji. Dlatego też są one podstawowymi umiejętnościami efektywnego życia oraz pracy w społeczeństwie opartym na wiedzy [Reinmann i Eppler, 2008].

W ramach kształcenia ustawicznego kompetencja informacyjna rozumiana jest w projekcie *i-literacy* nie tylko jako niezmiennie narzędzie służące do nauki. Umiejętność korzystania z informacji oznacza znacznie więcej – zrozumienie nowych i bardziej zróżnicowanych procesów oraz struktur i wdrażanie ich w rozwiązywaniu problemów. Są one elastyczne i mają zastosowanie w różnych obszarach. Umiejętność korzystania z informacji jest także związana ze zdolnościami krytycznego myślenia (*critical thinking*). Opisuje rolę kompetencji informacyjnych i krytycznego myślenia w następujący sposób: „Information literacy is an intellectual framework and a social process for understanding, finding, evaluating, communicating and using information – activities which may be accomplished in part by fluency with information technology, in part by sound investigative methods, but most important, through critical discernment and reasoning” [Abid, 2004, s. 2]. Kompetencja informacyjna oraz umiejętności krytycznego myślenia (*critical thinking*) muszą być przekazywane łącznie. Dopiero wtedy może zostać stworzona holistyczna baza pozwalająca na właściwe obcowanie z informacjami oraz odpowiednie ich wykorzystywanie. Trafnie opisuje to połączenie Breivik „[...] being able to assess the scholarly quality of any information from any source is both a critical thinking and an information literacy goal” [Breivik, 1998, s. 28]. Oczywiście jest, że kompetencja informacyjna nie oznacza tylko technicznych umiejętności związanych z obsługą sprzętu komputerowego, ale także zdolność krytycznego myślenia, kwestionowania i łączenia informacji.

Dydaktyczna koncepcja projektu *i-literacy* wykorzystuje różne metody i media dla każdego etapu i poziomu kompetencji w przebiegu kształcenia. Opierając się na badaniach Karres i de Witta [2003] można ten pakiet edukacyjny opisać trzema uzupełniającymi się elementami.

Pierwszym filarem jest możliwość samodzielnego kształcenia w formie platformy *on-line*. Jest to ogólny zasób wiedzy dostępny na żądanie. Zapewnione zostają cyfrowe materiały edukacyjne, które mają na celu aktywizację studentów do podjęcia samodzielnych i niezależnych badań umiejętności informacyjnych. Studenci znajdą tutaj wybrane i odpowiednio przedstawione informacje niezbędne do kształcenia kompetencji informacyjnej, a także umiejętności korzystania z informacji oraz pracy naukowej. Różne, niezależne od siebie moduły, oferują treści z zakresu technik

czy metod badawczych oraz prezentacji informacji. Zadania i ćwiczenia *direct-response* w stylu *Multiple-choice* dopełniają każdy moduł. Ponieważ moduły są od siebie niezależne i każdy temat może być dowolnie potraktowany, zasoby *on-line* dostarczają studentom cenne narzędzie umożliwiające samodzielne uczenie się.

Drugi filar składa się z serii wykładów. Na początku studiów studenci zaliczają obowiązkowy kurs przygotowawczy, który przybliży korzyści, powód, znaczenie i techniki prac naukowych i kompetencji informacyjnej. Teoria kursu przygotowawczego oraz wprowadzającego realizuje się w praktyce poprzez zadania domowe, referaty i artefakty takie jak podcasty, blogi lub materiał wideo. W ten sposób kompetencja informacyjna, a w konsekwencji także naukowe rozwiązywanie problemów w danej dziedzinie nauki, staje się empirycznym elementem życia studenckiego. Kursy związane z prowadzeniem pracy naukowej kształtują się jeden w oparciu o drugi i w ciągu trwania studiów stwarzają coraz większe wymagania. Studenci stopniowo otrzymują coraz więcej samodzielności oraz niezależności, ale także odpowiedzialności. Stosują oni swoje rosnące umiejętności w zakresie kompetencji informacyjnej, ponieważ rozwiązują problemy odpowiednie do okresu studiów. Wspierani są w ramach partnerstwa nauki oraz przez wykładowców. Ponadto odbywają się warsztaty, które przekazują i pogłębiają techniki prezentacji z wykorzystaniem nowych mediów. Każdy student ma możliwość zaprezentowania swojego projektu badawczego pod kątem konstruktywnej krytyki.

Trzeci filar składa się z ofert, które nie są zakotwiczone w programie nauczania. Studenci wyższych semestrów mają możliwość rozbudowania swoich zdolności w sferze pracy naukowej oraz rozwijania umiejętności korzystania z informacji. Należą do nich takie oferty, jak: „Kształcenie kompetencji efektywnego rozwiązywania problemów” [Sporer i in., 2007], internetowy magazyn „w.e.b. Square” i baza danych zawierająca bezpłatne zasoby edukacyjne [Zauchner i Baumgartner 2007]. W ofercie wykraczającej poza program nauczania proponowane są na przykład warsztaty pt. „Kreatywność w słowie i obrazie” lub dotyczące technik badawczych związanych z wyszukiwaniem informacji oraz pisanem prac naukowych. Poprzez poznanie treści i technik prowadzenia badań oraz prac naukowych studenci wyższych semestrów mają możliwość rozwijania i doskonalenia własnych umiejętności. Słuchacze niższych semestrów korzystają z doświadczeń starszych kolegów i mogą swoją wiedzę na różne tematy rozbudowywać oraz rozwijać swoje umiejętności. Tak więc umiejętność korzystania z informacji nieodłącznie towarzyszy studentom. Słuchacze wyższych semestrów (także doktoranci) wspierają swoich kolegów poprzez pracę opartą na partnerstwie. Dzięki wzmocnieniu i pogłębieniu dyskusji na określony temat realizowanych przez innych studiujących partnerzy mogą w praktyce stosować i rozbudowywać umiejętności rozwiązywania problemów. Uczenie się umożliwia nauczanie. [Stark, 2004].

A zatem, co jest najbardziej innowacyjne w projekcie *i-literacy*? Patrząc szczegółowo na projekt, należy wyróżnić jego trzy unikalne cechy, którymi się charakteryzuje.

Pierwsza cecha odnosi się do koncepcji projektu, która stanowi odpowiedź na potrzeby studentów. Na początku projektu, wśród studentów została dokonana ocena potrzeb w celu stwierdzenia, które media i technologie są im najbliższe. Pomogło to określić poziom umiejętności korzystania z informacji wśród słuchaczy poszczególnych semestrów oraz stwierdzenie deficytów. Na tej podstawie, we współpracy z pracownikami Biblioteki Uniwersyteckiej w Augsburgu, wybrano i opracowano szczegółowe zagadnienia. Centrum tych działań koncentruje się na wynikach analizy potrzeb w stosunku do wiedzy studentów. Punktem wyjścia jest doświadczenie świata przyszłych odbiorców, a nie cel akademicki sam w sobie.

Projekt oparty jest również na trzech ważnych założeniach. W pierwszej kolejności wymienić należy przyzwyczajania studentów. Wykorzystanie mediów cyfrowych jest częścią kultury codziennego życia uczących się. Ponadto ponad 70% studentów Uniwersytetu w Augsburgu posiada umiejętności autodydaktyczne [Heinze, 2008].

Zasoby internetowe w projekcie *i-literacy* bazują na tych preferencjach i dążeniu do samokształcenia. Informacje dotyczące użytkowania i przetwarzania informacji dostępne są *on-demand* (na żądanie) i w ten sposób mogą wspierać kształcenie umiejętności informacyjnych, które są bliskie studentom. To stwarza z kolei środowisko nauczania wykorzystujące pozytywny stosunek studiujących do nowych technologii i łączy go z dydaktyką mającą na celu kształcenie kompetencji informacyjnej. Może być ono również zintegrowane w tradycyjne ramy szkolnictwa wyższego i być pomocne w nauczaniu, którego treści są na bieżąco dostępne dla studentów i nie muszą być ciągle powtarzane. Ukierunkowana integracja elementów wspieranych mediami i wspomagających nauczanie pozwala, poprzez wzajemnie się uzupełniające treści i metody, na zwiększenie jakości i wydajności środowiska edukacyjnego [Reinmann-Rothmeier, 2003; Kerres, 2002].

Ponieważ studenci często zasięgają rady swoich rówieśników a rzadziej szukają kontaktu z profesorami i wykładowcami [Heinze, 2008], istnieje w projekcie *i-literacy* grupa studentów-opiekunów dostępnych na konsultacjach w trybie *on-line* i *face to face*. Jej zadaniem jest udzielanie wsparcia i odpowiedzi na pytania z zakresu kompetencji informacyjnej oraz prowadzenia prac naukowych. Studenci mogą również uczestniczyć w różnego rodzaju seminariach, mających na celu pomoc w rozwiązywaniu zaistniałych problemów.

Drugą cechą projektu jest określenie stanu wiedzy studentów w trakcie studiów. Aby studiujący mogli ofertę *i-literacy* w pełni wykorzystać podczas studiów, informacje muszą być dostępne dla studentów wówczas, gdy są im potrzebne i dla nich istotne. Aby kompetencję informacyjną uczynić nieod-

łącną częścią zwykłej praktyki nauczania uniwersyteckiego, należy zrozumieć, jak studenci rozwijają te umiejętności w okresie studiów. Pierwszym takim sprawdzianem ich umiejętności jest wykonanie takich zadań, jak praca domowa, prezentacja czy też praca semestralna. Muszą oni wówczas stosować strategie odpowiedniego podejścia do informacji specjalistycznych. Na tym etapie występuje zrozumienie problemu przez studiujących i zastosowanie odpowiedniej struktury, która pomaga im nawiązać współpracę między akademicką konwencją i codzienną uniwersytecką praktyką.

Wykazano, że studiującym w pierwszym semestrze nie należy proponować zbyt wiele seminariów i zajęć, które dotyczą wszystkich możliwych obszarów naukowych, ponieważ informacje te nie są jeszcze adekwatne do ich doświadczeń, są zbyt skomplikowane. Z tego powodu oferta projektu *i-literacy* jest odpowiednio stopniowana. Odnosi się to zarówno do kursów (od kursu przygotowawczego po końcowe kolokwium), jak i do wyszukiwania informacji w zasobach online.

Trzecią cechą, a właściwie komponentem omawianego projektu jest program nauczania. Aby wykształcić umiejętności korzystania z informacji podczas trwania studiów i zapewnić studentom zdobycie tej kompetencji na możliwie podobnym poziomie, konieczne jest wdrożenie w program nauczania kursów. W tym celu, w ramach projektu *i-literacy*, studentom pierwszego roku oferuje się kurs przygotowawczy.

Podstawowym budulcem dla umiejętności informacyjnych jest stworzenie wspólnej bazy dla dalszego rozwoju. Wykładowcy mogą wyjść od podobnego poziomu kompetencji informacyjnej studentów i oczekiwać pewnych standardów prac naukowych. Kształcenie kompetencji informacyjnych koncentruje się przede wszystkim na studentach. Ważne jest, aby kompetencję informacyjną zintegrować z codziennością studiowania i temat ten promować. Ponadto integracja z programem nauczania umożliwia ustanowienie wspólnej bazy, która pozwala na docelową promocję tych umiejętności.

Wyzwaniem projektu *i-literacy* jest sama w sobie potrzeba kontynuacji, dopasowania się do potrzeb studentów, uczelni i gospodarki, ponieważ pozostają one w ciągle zmieniających się relacjach. Z tego powodu projekt został w trakcie studiów wsparty przez grupę projektową *i-literacy*. Grupa składa się ze studentów, asystentów i pracowników naukowych. Dokumentują oni wszystkie procesy, uzupełniają i wzbogacają ofertę w ramach projektu [Sporer i in., 2007]. Projekt nie kończy się wraz z wdrożeniem i realizacją, ale jest – w oparciu o ciągle modyfikowane ewaluacje – kontynuowany przy udziale zmieniających się członków grupy i dostosowywany do potrzeb studentów.

Tak więc rozwój umiejętności informacyjnej nie pozostaje jedynie akademickim celem samym w sobie, lecz służy kształceniu ustawicznemu studentów i zawsze dostosowuje się do aktualnych potrzeb.

W przyszłości augsburski projekt *i-literacy* powinien wyróżniać się tym, że studenci podczas kształcenia uniwersyteckiego będą zdobywać kluczowe kompetencje, konieczne do ukończenia studiów oraz odgrywające ważną rolę w zdolności do zatrudnienia na rynku pracy. Kompetencja informacyjna – podstawowy warunek uczenia się przez całe życie – nabywana jest w połączeniu z innymi specjalistycznymi umiejętnościami. Studenci otrzymają, oprócz fundamentalnego, teoretycznego wykształcenia, także „narzędzie” umożliwiające sprostanie wymaganiom społeczeństwa informacyjnego opartego na wiedzy. Uczą się oni elastycznego i niezależnego reagowania na zmiany, pozostając tym samym konkurencyjnymi.

Kształcenie kompetencji informacyjnych przebiega sukcesywnie w okresie studiów i jest wspierane przez projekt *i-literacy* na różnych szczeblach. Z jednej strony dostępne są trzy filary: środowisko internetowe zapewnia instruktażowe treści; bezpośrednie zajęcia z wybranymi zadaniami praktycznymi pozwalają na zastosowanie kompetencji informacyjnej, a w ramach seminariów i konsultacji wykładowcy gotowi są do pomocy studentom w rozwiązywaniu problemów naukowych i doskonaleniu umiejętności w zakresie kompetencji informacyjnej. Z drugiej strony treści oferty są potrójnie stopniowane. Pierwszy etap oferty jest przygotowany dla studentów pierwszego roku, drugi etap służy bardziej zaawansowanym studentom studiów licencjackich, a trzeci jest skierowany do studentów studiów magisterskich. Rdzeń tej oferty studiów tworzy koncepcję osobistego zarządzania wiedzą, budując teoretyczny model nauki z pomocą informacji cyfrowej, mediów i nowych technologii.

Formą rozwijania kompetencji informacyjnych w projekcie *i-literacy* jest mentoring. Mentoring to określenie, stosunkowo pojemne – istnieje tyle jego definicji, ilu trenerów, mentorów i nauczycieli. We wszystkich jednak pojawiają się pojęcia: wsparcie, wskazywanie drogi, pomoc. Mentoring to proces wspierający naukę i rozwój, a przez to doskonalenie, zarówno w odniesieniu do jednostek, zespołów, jak i całych firm. Jest to także szczególnego rodzaju relacja, której cechami są obiektywność, wiarygodność, zaufanie, szczerowość i dyskrecja. W prezentowanym projekcie, w odniesieniu do kształcenia umiejętności informacyjnych, mentorami są zarówno nauczyciele akademicki, jak i studenci starszych roczników. Pierwsi stają się mentorami dla studentów i młodszych pracowników naukowych, prowadzących badania w ramach konkretnej dyscypliny naukowej i dzięki własnej wiedzy oraz doświadczeniu mogą wspierać merytorycznie podopiecznych. Drudzy najczęściej opiekują się studentami rozpoczynającymi naukę. Na Uniwersytecie w Augsburgu wdrożono szczególnie model mentoringu – *peer mentoring*. Zakłada on odejście od formalnego, dydaktycznego i hierarchicznego modelu mentor – podopieczny na rzecz modelu polegającego na połączeniu osób niedoświadczonych z osobami posiadającymi odpowiednią wiedzę na warunkach równopraw-

nych, a także utworzeniu niewielkiej społeczności uczącej się (*community of practice*), złożonej ze studentów i naukowców o podobnych zainteresowaniach oraz chęci do uczenia się i dzielenia wiedzą w przyjaznym otoczeniu. Osiągnięto w ten sposób poprawę w komunikowaniu się i wymianie doświadczeń, szczególnie ważnych we współpracy interdyscyplinarnej ze względu na zalety poczucia silnej więzi społecznej pomiędzy członkami grupy i zbudowanemu w ten sposób wzajemnemu zaufaniu.

Nauka nie kończy się wraz z ukończeniem formalnego wykształcenia, ale w przypadku większości osób trwa przez całe życie. Ludzie zazwyczaj dążą do zdobywania nowych umiejętności na różnych etapach swojego życia. Uczelnia musi wpisać się w to dążenie, wspomagając ten ważny proces poprzez zapewnienie bazy materiałowej oraz odpowiednich mediów służących wspieraniu formalnych i nieformalnych procesów kształcenia, umożliwiając studentom w trakcie zdobywania wiedzy skuteczne korzystanie z zasobów wiedzy, jak również zapewniając infrastrukturę umożliwiającą dostęp do informacji i efektywnego jej wykorzystania.

Dynamiczne zmiany technologii informatyczno-komunikacyjnych, postęp techniczny i rozwój gospodarczy związane z postępującą globalizacją implikują zasadnicze przeobrażenia społeczne i kulturowe społeczeństw. Zasadniczym czynnikiem decydującym o rozwoju cywilizacyjnym staje się wiedza – jako podstawowy element idei budowania społeczeństwa informacyjnego. Wiedza nierozzerwalnie związana jest z procesem edukacji, który powinien być dostosowany do zmieniających się wymagań i wyzwań stojących przed globalną społecznością. Edukacja powinna być permanentna, kontynuowana przez całe życie – istotą tej idei jest koncepcja kształcenia ustawicznego. Koncepcja ta obejmuje m.in. wszelkie działania mające na celu zapewnienie odpowiednich warunków i możliwości edukacji osobom dorosłym, pracującym i bezrobotnym, które chcą lub muszą zdobyć nowe umiejętności, doskonalić kwalifikacje zawodowe, uzupełnić wiedzę. Kształcenie ustawiczne to również możliwość poprawy sytuacji na rynku pracy, zmniejszenia bezrobocia i przeciwdziałania wykluczeniu społecznemu jednostki.

Bibliografia

- Abid A. (2004), *Information literacy for life-long learning. World Library and Information Congress. 70th IFLA General Conference and Council* [online]. Buenos Aires, Argentina. [dostęp 2011-12-12]. Dostępny w World Wide Web: <http://www.ifla.org/iv/ifla/prog04.htm>.
- Breivik P. S. (1998), *Student Learning in the Information Age*. Arizona.
- Degele N. (2005), *Neue Kompetenzen im Internet. Kommunikation abwehren, Information vermeiden*. In: *Die Google-Gesellschaft. Vom digitalen Wandel des Wissens*. Hrsg. K. Lehmann, M. Schetsche. Bielfeld, s. 63–74.

- Dewe B., Weber P.J. (2007), *Wissensgesellschaft und lebenslanges Lernen. Eine Einführung in bildungspolitische Konzeptionen der EU*. Bad Heilbrunn.
- Dohmen G. (1996), *Lebenslang lernen - aber wie? Eine Einführung*. W: *Lebenslanges Lernen. Erfahrungen und Anregungen aus Wissenschaft und Praxis ; Ergebnisse aus der Fachtagung vom 13. bis 15. Dezember 1995 in Bensberg*. Hrsg. von B. Nacke. Würzburg, s. 11–22.
- Eisenberg M. B., Carrie A. L., Spitzer K. L. (2004), *Information Literacy. Essential Skills for the Information Age*. Westport.
- Erbing S., Terfloth K. (2005), *Lernen statt belehren! Kompetenzorientiertes Lernen und Lehren an der Hochschule*. „Das Hochschulwesen“, Jg. 53, s. 23–29.
- Heinze N., Sporer T., Jenert T. (2007), *Semivirtuelle Lernumgebung zum wissenschaftlichen Arbeiten als Ergänzung des Studienangebots der Universität Augsburg*. W: *Information in Wissenschaft, Bildung und Wirtschaft. Proceedings der 29. Online-Tagung der DGI*. Hrsg. M. Ockenfeld. Frankfurt am Main.
- Heinze N. (2008), *Bedarfsanalyse für das Projekt i-literacy: Empirische Untersuchung der Informationskompetenz der Studierenden der Universität Augsburg*. Arbeitsbericht. Augsburg.
- Hochholzer R., Wolff C. (2006), *Informationskompetenz - status quo und Desiderate für die Forschung* [online]. [dostęp 2012-02-27]. Dostępny w World Wide Web: <http://www.opus-bayern.de/uniregensburg/volltexte/2006/747/>.
- Homann B. (2002), *Standards der Informationskompetenz. Eine Übersetzung der amerikanischen Standards der ACRL als argumentative Hilfe zur Realisierung der „Teaching Library“*. „Bibliotheksdienst“, vol. 36, z. 5, s. 625–638.
- Kerres M. (2002), *Online- und Präsenzelemente in hybriden Lernarrangements kombinieren*. W: *Handbuch E-Learning*. A. Hohenstein. Hrsg. K. Wilbers [online]. Köln: Fachverlag Deutscher Wirtschaftsdienst. [dostęp 2012-02-27]. Dostępny w World Wide Web: <http://mediendidaktik.uni-duisburgessen.de/files/kombihybridenLA.pdf>.
- Kerres M., de Witt C. (2003), *Pragmatismus als theoretische Grundlage zur Konzeption von eLearning*. W: *Handlungsorientiertes Lernen und eLearning. Grundlagen und Praxisbeispiele*. Hrsg. D. Trechtel, H.O. Meyer. München.
- Krug P. (2003), *Der Stellenwert von selbstgesteuertem Lernen im Konzept des lebenslangen Lernens*. W: *Selbstgesteuertes lebenslanges Lernen. Herausforderungen an die Weiterbildungsorganisation*. Hrsg. D. Behrmann, B. Schwarz. Bielefeld, s. 47–61.
- Lankenau I. (2002), *Vermittlung von Informationskompetenz an Universitäten. Chance und Herausforderung*. „Information. Wissenschaft und Praxis“ nr 53, s. 428–433.
- Oblinger D.G. (2007), *Becoming Net Savvy*. „Educause Quarterly“, nr 3, s. 11–13.
- Reinmann G., Eppler M.J. (2008), *Wissenswege. Methoden für das persönliche Wissensmanagement*. Bern.
- Reinmann-Rothmeier G. (2003), *Didaktische Innovation durch Blended Learning*. Bern.
- Schwarz B. (2003), *Selbstgesteuertes Lernen und professionelles Handeln in der Weiterbildung*. W: *Selbstgesteuertes lebenslanges Lernen. Herausforderungen*

- an die Weiterbildungsorganisation. Hrsg. D. Behrmann, B. Schwarz. Bielefeld, s. 19–45.
- Schwarz B., Behrmann D. (2004), *Innovative Methoden zur Förderung des lebenslangen Lernens im Kooperationsverbund Hochschule und Weiterbildung*. W: *Professionalisierung und Organisationsentwicklung. Optimierung der Rahmenbedingungen des lebenslangen Lernens in der Weiterbildung*. Hrsg. D. Behrmann, B. Schwarz, K. Götz. Bielefeld, s. 9–27.
- Sporer T. [i in.], (2007), *Begleitstudium Problemlösekompetenz (Version 2.0). Infrastruktur für studentische Projekte an Hochschulen*. W: *Studieren neu erfinden – Hochschule neu denken*. Hrsg. M. Merkt, K. Mayrberger, R. Schulmeister, A. Sommer, I. van den Berk. Münster, S. 85–94.
- Stark R. (2004), *Implementing example-based learning and teaching in the context of vocational school education in business administration*. „Learning Environments Research”, nr 7, s. 143–163.
- Zauchner S., Baumgartner P. (2007), *Herausforderung OER – Open Educational Resources*. W: *Studieren neu erfinden – Hochschule neu denken*. Hrsg. M. Merkt, K. Mayrberger, R. Schulmeister, A. Sommer, I. van den Berk. Münster, s. 244–252.

Dagmara Bubel

***Information literacy as a key competence in the process of lifelong learning
on the example of i-literacy project in the Augsburg University***

Summary

The concept of the continuing education constitutes an answer to the challenge of a fast changing world and scientific and technological developments. University education represents its own characteristics and constitutes an important part of the continuing principles. Nowadays it is impossible to efficiently manage a professional career without participating in some form of lifelong learning. In this context, the paper discusses the social and economical importance of knowledge in society. It includes the debate on how to use lifelong learning to challenge the modern world and why information management is the key to continuing education. The second part of the article focuses on the problem of the i-literacy project carried out at Augsburg University where students are prepared for completing these tasks.

EWA PIOTROWSKA

RENATA M. ZAJĄC

*Biblioteka Główna Uniwersytetu Pedagogicznego
im. Komisji Edukacji Narodowej w Krakowie*

INFORMATION LITERACY W BIBLIOTEKACH NIEMIECKICH I POLSKICH UCZELNI PEDAGOGICZNYCH

Biblioteka jest miejscem uczenia się, a nie magazynem książek
(Melvil Dewey, 1876)

Biblioteki akademickie oprócz gromadzenia i udostępniania źródeł informacji w formie elektronicznej i tradycyjnej prowadzą działalność naukową oraz edukacyjną. Na nowoczesnych portalach bibliotecznych użytkownicy mogą przeszukiwać katalogi rzeczywiste i wirtualne, bazy bibliograficzne oraz pełnotekstowe, biblioteki cyfrowe, repozytoria, serwisy elektronicznych czasopism, internetowe przewodniki, korzystać z serwisów dostarczania dokumentów, przeglądać wirtualne wystawy, czytać blogi biblioteczne, zalogować się na profil biblioteki w serwisie społecznościowym, a także nauczyć się zasad tworzenia bibliografii załącznikowych i przypisów w swojej pracy naukowej. To tylko niektóre z możliwości jakie dają współczesne biblioteki.

Studenci i nauczyciele akademicy stoją wobec ogromnego skoku technologicznego oraz związanych z nim przemian w zakresie usług bibliotecznych i możliwości pozyskiwania informacji naukowej. Biblioteki uczelniane pełnią rolę mediatora w komunikacji społecznej pomiędzy użytkownikiem a informacją i udzielają aktywnej pomocy w korzystaniu z oferty usług, którą czytelnicy i internauci spodziewają się otrzymać właśnie w bibliotece. Prowadząc działalność edukacyjną w zakresie *information literacy* kierują się standardami, wśród których najbardziej znane są amerykańskie, określające pięć kluczowych umiejętności korzystania z informacji. Student biegły w korzystaniu z informacji:

1. określa istotę i zakres potrzebnej informacji;
2. uzyskuje potrzebne informacje w sposób efektywny i sprawny;
3. krytycznie ocenia informacje i jej źródła oraz włącza wyselekcjonowane informacje do swego zasobu wiedzy i systemu wartości;

4. efektywnie wykorzystuje informacje do osiągnięcia określonego celu, zarówno indywidualnie jak i w grupie;

5. rozumie ekonomiczne, prawne i społeczne problemy związane z wykorzystaniem informacji oraz zdobywa i wykorzystuje informacje etyczne i zgodnie z prawem.

Bibliotekarze ze względu na doskonałą wiedzę o źródłach informacji i doświadczenia związane z prowadzeniem szkoleń bibliotecznych intensywnie włączają się w ogólnouczelniany proces kształcenia kompetencji informacyjnych i umacniają w tym nurcie rolę biblioteki. Biblioteki w tym zakresie mają do spełnienia ważną rolę w tworzeniu społeczeństwa informacyjnego, którego głównymi cechami jest szybka i tania wymiana informacji, intensywne jej wykorzystanie, ustawiczna edukacja i wysoki stopień informatyzacji. Czynniki te przyczyniają się do rozwoju społecznego i ekonomicznego.

Celem niniejszego artykułu jest próba przedstawienia działań prowadzonych w zakresie *information literacy* w bibliotekach uczelni pedagogicznych w Niemczech i w Polsce.

***Information literacy* w Niemczech**

Lata 70. w Niemczech charakteryzowały się dla bibliotekarstwa reformą szkolnictwa wyższego oraz otwieraniem magazynów i powiększaniem powierzchni czytelní w bibliotekach uczelnianych. Wprowadzenie wolnego dostępu do większości księgozbioru bibliotek spowodowało zapotrzebowanie studentów na wiedzę dotyczącą korzystania z tej nowej możliwości, co zwiększyło zadania dydaktyczne naukowych bibliotekarzy. W latach 70. i 80. pojawiły się inicjatywy niektórych bibliotekarzy dziedzinowych w sprawie prowadzenia kursów bibliograficznych w zakresie poszczególnych dyscyplin naukowych. W związku z rozwojem technologii komputerowych w 1990 r. ukazał się dokument Ministerstwa Badań i Technologii (Bundesministerium für Forschung und Technologie), który zalecał uczelniom prowadzenie szkoleń na temat używania informacji elektronicznej. Zalecano by „studenci w ramach swojego wykształcenia otrzymywali informacje o możliwościach korzystania z elektronicznych źródeł informacji oraz tradycyjnej literatury naukowej [...] . Ważną częścią naukowego wykształcenia na uczelniach powinny być ćwiczenia z korzystania z baz danych i CD-ROMów. Należy zwrócić uwagę na przygotowanie dydaktycznych materiałów dla wykładowców i studentów” [Bättig, 2005, s. 35–36].

Komputeryzacja bibliotek w latach 90. oraz inne zmiany wyznaczały dla uczelni kolejne zadania w zakresie *information literacy*. Raport SteFI-Studie sporządzony w 2000 roku na zlecenie Ministerstwa Kształcenia i Badań (Ministerium für Bildung und Forschung) wykazał poważne niedociągnięcia w obszarze kompetencji informacyjnych:

- zdobywanie kompetencji informacyjnych przez studentów uczelni odbywa się przeważnie na zasadzie samokształcenia, a nie nauczania;
- 80% studentów nabywa kompetencje informacyjne nie w ramach studiów, ale samodzielnie;
- informacje zdobyte samodzielnie przez studentów są oceniane przez wielu wykładowców jako złej jakości.

Wyniki badań spowodowały konieczność zmiany form edukacji tak w uczelniach jak i bibliotekach, umożliwiając m.in. współdział bibliotekarzy w edukacji studentów. Oznaczało to, że bibliotekarze musieli zacząć prowadzić zajęcia dotyczące kompetencji informacyjnych. Biblioteki szkół wyższych obok klasycznych zadań, takich jak gromadzenie, udostępnianie czy archiwizacja, stały się uczestnikami nauczania kompetencji informacyjnych, rozwijając niejednokrotnie w ramach swoich struktur centra nauczania.

W Niemczech zauważono również, że w latach 2000–2010 szybkim przemianom ulegają centralne jednostki uczelni – biblioteki. Przekształciły się one z księżnic w centra informacji i centra nauczania, które wyszukują, organizują i udostępniają różnego rodzaju źródła informacji, co zmienia również samoświadomość zawodu bibliotekarza. Irmgard Lankenau stwierdziła, że w Niemczech tego rodzaju zmiany doprowadzą do realnego powstania *teaching library* – biblioteki uczącej, a wcześniej bibliotekarze staną się *bibliotekarzami uczącymi*, gdyż będą mieli obowiązek udziału w dydaktyce szkoły wyższej [Lankenau, 2002, s. 428–433]. Lankenau przewiduje, iż rozwój technologii i potrzeb informacyjnych doprowadzi do tego, że oprócz studentów, wykładowców i bibliotekarzy, uczestnikami procesu kształcenia kompetencji informacyjnych będą również firmy prywatne konkurujące z uniwersytetami. Konkretnie koncepcje rozwijania kompetencji informacyjnych przez duże biblioteki uniwersyteckie istnieją obecnie w Dortmundzie, Berlinie, Erfurcie, Freiburgu, Hamburgu, Heidelbergu, Mannheim i innych ośrodkach uniwersyteckich.

W niemieckiej literaturze przedmiotu podkreśla się, że chociaż biblioteki są idealnym miejscem do nauki i komunikacji grupowej, gdyż są ogólnie dostępne, oferują dedykowane pomieszczenia do pracy grupowej wyposażone w niezbędne technologie oraz źródła informacji, to jednak przyzwyczajenia poszczególnych osób związane z uczeniem się prowadzą do zwrócenia uwagi na indywidualizację nauczania. Biblioteki dostosowują czas przeprowadzania szkoleń do oczekiwań poszczególnych grup użytkowników (studenci pracujący, emeryci, wykładowcy i in.). Umożliwiają rezerwację pomieszczeń dla małych grup oraz indywidualne szkolenia oparte na kontakcie osobistym z bibliotekarzem w połączeniu z e-learningiem. Przykładem może tutaj służyć System Nauczania Informacji LIS – efekt współpracy Multimedialnego Centrum Heinrich Heine Universität oraz Uniwersyteckiej i Regionalnej Biblioteki w Düsseldorfie. System zawiera elektroniczne materiały do kursów rozwijających kompetencje informacyjne osób niewi-

domych i studentów oraz umożliwia szkolenia indywidualne oparte tylko na bazie e-learningowej. System daje wybór własnej drogi nauki, informacje o czynionych postępach i zachowanie własnej sesji, by powrócić do nauki w późniejszym czasie. Do LIS dołączono tezaurus oraz powiązanie z czatem biblioteki jako systemem komunikacji z użytkownikiem.

Niektóre biblioteki przy tworzeniu e-learningowych kursów wprowadziły nową jakość w kształceniu uniwersyteckim – naukę przez zabawę. Pamiętając o tezach amerykańskiego pedagoga Marca Prensky'ego, który stwierdził, że ucząc obecne pokolenie uczniów i studentów należy stosować metody nielinearne, zorientowane na grafikę, przypadek, aktywny współudział oraz wprowadzać elementy gry, dołożono starań, by uatrakcyjnić szkolenia poprzez wprowadzanie systemu nagród, łączenie informacji z emocjami i łączenie szkolenia z formą gry *on-line*. Przykładowym kursem jest DISCUS (Developing Information Skills & Competence for Students) przygotowany przez Bibliotekę Uniwersytetu Technicznego Hamburg-Harburg, który oprócz modułu uczącego podstawowych i specjalistycznych strategii wyszukiwawczych posiada także moduł elektronicznego publikowania (porady dla autorów, cytowania, bibliografie załącznikowe, formatowanie) i moduł poruszający socjologiczne aspekty systemów informacyjnych (polityka informacyjna, prawo autorskie, prawo patentowe). System uczy wyszukiwania, filtrowania i wykorzystywania informacji technicznej, a uwzględniając aspekty gry wymaga od użytkowników aktywności przy realizowaniu koncepcji i strategii wyszukiwania informacji w elektronicznych źródłach informacji stosując przykładowo „menu restauracji Boole'a” („warzywa I zupa”, zupa LUB sałata”, „zupa NIE warzywa” – użytkownik musi zdecydować jakie danie przyniesie kelner).

Przykładem koncepcji szkoleń prowadzonych obecnie przez biblioteki uniwersyteckie w Niemczech może być Biblioteka Uniwersytetu we Freiburgu, którą autorki niniejszej pracy odwiedzały kilkakrotnie obserwując rozwój różnych rodzajów szkoleń prowadzonych przez bibliotekarzy:

1. Podstawowe kompetencje informacyjne – wprowadzenie w zasady funkcjonowania biblioteki i usługi dla rozpoczynających studia na Uniwersytecie oraz dla zainteresowanych mieszkańców miasta i regionu. Standardowy spacer przez pomieszczenia biblioteki jest połączony z ćwiczeniami w katalogu elektronicznym oraz w czytelniach.

2. Specjalne wprowadzenie dla przyszłych studentów – w czasie szkolenia uczniowie uczą się wyszukiwać i filtrować informacje w elektronicznym katalogu, poznają system wypożyczeń oraz zbiór materiałów bibliotecznych, czytelnie i ofertę usług. W czasie jednego semestru przeprowadza się w bibliotece szkolenia dla grup z około 50 gimnazjów.

3. Specjalne wprowadzenie dla wykładowców – zasadniczym celem w czasie wycieczki po budynku jest wprowadzenie w zasady korzystania z elektro-

nicznego katalogu, systemu wypożyczeń, obszaru informacyjnego i czytelní, tak by pracownicy naukowí lepiej zrozumieli działalnoř i usługi biblioteki.

4. Ogólne wprowadzenie w zasady wyszukiwania informacji w bazach danych dla studentów – prezentacja bibliograficznych baz danych oraz ćwiczania budowania strategii wyszukiwawczych w trzech wybranych bazach. Szkolenie odbywa się w małych (maksymalnie pięcioosobowych) grupach.

5. Pogłębienie kompetencji informacyjnych – szkolenia przeprowadzane przez bibliotekarzy przedmiotowych dotyczące informacji z poszczególnych dyscyplin naukowych. Omawiane są bazy danych, portale i elektroniczne czasopisma z danej dziedziny nauki oraz sposoby wyszukiwania w nich relewantnej informacji. Každy uczestnik szkolenia ma do dyspozycji komputer.

6. Wprowadzenie do specjalistycznych baz danych – kurs dla studiujących, którzy chcą praktycznie poćwiczyć wyszukiwanie informacji w znanych już sobie bazach. Obejmuje budowanie strategii wyszukiwawczych w zależności od konkretnych tematów badań, filtrowanie informacji, przekazywanie listy wyników na własny mail itp.

7. Wprowadzenie do specjalistycznych baz danych i innych źródeł informacji dla wykładowców lub grup seminaryjnych – uczestnicy ćwiczają praktyczne wyszukiwanie informacji w bazach danych, na stronach WWW, w elektronicznych czasopismach i innych specjalistycznych elektronicznych źródłach informacji.

8. Bibliotekarze przedmiotowi biblioteki uniwersyteckiej mogą równocześnie pracować w bibliotekach instytutowych i prowadzą wykłady w ramach poszczególnych przedmiotów na różnych kierunkach studiów. Przykładem może być proseminarium na temat „Wprowadzenie do pracy naukowej oraz teologicznych specjalistycznych i bibliograficznych wiadomości” na kierunku Teologia. Podobne seminaria są prowadzone w Instytutach Romanistyki, Historii Sztuki i Geografii Uniwersytetu we Freiburgu.

W bibliotekarstwie niemieckim po wirtualnych bibliotekach, hybrydowych bibliotekach oraz bibliotekach pod wpływem *New Public Management* nastał obecnie czas na bibliotekę uczącą, co wiąże się czasami ze zmianą nazwy bibliotek uniwersyteckich na centra nauczania lub centra informacji.

Formy szkoleń prowadzonych przez biblioteki niemieckich wyższych szkół pedagogicznych.

Biblioteki uczelniane w Niemczech przy tworzeniu programów i treści szkoleń dostosowują się do potrzeb studentów, którzy chcą znaleźć odpowiedź na następujące pytania:

- Jak odnaleźć się w bibliotece? – szkolenie wprowadzające w korzystanie z biblioteki.
- Jak znaleźć i zamówić literaturę? – katalog online, zasady wypożyczania.
- Jak znaleźć i zamówić literaturę z innych bibliotek? – katalogi cen-

tralne, wypożyczanie międzybiblioteczne, usługi elektronicznego dostarczania dokumentów.

– Jak znaleźć artykuły w wydawnictwach ciągłych i inne cytaty? – bibliograficzne i pełnotekstowe bazy danych.

– Jak korzystać z Internetu? – strona domowa biblioteki [Lux, 2004].

Biblioteki uczelni pedagogicznych we Freiburgu, Ludwigsburgu, Karlsruhe i Heidelbergu podchodzą do szkolenia kompetencji informacyjnych w różny sposób. Dwie ostatnie ograniczają się do przeprowadzania podstawowych szkoleń bibliotecznych. Biblioteki wyższych szkół pedagogicznych we Freiburgu i Ludwigsburgu mają bardziej zróżnicowaną ofertę.

Szkolenia prowadzone są przez wyznaczonych bibliotekarzy naukowych lub dziedzinowych, w grupach (przeciętnie ok. dwunastoosobowych) lub indywidualnie. Wszystkie omawiane biblioteki prowadzą wstępne kursy dla początkujących studentów, które są wprowadzeniem w system elektronicznego katalogu biblioteki, baz danych, usług oraz w przypadku Freiburga sposobów korzystania z uczelnianej platformy e-learningowej. Na początku uczestnicy są oprowadzani po budynku biblioteki, gdzie poznają obszary pracy i usług. Przykłada się dużą wagę do znajomości usług informacyjnych, działalności wypożyczalni i czytelni oraz elektronicznego katalogu. Standardowa wycieczka po budynku biblioteki jest poparta aktywną pracą uczestników, którzy wykonują ćwiczenia w katalogu i w miejscach informacji naukowej lub czytelniach. Wirtualne wycieczki po bibliotece zamieszczane na portalach bibliotek służą tylko przypomnieniu rozlokowania poszczególnych agend i usług.

Kolejna forma to regularnie przeprowadzane szkolenia wprowadzające w wyszukiwanie literatury naukowej w bazach danych. Uczy się efektywnego i systematycznego poszukiwania relewantnej naukowej literatury, formułowania zapytań do systemu, co daje możliwość znalezienia literatury do prac semestralnych i licencjackich oraz magisterskich. Kursy mają na celu przedstawienie specjalistycznych baz danych oraz pogłębionej wiedzy na temat możliwości elektronicznego katalogu. W małych grupach studenci aktywnie ćwiczą formułowanie zapytań i wyszukiwanie literatury do interesujących ich tematów. Uczą się również ewaluacji i wykorzystania informacji mając do dyspozycji PC.

Szkolenia pt. „Efektywne poszukiwanie literatury – wykorzystanie elektronicznych baz danych” są przeznaczone dla studentów starszych roczników i uczą sposobów korzystania z elektronicznych bibliotek, elektronicznych czasopism, słowników, pełnotekstowych baz danych, regionalnych i ponadregionalnych katalogów oraz właściwego formułowania zapytań w poszczególnych systemach dostępnych w sieci uczelnianej i w całym Internecie na przykładach związanych z konkretną gałęzią nauki. Szkolenia pogłębiające wiedzę odbywają się w małych grupach, a każdy uczestnik ma do dyspozycji stanowisko komputerowe. Hochschulbibliothek w Ludwigsburgu proponuje podobne szkolenie, lecz dla indywidualnych studentów,

którzy przychodzą z konkretnym pytaniem i otrzymują pomoc w terminie uzgodnionym wcześniej drogą telefoniczną lub e-mailową.

Interesujące i równie potrzebne są szkolenia wprowadzające w pisanie prac naukowych, które prowadzi tylko Hochschulbibliothek we Freiburgu. Studenci mogą się dowiedzieć, czego wykładowca oczekuje od pracy pisemnej i jakie formalne wymogi musi spełniać praca naukowa. Zajęcia składają się z dwóch części. W pierwszej prezentowane są poszczególne etapy pisania pracy (sformułowanie tematu, opracowanie literatury, pierwsza wersja, ostateczna wersja). W drugiej części omawiane są formalne aspekty naukowej pracy (przypisy, cytowania, bibliografia załącznikowa) oraz odpowiedzi na pytania uczestników.

Na stronach WWW Hochschulbibliothek we Freiburgu umieszczono *Słownik kompetencji informacyjnych*, w którym znajdują się krótkie hasła prezentujące zagadnienia związane z tematyką naukowych prac pisemnych oraz informacją naukową. Hasła zawierają definicje i przykłady konkretnego zastosowania wraz z odnośnikami do stron internetowych. Słownik zawiera hasła typu: wyrażenie wyszukiwawcze, sygnatura, operator, operatory Boole'a, Karlsruher Virtueller Katalog (KVK), klasyfikacja, opis bibliograficzny i jest doskonałym, ogólnie dostępnym w Internecie źródłem wspomagającym proces nauczania kompetencji informacyjnych.

Obecnie w bibliotekach niemieckich uczelni pedagogicznych dominuje jeszcze klasyczne szkolenie biblioteczne, w którym oprowadza się po pomieszczeniach biblioteki, prezentuje źródła informacyjne i zapoznaje z regulaminem korzystania z biblioteki. Grupy docelowe objęte szkoleniami to nie tylko studenci pierwszego semestru, lecz również pracownicy naukowcy, studenci, seniorzy oraz uczniowie i mieszkańcy miasta. Szkolenia dotyczą poszukiwań w katalogach, korzystania z Internetu i wyszukiwania w nim informacji, bibliograficznych i pełnotekstowych baz danych, bibliografii oraz pisania prac naukowych. Prowadzą je bibliotekarze naukowcy, dziedzicowi oraz posiadający tytuł magistra. Doświadczenia dużych bibliotek uniwersyteckich dają gotowe wzorce współpracy z innymi instytucjami przy tworzeniu wartościowych e-learningowych kursów uwzględniających indywidualne potrzeby i przyzwyczajenia użytkowników oraz nowatorskie metody dydaktyczne. Przy tworzeniu systemów nauczania kompetencji informacyjnych ważna jest współpraca pomiędzy bibliotekami lub bibliotekami i innymi instytucjami. Należy pamiętać, że księgozbiory bibliotek pedagogicznych w Niemczech są w otwartym dostępie, a w bibliotekach nie ma osobnych oddziałów informacji umożliwiających indywidualne szkolenie. Zwykle dyżuruje tylko jeden bibliotekarz, który udziela informacji na każdy temat.

Information literacy w Polsce

W Polsce istnieje problem z ustaleniem terminologii związanej z *information literacy*. Stosuje się różne tłumaczenia tego terminu np. eduka-

cja informacyjna, kompetencje informacyjne, alfabetyzacja informacyjna. W styczniu 2011 roku przy Stowarzyszeniu Bibliotekarzy Polskich powstała Komisja ds. Edukacji Informacyjnej, której celem jest promocja i popularyzacja *information literacy* w środowisku bibliotecznym. Przetłumaczono na język polski międzynarodowe standardy dotyczące kształcenia kompetencji informacyjnych, według których bibliotekarze powinni szkolić użytkowników. Wytyczne mogą stać się pomocą w tworzeniu programów edukacyjnych przeznaczonych także dla studentów. Rolą bibliotekarzy staje się pomoc dla wszystkich użytkowników, którzy pragną zwiększać swoje kompetencje informacyjne, a odbywać się to musi przez całe życie, szczególnie zaś w okresie edukacji, a więc także w czasie kształcenia na studiach wyższych. Dla potrzeb niniejszej pracy przyjrano się praktycznemu wdrożeniu programów edukacji informacyjnej w polskich bibliotekach akademickich. Przeprowadzono krótką analizę stanu kształcenia kompetencji informacyjnych w polskich uczelniach państwowych, które wcześniej były wyższymi szkołami pedagogicznymi. Do roku 1972 działały trzy takie uczelnie kształcące nauczycieli dla szkół podstawowych i średnich (Kraków, Opole, Rzeszów), następnie stworzono kilka nowych. Obecnie były uczelnie pedagogiczne stały się uniwersytetami (np. Uniwersytet Pedagogiczny w Krakowie) i akademiami lub połączyły się z innymi uczelniami, tworząc uniwersytety. Przedstawiono również szkolenia w kilku niepaństwowych szkołach pedagogicznych w Polsce.

Formy szkoleń prowadzonych przez biblioteki polskich uczelni pedagogicznych

Na stronach internetowych bibliotek polskich uczelni o profilu pedagogicznym znajduje się niewiele informacji o szkoleniach przeprowadzanych dla użytkowników. Najczęściej odbywają się zajęcia z przysposobienia bibliotecznego dla studentów I roku lub dla grup ze starszych lat studiów. Czasami na witrynach bibliotek zamieszczane są tylko krótkie przewodniki wirtualne informujące, jak korzystać z biblioteki, ale bez oferty szkoleń dla studentów.

Biblioteka Główna Uniwersytetu Pedagogicznego w Krakowie¹ prowadzi obowiązkowe szkolenia dla studentów I roku studiów dziennych kończące się wpisaniem zaliczenia do indeksu. Obowiązek przeprowadzenia przysposobienia bibliotecznego dla studentów studiów zaocznych mają od kilku lat biblioteki instytutowe i wydziałowe działające na uczelni. W Bibliotece Głównej szkolenie składa się z wykładu w formie prezentacji na temat księgozbioru i zasobów informacyjnych oraz usług oferowanych

¹ Wcześniej była to Państwowa Wyższa Szkoła Pedagogiczna, w latach 1946–1999 Wyższa Szkoła Pedagogiczna, później Akademia Pedagogiczna, obecnie Uniwersytet Pedagogiczny.

dla czytelników. Następnie odbywa się pokaz przy komputerze – uczestnicy uczą się wyszukiwania literatury w katalogu komputerowym oraz samodzielnego zamawiania książek. Omawiana jest też zawartość strony internetowej Biblioteki Głównej. Dla uzyskania zaliczenia przez studenta konieczne jest też wykonanie ćwiczenia z użyciem kartkowego katalogu rzeczowego (wyszukanie jednej pozycji na zadany temat). Przystosowanie biblioteczne ma na celu wstępne przygotowanie studenta do korzystania z biblioteki i jej źródeł zarówno elektronicznych, jak i tradycyjnych, nie zawiera więc treści dotyczących np. oceny jakości wyszukanej informacji czy też efektywności ich wykorzystania. Od roku akademickiego 2012/2013 planowane jest stworzenie platformy e-learningowej na platformie Moodle, co wpłynie na zmianę koncepcji szkoleń dla użytkowników i pozwoli na włączenie do treści kształcenia również zagadnień ściśle związanych z information literacy. Niezależnie od obowiązkowych zajęć dla studentów pierwszego roku studiów Biblioteka Główna prowadzi ponadto szkolenie pt. „Podstawy wyszukiwania w katalogu komputerowym i bazach danych”. Zostało ono przygotowane z myślą o studentach starszych lat, doktorantach i pracownikach naukowych Uniwersytetu Pedagogicznego, poszukujących literatury do swojej pracy naukowej. Zajęcia w małych grupach mają charakter interaktywnego wykładu połączonego z ćwiczeniami i odbywają się na indywidualne zamówienie wykładowców prowadzących np. seminaria magisterskie. Ta forma szkoleń umożliwia ich dostosowanie do potrzeb studentów, stąd w zależności od kierunku studiów przedstawiane są na zajęciach bazy danych i inne źródła przydatne dla określonych użytkowników. Ze względu na ograniczone warunki lokalowe, które uniemożliwiają przyjęcie większych grup studentów, a także na coraz bardziej powszechny dostęp do elektronicznych źródeł informacji, szkolenia te ostatnio nie cieszą się zbyt dużym zainteresowaniem kadry naukowej. Studenci najczęściej zdobywają wiedzę indywidualnie, a Oddział Informacji Naukowej odwiedzają w momencie przygotowywania materiałów do pracy licencjackiej lub magisterskiej. Uzyskują wtedy odpowiedzi na temat potrzebnych źródeł, przy pomocy bibliotekarzy wyszukują bibliografię do pracy, ale w niestety nie mają możliwości kształcenia swoich umiejętności informacyjnych.

Podobne formy szkoleń istnieją w innych bibliotekach akademickich. Biblioteka Uniwersytetu Rzeszowskiego² organizuje szkolenia grup seminaryjnych w zakresie poszukiwania i wykorzystywania źródeł oraz szkolenie biblioteczne dla studentów pierwszego roku na temat zasad korzystania z biblioteki oraz jej zasobów i usług, które od roku akademickiego 2010/2011 przybrało formę elektroniczną. Szkolenie ma na celu zapozna-

² Wyższa Szkoła Pedagogiczna w latach 1965-2001, potem współtworzyła Uniwersytet Rzeszowski.

nie użytkowników z katalogiem komputerowym biblioteki, księgozbiorem oraz źródłami informacyjnymi oferowanymi przez bibliotekę.

Biblioteka Główna Uniwersytetu Opolskiego³ przeprowadza zajęcia z przysposobienia bibliotecznego dla studentów pierwszych lat studiów oraz szkolenie w zakresie korzystania z baz danych lub tradycyjnych źródeł informacji dla pracowników naukowych oraz studentów wyższych lat studiów.

Biblioteka Główna Akademii im. Jana Długosza w Częstochowie⁴ posiada na stronie internetowej wirtualny przewodnik po bibliotece z informacjami na temat udostępniania zbiorów. Inne biblioteki również oferują szkolenie użytkowników przez Internet. Biblioteka Główna Akademii Pomorskiej w Słupsku⁵ zamieściła na swej stronie internetowej prezentację na temat komputerowego wyszukiwania i zamawiania dokumentów oraz pokaz dla studentów pierwszego roku pt. „Przysposobienie biblioteczne on-line” (zawiera informacje o bibliotece, jej oddziałach, wyszukiwaniu książek, zamawianiu). Biblioteka Uniwersytecka w Zielonej Górze⁶ ma na swojej stronie domowej przewodnik po bibliotece dla studentów pierwszego roku, który zawiera informacje m.in. na temat katalogów biblioteki. Natomiast Biblioteka Akademii Pedagogiki Specjalnej im. Marii Grzegorzewskiej w Warszawie zamieszcza na stronie internetowej szkolenie biblioteczne, mające na celu zapoznanie studentów z zasadami funkcjonowania biblioteki, a także z wyszukiwaniem i korzystaniem ze zbiorów bibliotecznych.

Biblioteka Główna Uniwersytetu Jana Kochanowskiego w Kielcach⁷ prowadzi przysposobienie biblioteczne dla studentów pierwszego roku wszystkich kierunków studiów oraz szkolenie z elementów informacji naukowej dla studentów wyższych lat. Dwugodzinne zajęcia dla pierwszego roku studiów stacjonarnych są obowiązkowe i odbywają się jednorazowo. Zapoznają one z historią i strukturą organizacyjną biblioteki, z zasadami korzystania z zasobów bibliotecznych i katalogów. Na drugim roku studiów licencjackich lub trzecim roku studiów magisterskich przeprowadzane są z kolei jednorazowe trzygodzinne zajęcia z elementów informacji naukowej. Mają one za zadanie teoretyczne i praktyczne zapoznanie studentów z wyszukiwaniem dokumentów naukowych i informacji, uwzględniając źródła elektroniczne przydatne na konkretnym kierunku studiów. W programie szkolenia znajdują się takie zagadnienia, jak: rodzaje dokumentów naukowych, bazy danych, rodzaje bibliografii, polska bieżąca bibliografia

³ W latach 1954–1994 Wyższa Szkoła Pedagogiczna w Opolu, współtworzyła następnie Uniwersytet Opolski.

⁴ Wyższa Szkoła Pedagogiczna w latach 1974–2001, obecnie Akademia im. Jana Długosza.

⁵ Wyższa Szkoła Pedagogiczna w latach 1962–2000, później Pomorska Akademia Pedagogiczna, obecnie Akademia Pomorska.

⁶ W latach 1973–2001 Wyższa Szkoła Pedagogiczna im. Tadeusza Kotarbińskiego w Zielonej Górze, potem weszła w skład Uniwersytetu Zielonogórskiego.

⁷ Wyższa Szkoła Pedagogiczna w latach 1973–2000, później Akademia Świętokrzyska, obecnie Uniwersytet Humanistyczno-Przyrodniczy Jana Kochanowskiego.

narodowa, bibliografie specjalne i komputerowe bazy bibliograficzne z dziedziny wiedzy przydatnej dla szkolonej grupy.

Biblioteka Uniwersytecka w Olsztynie⁸ organizuje obowiązkowe przysposobienie biblioteczne dla studentów pierwszego roku studiów stacjonarnych. Studenci zaliczają test, który od listopada 2011 roku jest dostępny przez Internet. Informacja Naukowa i Czytelnia Czasopism przeprowadza również dodatkowe szkolenia biblioteczne dla zainteresowanych grup. Grupy nie powinny liczyć więcej niż 40 osób.

W Oddziale Informacji Naukowej Biblioteki Uniwersytetu Kazimierza Wielkiego w Bydgoszczy⁹ prowadzone są 45-minutowe zajęcia z przysposobienia bibliotecznego dla studentów rozpoczynających naukę na uniwersytecie, kończące się wpisem do indeksu. Składają się z wykładu z prezentacją, na której przedstawiana jest struktura organizacyjna, zasady udostępniania zbiorów, korzystania z katalogów, a także zasoby cyfrowe biblioteki (bibliograficzne bazy danych, czasopisma elektroniczne, zbiory udostępniane online w bibliotece cyfrowej). Biblioteka organizuje również szkolenia z zakresu elektronicznych źródeł informacji, mające na celu rozwijanie warsztatu użytkowników oraz kształcenie ich umiejętności informacyjnych. Praktyczne zajęcia są dostosowywane do potrzeb określonych grup seminaryjnych, zgodnie z sugestiami przedstawianymi przez uczestników. Program 90-minutowego szkolenia obejmuje np. wyszukiwarki specjalistyczne, katalogi centralne, bazy bibliograficzne, czasopisma elektroniczne dostępne w sieci bibliotecznej, biblioteki cyfrowe, repozytoria naukowe.

Biblioteka Główna Uniwersytetu Szczecińskiego¹⁰ przeprowadza dla wszystkich studentów pierwszego roku studiów stacjonarnych i zaocznych obowiązkowe szkolenie biblioteczne z korzystania z katalogów tradycyjnych i elektronicznych biblioteki. Ma ono na celu zapoznanie z zasadami funkcjonowania biblioteki oraz wyszukiwania informacji. Od października 2010 r. szkolenie udostępnione zostało w formie elektronicznej. Po zaliczeniu testu studenci otrzymują wpis do indeksu. W szkoleniu mogą oprócz studentów wziąć udział inne osoby zainteresowane usługami biblioteki.

Biblioteka Główna Uniwersytetu Przyrodniczo-Humanistycznego w Siedlcach¹¹ w swojej ofercie ma zajęcia z przysposobienia bibliotecznego *on-line* przeznaczone dla studentów pierwszego roku (są to zajęcia obowiązkowe, a po zaliczeniu testu uczestnicy otrzymują wpis do indeksu) oraz dla wszyst-

⁸ W latach 1974–1999 Wyższa Szkoła Pedagogiczna, następnie współtworzyła Uniwersytet Warmińsko-Mazurski.

⁹ Wyższa Szkoła Pedagogiczna w latach 1974–2000, później Akademia Bydgoska im. Kazimierza Wielkiego.

¹⁰ Wyższa Szkoła Pedagogiczna do 1985 r., następnie weszła w skład Uniwersytetu Szczecińskiego.

¹¹ Wyższa Szkoła Pedagogiczna w latach 1974–1977, później Wyższa Szkoła Rolniczo-Pedagogiczna, następnie Akademia Podlaska.

kich zainteresowanych. Szkolenie zapoznaje czytelników z funkcjonowaniem biblioteki, jej księgozbiorem, przedstawia witrynę internetową oraz regulamin.

W Polsce istnieją też niepaństwowe uczelnie o profilu pedagogicznym i niektóre z nich prowadzą różnego rodzaju szkolenia użytkowników. Biblioteka Wyższej Szkoły Pedagogicznej w Łodzi organizuje kilka szkoleń *on-line* m.in. obowiązkowe szkolenie dla nowych czytelników biblioteki zapoznające z jej funkcjonowaniem oraz wyszukiwaniem w katalogu komputerowym. Ponadto w swej ofercie biblioteka ma szkolenia dotyczące Open Access oraz obsługi baz danych zawierających publikacje naukowe. Dla osób zainteresowanych informacjami na temat jak powinien wyglądać tekst naukowy oraz jak zrobić przypisy i bibliografie załącznikowe, organizowane jest szkolenie z zasad opracowania tekstów naukowych. Biblioteka Wyższej Szkoły Pedagogicznej Związku Nauczycielstwa Polskiego w Warszawie zamieściła na swojej stronie internetowej szkolenie dla studentów pierwszego roku studiów w formie pliku pdf. Opracowanie informuje czytelników z zasadami funkcjonowania biblioteki oraz sposobami wyszukiwania informacji w zasobach bibliotecznych i sieciowych.

W większości przedstawionych uczelni odbywa się tradycyjne szkolenie biblioteczne, które kładzie nacisk na zdobycie umiejętności przydatnych w wyszukiwaniu zbiorów bibliotecznych i na korzystaniu z biblioteki. *Information literacy* z kolei skupia się na odpowiednich strategiach informacyjnych i koncentruje bardziej na wykorzystywaniu informacji niż na umiejętnościach jej wyszukiwania. Edukacja informacyjna ma na celu wykształcenie takiego procesu myślenia, który umożliwi ocenę, interpretację i odpowiednie wykorzystanie zdobytej informacji. Kompetencje takie nie są uzyskiwane w czasie krótkich, jednorazowych i nastawionych na podstawowe informacje na temat bibliotek tradycyjnych zajęć z przysposobienia bibliotecznego. Tylko nieliczne biblioteki proponują zajęcia z wyszukiwania informacji, związane z potrzebami konkretnych użytkowników np. grup seminaryjnych. Biblioteki w polskich uczelniach o profilu pedagogicznym nie szkolą studentów w wystarczającym stopniu w zakresie wyszukiwania, oceny i wykorzystywania informacji. Bibliotekarze podczas szkoleń koncentrują się zazwyczaj na przedstawieniu oferowanych przez bibliotekę zasobów i sposobów korzystania z katalogów, a program prowadzonych zajęć nie jest zintegrowany z programem nauczania, czy też nastawiony na indywidualne potrzeby studentów. Najczęstszą formą kształcenia są pokazy, wykłady lub szkolenia e-learningowe odbywające się w większości uczelni tylko na pierwszym roku studiów. Nabywanie kompetencji informacyjnych w toku studiów jest szczególnie istotne w procesie kształcenia przyszłych nauczycieli, gdyż to oni w przyszłości będą przekazywać w szkołach podobne umiejętności młodemu pokoleniu. Biblioteki uczelni pedagogicznych oraz innych szkół wyższych posiadających kierunki nauczycielskie powinny aktywnie włączyć się wspólnie z pracownikami naukowymi

uczelnii w tworzenie zintegrowanych form kształcenia w dziedzinie *information literacy*. Należy stworzyć programy nauczania zawierające treści edukacji informacyjnej i dostosowane do kierunków studiów. Szkolenia w tym zakresie powinny odbywać się nie tylko w początkowej fazie studiów i ograniczać się do przysposobienia bibliotecznego, wskazane jest by obejmowały cały okres edukacji w szkole wyższej. Biblioteki niemieckich uczelni pedagogicznych nie wypracowały jeszcze wzorów do naśladowania w zakresie *information literacy* i formy kształcenia, które oferują niewiele różnią się od działań polskich bibliotek. Wzorem do naśladowania na przyszłość powinny być formy stosowane przez duże biblioteki uniwersyteckie.

Bibliotekarze akademicki będący ekspertami w procesie zarządzania informacją oraz specjalistami w posługiwaniu się narzędziami i zasobami informacyjnymi w sieci, mogą nie tylko dostarczać wiedzy na temat wyszukiwania informacji i uczyć jak korzystać z zasobów bibliotek, ale powinni także zachęcać użytkowników do samodzielnego rozwiązywania problemów i być aktywnie zaangażowani w proces rozwijania ich kompetencji informacyjnych.

Bibliografia

- Bättig E. (2005), *Information Literacy an Hochschulen : Entwicklungen in den USA, in Deutschland und der Schweiz*. „Churer Schriften zur Informationswissenschaft” [online] H. 8, s. 5-73 [dostęp: 2011-02-25]. Dostępny w World Wide Web: http://www.fh-htwchur.ch/uploads/media/CSI_8_Baettig.pdf oraz <http://eprints.rclis.org/handle/10760/6543>.
- Biblioteka Akademii Pedagogiki Specjalnej im. Marii Grzegorzewskiej w Warszawie [online]. 2012 [dostęp: 2012-02-25]. Dostępny w World Wide Web: <http://www.aps.edu.pl/index.php?md=6441>.
- Biblioteka Główna Akademii im. Jana Długosza w Częstochowie [online]. 2012 [dostęp: 2012-02-25]. Dostępny w World Wide Web: <http://www.bg.ajd.czyst.pl/>.
- Biblioteka Główna Akademii Pomorskiej w Słupsku [online]. 2012 [dostęp: 2012-02-25]. Dostępny w World Wide Web: <http://www.apsl.edu.pl/biblioteka.php>.
- Biblioteka Główna Uniwersytetu Jana Kochanowskiego w Kielcach [online]. 2012 [dostęp: 2012-02-25]. Dostępny w World Wide Web: <http://www.ujk.edu.pl/bg/>.
- Biblioteka Główna Uniwersytetu Pedagogicznego w Krakowie [online]. 2012 [dostęp: 2012-02-25]. Dostępny w World Wide Web: <http://libproxy.up.krakow.pl/>.
- Biblioteka Główna Uniwersytetu Przyrodniczo-Humanistycznego w Siedlcach [online]. 2012 [dostęp: 2012-02-25]. Dostępny w World Wide Web: <http://www.bg.uph.edu.pl/>.
- Biblioteka Główna Uniwersytetu Opolskiego [online]. 2012 [dostęp: 2012-02-25]. Dostępny w World Wide Web: <http://www.bg.uni.opole.pl/>.
- Biblioteka Główna Uniwersytetu Szczecińskiego [online]. 2012 [dostęp: 2012-02-25]. Dostępny w World Wide Web: <http://bg.szczecin.pl/>.

- Biblioteka Uniwersytecka w Olsztynie* [online]. 2012 [dostęp: 2012-02-25]. Dostępny w World Wide Web: <http://bg.uwm.edu.pl/>.
- Biblioteka Uniwersytecka w Zielonej Górze* [online]. 2012 [dostęp: 2012-02-25]. Dostępny w World Wide Web: <http://www.bu.uz.zgora.pl/>.
- Biblioteka Uniwersytetu Kazimierza Wielkiego w Bydgoszczy* [online]. 2012 [dostęp: 2012-02-25]. Dostępny w World Wide Web: <http://biblioteka.ukw.edu.pl/>.
- Biblioteka Uniwersytetu Rzeszowskiego* [online]. 2012 [dostęp: 2012-02-25]. Dostępny w World Wide Web: <http://bur.univ.rzeszow.pl/>.
- Biblioteka Wyższej Szkoły Pedagogicznej w Łodzi* [online]. 2012 [dostęp: 2012-02-25]. Dostępny w World Wide Web: <http://www.biblioteka.wsp.lodz.pl/index.html>.
- Biblioteka Wyższej Szkoły Pedagogicznej Związku Nauczycielstwa Polskiego w Warszawie* [online]. 2012 [dostęp: 2012-02-25]. Dostępny w World Wide Web: <http://www.wsp.edu.pl/>.
- Derfert-Wolf L. (2005), *Information literacy - koncepcje i nauczanie umiejętności informacyjnych*. „EBIB. Elektroniczny Biuletyn Informacyjny Bibliotekarzy” [online]. nr 1(62) [dostęp: 2011-02-25]. Dostępny w World Wide Web: <http://ebib.oss.wroc.pl/2005/62/derfert.php>.
- DISCUS [online]. 2012 [dostęp: 2012-02-25]. Dostępny w World Wide Web: <http://www.tub.tu-harburg.de/index.php?id=418>.
- Ganakowska U., Różycka M. (2008), *Aktywizacja roli biblioteki jako współkreatora ścieżki edukacyjno-naukowej W: Biblioteka – klucz do sukcesu użytkowników* [online]. Kraków: Instytut Informacji Naukowej i Bibliotekoznawstwa UJ, 2008. [dostęp: 2011-02-25]. Dostępny w World Wide Web: <http://eprints.rclis.org/handle/10760/13775>.
- Hochschulbibliothek Freiburg [online]. 2012 [dostęp: 2012-02-25]. Dostępny w World Wide Web: <https://www.ph-freiburg.de/hochschule/zentrale-einrichtungen/bibliothek/aktuelles/fuehrungen-und-schulungen.html>.
- Hochschulbibliothek Heidelberg [online]. 2012 [dostęp: 2012-02-25]. Dostępny w World Wide Web: <http://www.ph-heidelberg.de/org/phb/index.shtml>.
- Hochschulbibliothek Karlsruhe [online]. 2012 [dostęp: 2012-02-25]. Dostępny w World Wide Web: <http://www.ph-karlsruhe.de/forschung/unsere-beratung/>.
- Hochschulbibliothek Ludwigsburg [online]. 2012 [dostęp: 2012-02-25]. Dostępny w World Wide Web: <http://www.ph-ludwigsburg.de/6327.html>.
- Hütte M. (2006), *Zur Vermittlung von Informationskompetenz an Hochschulbibliotheken – Entwicklung, Status quo, und Perspektiven* [online]. [dostęp: 2011-02-25]. Dostępny w World Wide Web: <http://eprints.rclis.org/handle/10760/8824>.
- Lankenau I. (2002), *Vermittlung von Informationskompetenz an Universitäten. Chance und Herausforderung*. „Information Wissenschaft & Praxis“, H. 7, s. 428-433.
- Lau J. (2011), *Kompetencje informacyjne w procesie uczenia się przez całe życie*. Wytoczne [online]. 2011 [dostęp: 2011-02-25]. Dostępny w World Wide Web: <http://www.ifla.org/files/information-literacy/publications/ifla-guidelines-pl.pdf>

- Lux C., Sühl-Strohmenger W. (2004), *Teaching library in Deutschland. Vermittlung von Informations-und Medienkompetenz als Kernaufgabe für Öffentliche und Wissenschaftliche Bibliotheken*. Wiesbaden.
- Mazur K., Wierzbicka D. (2008), *Działalność informacyjno-dydaktyczna Oddziału Informacji Naukowej a promocja Biblioteki Głównej Uniwersytetu Opolskiego W: Biblioteka - klucz do sukcesu użytkowników* [on-line]. Kraków: Instytut Informacji Naukowej i Bibliotekoznawstwa UJ, 2008. [dostęp: 2011-02-25]. Dostępny w World Wide Web: <http://eprints.rclis.org/handle/10760/13052>
- Sühl-Strohmenger W. (2004), *Hochschulbibliothek. Informationskompetenz und pädagogisch-didaktische Qualifizierung. Lehren und Lernen in der Bibliothek – neue Aufgabe für Bibliothekare*. „B.I.T online“, H. 4, s. 317-326.
- Wojciechowski J. (2010), *Biblioteka w komunikacji publicznej*. Warszawa.

Ewa Piotrowska, Renata M. Zajac

Information literacy in the German and Polish pedagogical libraries

Summary

After the hybrid and virtual libraries there came the teaching libraries. The article discusses the forms of courses and workshops in the field of information competence carried out by the pedagogical libraries in Poland and Germany. The authors take a look at the practical introduction of the information education programs in Polish academic libraries and carried out short analyses of the level of information competence education at the Polish public universities that used to be pedagogical colleges.

PATRYCJA HRABIEC-HOJDA
Doktorantka w IINIB Uniwersytetu Jagiellońskiego w Krakowie

SPECYFIKA USŁUG INFOBROKERSKICH A KOMPETENCJE INFORMACYJNE INFOBROKERA

Informacja jest nie tylko naszą codziennością, stanowi również poważną siłę ekonomiczną. Posiadanie informacji o wysokiej jakości jest jednym z determinantów powodzenia na rynku gospodarczym. Przedsiębiorstwa wykorzystują informacje na każdym szczeblu organizacyjnym. Informacje te wspomagają podejmowanie decyzji strategicznych, wpływają na koncepcje marketingowe i handlowe, determinują decyzje o zwiększeniu lub redukcji zatrudnienia, wpierają innowacyjne rozwiązania lub same w sobie stanowią wartość dla firmy np. w postaci patentów lub *know-how* organizacji. Rodzaj, zakres i forma potrzebnych informacji zależy od wielu czynników zewnętrznych i wewnętrznych. Najważniejsze z nich to otoczenie rynkowe firmy, cele i zadania systemu informacyjnego oraz poziom wiedzy kadry [Sojkin, 2009, s. 47]. Dynamiczny rozwój technologii informacyjnych oraz wzrost znaczenia informacji w ekonomii spowodował konieczność wyodrębnienia sektora informacji w gospodarce [Dziuba, 2000, s. 67], przemysłu wiedzy (*knowledge industry*) [Dziuba, 1998, s. 38]. Sektor informacyjny obejmuje całokształt działań mających na celu produkcję, użytkowanie, ochronę, gromadzenie, przechowywanie i przesyłanie informacji. W jego skład wchodzi wszystkie działania związane z wytwarzaniem produktów informacyjnych oraz świadczenia usług informacyjnych.

Pojawienie się Internetu oraz rozwój technologii informacyjnych spowodowały gwałtowny wzrost ilości informacji. W 2011 roku na wyprodukowanie 5 miliardów gigabajtów danych ludzkość potrzebowała dwóch dni, to tyle ile wcześniej wytworzono do 2003 roku [Halavais, 2012, s. 8]. Dziś mówi się o zalewie informacji, szumie informacyjnym i problemach z dotarciem do informacji dobrej jakości. Wartość informacji sprowadza się do zlokalizowania, przefiltrowania i przekazania tego, co może okazać się interesujące dla klienta [Shapiro i Varian, 2007, s. 19]. Na rynku pojawiały się firmy zajmujące się pośredniczeniem pomiędzy coraz liczniejszymi zasobami informacji a jej użytkownikami.

Miejszem znanym od wieków, gdzie gromadzono informacje i gdzie można było skorzystać z zasobów informacyjnych, a także uzyskać poradę w tym zakresie, zawsze były biblioteki. Dzięki rozwojowi technologii i w tym zakresie dokonana się zmiana. W latach 60. XX wieku, część pracowników bibliotek w USA postanowiła świadczyć usługi informacyjne w sposób komercyjny, dając tym początek profesji zwanej broker informacji.

Usługi infobrokerskie

Broker informacji to osoba komercyjnie wyszukująca, analizująca i dostarczająca informacje na zlecony temat. Stosując analogię do definicji zawodu infobrokera, usługa infobrokerska to ciąg czynności polegających na wyszukiwaniu, sprawdzaniu, analizowaniu i dostarczaniu informacji zaspokajającej wcześniej zidentyfikowaną potrzebę informacyjną wyrażoną w postaci zapytania – zlecenia. Na rynku można spotkać się z bardzo szerokim wachlarzem usług infobrokerskich. Oferty różnią się w zależności od grupy docelowej, której mają służyć. Usługi kierowane są zarówno do klientów indywidualnych, małych i średnich przedsiębiorców, jak i do dużych firm, organizacji rządowych i pozarządowych. Z oferty brokerów informacji korzystają lekarze, menadżerowie, działy marketingu, przedsiębiorcy, naukowcy oraz politycy i decydenci. W ofercie infobrokerskiej znajdują się usługi różnego rodzaju. Można je podzielić na następujące grupy:

1. wyszukiwanie i pozyskiwanie informacji na zlecenie (*research*),
2. tworzenie raportów i analiz (*reports*),
3. budowa baz danych (*databases*).

Każda z wymienionych grup ma w swojej ofercie różne produkty, bądź usługi w zależności od firmy odpowiedzialnej za jej realizację. W usługach grupy „wyszukiwanie i pozyskiwanie informacji” mieszczą się propozycje wyszukiwania informacji o producentach, dostawcach, klientach i hurtowniach, czyli szeroko rozumianego otoczenia biznesu. A ponadto także wyszukiwanie informacji faktograficznych, naukowych, informacji o produktach i patentach, pozyskiwanie informacji o wiarygodności finansowej partnerów biznesowych, pozyskiwanie informacji o konkurencji i nowych rynkach zbytu.

Kolejna grupa usług związana jest ściśle z informacją biznesową. Oferowane raporty dotyczą informacji o firmach i osobach. Część firm opracowuje również raporty rynkowe wykonywane tak zwaną metodą *desk research*¹. Do tej grupy zaliczyć można analizy cen na wskazanych rynkach, analizy benchmarkingowe² oraz analizy mediów (monitoring mediów).

Ostatnią grupę usług stanowią bazy danych. Firmy infobrokerskie oferują tworzenie baz wiedzy oraz baz danych teleadresowych i mailingo-

¹ Metoda polegająca na analizie wtórnych źródeł informacji dostępnych w tradycyjnych i elektronicznych zasobach informacji oraz źródłach wewnętrznych firmy.

² Analizy porównawcze działań firm konkurencyjnych.

wych firm, placówek oświatowych i instytucji rządowych. W ofercie brokerów informacji znajdują się zarówno bazy gotowe o określonej zawartości i aktualności danych, ale także możliwość tworzenia baz danych na życzenie według wytycznych klienta.

Usługi infobrokerskie często uzupełniane są o dodatkowe usługi, niemieszczące się w wymienionych grupach, ale powiązane z informacją. Do takich usług zaliczyć można marketing internetowy, zarządzanie informacją, copywriting, bezpieczeństwo i architektura informacji oraz usługi szkoleniowe w zakresie umiejętności informacyjnych.

Firmy infobrokerskie oraz firmy o kompetencjach firm infobrokerskich

Rynek usług infobrokerskich składa się z kilku elementów, jednak główny stanowią działające firmy. Są dwa rodzaje podmiotów: firmy zdefiniowane i zdefiniowane jako firmy infobrokerskie oraz firmy o kompetencjach firm infobrokerskich. Pozostałe elementy tego rynku to nabywcy, konkurencja, dostawcy i substytuty.

Firmy „zdefiniowane” jako firmy infobrokerskie to przedsiębiorstwa, które świadomie używają nazwy firma infobrokerska, agencja infobrokerska, broker informacji, infobrokering, infobrokerstwo lub infobroker. Nawet jeśli w nazwie nie umieszczono słowa związanego z infobrokerin-giem, pojawia się ono na stronie WWW lub w opisie usług firmy. Oznacza to, że przedsiębiorca zdaje sobie sprawę, że usługi, które świadczy, związane są z pośrednictwem w udzielaniu informacji. Najczęściej na internetowych stronach takich firm jest definicja zawodu, powołanie się na kodeks etyczny stowarzyszenia AIIP (The Association of Independent Information Professionals), a czasem nawet historia zawodu. Liczba firm mających w nazwie słowa: infobroker, infobrokerstwo, infobrokering, broker informacji w Polsce waha się od 60 podmiotów w 2007 roku [Kamińska, 2007], 50 firm [Wiśniewska, 2009] do 29 w 2010 roku [Nizioł, 2010, s. 5]. Z przeprowadzonej przeze mnie analizy historii firm infobrokerskich wynika, że w latach 2000–2013 na rynku funkcjonowało ponad 70 podmiotów „zdefiniowanych” jako firmy infobrokerskie. Do firm „zdefiniowanych” jako infobrokerskie coraz częściej dołączają różnego rodzaju agencje marketingowe i reklamowe, które do swojej oferty dołączają infobrokering.

Mamy też firmy świadczące usługi o zbliżonym lub nawet analogicznym zakresie, nie używające określenia infobrokering, stąd nazwa „firmy o kompetencjach firm infobrokerskich”. Tego rodzaju podmioty zajmują się tworzeniem baz danych, sporządzaniem raportów, dostarczaniem informacji o rynku, firmach i osobach. Jednak nigdzie w swojej ofercie, czy też nazwie, nie używają słowa broker informacji, infobrokering itd. Zalicza się do tej grupy między innymi firmy zajmujące się badaniem rynku. Małgorzata Rószkiewicz w jednym z wywiadów stwierdziła, że „brokerstwo” infor-

macji, jest jedną z nowych specjalności badawczych, która dotyczy umiejętności analizy danych zastanych [Rynek usług]. Przedsiębiorstwa z branży badań rynku mają w swojej ofercie raporty tworzone metodą *desk reserach*. Metoda ta polega na wyszukaniu, zebraniu i przeanalizowaniu istniejących informacji. Takie same raporty oferują firmy infobrokerskie. Raporty często uzupełniane są o bazy firm z danej branży. Jest to usługa tożsama z usługą infobrokerską. Duże agencje badawcze oraz firmy konsultingowo-doradcze często prowadzą własne centra informacji, których zadaniem jest wyszukiwanie i gromadzenie informacji wykorzystywanych do tworzenia analiz i raportów rynkowych.

Firmy i organizacje zajmujące się wsparciem biznesu często oferują pomoc w znajdowaniu kontrahentów lub klientów. Proponują również dostarczenie informacji związanych z rynkiem, niszą rynkową oraz na przykład informacją patentową. Do takich organizacji zaliczyć można na przykład centra transferu technologii działające na uczelniach, a mające za zadanie wspieranie i rozwój przedsiębiorczości akademickiej. Podobny zakres usług oferują instytucje i organizacje rządowe i pozarządowe, których celem jest wsparcie przedsiębiorców w rozwoju biznesu. Przykładem są Punkty Krajowego Systemu Usług lub agencje rozwoju regionalnego.

Jedną z usług infobrokerskich jest tworzenie baz danych. Na polskim rynku działają firmy specjalizujące się tylko w tworzeniu, udostępnianiu lub wypożyczaniu baz danych teleadresowych lub baz mailingowych. Takie firmy nazywane są brokerami baz danych. Do największych tego typu w Polsce należy HBI Polska – oddział międzynarodowego koncernu, Polskie Książki Telefoniczne oraz Panorama Firm. Każda z tych firm oferuje gotowe bazy danych, jak również możliwość zamówienia bazy według określonych potrzeb. W swojej ofercie bazy danych mają coraz częściej również agencje marketingowe, reklamowe lub firmy administrujące portalami internetowymi. Najczęściej są to bazy mailingowe. Żadna z tych firm nie nazywa swojej usługi, usługą infobrokerską.

Kolejną grupą firm o kompetencji firm infobrokerskich stanowią wywiadownie gospodarcze, firmy prowadzące wywiad gospodarczy oraz firmy zajmujące się wywiadem rynkowym i konkurencyjnym (*competitive intelligence*). Przedsiębiorstwa te oferują pozyskiwanie informacji finansowych, rejestrowych i biznesowych o firmach. Dostarczają również informacji o osobach, na przykład w postaci raportów medialnych (monitoring mediów). Podmioty zajmujące się *competitive intelligence* oferują swoim klientom analizy rynku, raporty i monitoring konkurencji, branży lub sektorów gospodarki. Zajmują się też zarządzaniem wiedzą i przepływem informacji w biznesie.

Obserwując rynek informacji w Polsce zauważyć można, że w wielu firmach rośnie zapotrzebowanie na usługi infobrokerskie nazwane, bądź nie, ale mające takie same kompetencje informacyjne.

Kompetencje informacyjne a rynek usług infobrokerskich

Pierwsze polskie publikacje dotyczące zawodu brokera informacji zaczęły ukazywać się na początku XXI wieku. Wtedy też powstały pierwsze firmy „zdefiniowane” jako przedsiębiorstwa infobrokerskie. Maria Kamińska w artykule *Stan infobrokerstwa w Polsce A.D. 2007* podaje, że analiza oferty usług infobrokerskich wskazuje na wczesny etap rozwoju rynku infobrokerskiego („zdefiniowanych” firm infobrokerskich). Młody rynek często nie ma standardów ani wytycznych. Część firm infobrokerskich powołuje się na kodeks etyczny stowarzyszenia AIIP, jednak przychodzi im często konkurować z osobami, których oferta wskazuje, że zajmują się tego rodzaju działalnością raczej hobbystycznie, niekoniecznie posiadając odpowiednie przygotowanie, czy zaplecze merytoryczne potrzebne do wyszukiwania i weryfikacji informacji. Brak ustalonych standardów i jasno określonych kompetencji pozwala na funkcjonowanie na rynku osób, które zdobywają klientów dzięki niskiej cenie i krótkim terminom realizacji, a nie dobremu rozeznaniu w temacie i rzetelnej akredytacji zgromadzonych informacji [Kamińska, 2007].

Młody rynek „zdefiniowanych” firm infobrokerskich zmierzyć musi się nie tylko z niekompetentnymi i „dorabiającymi” brokerami informacji. Przed nimi stoi dużo większe wyzwanie: budowanie świadomości klientów i konkurowanie z firmami o „kompetencjach firm infobrokerskich”. Ponieważ na polskim rynku informacji firmy z branży badań rynku, konsultingu czy wywiadu gospodarczego funkcjonują dłużej, w związku z tym terminologia, jakiej używają na określenie swoich usług, jest zrozumiała dla otoczenia zewnętrznego. Wszystkie firmy zajmujące się dostarczaniem informacji, muszą jednak wykazywać się podobnymi kompetencjami z zakresu *information literacy*.

Umiejętności z zakresu *information literacy* uznawane są za kluczowe w XXI wieku, również dla pracowników sektora gospodarczego. *Information literacy* to w powszechnym rozumieniu wiedza o tym jak znaleźć informację, jak ją ocenić i efektywnie wykorzystać [Derfert-Wolf, 2005]. Definicja ta przybliżyła nas do kompetencji, jakie powinna posiadać osoba zajmująca się komercyjnym wyszukiwaniem informacji. Spotyka się jednak bardziej rozbudowane koncepcje *information literacy*. CILIP (Chartered Institute of Library and Information Professionals) definiuje to pojęcie jako zbiór „wiedzy o tym, kiedy i dlaczego potrzebna jest informacja, gdzie ją znaleźć i jak ją ocenić, wykorzystać i zaprezentować zgodnie z etyką. W tej definicji wymienia się różne umiejętności niezbędne do zrozumienia: potrzeb informacyjnych, dostępnych źródeł, sposobów szukania informacji, potrzeby oceny rezultatów wyszukiwania, metod opracowania lub etycznego i odpowiedzialnego wykorzystania rezultatów, metod prezentowania lub rozpowszechniania wniosków oraz zarządzania nowo utworzoną informacją” [Derfert-Wolf, 2005].

Od osób świadczących usługi infobrokerskie wymaga się znajomości źródeł informacji, technik i narzędzi wyszukiwania informacji. W sieci pojawiają się coraz to nowsze narzędzia wykorzystujące różne metody indeksowania informacji. Pomimo to, wyszukiwanie informacji nadal opiera się w dużym stopniu na intuicji. Wydaje się, że nawet przy zastosowaniu w procesach wyszukiwania informacji „inteligentnych” narzędzi wyeliminowanie intuicji nie jest możliwe [Babik, 2009, s. 4]. Połączenie biegłej znajomości technik wyszukiwania, budowania złożonych zapytań informacyjno-wyszukiwawczych, doświadczenie oraz „intuicja informacyjna” pozwalają na docieranie do relewantnych informacji. Jednak następuje to dopiero pod koniec pierwszego etapu pracy pośrednika informacji. Drugi bardzo znaczący etap realizacji usługi infobrokerskiej wymaga posiadania kompetencji i umiejętności związanych z oceną i weryfikacją znalezionych informacji. Wspomniane kompetencje odróżniają profesjonalistów od osób wykonujących usługi infobrokerskie hobbystycznie.

Wykaz kompetencji (wiedzy i umiejętności) przewidzianych dla zawodu brokera informacji w Polsce obecnie jest opracowywany w ramach rządowego projektu „Rozwijanie zbioru krajowych standardów kompetencji zawodowych wymaganych przez pracodawców”³. Powinien on ukazać się na stronie Ministerstwa Pracy i Polityki Społecznej jeszcze w 2013 roku.

Charakterystyczne cechy rynku usług infobrokerskich

Charakterystycznymi cechami rynku usług infobrokerskich w Polsce są: heterogeniczność, niematerialność, nietrwałość, jednoczesność świadczenia i korzystania z usług oraz przenikalność kompetencji. Za cechą łączącą wszystkie podmioty działające na tym rynku można uznać „zjawisko infobrokeringu”. Zjawisko to zdefiniować można jako zawodowe i profesjonalne wyszukiwanie, pozyskiwanie, analizowanie, ocenianie i dostarczanie informacji z wykorzystaniem zaawansowanych umiejętności informacyjnych. Heterogeniczność rynku polega na trudności standaryzacji usług infobrokerskich. Jak pokazała wcześniejsza analiza, usług jest wiele, a każda firma dostosowuje je do odbiorcy. Nie jest możliwe ujednolicenie usług, skierowanych do potrzeb informacyjnych indywidualnych klientów. Nawet jeśli zlecenia dotyczą podobnego obszaru, na przykład kontaktów do hurtowni perfum. Dla każdego klienta ważne są inne parametry i warunki jakie powinna spełniać poszukiwana hurtownia. Dla jednego ważna jest cena perfum, dla innego zaś sposób składania zamówienia.

Usług nie da się zapakować do pudełka i postawić na półce w sklepie. Sprzedaż usług jest sprzedawaniem czegoś niewidzialnego [Beckwith, 2006, s. 16]. Usługa infobrokerska nie polega na sprzedaży informacji,

³ Więcej o projekcie na stronie <http://standardykompetencji.pl/>

lecz na świadczeniu usługi informacyjnej. Odbiorca usługi nie płaci za informacje, lecz za czas i wiedzę, jaką specjalista musiał wykorzystać aby znaleźć i ocenić informacje. Na tym właśnie polega cecha niematerialności usług infobrokerskich.

Nietrwałość usług infobrokerskich wiąże się w dużej mierze z tym, że zaspokaja ona potrzebę informacyjną wynikającą z danej sytuacji. Usługa infobrokerska polega dodatkowo na dostarczaniu aktualnych informacji. Jeśli dziś dostarczamy informacje np. o wielkości i wartości rynku poligraficznego w Czechach, to za 5 lat z pewnością okaże się, że informacja ta jest już nieaktualna. Raz zamówiona baza firm, nie jest bazą trwałą i stale aktualną, ponieważ rynek gospodarczy zmienia się tak dynamicznie, jak informacja o nim. Jednocześnie świadczenia i korzystania z usługi jest cechą charakterystyczną nie tylko infobrokeringu, lecz także całego rynku usługowego. Ponieważ usługa ta jest niematerialna i nietrwała, nie można jej magazynować ani zgromadzić na zapas.

Na rynku usług infobrokerskich działają podmioty świadczące usługi (firmy infobrokerskie oraz firmy o podobnych kompetencjach) oraz dostawcy, konkurenci oraz substytuty. Specyfika omawianego rynku polega na przenikaniu się kompetencji poszczególnych podmiotów. Brokerzy baz danych świadczą usługi infobrokerskie, a jednocześnie są dostawcami baz dla innych firm infobrokerskich, które te bazy rozszerzają i sprzedają dalej. Firmy zajmując się badaniami rynku są zarówno podmiotem świadczącym usługi, dostawcą raportów (wykorzystywanych przez inne firmy), jak i klientem firm infobrokerskich. Konkurenci niejednokrotnie stają się dla siebie klientami. Rolę dostawców na rynku pełnią także biblioteki oraz instytucje państwowe zajmujące się informacją, na przykład Główny Urząd Statystyczny. Wymienione podmioty mogą pełnić również rolę substytutów. Jeśli klient jest świadomym uczestnikiem rynku informacyjnego i wykazuje duże umiejętności w zakresie *information literacy*, może skorzystać z usług informacyjnych świadczonych przez biblioteki lub agencje rządowe i zaspokoić swoją potrzebę informacyjną.

Ze względu na różnorodność podmiotów działających na rynku usług infobrokerskich powstaje problem z określeniem jego wielkości oraz wartości. Sam rynek agencji badań rynku i opinii publicznej w Polsce to ponad 70 tys. podmiotów, a jego wartość rynku w 2008 roku szacowano na 600 milionów złotych [Rószkiewicz, 2010]. Agencje „zdefiniowane” jako infobrokerskie z liczbą 70 firm okazują się być niszową częścią dużo większego rynku pośrednictwa informacji.

Podsumowując, warto zauważyć, że specyfika rynku usług infobrokerskich w Polsce związana jest z różnorodnością podmiotów o podobnych kompetencjach informacyjnych, świadczących usługi dla szerokiego grona odbiorców. Dalszy rozwój technologii informacyjnych i ciągłe powiększanie się zasobów informacji będzie powodować stały wzrost

zapotrzebowania na usługi infobrokerskie. W Polsce nazwa „infobrokering” jest jeszcze mało popularna, ale zjawisko infobrokeringu występuje od dawna, a profesja brokera informacji wiąże się ściśle z określonymi kompetencjami informacyjnymi.

Bibliografia

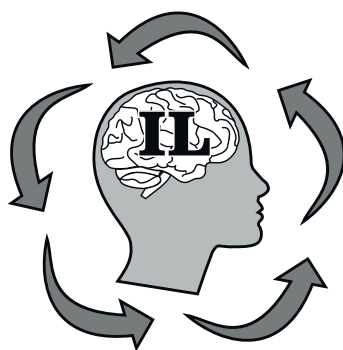
- Babik W. (2009), *Infologiczno-ekologiczne aspekty zrównoważonego rozwoju a dostęp społeczeństwa do informacji i wiedzy*. „PTINT Praktyka i Teoria Informacji Naukowej”, nr 1–2, s. 3–7.
- Beckwith H. (2006), *Sprzedawanie niewidzialnego, przewodnik po nowoczesnym marketingu usług : tajemnice skutecznego marketingu we współczesnym świecie*. Przeł. A. Dombek, J. Koźmiński. Gliwice.
- Derfert-Wolf L. (2005), *Information literacy – koncepcje i nauczanie umiejętności informacyjnych*. „EBIB. Elektroniczny Biuletyn Informacyjny Bibliotekarzy” [online], nr 1 (62). [dostęp: 2013-03-5]. Dostępny w World Wide Web: http://eprints.rclis.org/6845/1/derfert_IL.pdf
- Dziuba D. T. (1998), *Analiza możliwości wyodrębnienia i diagnozowania sektora informacyjnego w Polskiej gospodarce*, Warszawa.
- Dziuba D.T. (2000), *Gospodarki nasycone informacją i wiedzą*. Warszawa.
- Halavais A. (2012), *Wyszukiwarki internetowe a społeczeństwo*. Przeł. T. Pludowski. Warszawa.
- Kamińska M. (2007), *Stan infobrokerstwa w Polsce A.D. 2007*. W: Infobrokerstwo. pl [online]. [dostęp: 2013-03-5]. Dostępny w World Wide Web: http://infobrokerstwo.pl/index.php?option=com_content&task=view&id=196&Itemid=49.
- Nizioł K. (2010), *Infobrokering w Polsce - wyniki badań w środowisku praktyków zawodu*. „PTINT Praktyka i Teoria Informacji Naukowej i Technicznej”, nr 4, s. 3–19.
- Rószkiewicz M. (2010), *Rynek usług badawczych w Polsce — wywiad z prof. Małgorzatą Rószkiewicz*, [online]. [dostęp: 2013-03-3]. Dostępny w World Wide Web: <http://www.conquest.pl/556/rynek-uslug-badawczych-w-polsce-wywiad-z-prof-malgorzata-roszkiewicz>.
- Shapiro C., Varian H.R., (2007) *Potęga informacji. Strategiczny przewodnik po gospodarce sieciowej*. Przeł. A. Sobolewska, C. Matkowski, K. Masłowska. Gliwice.
- Sojkin B. (2009), *Informacyjne podstawy decyzji marketingowych*. Warszawa.
- Wiśniewska K. (2009), *Zarobki infobrokera sięgają nawet kilkudziesięciu tys. zł za zlecenie* [online]. [dostęp: 2013-03-5]. Dostępny w World Wide Web: http://praca.gazetaprawna.pl/artykuly/112337,zarobki_infobrokera_siegaja_nawet_kilkudziesieciu_tys_zl_za_zlecenie.html.

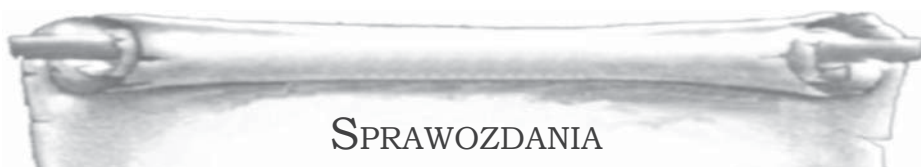
Patrycja Hrabiec-Hojda

***The characteristics of the information broker service market
and the info-broker's information competence***

Summary

The goal of the paper is to present the characteristics of the information broker service market in Poland. This is accomplished by observing firms and institutions working in the field of information sharing. The market has been characterized as having informatology features. The author divides the firms belonging to this sector into two groups: the firms with defined info-broker activity and the ones with the competences of the info-broker enterprise. Special attention is draw to the information competences required to provide the service in the info-brokering field. The author takes up the intent to define the scale of the market and to highlight the main players as well as to define the competition and the substitutes functioning in this field.

SPRAWOZDANIA

BARBARA WOŹNIAK
Muzeum Miejskie Suchej Beskidzkiej

PRO FIDE ET PATRIA – DLA WIARY I OJCZYZNY.

**WYSTAWA GRAFIKI I RYSUNKU W MUZEUM MIEJSKIM SUCHEJ
BESKIDZKIEJ INSPIRACJĄ DLA PROJEKTU EDUKACJI BIBLIOTECZNO-
MUZEALNEJ ZREALIZOWANEGO WSPÓLNIE Z MEDIATEKĄ ZESPOŁU SZKÓŁ
IM. WALEREGO GOETLA W SUCHEJ BESKIDZKIEJ**

Edukacja kulturalna, muzealna, biblioteczna, czytelnicza i informacyjna włączana jest przez bibliotekarzy szkolnych do wielu działań, których celem jest rozwój intelektualny uczniów. Kształcenie kompetencji intelektualnych młodzieży przez bibliotekarzy wspomaga szkolny proces dydaktyczny. Biblioteka i muzeum jako placówki kształcenia równoległego mają duży wpływ na rozwój jednostki. Dlatego tak ważne są umiejętności nawiązywania współpracy pomiędzy instytucjami oświaty i kultury w regionie. Przykładem dobrej praktyki w tym obszarze była współpraca szkolnego centrum informacji Zespołu Szkół im. Walerego Goetla w Suchej Beskidzkiej z Muzeum Miejskim w tej miejscowości w zakresie organizowania zajęć biblioteczno-kulturalnych, których inspiracją była interesująca wystawa przygotowana w salach zamku suskiego.

W czerwcu 2009 roku w Muzeum Miejskim otwarto wystawę grafiki i rysunku pt. *Pro Fide et Patria – Dla Wiary i Ojczyzny*. Prezentowane zbiory pochodziły z funkcjonującej do 1939 roku w zamku suskim prywatnej Biblioteki hrabiów Branickich i Tarnowskich, które na ekspozycję czasową udostępniło Muzeum Narodowe w Warszawie. Łącznie zaprezentowano 152 obiekty. Wystawa została zorganizowana przez Muzeum Miejskie Suchej Beskidzkiej w ramach programów Ministra Kultury i Dziedzictwa Narodowego w priorytecie wspierania działań muzealnych. Honorowy patronat nad wydarzeniem objęli: Minister Kultury i Dziedzictwa Narodowego Bogdan Zdrojewski, Burmistrz Miasta Sucha Beskidzka Stanisław Lichosyt i Dyrektor Muzeum Narodowego w Warszawie Andrzej Maciejewski. Komisarzami wystawy byli: Barbara Woźniak dyrektor Muzeum Miejskiego Suchej Beskidzkiej i Anna Grochala kurator Gabinetu Rysunku Nowożytnego Pol-

skiego w Muzeum Narodowym w Warszawie. Scenariusz wystawy przygotowali Anna Grochala i Piotr Czyż z Gabinetu Grafiki i Rysunku Nowożytnego Polskiego MNW, a koncepcję plastyczną Rafał Lenart, Specjalista ds. wystaw w Muzeum Miejskim Suchej Beskidzkiej. Wystawa trwała od 19 czerwca do 31 października 2009 roku. Odwiedziło ją ponad 20 000 osób. W ramach wystawy wydany został folder. Przygotowano również prezentację multimedialną, będącą uzupełnieniem ekspozycji o kolejne 60 obiektów, które ze względów konserwatorskich nie mogły zostać zaprezentowane na wystawie. Muzeum Miejskie Suchej Beskidzkiej opracowało program lekcji muzealnych dla szkół średnich i wyższych, w którym uczestniczyło 786 uczniów.

Wystawa w zamku suskim zainspirowała nauczycieli i bibliotekarzy Zespołu Szkół im. W. Goetla, którzy wspólnie przygotowali propozycję edukacji biblioteczno-muzealnej na temat prezentowanych zbiorów. Stworzono projekt pod nazwą „Pro Fide et Patria – zbiory muzealne naszego regionu”, realizowany od września do października 2009 roku w ramach ekspozycji muzealnej. Autorzy projektu (Ewa Kawończyk – dyrektor ZS im W. Goetla w Suchej Beskidzkiej, bibliotekoznawca, Anna Gancarczyk – polonista i nauczyciel bibliotekarz, Bożena Chowaniak – polonista i nauczyciel wiedzy o kulturze) dołożyli starań, aby spełniał on założone zadania – jednym z ważniejszych było przygotowanie młodzieży do odbioru dzieł sztuki i traktowania ich jako źródła informacji z zakresu historii i wiedzy o kulturze kraju i regionu. Dlatego zadaniem każdego z uczniów był wybór i opracowanie wybranego przez siebie obiektu pod względem pochodzenia, techniki wykonania, charakterystyki motywów, kontekstu oraz charakterystyki jego autora. Uczniowie mogli w tym celu korzystać z dostępnych w muzeum technologii informacyjnych, z Internetu oraz ze zbiorów specjalistycznej biblioteki muzealnej, m.in. z albumów sztuki i opracowań naukowych poświęconych kolekcji. W ramach programu uczniowie uczestniczyli w wykładach prowadzonych przez pracowników Muzeum Miejskiego Suchej Beskidzkiej na temat historii kolekcji biblioteczno-muzealnej Branickich i Tarnowskich oraz technik graficznych stosowanych w Polsce i Europie od XVI do XIX wieku. W ten sposób pozyskiwali nie tylko wiedzę, ale rozwijali umiejętność pracy z historycznymi źródłami informacji, wyszukiwania potrzebnych danych, selekcji materiału, tworzenia komunikatów.

Pierwszy pokaz dzieł pt.: *Kolekcja z Suchej*, Muzeum Narodowe w Warszawie zorganizowało w sierpniu 2008 roku. Wystawa w Muzeum Miejskim Suchej Beskidzkiej przygotowana rok później, stała się kolejną odsłoną tych niezwykle cennych dla polskiej kultury i sztuki zbiorów. Aby pokazać ich wartość oraz dużą różnorodność, zaprezentowano wybór 152 dzieł, które ujęto w następujące działy: Sucha, zamek i jego mieszkańcy, kolekcjonery: Józef Ignacy Kraszewski oraz Aleksander Branicki i jego potomkowie; Ryciny artystów polskich i z Polską związanych XVI-XIX wieku oraz polonica; Ryciny i rysunki artystów polskich i obcych z XVIII i XIX wieku oraz

stare fotografie. Ze względu na obszerny materiał, który wymaga odrębnej analizy, poniżej zostaną wymienione tylko dzieła, które były tematem lekcji muzealnych oraz projektu edukacji biblioteczno-muzealnej.

Lekcje miały charakter interaktywny i odbywały się w trzech salach wystawowych muzeum. W ten sposób uczestniczący w nich uczniowie mieli okazję bezpośredniego obcowania z dziełami sztuki. Po wysłuchaniu wykładu każdy z uczniów wybierał jedno dzieło, które poddawał charakterystyce, biorąc pod uwagę osobę autora, temat, technikę graficzną, okoliczności powstania – sytuację społeczną i miejsce. W tym celu uczniowie mogli wykorzystać zbiory specjalistycznej biblioteki muzealnej oraz Mediateki. Zespół Szkół im. W. Goetla aktywnie uczestniczył we wszystkich programach edukacyjnych organizowanych przez suskie muzeum miejskie i wśród szkół na terenie powiatu suskiego wyróżnia się największym zaangażowaniem w szerzenie kultury informacyjnej w środowisku lokalnym.

Idea, wokół której oscylują podejmowane przedsięwzięcia oświatowe, wiąże się nie tylko z przekazywaniem wiedzy, ale również z uczeniem młodzieży umiejętności rozwijania zdolności twórczych. Dyskusja i zadawanie otwartych pytań dają możliwość udzielania różnych odpowiedzi. Celem tego rodzaju edukacji jest uczenie otwartego spojrzenia na historię poprzez podejmowanie prób samodzielnej interpretacji danego zjawiska w sztuce za pomocą określonego dzieła sztuki. W przypadku tej wystawy uczniowie mieli ponadto okazję do zapoznawania się z technikami graficznymi, uczestnicząc w warsztatach prowadzonych przez głównego inwentaryzatora muzeum Annę Spyrczyńską. Muzeum Miejskie Suchej Beskidzkiej realizuje strategię edukacyjną przy każdej z organizowanych wystaw, zapraszając do uczestnictwa młodzież, bibliotekarzy i nauczycieli. Ten rodzaj pracy oświatowej zapewnia najlepszy efekt i pozwala na wykształcenie publiczności gotowej do partycypowania w ważnych wydarzeniach kulturalnych. W realizowanych wspólnie programach omawiano obiekty o tematyce związanej z Suchą (obecnie Beskidzką) w okresie XIX i XX wieku oraz rysunki artystów polskich i europejskich.

Omówiono najstarsze graficzne wizerunki najcenniejszych zabytków miasta, tj. renesansowego zamku (XVI/XVII w.) oraz dwóch odmiennych stylowo kościołów pod wezwaniem Nawiedzenia Najświętszej Marii Panny: tzw. „starego” (1613–1614) i nowego (1895). Z najdawniejszych, zachowanych widoków zamku (XIX wiek), pokazano cztery. Najbardziej interesującą była litografia wykonana przez Friedricha Brudera (1782–1838) z lat 20. XIX wieku, wykonana w Zakładzie Litograficznym Luisa Letronne’a, działającym w Warszawie w latach 1820–1828. Co prawda, nie pochodzi ona ze zbiorów w Suchej, ale wiadomo z rękopiśmiennego katalogu kolekcji, że była eksponowana w gabinecie hrabiego Branickiego. Jest to najwcześniejsze graficzne przedstawienie zamku, malowniczo wkomponowanego w podnóże góry Jasień. Zamek jest na niej otoczony nieistniejącym już dzisiaj murem

parawanowym z bramą wjazdową od strony wschodniej i kompleksem zabudowań gospodarczych, przylegających do skrzydła zachodniego. Litografia ta niezwykle szczegółowo oddaje detal architektoniczny obiektu, przez co uznawana jest za najbardziej dokładną i wiarygodną. Inne, ciekawe ujęcie zamku prezentował rysunek Marii Wielopolskiej (artystki amatorki – do jej rodziny suski zamek należał ponad 200 lat), wykonany prawdopodobnie w latach 30. XIX wieku, na co wskazują niektóre detale architektoniczne (układ okien). Maria Wielopolska naszkicowała jego południową elewację od strony ogrodu, flankowaną dwoma narożnymi wieżami. Wśród prezentowanych na wystawie widoków obiektu, interesującym dziełem był rysunek Adolfa Kozarskiego (1836–1911), który artysta wykonał ok. 1873 roku do drzeworytu zamieszczonego w „Tygodniku Ilustrowanym”. Kolejne z prac graficznych związane były z obiektami wchodzącymi w skład zespołu kościelno-klasztornego. Najciekawsze z nich to akwarela Leona Dembowskiego (1823–1904) *Kościół i plebania w Suchej*, wykonana ok. 1850 roku. Przedstawia budynek starego kościoła, wybudowanego w latach 1613–1614 z fundacji byłego właściciela Suchej Piotra Komorowskiego, wraz z przyległym do niego budynkiem klasztornym. Leon Dembowski był malarzem profesjonalnym, wykształconym w Szkole Sztuk Pięknych w Krakowie (1840–1850) oraz w Akademii Wiedeńskiej (1854–1855). W latach 50. XIX wieku podróżował po kraju, malując pejzaże i zabytki. Wizerunek suskiego kościoła jest zatem pokłosiem tych wypraw. Kolejnym omawianym obiektem w tym dziale była fotolitografia projektu nowego kościoła pod wezwaniem NMP w Suchej, wykonana w 1897 roku w Krakowie przez Rudolfa. M. Zadrazila. Autorem projektu świątyni, który zaakceptowano do realizacji w 1895 roku był wybitny polski architekt Teodor Talowski (1857–1910), absolwent politechniki lwowskiej i wiedeńskiej. Jest to klasyczny przykład charakterystycznego dla tego architekta stylu określanego mianem „malowniczego eklektyzmu”.

Charakterystyce poddano także fotolitografie projektów wybitnego polskiego architekta Tadeusza Stryjeńskiego (1849–1943), wykonane przez niego w 1909 roku, a mianowicie: projekt kaplicy dzwonnicy w Suchej z 1909 roku, projekt ołtarza marmurowego Anny Branickiej do kaplicy dzwonnicy w Suchej, szkic sytuacyjny muru otaczającego kościół w Suchej i projekt kominka do zamku w pokoju o wysokości 4,80 m. Tadeusz Stryjeński studiował na Politechnice w Zurychu (1868–1872), w Wiedniu (1873) i w École des Beaux-Arts w Paryżu (1877–1878). W Suchej nadzorował dokończenie budowy zaprojektowanego przez Talowskiego nowego kościoła, a także przeprowadził renowację przylegającej do niego siedemnastowiecznej świątyni i klasztoru. Prowadził również prace renowacyjne w zamku, którego górna kondygnacja wraz z dachem spłonęła w czasie pożaru w 1905 roku.

Grafiki i projekty z kolekcji graficznej są niezwykle ważnym przyczynikiem do historii Suchej i regionu. M.in. na ich podstawie można określić fazy rozbudowy zamku i kościołów.

Osobny temat w tym dziale stanowili kolekcjonerzy: Aleksander hrabia Branicki i jego potomkowie oraz Józef Ignacy Kraszewski. Na wystawie pokazano kilka portretów z ich wizerunkami, wykonywanymi przez wybitnych polskich malarzy i litografów. Juliusz Kossak (1824–1899), uznawany za twórcę polskiego malarstwa batalistycznego, ok. 1872 roku namalował akwarelę z wizerunkiem Branickiego, który siedzi na koniu, (zapewne ze swej stadniny w Janiszówce), trzymając w ręku książkę. W sąsiedztwie tego dzieła umieszczona została litografia z portretem Józefa Ignacego Kraszewskiego (1812–1877), wykonana przez O. Białego w latach ok. 1853–1854, według rysunku Romualda Chojnackiego (1818–1885). Te dwa, choć różne technicznie przedstawienia kolekcjonerów bezpośrednio korespondują ze sobą, ponieważ dzięki nim powstała cenna kolekcja graficzna. Aleksander Branicki zakupił ją od pisarza w 1869 roku. Romuald Chojnacki, malarz urodzony w Warszawie, wykształcony w pracowni Aleksandra Kokulara, był jednym z założycieli odeskiego towarzystwa sztuk pięknych i szkoły malarstwa. W latach 50. XIX wieku utrzymywał bliskie stosunki z Kraszewskim, który pisał o jego obrazach i pośredniczył w ich sprzedaży. Podczas pobytu pisarza w Odessie, Chojnacki namalował jego portret (1852) – dar pożegnalny od kolonii odeskiej, na jego podstawie powstała wyżej wspomniana litografia. Dział zamykają ekslibrisy Branickich z 1866 i superekslibris Biblioteki, wykonany po 1877 roku.

Zarówno ekslibrisy oraz superekslibris z monogramem właściciela „AB” i herbem Korczak, zostały specjalnie zaprojektowane dla Biblioteki Aleksandra Branickiego w Suchej. Są to fioletowe odciski pieczęci, której używano do oznaczania księgozbioru, a niekiedy także zbioru rycin. Super-ekslibris z dewizą PRO FIDE ET PATRIA (Dla Wiary i Ojczyzny), z herbem Korczak na tarczy pod koroną hrabiowską z klejnotem, wytłaczany był na okładkach księgozbioru biblioteki prywatnej. Władysław, syn Aleksandra i Anny Branickich, zamówił go pod koniec XIX wieku w modnym wówczas zakładzie złotniczo-graficznym Agry w Paryżu.

Uczestnicy zajęć omówili i scharakteryzowali ryciny artystów polskich i z polską związanych od XVI do XIX wieku. Szczególne zainteresowanie wśród młodzieży wzbudziły najstarsze przedstawienia drzew genealogicznych Jagiellonów wykonane w technice drzeworytu, mianowicie: Król Kazimierz Jagiellończyk i jego żona Elżbieta oraz ich potomstwo – ilustracja do tzw. Statutu Łaskiego, wydrukowanego w krakowskiej drukarni Jana Hallera w 1506 roku. W dolnej części kompozycji na siedząco ukazani zostali król Kazimierz Jagiellończyk i jego żona Elżbieta Rakuszanek. Z ich piersi wyrasta więc roślinna z kielichami kwiatów, w których zostali ukazani w półpostaciach potomkowie królewskiej pary.

W tej grupie dzieł omówiony został również *Rodowód dynastii Jagiellonów*, ilustracja dzieła Iodocusa Ludovicusa Deciusa *De Sigismundi regis temporibus liber III*, z krakowskiej drukarni Hieronima Wietora z 1521 roku. Pięć pokoleń dynastii Jagiellonów, przedstawiono tu w półpostaciowych portretach, które

wyrastają z kielichów kwiatów i otaczającego ich listowia. Rzadkim polonicum o tematyce religijnej prezentowanym na wystawie był miedzioryt wykonany w warsztacie Petera Overadta, wydany w Kolonii po 1600 roku – pierwsze graficzne przedstawienie obrazu Matki Boskiej Częstochowskiej. Z prezentowanych ujęć portretowych omówiono: portret Jana Kazimierza (1649), miedzioryt, rytowany przez Willema Hondiusa (po 1597–1652) według obrazu Daniela Schultza (1620–1686) i portret Bohdana Chmielnickiego (1651) tego samego rytownika, wykonany mniej więcej w tym samym czasie. Kolejną interesującą grupę portretów, które zostały zaprezentowane młodzieży wykonał Jeremiasz Falck (ok. 1610–1677), rytownik urodzony w Gdańsku, który w latach 1639–1645 pracował w Paryżu, wykonując serie alegorycznych rycin oraz przedstawień francuskiej rodziny królewskiej i rodów magnackich: portret Ludwika Marii Gonzagi, z 1645 roku, wykonany według rysunku Justusa van Egmonta (1601–1674) w technice miedziorytu na papierze żeberkowym, portret Wacława Leszczyńskiego, z ok. 1650 roku, portret króla Władysława IV (1651), portret królowej szwedzkiej Krystyny jako Minerwy (1654), L'Odorat (ok. 1645) – rycinę będącą alegorią wężu, *Bramę triumfalną z Atlasem i Herkulesem*, wystawioną w Gdańsku na cześć Ludwika Marii Gonzagi, (1646) według rysunku Adolfa Boya (1612 – po 1680), z kaligrafią Eliasza Noskiego (1623 – przed 23 II 1668), frontyspis do dzieła *Johannis Hevelli Machina Coelestis*, (1673) wykonany również według rysunku Adolfa Boya i *Ezawa sprzedającego prawo starszeństwa Jakubowi* (1633). W kolejnej części tego działu został umieszczony *Widok Kamieńca Podolskiego* z ok. 1672–1673, autorstwa rajcy kamienieckiego Cypriana Tomaszewicza, który po zajęciu dawnej stolicy Podola przez Turków, uciekł do Krakowa. Tam, głównie dzięki opiece biskupa krakowskiego Andrzeja Trzebickiego, sporządził i wydał dokładny plan warowni, który zadedykował swojemu wybawcy. Interesującą odbitką miedziorytniczą, która została podana analizie była praca Willema Swidda pt. *Bitwa pod Warszawą, dzień pierwszy*, według rysunku Eryka Jönsona Dahlbergha (1625–1703). Jest to ilustracja z dzieła Samuela Puffendorfa *De rebus a Carolo Gustavo Sueciae Rege gestis...*, Norimbergae 1696. Jej tematem jest pierwszy z trzech dni bitwy pod Warszawą, stoczoną przez wojska polskie z armią Karola X Gustawa. Widoki Warszawy według rysunków Eryka Jönsona Dahlbergha zaliczane są do najlepszych i najbardziej znanych rycin z wydawnictwa Puffendorfa. Są niezwykle czytelne i przejrzyste. Autorem kolejnych cennych dzieł sztuki graficznej, które pochodzą z suskiej kolekcji i zostały wyeksponowane na suskiej wystawie jest Matthäus Deisch (1724–1789). Pokazano kartę tytułową do powstałej w latach 1761–1765 serii *50 Prospective von Dantzig* (50 widoków Gdańska), *Widok Gdańska od strony Bramy Wyżynnej*, pierwszą tablicę z serii oraz *Mołtawę od strony Targu Rybnego*, które rytownik wykonał według rysunków Friedricha Antona Augusta Lohrmanna (1735 – ok. 1800). Są to tzw. rysunki z natury, które z bardzo dużą precyzją ukazują panoramy Gdańska i okolic, wraz z portem na Mołtawie. Matthäus Deisch, pochodził z Augsburga. W 1749 roku osiadł w Gdańsku. Był autorem blisko 200 rycin,

wiele z nich to mezzotintowe portrety mieszczan, powstałe według obrazów gdańskich malarzy, na przykład Jacoba Wessla. Deisch wykonał także cykl 40 akwafort ukazujących rozmaite „typy” gdańskie. W zbiorach kolekcji z Suchej zachowany jest komplet tych wysoko cenionych i rzadko występujących w zbiorach muzealnych graficznych plansz serii *50 Prospective von Dantzig*.

W tym dziale pokazano również wykonany w technice akwaforty wspomniały *Widok Warszawy od strony Pragi* (1772), autorstwa Bernarda Bellotto zwanego Canaletto. Belotto, urodzony w Wenecji malarz weducista, w ciągu czterdziestu lat, pracując w różnych miastach, wykonał 37 akwafort, których tematem były widoki miast bądź kaprysy architektoniczne. W ostatnim, warszawskim, okresie życia (1767–1780) Bellotto wykonał jedynie trzy akwaforty: *Widok Krakowskiego Przedmieścia*, *Widok Warszawy od strony Pragi* (tutaj ukazał siebie malującego panoramę miasta i siedzącego obok króla polskiego) oraz *Widok Warszawy z pałacem Ordynackim*. Wszystkie powstały według wcześniejszych obrazów, ukazujących Warszawę, które namalowane zostały na zamówienie króla Stanisława Augusta Poniatowskiego do Zamku Królewskiego w Warszawie. Ponadto w tym dziale pokazane zostały dzieła sztuki rytowniczej A. Fogga: *Portret Stanisława Augusta Poniatowskiego z klepsydry*, 1793, według obrazu Marcello Bacciarellego (1731–1818), *W warsztacie cieśli*, ilustracja do dzieła: F. H. Ziegenhagen *Lehre von dem richtigem Verhältniss zu den Schöpfungswerke*, 1791 Daniela Chodowieckiego (1726–1801), *Widok Łobzowa*, rycina z wydawnictwa *Zbiór widoków sławniejszych pamiątek narodowych, jako to: Zwałisk Zamków, Świątyń, Nadgrobków, starożytnych Budowli i mieysc pamiętnych w Polsce. Przez Zygmunta Vogel, profesora rysunku w Liceum J.K.Mci Warszawskim, członka zgromadzenia Przyjaciół Nauk, z natury rysowany, a przez Jana Frey sztychowany. Warszawskiemu Towarzystwu Przyjaciół Nauk przypisany*, który rytował Jan Zachariasz Frey (1769–1829) według rysunku Zygmunta Vogla (1764–1826).

Lekcje edukacji biblioteczno-muzealnych zapoznały uczniów z różnymi rodzajami źródeł historycznych, takimi jak obrazy, ryciny, grafiki, katalogi muzealne, stare druki, ekslibrisy, drzewa genealogiczne, a także historyczne bazy danych, encyklopedie, bibliografie i inne wydawnictwa informacyjne. Zadania stawiane uczniom wymagały od nich umiejętności wyszukiwania informacji, ich selekcji i oceny. Wymagały także umiejętności tworzenia wiedzy i poszerzania jej obszaru w zakresie historii, sztuki, języka polskiego, wiedzy o regionie. Rozwijanie kompetencji informacyjnych uczniów w ramach opisanego projektu realizowanego przez Mediatekę i Muzeum, postrzegać można jako wartość dodaną do procesu edukacji. Tak prowadzone lekcje biblieczne nie przypominają w swej formie zajęć mających niegdyś miejsce w ramach tradycyjnie postrzeganego przysposobienia czytelniczno-informacyjnego. Jest to doskonale połączenie kształcenia w zakresie korzystania z informacji z realizacją edukacji przedmiotowych, w tym przypadku lekcji historii, języka polskiego i wiedzy o kulturze.

MAŁGORZATA WAGA

*Centrum Informacji Naukowej i Biblioteka Akademicka w Katowicach
pełnomocnik dyrektora Centrum ds. Jakości Usług***ROLA BIBLIOTEKI AKADEMICKIEJ W KSZTAŁTOWANIU
SPOŁECZEŃSTWA OBYWATELSKIEGO****KATOWICE, 18–19 PAŹDZIERNIKA 2012 ROKU,****CENTRUM INFORMACJI NAUKOWEJ I BIBLIOTEKA AKADEMICKA**

W związku z otwarciem Centrum Informacji Naukowej i Biblioteki Akademickiej (CINIBA), wspólnej inwestycji Uniwersytetu Śląskiego i Uniwersytetu Ekonomicznego w Katowicach, w dniach 18–19 października 2012 r. odbyła się konferencja pt. *Rola biblioteki akademickiej w kształtowaniu społeczeństwa obywatelskiego*. Konferencja poświęcona budowaniu społeczeństwa obywatelskiego z wykorzystaniem nowych sieciowych technologii informatycznych stała się też próbą rozpoznania postrzegania Biblioteki w przestrzeni społecznej.

Podczas przygotowywania konferencji towarzyszyła nam niepewność - czy zdołamy skupić wokół tej tematyki naukowców, autorytety w sprawach społecznych, ekonomicznych i kulturalnych. Jednocześnie mieliśmy świadomość, że w trakcie wieloletniej działalności Biblioteki Uniwersytetu Śląskiego w zakresie informacji naukowej, specjaliści informacji prowadząc szkolenia na poziomie podstawowym (także dla środowisk spoza uczelni), zebrali wiele cennych doświadczeń. Zaobserwowali m.in., że osoby zgłaszające się na szkolenia często musiały pokonywać barierę wstydu i oporu przed ujawnieniem swojego braku wiedzy na temat możliwości technologicznych i źródeł informacji. Często po zakończeniu zajęć te same osoby potwierdzały, że w trakcie szkolenia zdobyły wiedzę, której im brakowało. Wciąż jednak nie wszyscy, którzy takiej edukacji potrzebują znajdują do niej dostęp, wielu – z różnych przyczyn – pozostaje poza obszarem wykorzystywania komputera i sieciowych łącz w codziennym życiu. Na podstawie własnych doświadczeń uzyskaliśmy przekonanie, że podjęcie zagadnień dotyczących działalności bibliotek w kontekście potrzeb społecznych jest konieczne. Konferencja *Rola biblioteki akademickiej w kształtowaniu społeczeństwa obywatelskiego* okazała się niezwykle udanym wydarzeniem inaugurującym działalność CINIBA jako biblioteki otwartej. Salę konferencyjną zapelnili goście, wśród których znaleźli się między innymi: dyrektorzy i przedstawiciele bibliotek z kraju i regionu, bibliotekarze, studenci socjologii i bibliotekoznawstwa.

Zagraniczni oraz krajowi goście i prelegenci z żywym zainteresowaniem przyjęli nasze zaproszenie.

W pierwszym dniu konferencji udział wzięli: Minister Edukacji Narodowej Krystyna Szumilas, dr Newton J. Gaskill, szef Sekcji Konsularnej Konsulatu USA w Krakowie, Eugenio Leanza, dyrektor Programu Jessica w Europejskim Banku Inwestycyjnym, prof. zw. dr hab. Genowefa Grabowska, poseł do Parlamentu Europejskiego w kadencji 2004–2009 oraz naukowcy różnych specjalności, którzy zaprezentowali swoje wystąpienia w dwóch ujęciach socjologicznym i ekonomiczno-biznesowym.

Inauguracyjne wystąpienia gości prezentujących modele funkcjonowania społeczeństwa w Europie i USA zawierały cenne informacje o różnorodności struktur społecznych, organizacji i wpływu społeczeństwa na kształtowanie jakości życia.

Konferencję rozpoczęto od odniesienia się do roli biblioteki akademickiej w kształtowaniu społeczeństwa obywatelskiego w ujęciu socjologicznym. Poruszono problematykę społecznych mechanizmów kształtujących nowoczesne idee, wartości i instytucje oraz służbę mediów masowych w przestrzeni społecznej. Pierwszego dnia obrad głos zabrali naukowcy reprezentujący socjologię, humanistykę i kulturę. W bloku dopołudniowym w godzinach 12.15 – 15.15 wystąpili:

1) prof. zw. dr hab. Marek Szczepański (Uniwersytet Śląski w Katowicach): *Biblioteka: czytelnik i obywatel w kręgu recepcji*;

2) prof. zw. dr hab. Kazimiera Wódz (Uniwersytet Śląski w Katowicach): *Stare regiony przemysłowe Europy w procesie zmian. Pejzaże, narracje, reprezentacje*;

3) Maciej Czura (Europejski Bank Inwestycyjny): *Wdrażanie inicjatywy JESSICA w Polsce – dotychczasowe doświadczenia ze szczególnym uwzględnieniem województwa śląskiego*;

4) prof. zw. dr hab. Wojciech Świątkiewicz (Uniwersytet Śląski w Katowicach): *Zaufanie, zaangażowanie, odpowiedzialność jako cechy modelowe społeczeństwa obywatelskiego*;

5) dr Krzysztof Łęcki (Uniwersytet Śląski w Katowicach): *Biblioteka twierdza i raj*;

6) dr Paweł Jędrzejko (Uniwersytet Śląski w Katowicach): *Zamknięci w bibliotece, czyli rozważania o metanarracjach i naukowych wizjach świata*;

7) prof. UŚ dr hab. Jacek Warchała (Uniwersytet Śląski w Katowicach): *Miejsce języka narodowego w procesie kształtowania się społeczeństwa obywatelskiego współczesnej Europy*;

8) dr hab. Irma Kozina (Uniwersytet Śląski w Katowicach): *Kategoria intymności w architekturze bibliotek*.

W bloku popołudniowym, w godz. 15.45–17.40, swoje referaty zaprezentowali pracownicy naukowcy Uniwersytetu Śląskiego:

- 1) prof. UŚ dr hab. Adam Bartoszek: *O światłach biblioteki – społeczne funkcje akademickiej książki*;
- 2) prof. UŚ dr hab. Urszula Swadźba: *Wartości jako element kapitału społeczno-kulturowego w społeczeństwie wiedzy*;
- 3) prof. UŚ dr hab. Jolanta Tambor: *Nowy język nowy ogląd świata*;
- 4) ks. dr hab. Arkadiusz Wuwer: *Od wiedzy do mądrości – formacyjna rola biblioteki akademickiej*.

Prezentacja różnych opinii i wyników badań oraz ożywiona dyskusja były znakomitą potwierdzeniem trafności wyboru tematu. Momentami atmosfera dyskusji była bardzo gorąca. W trakcie wypowiedzi dotyczącej bibliotek i ich roli w społeczeństwie omawiano nie tylko problemy historyczne, językowe, ale również aspekty emocjonalnych związków z bibliotekami – w odniesieniu do konkretnych bibliotek, w tym także do CINIBA. Szczególną uwagę zwrócono na bogactwo kulturowe płynące z kontaktów z obcokrajowcami studiującymi w Polsce.

Drugi dzień konferencji poświęcono zagadnieniom ekonomicznym i biznesowym, współpracy środowiska akademickiego i biblioteki w kształtowaniu mikrosoczeństwa obywatelskiego poprzez innowacyjność w nauce. Obrady trwały od godziny 9.00 do 13.10. W tym dniu głos zabrali:

- 1) dr Krzysztof Kardaś (IBM): *Reformy czy „reformacja”, które do społeczeństwa obywatelskiego*;
- 2) prof. UE dr hab. Aldona Frączkiewicz-Wronka (Uniwersytet Ekonomiczny w Katowicach): *Miejsce i rola biblioteki w aktywizacji społeczności lokalnej – perspektywa praktyki zarządzania publicznego*;
- 3) prof. UE dr hab. Wojciech Czakon (Uniwersytet Ekonomiczny w Katowicach): *Rola repozytorium wiedzy w społeczeństwie sieciowym*;
- 4) mgr Jadwiga Witek (Centrum Informacji Naukowej i Biblioteka Akademicka): *CINIBA w otoczeniu społecznym*;
- 5) mgr Małgorzata Waga, mgr inż. Andrzej Koziara, mgr Grażyna Razik (Centrum Informacji Naukowej i Biblioteka Akademicka): *Technologia i usługi CINIBA*.

Uzupełnieniem konferencji był panel dyskusyjny na temat znaczenia dostępu do informacji w społeczeństwie obywatelskim. W panelu uczestniczyli między innymi pracownicy Uniwersytetu Śląskiego: prof. dr hab. Andrzej Kowalczyk, prof. zw. dr hab. Krzysztof Kłosiński, prof. UŚ dr hab. Zygmunt Tobor oraz dr Krzysztof Kardaś z IBM.

Wydawać się może, że matematyczne, informatyczne lub prawne spojrzenie na rolę biblioteki akademickiej osadza nas mocno w twardych realiach liczb, rachunków, prawnych paragrafów i jest wolne od emocji. Jednak nasi prelegenci i uczestnicy dyskusji przekroczyli ten stereotyp i wykazali jak bardzo dostęp do informacji i miejsce, gdzie te informacje można uzyskać, wpływa na rozwój społeczny. Dotyczy to także rozwoju społecznego w obszarze intelektualnym i emocjonalnym.

W czasie obrad zaledwie dotknęliśmy problematyki związanej z tematem konferencji. Wchodzimy w epokę rozwiniętych technologii z trudnymi doświadczeniami historycznymi, które przez dziesiątki lat ukierunkowały nasze społeczeństwo na budowanie oporu i postawy ciągłej gotowości do obrony przed nowymi zjawiskami. W związku z tym organizatorzy uznali za celowe podjęcie tematyki roli biblioteki w kształtowaniu społeczeństwa obywatelskiego oraz prezentację nowych technologii informatycznych wykorzystywanych w realnej przestrzeni CINIBA – Centrum Informacji Naukowej i Biblioteki Akademickiej. Posumowaniem tej dyskusji naukowej będzie wydanie monografii, która – mamy nadzieję – stanie się cennym źródłem wiedzy o społeczeństwie.

IWONA SAGAN
Biblioteka Wydziału Prawa i Administracji Uniwersytetu Szczecińskiego
MARTA SZTARK-ŻUREK
Oddział Informacji Naukowej Biblioteki Głównej Uniwersytetu Szczecińskiego

**ROLA OŚRODKÓW INFORMACJI NAUKOWEJ W NABYWANIU
I KSZTAŁTOWANIU UMIEJĘTNOŚCI INFORMACYJNYCH
– SESJA ŚRODOWISKA ZACHODNIOPOMORSKIEGO
POROZUMIENIA BIBLIOTEK**

Na Wschodzie mówi się: „jeśli jesteś moim nauczycielem choćby przez jeden dzień, stajesz się moim ojcem na całe życie”. Odpowiedzi na pytanie, jakimi nauczycielami są dla swoich czytelników szczecińscy bibliotekarze i czy przekazywana użytkownikom wiedza przynosić będzie długofalowe efekty, starano się znaleźć podczas jednego ze spotkań bibliotekarzy.

Dnia 27 kwietnia 2012 roku w Bibliotece Głównej Uniwersytetu Szczecińskiego odbyła się kolejna sesja środowiskowa pt. *Rola ośrodków informacji naukowej w nabywaniu i kształtowaniu umiejętności informacyjnych* zorganizowana przez Koło nr 2 Bibliotek Naukowych Szczecina SBP oraz Zachodniopomorskie Porozumienie Bibliotek.

Do tej pory w poszczególnych szczecińskich bibliotekach, wchodzących w skład Zachodniopomorskiego Porozumienia Bibliotek, przeprowadzono pięć sesji środowiskowych o zróżnicowanej tematyce. Pierwsza z nich dotyczyła form promocji w bibliotekach, a zorganizowała je Biblioteka Główna Uniwersytetu Szczecińskiego. Druga, której gospodarzem była Biblioteka Główna Pomorskiego Uniwersytetu Medycznego, poświęcona została dydaktyce bibliotecznej. Kolejne spotkanie – tym razem w Bibliotece Głównej Zachodniopomorskiego Uniwersytetu Technologicznego – miało na celu wymianę doświadczeń w obszarze warsztatu informacyjnego współczesnej biblioteki. Przedostatnie seminarium, *Biblioteki cyfrowe w społeczeństwie informacyjnym*, zorganizowała Biblioteka Akademii Morskiej w Szczecinie.

Tematem kwietniowego spotkania była problematyka *information literacy* (edukacji informacyjnej) ze szczególnym uwzględnieniem ośrodków informacji naukowej.

Priorytetową kwestią dla organizatorów było dokonanie wstępnego rozpoznania, jaki jest udział bibliotek akademickich wchodzących w skład Zachodniopomorskiego Porozumienia Bibliotek w edukacji informacyjnej oraz czy przekazywana przez bibliotekarzy wiedza przynosi oczekiwane rezultaty.

Fot. 1. Uczestnicy sesji. Fot. Marta Sztark-Żurek

Słowo wstępne do uczestników wygłosił Dyrektor Biblioteki Głównej US – prof. dr hab. Radosław Gaziński, który przypomniał, jak istotną rolę odgrywa dyskusja we wspólnym gronie o nowych metodach docierania do współczesnych użytkowników. Podkreślił też, jak ważny jest udział pracowników informacji naukowej w budowaniu trwałych struktur służących integracji społecznej. W spotkaniu uczestniczyło ponad czterdzieści osób. Osoby referujące skupiły się na poziomie kompetencji informacyjnych użytkowników (Magdalena Kosmalska, Biblioteka Wydziału Prawa i Administracji), a także standardach edukacji informacyjnej (Agnieszka Bajda, Biblioteka Wydziału Technologii i Inżynierii Chemicznej Zachodniopomorskiego Uniwersytetu Technologicznego w Szczecinie). Poruszono również problem transformacji bibliotek pod wpływem zjawiska Web 2.0 (Joanna Rudna, Biblioteka Główna Zachodniopomorskiego Uniwersytetu Technologicznego) oraz nauczania umiejętności informacyjnych starszego pokolenia użytkowników (Elżbieta Malinowska, Książnica Pomorska w Szczecinie). Ponadto prelegentki udowodniły, że strona domowa biblioteki może być pomocna w przeszukiwaniu zasobów „ukrytego Internetu” (Aleksandra Szpunar, Sylwia Matejek, Książnica Pomorska w Szczecinie).

Wśród uczestników seminarium obecna była m.in. dyrektor Mediateki Akademii Sztuki w Szczecinie, dr Aleksandra Łukaszewicz-Alcaraz, która zaprezentowała tę rozwijającą się w kilku kierunkach nowoczesną biblio-

tekę, zapowiadając przeprowadzenie odpowiednich szkoleń i warsztatów dla korzystających z niej studentów i kadry naukowej.

Gościem specjalnym była osoba, dla której edukacja informacyjna jest częścią zawodowej codzienności – Ewa Rozkosz (Biblioteka Dolnośląskiej Szkoły Wyższej). W otwierającym sesję wystąpieniu zatytułowanym *Budowanie strategii dla edukacji informacyjnej w szkole wyższej*, przedstawiła sposoby kształcenia kompetencji informacyjnych (KI) użytkowników bibliotek, wspierania procesu kształcenia i pracy badawczej, a także kluczowe założenia edukacji informacyjnej. Ewa Rozkosz zgodziła się także na moderowanie dyskusji oraz dokonała podsumowania sesji.

Uczestnicy spotkania mieli doskonałą okazję do wymiany doświadczeń. Istnieje bardzo duże prawdopodobieństwo, że dzięki temu seminarium edukacja informacyjna będzie szerzej prowadzona w zachodniopomorskiem.

ANNA SUCHECKA

Biblioteka Główna Wyższej Szkoły Biznesu w Dąbrowie Górniczej

**V OGÓLNOPOLSKA KONFERENCJA NAUKOWA
INFORMACJA W ŚWIECIE CYFROWYM.
TECHNOLOGIA – ZARZĄDZANIE – EDUKACJA
DĄBROWA GÓRNICZA, 7–8 MARCA 2013 ROKU**

Do podstawowych zadań bibliotek naukowych należy gromadzenie, opracowanie i udostępnianie książek oraz czasopism zgodnie z kierunkami kształcenia na danej uczelni, a także zapewnienie dostępu do elektronicznych źródeł informacji oraz baz danych. Celem działalności tego typu bibliotek jest również rozwijanie i kształtowanie gustów czytelniczych studentów przez przygotowywanie wystaw i ekspozycji oraz innych form upowszechniania czytelnictwa. Jako jednostki wpisane w konkretne otoczenie są otwarte na współpracę z lokalnym, a często i ogólnopolskim środowiskiem nauki i kultury. Realizują te cele poprzez konkursy, szkolenia, warsztaty oraz konferencje – cenne forum wymiany doświadczeń między pracownikami naukowymi, pracownikami bibliotek i ośrodków informacji naukowej.

Biblioteka Główna Wyższej Szkoły Biznesu w Dąbrowie Górniczej od 2008 roku organizuje Ogólnopolską Konferencję Naukową *Informacja w świecie cyfrowym*. Jej celem jest popularyzowanie nowoczesnych technologii wspierających zarządzanie informacją naukową. Konferencja służy wymianie doświadczeń między specjalistami zajmującymi się zagadnieniem informacji naukowej. Zaproszenie skierowane jest do osób zajmujących się informacją naukową, zarządzaniem informacją oraz technologiami informacyjnymi, studentów informacji naukowej i bibliotekoznawstwa, bibliotekarzy pracujących na co dzień w ośrodkach informacji, a także do wszystkich zainteresowanych informacją naukową w każdym jej aspekcie.

Poprzednie edycje konferencji dotyczyły zagadnień związanych z ruchem wolnej kultury i związanymi z nią projektami, nauką 2.0, budowaniem świadomości informacyjnej, innowacjami w zakresie informacji i jej przepływu, kompetencjami użytkowników, edukacją informacyjną, książkami oraz czasopismami dostępnymi online, bazami danych i repozytoriami. Brali w nich udział znani specjaliści i uznane autorytety, między innymi prof. Tomasz Goban-Klas, Paweł Drozd i Artur Fijałkowski

– Stowarzyszenie Wikimedia Polska, Jakub Szprot – Interdyscyplinarne Centrum Modelowania Matematycznego, prof. Bogdan Zeler, dr Grzegorz Czapnik.

Tegoroczna konferencja zatytułowana *Informacja w świecie cyfrowym. Technologia – Zarządzanie – Edukacja* zorganizowana została wspólnie z Polskim Towarzystwem Informacji Naukowej. Uczestniczyli w niej pracownicy naukowcy i dydaktyczni z ośrodków akademickich z całej Polski, bibliotekarze z bibliotek naukowych, publicznych i szkolnych, przedstawiciele ośrodków informacji naukowej oraz studenci.

Konferencję otworzył 7 marca 2013 roku Prorektor ds. Nauki prof. nadzw. dr hab. Włodzimierz Sroka, witając przybyłych prelegentów oraz gości.

Pierwszy referat zatytułowany *Zarządzanie Internetem. Dostępność, otwartość, przejrzystość i bezpieczeństwo* wygłosiła dr hab. Diana Pietruch-Reizes z Instytutu Informacji Naukowej i Bibliotekoznawstwa Uniwersytetu Jagiellońskiego. Wskazała ona na wszechstronność pojęcia „zarządzanie Internetem” oraz określiła podstawowe zasady tego zarządzania.

Drugim prelegentem był prof. nadzw. dr hab. Marek Walancik (Wyższa Szkoła Biznesu w Dąbrowie Górniczej), który wygłosił referat *Ku potrzebie informacji – zaistnieć w społeczeństwie potrzebą współczesnego człowieka*. Autor przedstawił potrzeby informacyjne współczesnego człowieka, wychodząc z założenia, że informacja społeczna stanowi tę część przekazywanej wiedzy, która wykorzystywana jest do orientowania się i działania we współczesnym świecie. Opisane zostały ponadto różne ujęcia potrzeb informacyjnych i trudność w ich zdefiniowaniu ze względu na zróżnicowania w grupach użytkowników.

Internet wszystkich rzeczy: w kierunku Big Data to temat wystąpienia dr inż. Macieja Rostańskiego (Wyższa Szkoła Biznesu w Dąbrowie Górniczej). Wskazał on bardzo ważny aspekt wzrostu ilości informacji w Sieci oraz problem z jej przetworzeniem i wyodrębnieniem, a następnie przedstawił próby rozwiązania tej kwestii na przykładzie technologii Web 3.0 czy też bardziej ogólnych rozwiązań popularnych jako Big Data.

Kolejny prelegent, dr inż. Paweł Buchwald (Wyższa Szkoła Biznesu w Dąbrowie Górniczej), przedstawił referat *Nowoczesne interfejsy HMI*. Ukazał w nim ewolucję procesu komunikacji człowieka z komputerem oraz przedstawił interfejsy, które muszą sprostać wymaganiom mobilności, intuicyjności i łatwości obsługi. Omówił też problemy i osiągnięcia w rozwoju metod ułatwiających komunikację i usprawniających dostarczanie treści użytkownikom systemów przetwarzania informacji.

Różnice pomiędzy *Zarządzaniem informacją a zarządzaniem wiedzą* starał się wyjaśnić dr Radosław Molenda (Wyższa Szkoła Biznesu w Dąbrowie Górniczej). Ukazał on przyjęte w literaturze fachowej definicje, opisał tradycyjne rozumienie istniejącego podziału i zwrócił uwagę na predyspozycje człowieka oraz rolę intuicji w aspekcie zarządzania wiedzą.

Po pierwszej części obrad uczestnicy konferencji zostali zaproszeni do Biblioteki Głównej Wyższej Szkoły Biznesu w Dąbrowie Górniczej, gdzie zaprezentowano system RFID wdrożony w 2011 roku. Goście mieli możliwość sprawdzenia, jak taki system działa w praktyce. Dodatkową atrakcją było zwiedzanie samej Biblioteki.

Drugą część obrad rozpoczęła dr Katarzyna Borawska-Kalbarczyk (Uniwersytet w Białymstoku, Wydział Pedagogiki i Psychologii) referatem *Pokolenie sieci w obliczu zalewu informacyjnego – problemy i próby rozwiązań edukacyjnych*. Prelegentka wyszła od stwierdzenia, że na naszych oczach dokonano się przeobrażenie społeczeństwa industrialnego w społeczeństwo informacyjne. Jesteśmy obecnie codziennie zalewani strumieniem nieprzefiltrowanych informacji, co nie wpływa dobrze na naszą aktywność umysłową. Wręcz przeciwnie, nadmiar ten powoduje, że jesteśmy odbiorcami biernymi. Autorka szczególnie nacisk położyła na zachowanie młodzieży w otaczającej ją cyfrowej rzeczywistości.

Ważny – szczególnie z punktu widzenia osób chcących wydać publikację naukową – był wykład mgr Małgorzaty Caban (Uniwersytet Śląski, Instytut Bibliotekoznawstwa i Informacji Naukowej) opisujący *Warsztat pracy nowoczesnego naukowca*. Autorka pokazała, jak krok po kroku rozpocząć pisanie pracy naukowej. Przedstawiła kolejne etapy działania – od poszukiwania źródeł (Scirus, World Wide Science, openDOAR, Ranking Web of Repositories), przez organizację pracy (kalendarze, organizery i platformy: Mendeley, Google Drive, Moodle, PB Works) i publikowanie (Sigil, Prezi, Simplebooklet), aż do etapu promocji (academia.edu, ResearchGate).

Na podstawie własnych doświadczeń na temat *Przygotowania użytkownika biblioteki akademickiej do korzystania z zasobów wiedzy na przykładzie Bazy Pedagog* wypowiedziała się mgr Danuta Szewczyk-Kłos (Dyrektor Biblioteki Głównej Uniwersytetu Opolskiego). Autorka omówiła kształcenie użytkowników bibliotek akademickich w zakresie wykorzystania elektronicznych źródeł informacji naukowej. Przedstawiła także proces tworzenia bazy PEDAGOG, rejestrującej opisy publikacji z zakresu edukacji wczesnoszkolnej, wychowania przedszkolnego oraz pedagogiki opiekuńczo-wychowawczej.

Polskie repozytoria dziedzinowe omówiła mgr Marlena Borowska (Biblioteka Wyższej Szkoły Biznesu w Dąbrowie Górniczej). Zaprezentowała ona biblioteki cyfrowe, repozytoria instytucjonalne oraz archiwa czasopism polskich w kontekście problemu wolnego dostępu do badań i zasobów naukowych.

Wykład dotyczący *Wybranych narzędzi TI w badaniach humanistycznych* wygłosiła dr Aleksandra Dziak (Katedra Dydaktyki Literatury i Języka Polskiego, Katolicki Uniwersytet Lubelski Jana Pawła II). Autorka przedstawiła zestaw aplikacji ułatwiających prowadzenie badań w zakresie szeroko rozumianej humanistyki. Omówiła narzędzia ułatwiające dotarcie do materiałów

źródłowych oraz aplikacje umożliwiające prowadzenie analiz (NgramViewer, Wordle, ImagePlot) i badań empirycznych (eBadania.pl).

Pierwszy dzień konferencji zakończony został zwiedzaniem Centrum Informacji Naukowej i Biblioteki Akademickiej w Katowicach.

Tematyka drugiego dnia konferencji oscylowała wokół edukacji medialnej. Pierwszy wykład pt. *Znaczenie wyboru koncepcji information literacy dla roztropnego funkcjonowania w środowisku informacyjnym* wygłosiła prof. UP dr hab. Hanna Batorowska (Uniwersytet Pedagogiczny w Krakowie, Instytut Informacji Naukowej i Bibliotekoznawstwa). Prelegentka omówiła rozmaite możliwości zdefiniowania terminu *information literacy*. Przedstawiła także założenia *information literacy* wpływające na strategię działania w dziedzinie edukacji informacyjnej.

Motyw *Společnych i edukacyjnych konsekwencji cyfrowej rewolucji* był przedmiotem zainteresowania prof. nadzw. dr hab. Mariusza Jędrzejki (Wyższa Szkoła Biznesu w Dąbrowie Górniczej), który przedstawił swoje obserwacje dotyczące problemów i przestrzeni aktywności młodzieży w cyberprzestrzeni. Zaprezentował również modele relacji dziecko-multi-media i ukazał wpływ mediów cyfrowych na rozwój emocjonalny i intelektualny dziecka.

Ideę i genezę portalu *Informacja w świecie cyfrowym* omówiła mgr Marta Bednarczyk (Biblioteka Główna Wyższej Szkoły Biznesu w Dąbrowie Górniczej). Efektem pracy bibliotekarzy jest stworzenie w 2008 roku repozytorium linków odsyłających do pełnotekstowych zasobów rozproszonych w sieci. Przy tworzeniu repozytorium zastosowano formułę Subject Gateway.

Dr Aneta Drabek (Centrum Informacji Naukowej i Biblioteka Akademicka) przybliżyła zebranych gościom bazę Arianta w referacie zatytułowanym *Arianta – wszechstronne źródło informacji o polskich czasopismach elektronicznych*. Autorka scharakteryzowała strukturę i zawartość bazy oraz zakres umieszczanych w niej danych. Przedstawiła również dane liczbowe dotyczące polskich czasopism elektronicznych oraz problemy związane z punktacją przyznawaną przez MNiSW.

W wypowiedzi Marcina Kapczyńskiego (Thomson Reuters) została zaprezentowana baza Web of Science (*Platforma Web of Science – wsparcie dla nauki w Polsce i na świecie*). Baza ta obejmuje ponad 12 tys. czasopism naukowych ze 256 dyscyplin. Dzięki niej możliwe jest szczegółowe przeszukiwanie literatury oraz sprawdzanie cytowań prac naukowych danego autora.

Problemy i metody nauczania Technologii Informacyjnej na przykładzie studentów Informacji Naukowej i Bibliotekoznawstwa i Filologii Polskiej na Uniwersytecie w Białymstoku omówił mgr Marcin Pędich (Uniwersytet w Białymstoku, Wydział Filologiczny). Autor przedstawił program i metodykę nauczania TI na Uniwersytecie w Białymstoku, na przykładzie wybranych grup studentów. Wskazał zakres tematyczny dla przedmiotu TI oraz omówił praktyczną jego realizację.

Na temat adnotowanej bibliografii zagadnień ekonomicznych i pokrewnych – BazEkon – referat *Co nowego w ekonomii... sprawdź BazEkon* wygłosiła mgr Urszula Cieraszewska (Biblioteka Główna Uniwersytetu Ekonomicznego w Krakowie). Baza ta zawiera opisy bibliograficzne artykułów z 400 tytułów polskich periodyków naukowych, gospodarczych oraz naukowych serii wydawniczych uczelni ekonomicznych.

Tematyka nauczania Technologii Informacyjnej została poruszona w kolejnym wystąpieniu zatytułowanym *Edukacja informacyjna studentów kierunków technicznych. Czy tylko szkolenie biblioteczne*. Dr Renata Frączek (Uniwersytet Śląski, Instytut Bibliotekoznawstwa i Informacji Naukowej) zwróciła na nim uwagę na przygotowanie studentów kierunków technicznych i INiB do prowadzenia przedmiotu TI. Przedstawiła zostały wyniki badań ankietowych, które przeprowadziła wśród studentów kilku uczelni publicznych.

Baza danych BazTech – historia, twórcy, zasoby to tytuł wykładu mgr Doroty Buzdygan (Biblioteka Politechniki Krakowskiej), która przedstawiła ewolucję bazy przez 15 lat jej istnienia. Omówiła też problemy i historię współpracy pomiędzy bibliotekarzami tworzącymi bazę oraz zakres i zasięg samej bazy.

Mgr Elżbieta Sroka (Uniwersytet Śląski, Instytut Bibliotekoznawstwa i Informacji Naukowej) mówiła na temat bibliotek cyfrowych w wystąpieniu zatytułowanym *Nawigacja do otwartych zasobów edukacyjnych w bibliotekach cyfrowych*. Na podstawie własnych badań autorka porównała sposoby dotarcia do źródeł, intuicyjność oraz przyjazność nawigacji w bibliotekach cyfrowych opartych na oprogramowaniu dLibra oraz bibliotek posiadających inne oprogramowanie.

Mgr Katarzyna Trojańczyk (Uniwersytet Śląski, Instytut Bibliotekoznawstwa i Informacji Naukowej) omawiała natomiast *Otwarte kursy e-learningowe w Polsce. Analiza i ocena narzędzi szkoleń zdalnych*. Autorka zanalizowała i oceniła ok. 125 otwartych (darmowych) kursów e-learningowych zamieszczonych w Internecie. Do celów badania wyróżniła pięć grup narzędzi: multimedialne, interaktywne, Web 2.0, komunikacji, ewaluacji.

Na temat *Ukrytych edukacyjnych zasobów Internetu* głos zabrała dr Danuta Morańska (Wyższa Szkoła Biznesu w Dąbrowie Górniczej). Zwróciła ona uwagę na rolę bibliotek oraz bibliotekarzy w powszechnej edukacji społeczeństwa dotyczącej zasobów w Internecie. Wskazała na zasoby tzw. Ukrytego Internetu (*Invisible Web*).

Współczesna edukacja w kontekście wyzwań technologii informacyjnych to tytuł referatu mgr Agnieszki Niewiary (Uniwersytet Śląski, Wydział Pedagogii i Psychologii). Przedstawiła ona obraz współczesnej edukacji w odniesieniu do wyzwań technologii informacyjnych. Przeanalizowała też różne aspekty wpływu i propozycji praktycznych rozwiązań kierowanych pod adresem dzisiejszej edukacji.

Drugi dzień obrad, zarazem ostatni dzień V Ogólnopolskiej Konferencji, podsumowany został dyskusją na temat wpływu otaczającego nas cyberświata na współczesne dzieci i młodzież. Uczestnicy zastanawiali się, czy za kilkanaście lat będziemy w stanie porozumieć się młodszym pokoleniem. Pojawiały się pytania: Czy wartości, jakie przekazuje filozofia, historia socjologii i logika, są jeszcze na tyle atrakcyjne i aktualne, że zainteresują przyszłych studentów? A ich nauczanie, czy powinno odbywać się w tradycyjny sposób w salach wykładowych, a może już poprzez platformy e-learningowe na tabletach i laptopach.

Tematyka V Ogólnopolskiej Konferencji Naukowej „Informacja w świecie cyfrowym” jest stale aktualna i obowiązująca. Zagadnienia poruszane w 2013 roku z pewnością będą podejmowane w trakcie kolejnych spotkań z cyklu „Informacja w świecie cyfrowym”.

Większość z prezentacji przedstawionych podczas konferencji, za zgodą autorów, umieszczono na portalu Informacja w świecie cyfrowym – <http://informacjacyfrowa.wsb.edu.pl/>.

MAŁGORZATA SKOWROŃSKA
Biblioteka Cafe

Centrum Konferencyjno-Wypoczynkowe „Zamek” Lidzbark Warmiński

BIBLIOTEKA HOTELU KRASICKI W LIDZBARKU WARMIŃSKIM

Hotel Krasicki w Lidzbarku Warmińskim to połączenie historii i współczesności. Po dzień dzisiejszy kultywuje się w nim pamięć księcia poetów Ignacego Krasickiego, patrona biblioteki hotelowej utworzonej w hołdzie temu sławnemu pisarzowi i mecenasowi sztuki.

Ulokowana na najwyższej kondygnacji Baszty Prochowej Biblioteka Cafe to miejsce szczególne. Kameralne wnętrze łączy funkcję biblioteki, czytelnicy oraz kawiarni. Cylindryczne pomieszczenie Biblioteki ma dwa poziomy – dolny z czytelnią i kawiarnią oraz górny z księgozbiorem.

Księgozbiór biblioteki stanowią nie tylko publikacje współczesne. Na uwagę zasługuje kolekcja dzieł antykwarycznych zawierająca utwory Ignacego Krasickiego z początku XIX w., dzieła Goethego i Schillera oraz niemieckie poradniki i słowniki z początku XX w. Interesującym nabytkiem są *Satyry* Krasickiego ze znakomitymi ilustracjami Jana Marcina Szancera. Bez wątpienia jedną z cenniejszych pozycji jest dzieło Mikołaja Kopernika *De revolutionibus*, stanowiące toruńską edycję faksymilową pierwszego wydania norymberskiego z 1543 r., tzw. królewieckiego. Publikacja, którą posiada Biblioteka pochodzi z limitowanej i numerowanej serii 300 egzemplarzy. Jest to wolumin wyjątkowy ze względu na jego precyzyjne i zgodne z oryginałem wykonanie. Księga wydrukowana została na papierze ręcznie czerpanym, ze znakami wodnymi, metodą druku offsetowego. Sam papier wykonany został z włókien bawełnianych, kolorowany domieszką lnu i odtworzony według pierwowzoru. Zgodnie z tradycyjnymi metodami, całkowicie ręcznie wykonano oprawę tomu, wykorzystując brązową, cielecą skórę. Dzieło dodatkowo umieszczone zostało w drewnianej szkatule wyścielonej jutową tkaniną z wygrawerowanym i złożonym tytułem. Cennym nabytkiem w księgozbiórze bibliotecznym jest *Mszał Rzymski*, starodruk z 1784 roku, (łac. *Missale Romanum*). Wolumin będący w posiadaniu Biblioteki został wydrukowany czerwono-czarną czcionką. Zawiera liczne zapisy nutowe, a jego oprawa opatrzona

została metalowymi okuciami. Księga charakteryzuje się wspaniałą ornamentyką zdobniczą poszczególnych liter i całego tekstu, co poświadcza dbałość o estetykę.

Wydawnictwa współczesne w zbiorach to w przeważającej części albumy o wysokim poziomie edytorskim. Znajdują się wśród nich publikacje z zakresu krajoznawstwa, architektury, designu, fotografii, historii sztuki i mody. Znaczącym działem są regionalia – bogate źródło wiedzy o historii Warmii i Mazur, wielokulturowości, walorach przyrodniczych i znamienitych mieszkańcach regionu. Literatura regionalna obejmuje monografie miast i miasteczek, dzieje Lidzbarka Warmińskiego od powstania grodu do czasów współczesnych, historię Prusów i Krzyżaków oraz wybudowanych na tych terenach zamków, pałaców i dworów. Część księgozbioru stanowią wydawnictwa anglojęzyczne, wśród których na uwagę zasługują albumy słynnych fotografów: Richarda Avedona, Annie Leibowitz, Helmuta Newtona, Davida LaChapelle, Matthew Rolstona.

Fot. 1. Biblioteka Cafe Hotelu Krasicki w Lidzbarku Warmińskim.

Biblioteka oferuje także szeroki wybór prasy – obcojęzycznej (m.in.: „Der Spiegel”, „The Economist”, „Vanity Fair”, „Esquire”, „Harvard International Review”) i polskiej. Wśród polskich tytułów wymienić można dzienniki: „Gazeta Wyborcza” oraz „Rzeczpospolita” a także wiele innych periodyków: „Polityka”, „Newsweek”, „Twój Styl”, „Elle”, „Voyage”, „Dom&Wnętrze”, „National Geographic”, „Forbes”, „Film”.

Fot. 2. Biblioteka Cafe Hotelu Krasicki w Lidzbarku Warmińskim.

Kontynuując tradycję spotkań kulturalnych inicjowanych na lidzbarskim zamku przez Biskupa Krasickiego, w ramach cyklu wydarzeń artystycznych *Sztuka Kultury*, organizowane są w Bibliotece spotkania autorskie i promocje serii wydawniczych. Oprócz tego odbywają się recitale, koncerty i wernisaże malarstwa.

Gościliśmy m.in. pisarza Janusza L. Wiśniewskiego, autora *Samotności w Sieci*, małżeństwo olsztyńskich pisarzy państwa Hannę i Kazimierza Brakonieckich, pisarkę i dziennikarkę Annę Kamińską z książką *Miaśtowi. Slow Food i aronia losu*, autora słynnej *Lali*, Jacka Dehnela, oraz autorkę bestsellerowej sagi o rozlewisku Małgorzatę Kalicińską. Dyskutowaliśmy także z olsztyńskim pisarzem Mariuszem Sieniewiczem, z Anną Bikont, współautorką pierwszej pełnej biografii Wisławy Szymborskiej pt. *Pamiętkowe rupiecie*, publicystką i krytykiem teatralnym Małgorzatą Dzeduszycką-Ziemilską. Rok 2013 r. rozpoczęliśmy spotkaniem z Magdaleną Parys, autorką wyróżnionej Nagrodą „Złotej Sowy”, powieści pt. *Tunel*

Sztuka Kultury to także organizacja licznych wernisaży malarstwa. Pojawiły się w tym cyklu m.in. dzieła malarki Renaty Zimnickiej-Prabuckiej, która zaprezentowała wystawę pt. *Cytaty*. Przedstawione prace to wyraz fascynacji artystki dziełami mistrzów pędzla z różnych epok. Natomiast malarki z warszawskiej Grupy Sens zaprezentowały wystawę pełnych koloru i lekkości prac pt. *Art Menu*, zbierając wiele pozytywnych opinii wśród zgromadzonej publiczności. Samotność człowieka oraz oddziaływanie konsumpcji na kształt i charakter ludzkiego bytu, to tematyka wystawy, którą zaprezentowali artyści Bogdan Nykiel i Krzysztof Janicki, znani pod pseudonimem arty-

styczynym JANY. Malarka i plastyczka Lucyna Płoska pokazała obrazy z serii *Sekrety kobiet*. Amatorzy nowatorskich form w malarstwie mogli podziwiać prace Przemysław Łopacińskiego, który uprawia nie tylko malarstwo i rysunek, ale tworzy także instalacje i obiekty multimedialne.

Ważną częścią *Sztuki Kultury* stały się spotkania muzyczne. Interującym wydarzeniem był koncert znakomitych artystów jazzowych – Mikołaja Trzaski i Arona Bluma. Natomiast akustycznych, gitarowych brzmień w stylu indie-folk publiczność wysłuchała w wykonaniu zespołu Twilit grającym w składzie Paweł Milewski i Rafał Bawirsz. Gościliśmy również solistów Teatru Wielkiego oraz Opery Kameralnej w Łodzi pod dyrekcją Kazimierza Kowalskiego, którzy wykonali najbardziej znane i lubiane arie operowe i operetkowe. Olsztyńska pieśniarka i aktorka Marta Andrzejczyk wystąpiła z recitalem pt. *Kobieta-Czasownik*. Artystka zachwyciła słuchaczy interpretacjami poezji, m.in. Reinera Marii Rilkego, Haliny Poświatowskiej i Williama Blake’a. Wykonała również znane utwory z repertuaru Wandy Warskiej, Jacquesa Brela, Mirosława Czyżykiewicza i Wiery Gran. Z kolei znany aktor, lidzbarczanin Piotr Szwed, wystąpił z recitalem zatytułowanym *Godzina z życia mężczyzny*. Artysta zaprezentował się w programie autorstwa Artura Andrusa, wykonując piosenki, które śpiewa aktualnie w spektaklach warszawskich teatrów. Zgromadzona na recitalu publiczność usłyszała przeboje z Kabaretu Starszych Panów oraz wspaniałe utwory ojca Kazika – Staszka Staszewskiego. W letniej odsłonie cyklu *Sztuka Kultury*, pojawił się także oryginalny duet Werbińska&Pawlina, łączący w swojej twórczości elementy jazzu, bluesa, swingu i muzyki gospel. Paweł Szymański, śpiewający autor, nawiązujący muzycznie do tradycji folkowych śpiewaków i gitarzystów ragtime bluesa z lat 20 XX w., wystąpił z recitalem promującym jego najnowszą płytę pt. *Południowy wiatr*. Wysłuchano również utwory z gatunku piosenki poetyckiej, w wykonaniu wokalisty i gitarzysty, Tomasza Steńczyka.

Biblioteka Cafe czynna jest codziennie, od poniedziałku do niedzieli, w godzinach 12.00–20.00.

HANNA BATOROWSKA

*Instytut Informacji Naukowej i Bibliotekoznawstwa
Uniwersytet Pedagogiczny im. Komisji Edukacji Narodowej w Krakowie*

**PIERWSZA GIEŁDA WSPÓŁPRACY
BIBLIOTEK PUBLICZNYCH I SZKOLNYCH
GLIWICE, 15 MARCA 2013 ROKU**

Dyrekcja Powiatowej Biblioteki Publicznej w Gliwicach zorganizowała 15 marca 2013 roku w Sali Sesyjnej Starostwa Powiatowego w Gliwicach Pierwszą Giełdę Współpracy bibliotek publicznych i szkolnych pod hasłem „Wspólnie możemy więcej”.

Giełda ta miała miejsce w trakcie burzliwej debaty na temat możliwości łączenia bibliotek publicznych ze szkolnymi w myśl projektu z 16 stycznia 2013 roku założeń ustawy o poprawie warunków świadczenia usług przez jednostki samorządu terytorialnego, przedstawionego przez Ministra Administracji i Cyfryzacji Michała Boniego, a także ogłoszonej 26 lutego 2013 roku zmiany do wymienionego projektu ustawy samorządowej, która umożliwia likwidację bibliotek zarówno szkolnych, jak i publicznych poprzez łączenie ich funkcji bez określenia jakichkolwiek ograniczeń i przesłanek. Projekt miał na celu uzyskanie oszczędności dla samorządów, zezwalając, np. na łączenie kilku bibliotek przez różne gminy w jedną, zastąpienie biblioteki publicznej i szkolnej w danej gminie jedną biblioteką publiczną itd., w dowolnych konfiguracjach.

Środowisko bibliotekarzy szkolnych, ale także ludzie nauki, kultury i wszyscy, którym sprawy czytelnictwa, książki i oświaty są bliskie i ważne połączyli siły w akcji protestacyjnej *Stop likwidacji bibliotek!* zainicjowanej i prowadzonej przez redakcję czasopisma „Biblioteka w Szkole”. Szczegółowe informacje o akcji i działaniach podejmowanych w sprawie obrony bibliotek szkolnych zamieszczone są na stronie <http://www.stoplikwidacjibibliotek.pl/index.php>. Warto podkreślić, że wśród osób, które objęły patronat honorowy nad akcją, znaleźli się pracownicy Katedr i Instytutów Informacji Naukowej i Bibliotekoznawstwa. Według stanu na 22 marca 2013 w grupie tej znaleźli się: dr hab. prof. Uniwersytetu Łódzkiego Mariola Antczak, dr hab. prof. Uniwersytetu Pedagogicznego w Krakowie Hanna Batorowska, dr hab. prof. Uniwersytetu Wrocławskiego Bogumiła Staniów, dr hab. prof. Uniwersytetu Wrocławskiego Krzysztof Walczak, prof. zw. dr

hab. Jacek Wojciechowski (Uniwersytet Jagielloński) oraz prezes Stowarzyszenia EBIB Aleksander Radwański.

I Giełda Współpracy bibliotek publicznych i szkolnych w Gliwicach zgromadziła bibliotekarzy zatrudnionych w tych placówkach (głównie z powiatu gliwickiego) oraz osoby zainteresowane ich działaniami na rzecz środowiska lokalnego. Podczas spotkania dyskutowano nad współpracą bibliotek szkolnych i publicznych w kontekście wytycznych Manifestu IFLA/UNESCO, skoncentrowano się także na specyfice pracy obu typów bibliotek oraz na ustaleniu wspólnych obszarów działania, ponadto przedstawiono formy wzajemnej współpracy na rzecz środowiska lokalnego.

Gościnnie w spotkaniu z bibliotekarzami wzięła udział prof. nadzw. dr hab. Hanna Batorowska kierownik Katedry Nauki o Informacji i Edukacji Informacyjnej Instytutu Informacji Naukowej i Bibliotekoznawstwa Uniwersytetu Pedagogicznego w Krakowie. Przygotowała ona dwa wystąpienia, pierwsze na temat *Jak stworzyć nowoczesne centrum informacji w regionie? Na przykładzie inicjatywy Zespołu Szkół im. W. Goetla w Suchej Beskidzkiej*, a drugie pt.: *Wpływ kanadyjskiej wizji „biblioteki w urzędzie pocztowym” na polską rzeczywistość biblioteczną. Odniesienie do akcji „Stop likwidacji bibliotek szkolnych!”*. Prezentacja multimedialna uzupełniająca wykład Hanny Batorowskiej została udostępniona uczestnikom Giełdy i można ją otrzymać po wysłaniu zamówienia na adres: pbp_gliwice@powiatgliwicki.pl.

W prezentacji referentka nawiązała do znaczenia reformy oświaty z 2000 roku dla rozwoju bibliotek szkolnych. Stwierdziła, że przez te dwanaście lat w bibliotekarstwie szkolnym zmieniło się wiele, podejmowano i wdrożono wiele projektów, w których uczestniczyli praktycy i teoretycy reprezentujący także środowiska akademickie. W tym okresie rozwijano świadomość informacyjną uczniów, nauczycieli, decydentów – od dyrektorów szkół poczynając, poprzez władze oświatowe, samorządowe, po beneficjentów odpowiedzialnych za realizację polityki informacyjnej kraju. Była to bardzo długa i żmudna praca, której efekty widoczne są dopiero dzisiaj. Następnie Hanna Batorowska nawiązała do akcji *Stop likwidacji bibliotek!* W tym kontekście odniosła się do dawnego projektu łączenia bibliotek szkolnych z urzędami pocztowymi, przeniesionego wprost z kanadyjskiej rzeczywistości. Pisał o nich Derrick de Kerckhove jako o tanich lub całkowicie bezpłatnych centrach dostępu do sieci zlokalizowanych w takich miejscach jak szkoły, biblioteki, galerie sklepów, lotniska i inne stacje transportowe. Przeciwwstawiając się wrzucaniu do jednego worka owych komercyjnych instytucji wraz ze szkołami i bibliotekami, Kerckhove wskazywał na utożsamianie przez władze centralne placówek dostępu do informacji z „punktami handlu” zorientowanymi na biznes, a nie na szerzenie kultury intelektualnej i informacyjnej. Pojęcie konsumpcji zostało zatem współcześnie poszerzone i oznacza coraz częściej także proces zdobywania wiedzy. Zamiłowania niezwiązane bezpośrednio z konsumpcją, np. czytelnictwo, zostały zepchnięte na margines życia społecznego. Dlatego

projekty ukazujące „łączenie bibliotek, np. z placówkami pocztowymi, które mogłoby być ratunkiem dla tych pierwszych oraz szansą na zaoferowanie czytelnikom dostępu do komputerów, informacji i innych osiągnięć cywilizacyjnych, którymi posługuje się poczta” należało już wówczas traktować jako poważne ostrzeżenie. Tymczasem najnowsza opinia Związku Gmin Wiejskich RP w sprawie możliwości łączenia bibliotek szkolnych z bibliotekami publicznymi z 11 marca 2013 roku jest dowodem akceptacji proponowanego w tym zakresie rozwiązania wskazując na wydzielenie godzin, w których biblioteka jest „szkolna” od godzin, gdy biblioteka jest „publiczna”. W tym miejscu referentka przytoczyła słowa profesor Barbary Bieńkowskiej: „dopóki nie wymrą bibliotekarze pracujący dla idei i dopóki nie nadejdzie prawdziwa katastrofa kulturalna, nie wymusi się na władzy zmiany ich stosunku zrozumienia dla kultury, książki”. A zatem: Stop likwidacji dobrych bibliotek!

Następnie referentka przedstawiła parametry techniczne suskiej Mediateki w SZ im.W. Goetla, opis procesu tworzenia Mediateki w Suchoj Beskidzkiej, współpracę z IINIB Uniwersytetu Pedagogicznego w Krakowie, promocję projektu w środowisku edukacyjnym i naukowym, inicjatywy podejmowane w środowisku lokalnym na rzecz rozwoju świadomości informacyjnej. Na zakończenie stwierdziła, że suska inwestycja oświatowa odniosła sukces, przyczyniając się do podniesienia jakości nauczania i poziomu kultury informacyjnej w środowisku lokalnym. W prezentacji wykorzystano ponad sto pięćdziesiąt zdjęć suskiej Mediateki, dokumentując w ten sposób przykład dobrej praktyki.

Program Giełdy obejmował także wystąpienie dr Renaty Sowady z Sekcji Bibliotekarskiej przy Okręgu Śląskim ZNP w Katowicach na temat integracji środowiska bibliotekarskiego w ramach działań Sekcji Bibliotekarskiej Związku Nauczycielstwa Polskiego, sprawozdanie dyrektora Powiatowej Biblioteki Publicznej w Gliwicach Krystyny Wołoch z działalności tej biblioteki na rzecz środowiska bibliotekarskiego, omówienie przez Joannę Faltborską konkursu zorganizowanego w Gimnazjum im. I. Sendler w Toszku *Sylwetka Ireny Sendler – bohaterkiej Polki i patriotki*, prezentację systemu umożliwiającego wypożyczanie ebooków przez biblioteki *Wirtualna biblioteka bez kartek* przygotowaną przez Andrzeja Wychowańca z firmy Bezkartek.pl SA z Bielska-Białej.

W gliwickiej Giełdzie wzięli udział następujący wystawcy: Bezkartek.pl SA Bielsko-Biała, Miejska Biblioteka Publiczna Pyskowice i Agencja Reklamowo-Wydawnicza VECTRA z Czerwionki-Leszczyn.

Spotkanie bibliotekarzy w Gliwicach pozwoliło spojrzeć na aktualne problemy bibliotekarstwa polskiego z punktu widzenia polityki samorządowej i wyciągnąć wnioski dotyczące pilnej potrzeby konsolidacji środowiska i podjęcia radykalnych działań.

HANNA NIZIŃSKA
*Biblioteka Katedry Muzykologii
Uniwersytetu im. Adama Mickiewicza w Poznaniu*

**KONFERENCJA KOŚCIELNE ZBIORY MUZYCZNE
W BIBLIOTEKACH POLSKICH
GNIEZNO, 26–28 WRZEŚNIA 2012 ROKU**

W dniach 26–28 września 2012 roku Gniezno gościło uczestników konferencji „Kościelne zbiory muzyczne w bibliotekach polskich”, zorganizowanej przez Sekcję Bibliotek Muzycznych Stowarzyszenia Bibliotekarzy Polskich we współpracy z Archidiecezjalną Komisją ds. Śpiewu, Muzyki Kościelnej i Służby Liturgicznej, Muzeum Archidiecezjalnym, Archiwum Archidiecezjalnym oraz Studium Muzyki Kościelnej w Gnieźnie. Honorowy patronat nad konferencją objął Arcybiskup Metropolita Gnieźnieński, Prymas Polski Józef Kowalczyk oraz Starosta Gnieźnieński Dariusz Pilak. Patronatu medialnego udzieliło Radio Plus Gniezno.

Konferencja odbywała się w Muzeum Archidiecezjalnym i zgromadziła liczne grono uczestników: bibliotekarzy z archiwów i bibliotek kościelnych, naukowych i publicznych, muzykologów, organistów i studentów. Reprezentowano następujące ośrodki naukowe i instytucje: Uniwersytet Jagielloński, Uniwersytet im. Adama Mickiewicza w Poznaniu, Uniwersytet Warszawski, Uniwersytet Kardynała Stefana Wyszyńskiego, Uniwersytet Muzyczny Fryderyka Chopina, Uniwersytet Śląski, Uniwersytet Wrocławski, Akademie Muzyczne w Katowicach i Gdańsku, Bibliotekę Śląską, Narodowy Instytut Fryderyka Chopina w Warszawie, Śląskie Towarzystwo Muzyki Kościelnej, Centrum RISM Biblioteki Narodowej oraz Centralną Redakcję RISM we Frankfurcie nad Menem. Na konferencję zaproszono przedstawicieli bibliotek reprezentujących Federację Bibliotek Kościelnych FIDES, zrzeszającą biblioteki teologiczne, seminaryjne, diecezjalne i zakonne.

Obradom przewodniczył Stanisław Hrabia, przewodniczący Sekcji Bibliotek Muzycznych SBP, który w imieniu organizatorów powitał uczestników i zaproszonych gości, podkreślając zasadniczy cel konferencji, jakim jest zjednoczenie środowisk zajmujących się muzyką kościelną na co dzień z różnej perspektywy (dokumentacyjnej, badawczej i wykonawczej) oraz wymian doświadczeń i nawiązanie współpracy.

Spotkanie zainauguował Arcybiskup Gnieźnieński, Prymas Polski Józef Kowalczyk, który w uroczystym wystąpieniu zwrócił uwagę na symboliczne znaczenie miejsca obrad, jako „źródła życia narodowego i kościelnego w Polsce” oraz ważką tematykę konferencji, służącą lepszemu poznaniu kościelnych zbiorów muzycznych i będącą wyrazem troski o pozostawione, często zapomniane przez współczesnych „dziedzictwa kościelnej muzyki sakralnej”, które są „świadectwem wiary poprzednich pokoleń”. Nawiązał także do słów Benedykta XVI o przywrócenie zbiorom liturgicznym ich sakralnego wymiaru.

Starosta Gnieźnieński Dariusz Pilak podkreślił wagę takich wydarzeń, jako niezwykle istotnych dla poznania wkładu muzyki kościelnej do historii polskiej kultury. Kilka słów powitania skierowała również do uczestników Joanna Pasztaleniec-Jarzyńska, członek Prezydium Zarządu Głównego Stowarzyszenia Bibliotekarzy Polskich.

Tematyka konferencji obejmowała szereg różnorodnych zagadnień związanych z dokumentacją, badaniem, ochroną i popularyzacją zasobów kościelnych w Polsce. Obrady zapoczątkowała refleksja na temat stanu muzyki kościelnej w dobie współczesnej i w przeszłości. Obszerne referaty wygłosili: dr Mariusz Wrona (Warszawa) – *Miejsce muzyki kościelnej we współczesnej liturgii* oraz Hanna Nizińska (Poznań) – *Działalność edytorska ks. Józefa Surzyńskiego w świetle idei cecylikańskich*.

Kolejne wystąpienia koncentrowały się wokół zachowanych źródeł muzycznych w archiwach klasztornych i diecezjalnych oraz problemów ich identyfikacji i wariantowości. Mówili o tym: Guido Kraus (Frankfurt nad Menem) – *RISM: cataloguing music sources – increasing concordances – identifying musical Works*, dr Maciej Jochymczyk (Kraków) – *Problemy atrybucji dzieł religijnych zachowanych w przekazach rękopiśmiennych. Casus twórczości mszalnej Franciszka Perneckera*, Marcin Konik (Kraków) – *Johann Valentin Rathgeber – recepcja twórczości w świetle polskich źródeł*, Jolanta Byczkowska-Sztaba (Warszawa) – *Rękopisy i druki muzyczne w zbiorach archiwum Opactwa OO. Cystersów w Mogile*, Marek Bebak (Kraków) – *Muzycy w księdze wpisów do Bractwa Szkaplerza Świętego z Archiwum OO. Karmelitów na Piasku w Krakowie*, dr Magdalena Walter-Mazur (Poznań) – *Próba wyodrębnienia i charakterystyka muzycznej spuścizny benedyktynek ze Zbioru Biblioteki Diecezjalnej w Sandomierzu*, dr Ewa Bielińska-Gałas (Warszawa) – *Piętnastowieczny gradual z kościoła św. Idziego w Głubczycach ms. BOZ Cim 151 w kontekście bernardyńskiej tradycji muzycznej*, prof. UKSW dr hab. Czesław Grajewski (Warszawa) – *Kartuskie źródła officium brewiarzowego w polskich zasobach archiwalnych i bibliotecznych*, Hubert Wojno (Warszawa) – *Stare druki liturgiczno-muzyczne przechowywane w zbiorach parafii pw. Św. Anny w Dąbrowce Kościelnej*, dr hab. Aleksandra Patalas (Kraków) – *Uwagi do repertuaru kapel w Pilicy i Gidlach*, dr Alina Mądry (Poznań) – *Zbiór muzykaliów po*

poznańskiej kapeli farnej-miejskiej a zachowane muzyczne inwentarze z Katedry – konfrontacja repertuaru (ze zbiorów Archiwum Archidiecezjalnego w Poznaniu), Tomasz Kmita (Wrocław) – Zbiory muzyczne kantoratu kościoła św. Krzysztofa we Wrocławiu, prof. UW, dr hab. Remigiusz Pośpiech (Wrocław) – XIX-wieczne zbiory muzyczne Kościoła p.w. Podwyższenia Krzyża św. w Opolu.

W kolejnych wystąpieniach zaprezentowano bogactwo druków religijnych, zbiorów muzyczno-liturgicznych, utworów i nagrań, które kryją biblioteki uniwersyteckie, akademickie i parafialne. Pokazują one twórczość kompozytorów, organistów oraz repertuar muzyki kościelnej od średniowiecza aż po czasy współczesne. Tematy takie podjęli: Małgorzata Witowska (Katowice) – *Pobożny pielgrzym. Pieśni pątnicze w drukach religijnych z wydawnictw Franciszka Gielnika, Teofila Nowackiego i Karola Miarki*, Hanna Bias (Katowice) – *Kościelne zbiory muzyczne w Bibliotece Głównej Akademii Muzycznej im. Karola Szymanowskiego w Katowicach. Rekonesans badawczy*, Anna Michalska, Dorota Stefaniak (Gdańsk) – *Msze chóralne oraz pieśni maryjne ze zbiorów Biblioteki Głównej Akademii Muzycznej w Gdańsku – przyczynek do badań nad repertuarem muzyki kościelnej XIX/XX wieku*, ks. dr Michał Sołomieniuk (Gniezno) – *Muzykalia w zbiorach Archiwum Archidiecezjalnego w Gnieźnie oraz ich odkrywca* – ks. Władysław Zientarski, ks. Andrzej Januchowski (Modliszewko) – *Prywatna biblioteka Floriana Bogackiego, organisty gnieźnieńskiego*, Ewa Hauptman-Fischer (Warszawa) – *Muzykalia cysterek trzebnickich w zbiorach Biblioteki Uniwersyteckiej w Warszawie*, Ludmiła Sawicka (Warszawa) – *Twórczość Johanna Georga Clementa (1710–1794) kapelmistrza katedry wrocławskiej przechowywana w zbiorach Biblioteki Uniwersyteckiej w Warszawie i Biblioteki Kapitulnej we Wrocławiu*, Elżbieta Jasińska-Jędrasz (Warszawa) – *Rękopisy utworów religijnych Mariana Sawy w zbiorach Biblioteki Uniwersyteckiej w Warszawie*, dr Katarzyna Janczewska-Sołomko (Warszawa) – *Polskie i polonijne nagrania utworów religijnych w XX-leciu międzywojennym*.

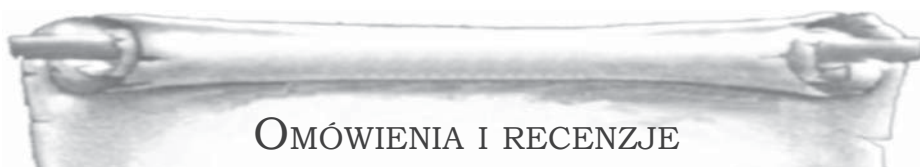
Konferencja ukazała szerokie spektrum prac badawczych prowadzonych w różnych środowiskach naukowych, zakonne i klasztorne tradycje muzyczne, repertuar kapel katedralnych i parafialnych, praktykę wykonawczą i zachowane zasoby muzyki kościelnej w Polsce. Uwidoczniała znaczenie Międzynarodowego Katalogu Źródeł muzycznych RISM w pracy bibliotekarzy i muzykologów-źródłoznawców. To międzynarodowe przedsięwzięcie, mające swoją centralę we Frankfurcie nad Menem, od sześćdziesięciu lat rejestruje i identyfikuje rękopiśmienne i drukowane źródła muzyczne przechowywane w bibliotekach, archiwach, klasztorach i prywatnych kolekcjach na całym świecie. Wydawana obecnie elektroniczna baza danych w formie internetowego katalogu nie tylko umożliwia identyfikację anonimowych rękopisów, ale pozwala zbadać zasięg i wzajemne przenikanie się kościelnego repertuaru muzycznego w przeszłości.

Obradom towarzyszyły ożywione dyskusje. W końcowej fazie podkreślono wagę dalszej wspólnej pracy na rzecz wzbudzenia świadomości potrzeby ochrony muzycznych zabytków, konieczności ich katalogowania i opracowywania. Dr Bogumiła Warząchowska z Biblioteki Teologicznej Uniwersytetu Śląskiego w Katowicach w imieniu Federacji Fides podziękowała Sekcji SBP za zaproszenie na konferencję i wyraziła nadzieję na dalsze spotkania.

Konferencję uświetniła msza św. pod przewodnictwem ks. kanonika Ryszarda Figla oraz koncert organowy w wykonaniu organisty Bazyliki Archikatedralnej Ryszarda Superczyńskiego.

Uczestnicy zwiedzili katedrę gnieźnieńską ze słynnymi drzwiami oraz podziemia. W przerwach między obradami mieli niepowtarzalną okazję poznania najcenniejszych dzieł sztuki sakralnej przechowywanych w Muzeum Archidiecezjalnym w Gnieźnie.

Spotkanie w tak szczególnym miejscu przyniosło wymierne efekty nie tylko w postaci wytyczenia szerszych perspektyw do badań religijnej spuścizny muzycznej czy integracji bibliotek muzycznych i kościelnych, ale sprzyjało również zawarciu cennych kontaktów zawodowych.

OMÓWIENIA I RECENZJE

RENATA FRĄCZEK

*Instytut Bibliotekoznawstwa i Informacji Naukowej
Uniwersytet Śląski w Katowicach*

Ewa Jadwiga Kurkowska : *Edukacja informacyjna w bibliotekach a rozwój społeczeństwa wiedzy*. – Warszawa : Wydaw. SBP, 2012. – 208 s. - ISBN 978-83-61464-86-0

Zagadnienia społeczeństwa informacyjnego, społeczeństwa wiedzy, organizacji wiedzy, edukacji informacyjnej, a także *information literacy* obecne w wielu pracach naukowych i popularnonaukowych, bywały też tematem wystąpień na konferencjach krajowych oraz międzynarodowych. Bogata literatura zawiera różnorodne ujęcia tych zagadnień, analizuje szczegółowe elementy składowe i powiązania z innymi dziedzinami życia. *Edukacja informacyjna w bibliotekach a rozwój społeczeństwa wiedzy* stanowi kolejną, ważną publikację, a jej celem jest między innymi przedstawienie stanowiska bibliotekarza dotyczącego obecności elementów edukacji informacyjnej w ich pracy. Jak pisze autorka we *Wstępie* „w kontekście potrzeby kształtowania kompetencji informacyjnych rola bibliotek wydaje się szczególna” [s. 10]. Książka Ewy Jadwigi Kurkowskiej zawiera pięć rozdziałów poprzedzonych wstępem, a uzupełnionych zakończeniem oraz spisem wykorzystanej literatury.

Rozdział pierwszy pt. *Spółeczeństwo wiedzy* wyjaśnia pojęcia i różne ujęcia zagadnień szczegółowych: od zagadnień społeczeństwa informacyjnego do zagadnień społeczeństwa wiedzy, poprzez pojęcia informacji i wiedzy, technologii w społeczeństwie wiedzy, gospodarki w społeczeństwie wiedzy, a także cechy społeczeństwa postkomunistycznego oraz problemy demokracji w kształtowaniu społeczeństwa wiedzy. Interesujące jest podsumowanie tego rozdziału, w którym autorka stwierdza: „wydaje się, że jest jeszcze za wcześnie, by mówić o rzeczywistym istnieniu społeczeństwa wiedzy. Do tej pory największe i najbardziej spektakularne zmiany dotyczą technologii informacyjnej, ale nie są one wystarczające. Być może istnieje już społeczeństwo informacyjne, ale społeczeństwo wiedzy to ciągle przyszłość” [s. 48]. Nie można nie zgodzić się ze stwierdzeniem Ewy Kurkowskiej, że „aby mogło powstać rzeczywiste społeczeństwo wiedzy, to obok wspomnianych przemian, konieczne jest spełnienie jeszcze jednego

warunku: musi nastąpić rozwój nauki i edukacji [...]. Od nich, w dużej mierze, zależy powodzenie zmian na innych płaszczyznach” [s. 9].

W rozdziale drugim przedstawiona została problematyka edukacji w społeczeństwie wiedzy – przede wszystkim zagadnienia nauki i jej roli we współczesnym świecie, edukacji i jej znaczenia. Ponadto omówione zostały trendy we współczesnej edukacji, rola i znaczenie technologii informacyjnej w systemie edukacji, a także zagadnienia samokształcenia, kształcenia ustawicznego, zdalnego nauczania oraz pojęcie edukacji informacyjnej. W rozdziale tym autorka zaznaczyła, że „włączenie się w proces edukacji jest czymś naturalnym dla bibliotek. Mają one [...] olbrzymie znaczenie w procesie kształcenia ustawicznego i samokształcenia – dostarczają informację” [s. 81]. Rola ta została zauważona już wcześniej; w dokumentach przyjętych na World Summit on Information Society uznano, „że [biblioteki] należą do tych instytucji, na których spoczywa dziś odpowiedzialność za zapewnienie każdemu człowiekowi dostępu do informacji, a także jej wykorzystanie dla dobra osobistego i całego społeczeństwa” [s. 81].

Rozdział trzeci zawiera obszerny katalog pojęć powiązanych z *information literacy*. Podane zostały dylematy terminologiczne pojęcia, próby definicyjne i rozważania koncepcyjne. Kurkowska w tej części pracy rozpatruje także rolę i udział bibliotek w *information literacy*. W zakończeniu tego rozdziału autorka stwierdziła, że „edukacja informacyjna w społeczeństwie wiedzy to całokształt działań związanych z efektywnym wykorzystaniem informacji, a więc również z tworzeniem nowej informacji” [s. 125] a nie jedynie kształtowanie tzw. *computer literacy* oraz umiejętność wyszukiwania informacji.

Rozdział czwarty, najobszerniejszy, w sposób szczegółowy omawia działalność międzynarodowych organizacji bibliotekarskich w zakresie kształtowania i rozwoju kompetencji informacyjnych. Przedstawione zostały tu takie instytucje jak: IFLA (International Federation of Library Associations and Institutions), IASL (International Association of School Librarianship), ALA (American Library Association), ACRL (Association of College and Research Libraries) i jego Institute for Information Literacy, AASL (American Association of School Libraries), NFIL (National Forum on Information Literacy), ENIL (European Network for Information Literacy), CONUL (Society of College, National and University Libraries), CILIP (Chartered Institute of Library and Information Professionals), UNESCO (United Nations Educational, Scientific and Cultural Organization) oraz IAIL (International Alliance for Information Literacy) a także Stowarzyszenie Bibliotekarzy Polskich (SBP). Autorka podkreśliła rolę powstałej 9 grudnia 2010 Komisji ds. Edukacji Informacyjnej (KEI), której podstawowym założeniem jest wprowadzenie tematyki kształtowania kompetencji informacyjnych do polskiego środowiska bibliotecznego, a także podejmowanie inicjatyw służących jej promocji i popularyzacji we wszystkich typach bibliotek. Podkreślona została wielowymiarowość działań organizacji: od prowadzenia badań w zakresie *information literacy*, przez

przygotowanie projektów ułatwiających wprowadzanie elementów edukacji informacji na ten temat, po wspieranie przygotowań samych bibliotekarzy do pełnienia nowej funkcji.

Rozdział piąty jest kolejnym rozdziałem związanym z pojęciem *information literacy*. Zaprezentowane zostały wybrane standardy i modele tego zagadnienia przyjęte w różnych krajach, między innymi w Stanach Zjednoczonych (Information Literacy Standards for Student Learning, 1998; Standards for the 21st Century Learner, 2007; Standardy ACRL, 2000); Wielkiej Brytanii (Seven pillars of information literacy, 1999, 2011; The Primary School Library Guidelines, 2000); Australii i Nowej Zelandii (Standardy CAUL i ANZIL, 2001, 2004; Learning matrixs for student learning, 2001, 2004), Niemczech (Standardy dotyczące kompetencji informacyjnych); Czechach (Standardy informacni gramotnosti vysokoškolského studenta, 2007) oraz w Polsce. Przedstawiono także wytyczne przygotowane przez IFLA Information Literacy Section. We wstępie do tego rozdziału Autorka omówiła różnice zakresu pojęć: standard, model oraz wytyczne, które w różnych regionach są inaczej rozumiane.

Spis wykorzystanej literatury podzielony został na źródła i opracowania. W grupie źródeł (63 pozycje) znalazły się dokumenty drukowane (4) i elektroniczne (58). Spis opracowań zawiera 182 pozycje, w tym 32 dokumenty drukowane oraz 150 elektronicznych.

Rozległa problematyka pracy nie pozwoliła na szczegółowe rozpatrzenie wszystkich podjętych tematów. Niektóre zagadnienia jedynie zasygnalizowano – wymagają one dodatkowych szczegółowych badań i opracowań, inne zostały pominięte. Mimo tego jest to książka godna polecenia studentom nie tylko bibliotekoznawstwa i informacji naukowej, ale także innych kierunków humanistycznych, społecznych oraz technicznych. Ponadto będzie to z pewnością ważna lektura dla bibliotekarzy i pracowników informacji naukowej, czy pracowników nauki, których zainteresowania wiążą się z zagadnieniami poruszonymi w publikacji.

HANNA BATOROWSKA

*Instytut Informacji Naukowej i Bibliotekoznawstwa
Uniwersytet Pedagogiczny im. Komisji Edukacji Narodowej w Krakowie***Dwa wykłady Mariusza Jędrzejki o niedoskonałości procesu wychowania i edukacji do mediów:*****Dzieci i nowe multimedia.* Warszawa : Studio Poligraficzne Edytorka ; Dąbrowa Górnicza: Wyższa Szkoła Biznesu w Dąbrowie Górniczej, 2013. – 85 s.; 24 cm. – ISBN 978-83-936887-1-5 . – ISBN 978-83-934554-8-5*****Młodzież w zaburzonym świecie.* Warszawa : Studio Poligraficzne Edytorka Dąbrowa Górnicza: Wyższa Szkoła Biznesu w Dąbrowie Górniczej, 2013. – 64 s.; 24 cm. – ISBN 978-83-936887-0-8 . – ISBN 978-83-934554-9-2**

Podczas piątej ogólnopolskiej konferencji naukowej *Informacja w świecie cyfrowym. Technologia – Zarządzanie – Edukacja*, która miała miejsce w marcu 2013 roku w Wyższej Szkole Biznesu (WSB) w Dąbrowie Górniczej, profesor tej uczelni dr hab. Mariusz Jędrzejko nawiązał do cyklu autorских wykładów, w których zajmował się sytuacją młodych ludzi w świecie płynnej rzeczywistości, zagrożeniami generowanymi przez cywilizację informacyjną i sposobami radzenia sobie w świecie przesyconym mediami i technologiami informatyczno-komunikacyjnymi. Zdaniem Jędrzejki warunkiem przetrwania w nowych warunkach, ale także rozwoju i osiągnięcia dojrzałej osobowości jest wyposażenie młodego pokolenia w szereg kompetencji, a ponadto wychowanie oparte na podstawowych kategoriach aksjologicznych, takich jak: odpowiedzialność, tolerancja, prawda, sprawiedliwość, roztropność, umiarkowanie itp. Konieczne jest również zrozumienie przez wychowawców, nauczycieli i rodziców, że mają do czynienia z dziećmi i młodymi dorosłymi postrzegającymi świat inaczej, innymi w reakcjach psychofizycznych wobec otaczającej ich rzeczywistości, gdyż ich mózgi przetwarzają informacje w odmienny sposób. Jako wychowawcy muszą uświadomić sobie, że mają do czynienia z cyfrowymi tubylcami, którzy podejmują decyzje nie w wyniku dogłębnej analizy, ale zeskanowania ogromu danych i błyskawicznego (nie oznacza dobrego) wyboru opcji, która wydaje się w danym momencie odpowiednia. Równocześnie ich wychowanie to *Digital Natives*, zdolni do wielozadaniowości, perfekcyjnie posługujący się większością mediów cyfrowych, szybcy i błyskotliwi. Ale przetrwanie w technologicznej rzeczywistości wymaga także refleksji ze strony „zdehumanizowanych” autorów projektów dotyczących mediów cyfrowych, którzy zapominają o możliwościach oraz granicach psychicznych, fizycz-

nych i finansowych odbiorców swoich produktów [Jędrzejko, 2013a, s. 10]. Dwie zaprezentowane publikacje tego autora zatytułowano: *Dzieci i nowe multimedia (szanse – wyzwania – zagrożenia)* oraz *Młodzież w zaburzonym świecie (etiologia i konsekwencje zjawiska – ujęcie socjopedagogiczne)*. Obie pozycje ukazały się na początku 2013 roku (pierwszą wydała Wyższa Szkoła Biznesu w Dąbrowie Górniczej, drugą Mazowieckie Centrum Profilaktyki Uzależnień w Warszawie). Są to broszurki liczące – pierwsza 85 stron, druga 64 strony, nie będące rozprawami naukowymi, nie zawierające przypisów bibliograficznych odsyłających do konkretnych miejsc wykorzystanych publikacji, prezentujące informacje w układzie typowym dla podręczników szkolnych. Autor zapowiada ukazanie się kolejnych tytułów, między innymi *Dziecko i jego mózg*. Pomysł wydania serii książeczek poświęconych zagrożeniom młodych ludzi w cyberprzestrzeni najprawdopodobniej związany był z przygotowaniem w 2011 roku pracy zbiorowej, którą redaktor Mariusz Jędrzejko zatytułował: *Cyberprzestrzeń i dzieci. Przewodnik metodyczny dla nauczycieli*. Rok później wraz z Agnieszką Taper wydał książkę pt.: *Dzieci a multimedia* opisującą pierwsze pokolenie Polaków wychowujących się przy pełnym dostępie do multimediów i cyberprzestrzeni. Fakt ten ma według autorów doniosłe znaczenie pedagogiczne, bowiem na małe dziecko oddziałuje niekontrolowany przekaz medialny o silnym nasyceniu barw, dźwięków i bardzo małym interwale zmian. Przyczynia się to do powstawania zaburzeń oraz nałogów infoholicznych u dzieci.

Seria zaprojektowana została jako cykl wykładów skierowanych nie tylko do studentów WSB, ale także do osób odpowiedzialnych za wychowanie młodego pokolenia. Idea wykładów „oparta jest na przekonaniu, że drogą właściwą jest aktywne wykorzystywanie mediów cyfrowych w procesie edukacji i wychowanie dzieci oraz młodzieży”. Publikacja, jak pisze sam autor, zmierza do wywołania dyskusji, formułowania pytań i własnych wypowiedzi na temat opisywanych problemów oraz poszukiwania skutecznych ich rozwiązań [Jędrzejko, 2013b, s. 11].

W prezentowanych opracowaniach podjęta została próba przedstawienia dwóch przeciwstawnych opinii o cyberświecie. Z jednej strony demonizuje się problemy zagrożeń i patologii generowanych przez sieć i media interaktywne, z drugiej bezrefleksyjnie afirmuje wszelkie formy wspomagania edukacji przez technologie informatyczne. Ta druga postawa skutkuje przenoszeniem coraz większego spektrum działań społecznych do świata wirtualnego, a także przecenianiem technologicznego kierunku rozwoju świata. Jędrzejko z jednakową uwagą opisuje szanse rozwoju, które daje jednostce Internet, jak i niebezpieczeństwa wynikające z braku wiedzy o tym medium i niedostatecznego wychowania do racjonalnego korzystania z sieci. Zastosowanie dychotomicznego podziału na dobrą i złą stronę cyberświata ułatwia czytelnikowi orientację w złożonych problemach, w które uwikłani są członkowie społeczeństwa informacyjnego, szczególnie młodzi. Wskazuje

na różne aspekty funkcjonowania w cyberprzestrzeni, uświadamia relacje jakie występują pomiędzy różnymi jej obszarami, także w kontekście życia realnego i w *second life*.

Wychodząc z założenia, że to „nie sieci internetowe alienują i oddalają ludzi od siebie, lecz sposób ich wykorzystania”, Mariusz Jędrzejko wskazuje na konieczność szczególnego zwrócenia uwagi na style użytkowania sieci, gdyż to one są kluczowym czynnikiem generowania wielkich szans lub niezwykłych zagrożeń stojących przed młodym człowiekiem. Sposób reagowania na otaczające go realne zjawiska w coraz większym stopniu zależy od ilości czasu spędzanego przez niego w cyberprzestrzeni i momentu inicjacji tego procesu. Dlatego analiza współczesnego środowiska informacyjnego, które sprzyja zarówno powstawaniu potencjału jednostki, jak i rodzeniu się problemów, sprowadza się zawsze do konkluzji, że bez edukacji do mediów, bez edukacji do roztropnego funkcjonowania w cyberprzestrzeni, poszerza się nie tylko przepaść w komunikacji międzypokoleniowej, ale i rozwija skala zaburzeń w relacji do multimediów cyfrowych. W zestawieniu przykładów obrazujących pozytywne i negatywne strony wpływu nowych multimediów na młodego człowieka, Mariusz Jędrzejko wskazał badaczy zajmujących się wymienionymi zjawiskami [Jędrzejko, 2013a, s. 20–25]. Zwrócił też uwagę na konieczność potrójnej edukacji-profilaktyki medialnej, która objęłaby: rodziców w zakresie umiejętności modelowania relacji dziecko-multimedia; dzieci w zakresie netykiety i zrozumienia granic korzystania z nowych technologii; nauczycieli w zakresie edukacji do mediów i wspomagania ucznia w mądrym korzystaniu ze „świata chmury” [Jędrzejko, 2013a, s. 32–33].

Głównym wnioskiem wypływającym z wykładów Mariusza Jędrzejki jest stwierdzenie, że należy być w sieci, aby przez nią wychowywać młode pokolenie. Sieć można bowiem przekształcać w źródło moralnych wskazówek, można też przenieść proces edukacji do „wielkiej chmury” i uczyć dzieci korzystania z niej, a sieć przygotować do nowej roli edukacyjnej i wychowawczej. Jest to ważne zadanie ponieważ „szkoła przestaje być instytucją opierającą wychowanie na czytelnym fundamencie aksjologicznym, który zastępowany jest «ideologią równości i wolności» oraz tworzenia «nowej tradycji»” [Jędrzejko, 2013b, s. 27]. Brak jednak w wykładach Jędrzejki wskazania konkretnych metod i form tego wirtualnego wychowania do mądrości. W dalszej części wywodu autor stwierdza, że wielu nauczycieli nie dostrzega potrzeby odważnego wejścia w cyberprzestrzeń, aby podjąć tam dzieło kształcenia, dialogu i wychowania [Jędrzejko, 2013b, s. 50]. Nie natrafiłam jednak na przykłady takiej działalności także w e-praktyce pedagogicznej autora. Jego wypowiedzi, wywiady, artykuły i wpisy zamieszczane w sieci zawierają wprawdzie cenne obserwacje i wskazówki, jednak nie będąc częścią całego programu wychowania do mediów, nie spełniają swojej roli – nie zmuszą młodzieży do roztropnego korzystania z cyberprzestrzeni.

Na pewno nie wystarczy ograniczać się do kształcenia kompetencji informacyjnych i informatycznych młodzieży. Konieczne jest kształtowanie świadomości informacyjnej oraz wychowanie zgodne z wartościami uniwersalnymi i uwzględnienie kontekstu aksjologicznego w wychowaniu do informacji, w wychowaniu do mediów, w wychowaniu do świata techniki i technologii komputerowej. Aby to osiągnąć „wiedza nauczycieli, wychowawców, pedagogów musi być co najmniej porównywalna z tą jaką posiada młode pokolenie. Stawia to wymóg edukacji multimedialnej tysięcy nauczycieli” [Jędrzejko, 2013a, s. 47], procesu mogącego przebiegać podobnie jak kaskadowe szkolenia nauczycieli w zakresie technologii informacyjnej w okresie reformy oświaty z 2000 roku. Warto nadmienić, że w tym okresie ośrodki akademickie prowadziły liczne studia podyplomowe z edukacji medialnej dla nauczycieli prowadzących zajęcia w ramach ścieżki międzyprzedmiotowej o nazwie edukacja czytelnicza i medialna.

Świat mediów cyfrowych jest częścią płynnej rzeczywistości, która w przeważającej części jest moralnie obojętna. Owa baumanowska płynność jest według Mariusza Jędrzejki jednym z głównych czynników zagubienia w świecie, gdzie nic nie jest stałe, a podważane wszystko [Jędrzejko, 2013b, s. 31]. Płynność wszystkiego sprzyja według autora wykładów ujawnianiu się i nasilaniu patologii społecznych. Nieprzygotowana do życia w niej jednostka musi być narażona na niebezpieczeństwa i zagrożenia wywołujące stany chorobowe, uzależnienia, zachowania ryzykowne i kompulsywne, dewiacje oraz zaburzenia w zachowaniu [Jędrzejko, 2013b, s. 23]. Dlatego od tego, jak wychowamy młodych ludzi do funkcjonowania w tym świecie, zależy jak ten świat będzie wyglądał. Będzie on bowiem „obrazem kondycji moralnej człowieka” [Jędrzejko, 2013a, s. 72]. W tym miejscu przytoczę refleksję Józefa Bańki, który ponad 30 lat temu stwierdził, iż „kryzys cywilizacji nie jest kryzysem cywilizacji technicznej, lecz kryzysem moralności ludzkiej, niezdolnej do stworzenia warunków harmonijnego rozwoju kultury materialnej i duchowej społeczeństwa, niezdolnej do podporządkowania zdobyczy technicznych potrzebom rozwoju osobowości ludzkiej” [Bańka, 1980, s. 200].

Podsumowując, odwołam się do stanowiska Mariusza Jędrzejki, który sygnalizuje, że „rewolucja dopiero się zaczyna, znamy punkt wyjścia, nie wiemy natomiast, co będzie jej finałem” [Jędrzejko, 2013a, s. 39]. Dlatego konieczne jest podjęcie wspólnego wysiłku specjalistów odpowiedzialnych za kształtowanie przyszłości młodego pokolenia, głównie pedagogów, psychologów, psychiatrów, socjologów, etyków, teologów, informatyków, informatologów i innych. Jest to zadanie podstawowe w świecie nieprzychylnym edukacji. W jednym ze swoich 44 listów ze świata płynnej nowoczesności Zygmunt Bauman pisze, że „na żadnym z dotychczasowych zakrętów historii wychowawcy nie musieli mierzyć się z wyzwaniem porównywalnym z tym, jaki stawia przed nami dzisiejszy przełom [...]. Musimy się dopiero nauczyć sztuki życia w świecie przesyconym nadmiarem informacji. A także jeszcze trudniejszej sztuki przyuczenia innych do życia w takich warunkach” [Bauman, 2011, s. 165].

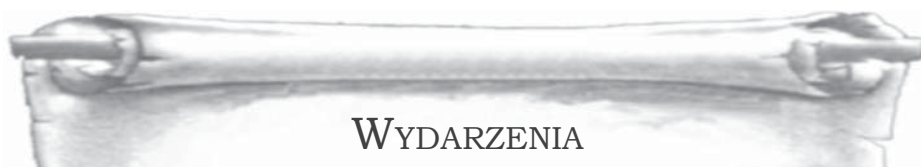
W kontekście tych słów, wykłady profesora w Katedrze Pedagogiki WSB w Dąbrowie Górniczej Mariusza Jędrzejki, uświadamiają słuchaczom współczesne problemy edukacji młodego pokolenia oraz konieczność ich rozwiązania, np. poprzez budowanie szkolnej profilaktyki multimedialnej obejmującej dzieci w okresie przed przyjęciem do szkoły oraz w całym okresie pobytu w szkole, adresowanej równoległe do nauczycieli, uczniów i ich rodziców oraz prowadzonej na podstawie empirycznie weryfikowalnych faktów, zjawisk, danych [Jędrzejko, 2013a, s. 67-69].

W zaprezentowanych wykładach zabrakło konkretnych przykładów przeprowadzenia diagnozy i podejmowania terapii w zakresie uzależnień od sieci i roztrępanego w niej funkcjonowania, np. w oparciu o analizę wyników badań prowadzonych przez Mazowieckie Centrum Profilaktyki Uzależnień. Nie można także jednoznacznie określić adresata prezentowanych wykładów. Jeżeli mają nimi być studenci, to jakiego kierunku?, a może potencjalnie wszyscy studenci? Studiując pedagogikę, psychologię, ekonomię, naukę o informacji itp. oczekuje się nawiązania do kontekstu tej dyscypliny i wsparcia wykładu konkretnymi wynikami badań, podjęcia polemiki ze stanowiskami reprezentowanymi przez różnych badaczy, analizą ich koncepcji, lansowanych modeli itd. Jeżeli wykłady adresowane są do nauczycieli, to brak w nich opisu metod diagnozy pedagogicznej i przykładów dobrych praktyk w podejmowaniu działań terapeutycznych. Jeżeli przeznaczone są dla uczniów, to zgodnie z sugestią autora, wykłady te nie spełnią swojego zadania, jeżeli nie będą prowadzone w formie bloga lub rzeczywistego uczestnictwa w życiu społeczności internetowej. Jeżeli dla rodziców, to powinny być dostępne w poradniach pedagogiczno-psychologicznych jako materiały informacyjne.

Wykładom Mariusza Jędrzejki poświęciłam uwagę, gdyż zainteresował mnie przedstawiony w WSB, podczas konferencji firmowanej przez Polskie Towarzystwo Informacji Naukowej, referat na temat *Společnych i edukacyjnych konsekwencji cyfrowej rewolucji*. Poruszone zagadnienia są bardzo ważne i powinny wzmocnić potrzebę ich zgłębiania przez osoby dostrzegające zagrożenia generowane przez społeczeństwo informacyjne i cywilizację technologiczną.

Bibliografia

- Bańka J. (1980), *Filozofia techniki. Człowiek wobec odkrycia naukowego i technicznego*. Katowice.
- Bauman Z. (2011), *44 listy ze świata płynnej nowoczesności*. Kraków.
- Jędrzejko M. (2013a), *Dzieci i nowe multimedia (szanse – wyzwania – zagrożenia)*. Warszawa–Milanówek–Dąbrowa Górnicza.
- Jędrzejko M. (2013b), *Młodzież w zaburzonej rzeczywistości. Etiologia i konsekwencje zjawiska – ujęcie socjopedagogiczne. Wprowadzenie do przedmiotu: patologie społeczne*. Warszawa–Dąbrowa Górnicza.

WYDARZENIA

Laury Umiejętności i Kompetencji

W sobotę 19 stycznia 2013 roku w zabrzańskim Domu Muzyki i Tańca wręczone zostały Laury Umiejętności i Kompetencji przyznane po raz 21. przez Regionalną Izbę Gospodarczą. Wśród nagrodzonych w kategorii Kultura i Media Platynowy Laur Umiejętności i Kompetencji otrzymali prof. Jan Malicki – dyrektor Biblioteki Śląskiej, prof. Tomasz Miczka – rektor Akademii Muzycznej w Katowicach, Henryk Grzonka – prezes zarządu i redaktor naczelny Polskiego Radia Katowice, red. Jaacek Filus i Jerzy Nachel – dyrektor TVP Katowice.

Ponadto Diamentowy Laur został wręczony Januszowi Lewandowskiemu – komisarzowi unijnemu. Kryształowe Laury otrzymali m.in. Bogdan Zdrojewski – Minister Kultury i Dziedzictwa Narodowego i prof. Wiesław Baniś – rektor Uniwersytetu Śląskiego, a jednocześnie przewodniczący Konferencji Rektorów Akademickich Szkół Polskich. Złoty Laur Pro Publico Bono otrzymała m.in. Elżbieta Kampa, dyrektor Miejskiej Biblioteki Publicznej im. Jana Pawła II w Opolu.

Aneta Satława

100 tysięcy skanów wolontariuszki Społecznej Pracowni Digitalizacji

Krystyna Siechowska – wolontariuszka z zespołu Społecznej Pracowni Digitalizacji wykonała 100 tysięcy z 576 tysięcy skanów przygotowanych przez wolontariuszy na rzecz Śląskiej Biblioteki Cyfrowej. Pani Krystyna uczestniczy w pracach SPD od 2008 roku, tj. od utworzenia pilotażowej, kilkunastoosobowej grupy wolontariuszy – seniorów. Społeczna Pracownia Digitalizacji Śląskiej Biblioteki Cyfrowej została powołana przy Bibliotece Śląskiej. Do jej zadań należy m.in.: tworzenie zasobów cyfrowych w oparciu o zbiory uczestników ŚBC oraz wsparcie techniczne i merytoryczne dla instytucji – uczestników ŚBC. Łącznie w Społecznej Pracowni Digitalizacji wykonano już 703 tysiące skanów, które współtworzą cyfrowy zasób liczący dziś 64 tysiące publikacji. Miesięcznie Śląską Bibliotekę Cyfrową odwiedza ok. 90 tysięcy użytkowników z całego świata.

Aneta Satława

Czytelnictwo Polaków w 2012 roku – wyniki badań

Biblioteka Narodowa we współpracy z TNS Polska przeprowadziła kolejne badania (organizowane co 2 lata) na temat społecznego zasięgu książki. Analizą objęci są obywatele w wieku 15 lat i więcej na reprezentatywnej losowo wybranej grupie (3000 osób). Badano jaką część społeczeństwa czyta i kupuje książki, jaka jest częstotliwość czytelnictwa a także co jest czytane i kupowane współcześnie. Jako „rzeczywistego” czytelnika przyjęto osobę, która w minionym roku przeczytała minimum 7 książek. Dane uzyskane podczas badania wskazują, że taka grupa to 11% społeczeństwa. Jednostkowy kontrakt z książką zadeklarowało 39% badanych. Zanotowano wzrost czytelnictwa tekstów dłuższych (niektóre osoby posiadają odpowiednie kompetencje i motywację przy jednoczesnym braku chęci czytania książek). Korelatami mającymi wpływ na czytelnictwo, tak jak i w poprzednich latach, okazały się: wiek, płeć, wykształcenie i miejsce zamieszkania. Poziom czytelnictwa książek rośnie wraz z wykształceniem badanych. Z wyższym wykształceniem szczególnie wyraźnie wiąże się czytelnictwo bardziej systematyczne. Najwięcej czyta się w wielkich miastach, a najmniej na wsi. Do lektury e-booków kiedykolwiek w życiu przyznało się 7% badanych, a do słuchania audiobooków – 6%.

Źródło:

<http://www.bn.org.pl/download/document/1362741578.pdf>

Marta Kunicka

IX Forum Bibliotekarzy Województwa Śląskiego

„Biblioteka: kompetencje, komunikacja, kultura” pod tym hasłem 21 marca 2013 roku w Wyższej Szkole Humanitas w Sosnowcu odbyło się tegoroczne Forum Bibliotekarzy Województwa Śląskiego. Inicjatorką spotkania była Renata Sowada, przewodnicząca Sekcji Bibliotekarskiej ZNP. Przedstawiciele bibliotek różnego szczebla spotkali się, by debatować nad kierunkami, w jakich podąża bibliotekarstwo w Polsce oraz zastanawiać się nad przyszłością bibliotek, a także kondycją polskiego czytelnictwa w kontekście najnowszych wyników badań ogłoszonych przez Bibliotekę Narodową.

Zebrane w Auli WSH audytorium mogło wysłuchać wystąpień dyrektorów bibliotek oraz przedstawicieli środowiska akademickiego z regionu oraz innych województw, a nawet zza granicy. W roli prelegentów wystąpili m.in. prof. zw. dr hab. Jan Malicki (dyrektor Biblioteki Śląskiej w Katowicach), Małgorzata Janiak (z-ca dyrektora Instytutu Informacji Naukowej i Bibliotekoznawstwa Uniwersytetu Jagiellońskiego w Krakowie), dr Darina Janovská i mgr Tomasz Trancygier (Słowacka Biblioteka Narodowa w Mar-

tin, Republika Słowacka), dr Halina Molin (dyrektor Biblioteki Regionalnej w Karwinie, Republika Czeska).

Głównymi organizatorami IX Forum Bibliotekarzy Województwa Śląskiego byli: Sekcja Bibliotekarska przy Oddziale Związku Nauczycielstwa Polskiego w Częstochowie, Biblioteka Śląska w Katowicach, Wyższa Szkoła Humanitas w Sosnowcu.

Źródło:

<http://www.vforumbibliotekarzy.republika.pl/>; <http://www.humanitas.edu.pl/aktualnosci/Strony/Forum-Bibliotekarzy-w-WSH.aspx>

Izabela Jurczak

BIBLIOTEKA AWF w KATOWICACH
MATERIAŁY • ZBIORY • WYDARZENIA

OMÓWIENIA • 140

INFORMACJE • 144

NOWOŚCI W ZBIORACH • 149

WYDAWNICTWA AWF • 165

OMÓWIENIA

RAJMUND TOMIK

*Akademia Wychowania Fizycznego
im. Jerzego Kukuczki w Katowicach*

Turystyka sportowa - czym jest i kto jest jej uczestnikiem?

Odpowiedź na to pytanie czytelnicy znajdą w nowej pozycji znajdującej się w zbiorach biblioteki AWF:

Tom Hinch, James Higham: *Sport Tourism Development*. - Bristol ; Buffalo ; Toronto : Channel View Publ., cop. 2011. - XVIII, 258 s. : rys. ; 24 cm. - (Aspects of Tourism). - ISBN 978-1-84541-194-7

Sport i turystyka to zjawiska społeczno-gospodarcze o permanentnie wzrastającym znaczeniu. Ponadto cechują się niezwykle różnorodnością i wielowymiarowością, równocześnie podlegając ciągłym, systematycznym zmianom wynikającym z rozwoju cywilizacyjnego, przemian społecznych, ekonomicznych, kulturowych oraz technologicznych. Powiązania pomiędzy sportem i turystyką sięgają bardzo odległych czasów. Podróże w celach sportowych datują się już od starożytności. Przykładem były cieszące się popularnością w Helladzie antyczne destynacje nie tylko sportowców, ale i kibiców na Igrzyska w Olimpii [Finley, Pleket, 1976].

Ważnym czynnikiem wpływającym na zróżnicowane rozumienie pojęcia turystyki sportowej w Polsce i innych krajach jest odmienne rozumienie pojęcia 'sport'. Dotychczas pojęcie to w Polsce stosowano najczęściej w odniesieniu do wszelkich przejawów aktywności ruchowej opartych o współzawodnictwo, a dopełnieniem jego kontekstu znaczeniowego były dodatkowe uściślające określenia: „wyczynowy”, „dla wszystkich”, „niepełnosprawnych”, „dzieci i młodzieży” itp. Zbigniew Krawczyk interpretując społeczne zjawisko, jakim jest sport, wśród jego wartości wymienia m. in. wartość antropologiczno-kulturową, jako element stylu życia wynikający z ukształtowanych wartości i utrwalonych w różnych zbiorowościach wzorów zachowań [Krawczyk, 2000]. Zenon Ważny uwzględniając koncepcje rozumienia pojęcia „sportu” obowiązujące w krajach Europy zachodniej, zdefiniował go jako „istotną część kultury współczesnego społeczeństwa, obejmującą dobrowolną działalność mającą na celu podnoszenie na względnie wysoki poziom sprawności fizycznej, bądź jej utrzymanie na tym poziomie, a często także

manifestację tej sprawności przez udział w różnego rodzaju rozgrywkach i specjalnych pokazach” [Ważny, 1998].

Obecnie obowiązująca ustawa o sporcie jednoznacznie definiuje omawiane pojęcie, nie ograniczając go jednak do form związanych ze współzawodnictwem. Artykuł 2 tej ustawy mówi, że „sportem są wszelkie formy aktywności fizycznej, które przez uczestnictwo doraźne lub zorganizowane wpływają na wypracowanie lub poprawienie kondycji fizycznej i psychicznej, rozwój stosunków społecznych lub osiągnięcie wyników sportowych na wszelkich poziomach” [Ustawa, 2010]. Takie rozumienie sportu jest konsekwencją integracji europejskiej, wejścia Polski w skład Unii Europejskiej i jest zgodne z obowiązującymi na tym obszarze uregulowaniami prawnymi. Przytoczona powyżej ustawowa definicja sportu zgodna jest z art. 2 Europejskiej Karty Sportu, która została przyjęta przez Komitet Ministrów Rady Europy 24 września 1992 roku. Dokument ten stanowi wytyczne dla członków Rady Europy¹, w jakim kierunku udoskonalać istniejące prawodawstwo oraz politykę w dziedzinie sportu. Również w kolejnym ogólnoeuropejskim dokumencie Biała księga na temat sportu, przyjętym przez Komisję Europejską w 2007 roku, autorzy odwołują się do przytoczonej powyżej definicji sportu. Jest to pierwsza całościowa inicjatywa Komisji poświęcona sportowi. Biała księga stanowi wytyczną dotyczącą sportu oraz utworzenia unijnej sieci na rzecz aktywności fizycznej [Biała, 2007].

Powyższe koncepcje definiowania sportu oraz jego ustawowe i unijne rozumienie pokazują, jak różnorodne i wieloaspektowe jest to zjawisko. Trudności ze zdefiniowaniem terminu ‘turystyka sportowa’ wynikają nie tylko ze złożonych relacji pomiędzy sportem a turystyką, czy różnic w postrzeganiu i definiowaniu sportu, ale także z wielorakiego rozumienia turystyki. Generalnie turystyka stanowi zjawisko ruchliwości przestrzennej człowieka realizowane w czasie wolnym, które charakteryzuje się czasową i dobrowolną zmianą miejsca stałego pobytu, a także wejściem w kontakt ze środowiskiem odwiedzanym [Przeclawski, 1996]. Światowa Organizacja Turystyki (UN WTO) definiuje to pojęcie w następujący sposób: „turystyka obejmuje ogół czynności osób, które podróżują i przebywają w celach wypoczynkowych, zawodowych lub innych nie dłużej niż rok bez przerwy poza swoim codziennym otoczeniem, z wyłączeniem wyjazdów, których głównym celem jest działalność zarobkowa” [Terminologia, 1995].

Tom Hinch i James Higham w pracy zatytułowanej *Sport Tourism Development* szczegółowo omawiają zjawisko turystyki sportowej. Na wstępie autorzy definiują tę formę turystyki w następujący sposób:

¹ Międzynarodowa organizacja rządowa skupiająca prawie wszystkie państwa Europy oraz kilka państw spoza tego kontynentu.

turystyka sportowa określana jest jako niedługie podróże poza środowisko zamieszkania, nastawione na udział w sporcie, podczas których sport charakteryzują określone reguły, współzawodnictwo związane ze sprawnością fizyczną i zabawą (s. 22).

Autorzy jednoznacznie dzielą turystykę sportową na trzy formy:

– **Turystyka aktywna** (*Active Sport Tourism*) – podróżowanie w celu uprawiania różnego rodzaju sportów; bycie aktywnym fizycznie staje się pierwszoplanowym celem podróży. Definiując ten rodzaj turystyki, niektórzy badacze akcentują, że odnosi się on do aktywnego uczestnictwa w sporcie przez turystów w trakcie urlopu. Główne rodzaje turystyki aktywnej to wszelkiego rodzaju wędrówki piesze, turystyka rowerowa, spływy kajakowe, rejsy żeglarskie, turystyka jeździecka, wyjazdy na narty i inne rodzaje aktywności związane z wysiłkiem fizycznym w plenerze i wykorzystywaniem walorów specjalistycznych środowiska naturalnego. W literaturze światowej uwzględnia się również wyjazdy wakacyjne, w trakcie których turyści nastawiają się na systematyczną grę w golfa i tenisa ziemnego oraz inne popularne formy aktywności fizycznej.

– **Turystyka widowisk sportowych** (*Event Sport Tourism*) – pasywna turystyka sportowa, realizowana podczas międzynarodowych widowisk sportowych przez tzw. kibiców, którzy charakteryzują się spontanicznością i radością z możliwości oglądania imprez sportowych na „żywo”.

– **Nostalgiczna turystyka sportowa** (*Nostalgia Sport Tourism*) może dotyczyć osób, dla których głównym lub dodatkowym motywem podróżowania jest chęć odwiedzenia miejsc dziedzictwa sportowego, np. znanego stadionu lub muzeum sportowego.

Omawiana książka składa się z pięciu części. Pierwsza z nich stanowi wprowadzenie i zawiera informacje dotyczące celu publikacji, opis zamierzeń poznawczych autorów i wykorzystanych przez nich źródeł. W części drugiej zatytułowanej *Podstawy rozwoju turystyki sportowej* dokonano przeglądu piśmiennictwa, ze szczególnym uwzględnieniem badań naukowych w obszarach procesów rynkowych i rozwojowych. Część trzecia *Rozwój turystyki sportowej a przestrzeń* opisuje problematykę związaną z uwarunkowaniami tej formy turystyki w zależności od miejsca jej uprawiania, środowiska, kultury lokalnej, krajobrazu oraz zagospodarowania turystycznego, analizując równocześnie wpływ ruchu turystycznego na te elementy przestrzeni. W części czwartej zatytułowanej *Rozwój turystyki sportowej w czasie* autorzy analizują krótko, średnio i długoterminowe horyzonty czasowe rozwoju turystyki sportowej, proces podejmowania decyzji o udziale w turystyce, trendy rozwojowe. Ostatnia część zawiera wnioski i refleksje.

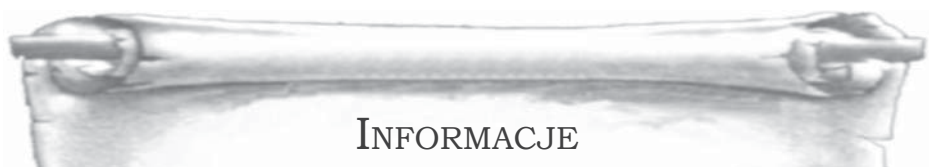
Struktura pracy jest czytelna, części podzielono na rozdziały (11), każdy z nich kończy się szczegółowym podsumowaniem z wyciągnięciem wnio-

sków z prowadzonego w danym rozdziale wywodu logicznego. Bardzo cenna jest również bibliografia zawierająca kilkaset pozycji oraz indeks rzeczowy.

Polecam tę książkę jako podręcznik akademicki dla studentów kierunków turystyka i rekreacja (zwłaszcza specjalności turystyka aktywna) oraz zarządzanie – zarówno specjalności turystycznej, jak i sportowej.

Bibliografia

- Biała księga na temat sportu.* (2007). Bruksela. Ustawa o sporcie z dnia 25 czerwca 2010 r. (Dz.U. 2010 nr 127 poz. 857).
- Finley, M.I., Pleket, H.W. (1976), *The Olympic Games*. Edinburgh. Ważny Z. (1998), *System upowszechniania sportu. Główne elementy, ich funkcje i współzależność*. W: *System upowszechniania sportu*. Raport z badań. Red. J. Charzewski, H. Sozański, Z. Ważny, Warszawa, s. 7–26.
- Krawczyk Z. (2000), *Sport w zmieniającym się społeczeństwie*. Warszawa.
- Przeclawski K. (1996), *Człowiek a turystyka. Zarys socjologii turystyki*. Kraków.

INFORMACJE

AKTUALNY WYKAZ CZASOPISM DOSTĘPNYCH W BIBLIOTECĘ GŁÓWNEJ AWF IM. JERZEGO KUKUCZKI W KATOWICACH

Czasopisma zagraniczne

1. Acta Physiologica
2. Acta Universitatis Carolinae. Kinesiology
3. Acta Universitatis Palackianae Olomucensis. Gymnica
4. Aktiv Laufen
5. Archives of Physical Medicine and Rehabilitation
6. Exercise and Sport Sciences Reviews
7. Exercitatio Corporis – Motus – Salus
8. Fizička Kultura v Školi
9. Fußballtraining
10. Gait & Posture
11. International Journal of Sports Medicine
12. JOPERD - Journal of Physical Education, Recreation and Dance
13. Journal of Science and Medicine in Sport
14. Journal of Sport and Tourism + on-line
15. Lab Times
16. Leichtathletik
17. Leichtathletiktraining
18. Manuelle Medizin
19. Marketing Science
20. Olympisches Feuer
21. Physio Active
22. Physio Science
23. Pt Zeitschrift für Physiotherapeuten

24. Research Quarterly for Exercise and Sport
25. Science
26. Swimming World Magazine
27. Telesna Kultura
28. Teoria i Praktyka Fizycznej Kultury
29. University Sports Magazine

Czasopisma polskie

I. BIBLIOTEKOWISZCZYSTWO. INFORMACJA NAUKOWA. BIBLIOGRAFIA

1. Bibliografia Bibliografii Polskich
2. Bibliotekarz
3. Bibliotheca Nostra
4. Polska Bibliografia Bibliologiczna
5. Przegląd Biblioteczny
6. Rocznik Biblioteki Narodowej
7. Zagadnienia Informacji Naukowej

II. NAUKI EKONOMICZNE. ZARZĄDZANIE. SOCJOLOGIA. PRACA. STATYSTYKA

1. Auxilium Sociale Novum
2. Brief
3. Controlling i Rachunkowość Zarządcza
4. Człowiek i Zdrowie
5. Ekonomista
6. Logistyka

7. Marketing i Rynek
 8. Marketing w Praktyce
 9. Nowe Zarządzanie Kryzysowe w Praktyce (pozycja wymiennokartkowa)
 10. Organizacja i Kierowanie
 11. Personel i Zarządzanie
 12. Praca i Nauka za Granicą
 13. Problemy Jakości
 14. Przegląd Organizacji
 15. Rocznik Statystyczny Rzeczypospolitej Polskiej
 16. Rocznik Statystyczny Województwa Śląskiego
 17. Rozprawy Społeczne
 18. Scientific Journal. Service Management
 19. Sportplus
 20. Studia Periegetica. Zeszyty Naukowe WWSTiZ w Poznaniu
 21. Studia Socjologiczne
 22. Szkolnictwo Wyższe : informator statystyczny
 23. Turystyka (seria Informacje i Opracowania Statystyczne)
 24. Zeszyty Historyczne AWF we Wrocławiu
 25. Zeszyty Naukowe. Ekonomiczne Problemy Turystyki / US
 26. Zeszyty Naukowe. Ekonomiczne Problemy Usług / US
 27. Zeszyty Naukowe MWSE w Tarnowie
- III. NAUKA. EDUKACJA. PEDAGOGIKA. SZKOLNICTWO
1. Academia : magazyn PAN
 2. Akademicki Przegląd Sportowy
 3. Auxilium Sociale Novum
 4. Biuletyn Akademii Obrony Narodowej
 5. Chowanna
 6. Edukacja Ustawiczna Dorosłych
 7. Eunomia : miesięcznik raciborskiej PWSZ
 8. Forum Akademickie
 9. Homines Hominibus. Zeszyty Naukowe WSPiA w Poznaniu
 10. Nauka
 11. Nauka i Szkolnictwo Wyższe
 12. Nowa Szkoła
 13. Politechnika Częstochowska : pismo środowiska akademickiego
 14. Problemy Opiekuńczo-Wychowawcze
 15. Rekord : pismo AWF w Katowicach
 16. Rocznik Pedagogiczny
 17. Rozprawy Społeczne
 18. Studia Humanistyczne / AWF Kraków
 19. Szkolnictwo Wyższe : informator statystyczny
 20. Szkoła Specjalna
 21. Świat Nauki
 22. Wiedza i Życie
 23. Zdrowie, Kultura Zdrowotna, Edukacja
 24. Zeszyty Historyczne AWF we Wrocławiu
- IV. WOJSKO. OBRONNOŚĆ
1. Bezpieczeństwo
 2. Biuletyn Akademii Obrony Narodowej
 3. Nowe Zarządzanie Kryzysowe w Praktyce (pozycja wymiennokartkowa)
 4. Przegląd Obrony Cywilnej
 5. Wiedza Obronna
- V. NAUKI BIOLOGICZNE. EKOLOGIA. ANTROPOLOGIA. BIOCHEMIA
1. Anthropological Review
 2. Antropomotoryka
 3. Aura
 4. Biology of Sport
 5. Human Movement
- VI. MEDYCYNĄ. HIGIENA. REHABILITACJA
1. Acta Balneologica
 2. Baltic Journal of Health and Physical Activity
 3. Ból
 4. Człowiek i Zdrowie
 5. European Journal of Physical & Health Education
 6. Fizjoterapia
 7. Fizjoterapia Polska
 8. Journal of Physical Education & Health. Social Perspective
 9. Kardioprofil
 10. Medicina Sportiva
 11. Medicina Sportiva Practica
 12. Medycyna Manualna
 13. Medycyna Sportowa
 14. Ortopedia, Traumatologia i Rehabilitacja
 15. Pediatria Polska

16. Polski Mercuriusz Lekarski
17. Postępy Rehabilitacji
18. Praktyczna Fizjoterapia & Rehabilitacja
19. Przegląd Medyczny UR i NIL w Warszawie
20. Rehabilitacja Medyczna
21. Rehabilitacja w Praktyce
22. Roczniki PZH
23. Sport Niepełnosprawnych
24. Studia Medyczne
25. Terapia : uzależnienia i współuzależnienia
26. Zdrowie, Kultura Zdrowotna, Edukacja
27. Zeszyty Naukowe. Wychowanie Fizyczne i Fizjoterapia / PO
28. Żyjmy Dłużej

VII. WYCHOWANIE FIZYCZNE. SPORT. KULTURA FIZYCZNA. KULTURYSTYKA

1. Akademicki Przegląd Sportowy
2. Antropomotoryka
3. Baltic Journal of Health and Physical Activity
4. Biblioteczka Piłki Nożnej
5. Biology of Sport
6. Biuletyn Sekcji Historii PTNKF
7. Body Life
8. Cross
9. European Journal of Physical & Health Education
10. Góry : górski magazyn sportowy
11. Handball Polska
12. Human Movement
13. IDO Movement for Culture
14. Jeżyk : biuletyn informacyjny Stowarzyszenia Olimpiady Specjalne Polska
15. Journal of Human Kinetics
16. Journal of Physical Education & Health. Social Perspective
17. Kronika / AWF Poznań
18. Kultura Fizyczna
19. Kulturystyka i Fitness
20. Lekkoatleta
21. Magazyn Górski
22. Magazyn Rowerowy
23. Magazyn Trenera
24. Medicina Sportiva

25. Medicina Sportiva Practica
26. Medycyna Sportowa
27. Physical Culture and Sport. Studies and Research
28. Piłka Nożna : tygodnik
29. Piłka Nożna Plus : magazyn sportowy
30. Piłka Nożna - Trening
31. Pływanie
32. Podlaska Kultura Fizyczna
33. Polish Journal of Sport & Tourism / AWF Warszawa. ZWWF Biała Podlaska
34. Polska Siatkówka
35. Prace Naukowe AJD w Częstochowie. Kultura Fizyczna
36. Prawo Sportowe (pozycja wymiennokartkowa)
37. Przegląd Naukowy Kultury Fizycznej UR
38. Przegląd Sportowy
39. Rocznik Naukowy / AWF i S Gdańsk
40. Roczniki Naukowe WSWFiT w Białymstoku
41. Rozprawy Naukowe AWF we Wrocławiu
42. SKI: magazyn dla narciarzy
43. Sport
44. Sport dla Wszystkich
45. Sport Niepełnosprawnych
46. Sport Wyczynowy
47. Sportplus
48. Studia Humanistyczne / AWF Kraków
49. Studies in Physical Culture & Tourism
50. Trener
51. Wychowanie Fizyczne i Sport
52. Wychowanie Fizyczne i Zdrowotne
53. Zdrowie, Kultura Zdrowotna, Edukacja
54. Zeszyty Metodyczno-Naukowe / AWF Katowice
55. Zeszyty Naukowe. Prace Instytutu Kultury Fizycznej / US
56. Zeszyty Naukowe. Wychowanie Fizyczne i Fizjoterapia / PO
57. Zeszyty Naukowe WSKFiT / Pruszków
58. Żagle
59. Żyjmy Dłużej

VIII. KRAJOZNAWSTWO. TURYSTYKA. REKREACJA

1. Aura
2. Cross
3. Folia Turistica

-
4. Góry : górski magazyn sportowy
 5. Hotelarz
 6. Magazyn Górski
 7. National Geographic Polska
 8. Pamiętnik Polskiego Towarzystwa Tatrzańskiego
 9. Physical Culture and Sport. Studies and Research
 10. Płaj
 11. Problemy Turystyki i Hotelarstwa
 12. Roczniki Naukowe WSWFiT w Białymstoku
 13. Rynek Podróży
 14. Rynek Turystyczny
 15. Studia Periegetica : zeszyty naukowe WWTiZ w Poznaniu
 16. Studies in Physical Culture & Tourism
 17. Sudety
 18. Tatarnik
 19. Turystyka (seria: Informacje i Opracowania Statystyczne)
 20. Turystyka i Hotelarstwo / WSTiH Łódź
 21. Turystyka i Rekreacja / AWF Warszawa
 22. Turyzm
 23. Wiadomości Turystyczne
 24. Wierchy
 25. Zeszyty Naukowe. Ekonomiczne Problemy Turystyki / US
 26. Zeszyty Naukowe. Ekonomiczne Problemy Usług/ US
 27. Zeszyty Naukowe. Turystyka i Rekreacja / PO
 28. Zeszyty Naukowe WSHiT w Częstochowie
 29. Zeszyty Naukowe WSKFiT / Pruszków
 30. Zeszyty Naukowe WSTiJO w Warszawie. Turystyka i Rekreacja
- IX. DZIENNIKI, TYGODNIKI, MIESIĘCZNIKI - OGÓLNE
1. Dziennik Gazeta Prawna
 2. Polska Dziennik Zachodni
 3. Focus
 4. Forum
 5. Gazeta Wyborcza
 6. Newsweek Polska
 7. Polityka
 8. Przekrój
 9. Rzeczpospolita
 10. Uważam Rze
 11. Wprost

BAZY DANYCH DOSTĘPNE W BIBLIOTECIE GŁÓWNEJ AWF IM. JERZEGO KUKUCZKI W KATOWICACH

Bazy własne biblioteki:

PROLIB

Obejmuje całość zbiorów zgromadzonych w Bibliotece Głównej Akademii Wychowania Fizycznego.

PROMAX

Rejestruje dorobek naukowy pracowników AWF (prace zwarte, artykuły, udział w konferencjach naukowych) oraz prace magisterskie i doktorskie.

PROWEB

Bibliografia Zawartości Czasopism.
Zawiera informacje bibliograficzne o zawartości wybranych tytułów czasopism polskich z zakresu kultury fizycznej, sportu, edukacji obronnej, nauk biologiczno-medycznych, rehabilitacji oraz turystyki i rekreacji.

Bazy elektroniczne dostępne w Czytelni:

SPORTS MEDICINE

Elektroniczna wersja czasopisma „Sports Medicine” on-line na platformie OVID.

SCOPUS

CZASOPISMA WYDAWNICTWA WILEY & BLACKWELL

W ramach Wirtualnej Biblioteki Nauki:

WEB OF KNOWLEDGE

WYDAWNICTWO SPRINGER

WYDAWNICTWO ELSEVIER

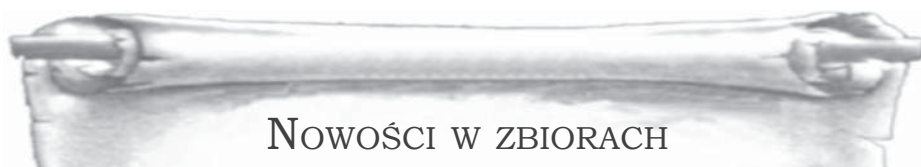
W ramach serwisu EBSCO:

ACADEMIC SEARCH COMPLETE

MEDLINE

SPORTDISCUSS with Full Text

HOSPITALITY AND TOURISM COMPLETE

NOWOŚCI W ZBIORACH

WYKAZ KSIĄŻEK ZAREJESTROWANYCH W BIBLIOTECIE GŁÓWNEJ AWF W KATOWICACH W I KWARTALE 2013 ROKU

Encyklopedie ogólne, informatyka, bibliotekoznawstwo, bibliografie, ogólne podstawy wiedzy i kultury

Format MARC 21 rekordu bibliograficznego dla książki / oprac. zesp. pod red. K. Grzędzińskiej ; Stowarzyszenie Bibliotekarzy Polskich, Centrum NUKAT Biblioteki Uniwersyteckiej w Warszawie. Wyd. 3 zm. i popr. Warszawa : Wydaw. SBP, 2012. (Formaty, Kartoteki ; 20). Sygn.: CZYT. 47437

MALAK P.: *Indeksowanie treści : porównanie skuteczności metod tradycyjnych i automatycznych / Stowarzyszenie Bibliotekarzy Polskich. Warszawa : Wydaw. SBP, 2012. (Nauka, Dydaktyka, Praktyka ; 133). Sygn.: CZYT. 47436*

CZAPNIK G., GRUSZKA Z.: *Podręczny słownik bibliotekarza / Stowarzyszenie Bibliotekarzy Polskich, Uniwersytet Łódzki. Warszawa : Wydaw. SBP, 2011. (Nauka, Dydaktyka, Praktyka ; 119). Sygn.: CZYT. 47275*

SOWIŃSKA B.: *Przypisy, powołania, bibliografia załącznikowa : poradnik / Wyż-*

sza Szkoła Gospodarki w Bydgoszczy. Bydgoszcz : Wydaw. Uczelniane WSG, 2013. Sygn.: CZYT. 47321

WÓJCIK P.: *Zamówienia publiczne na usługi w zakresie badań naukowych. Stan prawny na 14 września 2012 r. Warszawa : Wolters Kluwer Polska, 2012. Sygn.: CZYT. 35*

Filozofia, psychologia, religia

CZYŻ S.: *Nabywanie umiejętności ruchowych : teoria i praktyka w zarysie. Wrocław ; Długoleka : MWW Mirosław Matoga, 2013. Sygn.: W 47414; CZYT. 796.012*

Edukacja przygodą : Outdoor i Adventure Education w Polsce : teoria, przykłady, konteksty / red. E. Palamer-Kabacińska, A. Leśny. Warszawa : Fund. Prac. Nauki i Przygody, 2012. Sygn.: CZYT. 37.013

MADALIŃSKA-MICHALAK J., GÓRALSKA R.: *Kompetencje emocjonalne nauczyciela. Warszawa : Wolters Kluwer Polska,*

2012. (Inspiracje Edukacyjne / [Wolters Kluwer Polska]). Sygn.: CZYT. 37.091

Psychologia kliniczna. T. 1 / red. nauk. H. Sęk. Wyd. 1, dodr. 5. Warszawa : Wydaw. Nauk. PWN, 2012. Sygn.: W 47235/T.1; CZYT. 616

Psychologia kliniczna. T. 2 / red. nauk. H. Sęk. Wyd. 1, dodr. 5. Warszawa : Wydaw. Nauk. PWN, 2012. Sygn.: W 47235/T.2; CZYT. 616

SOBIERAJSKI T.: *Racjonalność i religia : o nowym paradygmacie w socjologii religii* / [Instytut Stosowanych Nauk Społecznych. Uniwersytet Warszawski]. Warszawa : ISNS UW, 2012. Sygn.: CZYT. 2

Socjologia, statystyka, demografia

GIDDENS A.: *Socjologia*. Wyd. 2 uzup., dodr. 6. Warszawa : Wydaw. Nauk. PWN, 2012. Sygn.: W 47098; CZYT. 316

GIDDENS A.: *Socjologia* / współpr. P.W. Sutton. Wyd. nowe. Warszawa : Wydaw. Nauk. PWN, 2012. Sygn.: CZYT. 316

KONECKI K., CHOMCZYŃSKI P.: *Słownik socjologii jakościowej*. Warszawa : „Difin”, cop. 2012. (Engram / Difin). Sygn.: CZYT. 316

Problemy aktywności zawodowej osób z niepełnosprawnościami zamieszkałych na obszarach wiejskich / red. J. Żbikowski, D. Dąbrowski, M. Kuźmicki ; Państwowa Szkoła Wyższa im. Papieża Jana Pawła II w Białej Podlaskiej, Państwowy Fundusz Rehabilitacji Osób Niepełnosprawnych. Biała Podlaska : Wydaw. PSW, 2012. Sygn.: CZYT. 331

RABIEJ M.: *Statystyka z programem Statistica*. Gliwice : „Helion”, cop. 2012. Sygn.: CZYT. 3

SOBIERAJSKI T.: *Racjonalność i religia : o nowym paradygmacie w socjologii religii* / [Instytut Stosowanych Nauk Społecznych. Uniwersytet Warszawski]. Warszawa : ISNS UW, 2012. Sygn.: CZYT. 2

Stadion, miasto, kultura - Euro 2012 i przemiany kultury polskiej : Euro przed „świętem” - rok 2011 / W.J. Burszta [i in.]. Warszawa : Narodowe Centrum Kultury, 2012. Sygn.: CZYT. 796.332

Zastosowania metod statystycznych w badaniach naukowych. [T.] 4 / [red. nauk. J. Jakubowski, J. Wątroba]. Kraków : „StatSoft Polska”, 2012. Sygn.: CZYT. 3

Polityka, nauki ekonomiczne, gospodarka, prawo, wojskowość

Badania marketingowe : teoria i praktyka / red. nauk. K. Mazurek-Łopacińska ; aut. K. Mazurek-Łopacińska [i in.]. Wyd. 1, dodr. 3. Warszawa : Wydaw. Nauk. PWN, dr. 2011. Sygn.: CZYT. 339.138

BIEŃ W.: *Zarządzanie finansami przedsiębiorstwa*. Wyd. 9. Warszawa : „Difin”, 2011. Sygn.: W 47104-47105; CZYT. 658/659

BURDA M., WYPŁOSZ C.: *Makroekonomia : podręcznik europejski*. Wyd. 3 zm. Warszawa : Polskie Wydaw. Ekonomiczne, 2013. Sygn.: CZYT. 33

CZERWIŃSKA-JAŚKIEWICZ M.: *Marketing w agroturystyce : ujęcie segmentacyjne*. Warszawa : „Difin”, 2013. Sygn.: W 47082; CZYT. 338.48-53:63

GROCKI R.: *Zarządzanie kryzysowe : dobre praktyki*. Warszawa : „Difin”, 2012. Sygn.: W 47107; CZYT. 35

HALEMBA P., KUCHARSKI M., JUCHIMIUK M.: *Marketing sportowy : na przy-*

kładzie klubów profesjonalnej ligi piłki siatkowej / Akademia Wychowania Fizycznego im. Jerzego Kukuczki w Katowicach. Katowice : Wydaw. AWF, 2013. Sygn.: W 47265-47274; CZYT. 796.06

HALEMBA P., TYC A.: *Agroturystyka, turystyka wiejska, ekoturystyka - pozyskiwanie zewnętrznych źródeł finansowania i zarządzanie nimi w kontekście wejścia Polski do Unii Europejskiej* / Wyższa Szkoła Umiejętności im. Stanisława Staszica w Kielcach. Kielce : WSU, 2010. Sygn.: CZYT. 338.48-53:63

KRUGMAN P., WELLS R.: *Mikroekonomia* / indeks L. Wincenciak. Warszawa : Wydaw. Nauk. PWN, 2013. Sygn.: CZYT. 33

KRYNOJEWSKI F.R.: *Obrona cywilna Rzeczypospolitej Polskiej*. Warszawa : „Difin”, cop. 2012. (Zarządzanie Bezpieczeństwem / [Difin]). Sygn.: W 47085-47086; CZYT. 35

PASKO A.: *Sport wyczynowy w polityce państwa 1944-1989*. Kraków : „Avalon” T. Janowski, cop. 2012. Sygn.: CZYT. 796(091)

Podstawy metodologiczne prac doktorskich w naukach ekonomicznych / red. nauk. M. Sławińska, H. Witczak ; aut. P. Banaszyk [i in.]. Wyd. 2 zm. Warszawa : Polskie Wydaw. Ekonomiczne, 2012. Sygn.: W 46773; CZYT. 378

Problemy aktywności zawodowej osób z niepełnosprawnością zamieszkałych na obszarach wiejskich / red. J. Żbikowski, D. Dąbrowski, M. Kuźmicki ; Państwowa Szkoła Wyższa im. Papieża Jana Pawła II w Białej Podlaskiej, Państwowy Fundusz Rehabilitacji Osób Niepełnosprawnych. Biała Podlaska : Wydaw. PSW, 2012. Sygn.: CZYT. 331

PRZYBYSZ P.: *Kodeks postępowania administracyjnego : komentarz*. Wyd. 9, stan

prawny na 10 września 2012 r. Warszawa : „LexisNexis Polska”, 2012. (Komentarze LexisNexis). Sygn.: W 47214; CZYT. 35

Ramy prawne europejskiej polityki spójności na lata 2014-2020 w opiniach ekspertów / J. Olbrycht [i in.]. Gliwice : „Wokół Nas”, cop. 2012. Sygn.: CZYT.34

Ubezpieczenia społeczne : wraz z indeksem rzeczowym / [red. A. Flisek]. Wyd. 9, stan prawny: 1 stycznia 2013 r. Warszawa : C.H. Beck, cop. 2013. (Twoje Prawo / [C.H. Beck]). Sygn.: CZYT. 36

VARIAN H.R.: *Mikroekonomia : kurs średni - ujęcie nowoczesne*. Wyd. 3 zm., dodr. 7. Warszawa : Wydaw. Nauk. PWN, cop. 2002. Sygn.: W 47223-47225

WOJCIECHOWSKA R.: *Proces badawczy w naukach ekonomicznych*. Wyd. 1, dodr. Warszawa : Szkoła Główna Handlowa. Oficyna Wydaw., 2011. Sygn.: CZYT. 33

WÓJCIK P.: *Zamówienia publiczne na usługi w zakresie badań naukowych*. Stan prawny na 14 września 2012 r. Warszawa : Wolters Kluwer Polska, 2012. Sygn.: CZYT. 35

Zarządzanie marketingowe / red. nauk. G. Rosa ; aut. W. Downar [i in.]. Warszawa : C.H. Beck, 2012. (Zarządzanie / [C.H. Beck]. (Marketing). Sygn.: W 47109; CZYT. 339.138

Szkolnictwo, oświata, pedagogika, wychowanie

DENEK K.: *Nauczyciel między ideałem a codziennością* / Wyższa Szkoła Pedagogiki i Administracji im. Mieszka I w Poznaniu. Poznań : Wydaw. Nauk. WSPiA, 2012. Sygn.: W 47407; CZYT. 37.091

RAPIŃSKA A.: *Zarządzanie relacjami na rynku usług edukacyjnych szkół*. War-

szawa : Wydaw. Nauk. PWN, 2011. Sygn.: CZYT. 378

Edukacja przygodą : Outdoor i Adventure Education w Polsce : teoria, przykłady, konteksty / red. E. Palamer-Kabacińska, A. Leśny. Warszawa : Fund. Prac. Nauki i Przygody, 2012. Sygn.: CZYT. 37.013

ŁOBOCKI M.: *Wprowadzenie do metodologii badań pedagogicznych*. Wyd. 8. Kraków : Oficyna Wydaw. „Impuls”, 2010. Sygn.: CZYT. 37

MADALIŃSKA-MICHALAK J., GÓRALSKA R.: *Kompetencje emocjonalne nauczyciela*. Warszawa : Wolters Kluwer Polska, 2012. (Inspiracje Edukacyjne / [Wolters Kluwer Polska]). Sygn.: CZYT. 37.091

NOWAKOWSKI A.: *Zarys dziejów szkolnictwa w Ryczowie : w 175-lecie powstania szkoły w Ryczowie (1837-2012)*. Rzeszów ; Tomice : „Scal-Bis”, 2012. Sygn.: MCZYT 47199

Pedagogika ogólna a teoria i praktyka dydaktyczna / pod red. M. Myszkowskiej-Litwy. Kraków : Wydaw. Uniw. Jagiellońskiego, cop. 2011. Sygn.: CZYT. 37

PIECH K.: *Olimpiady przedszkolaków : z warsztatami dydaktycznymi dla nauczycielek przedszkoli, rodziców i dzieci*. Warszawa : Klub Fair Play PKOl : „Estrella”, 2012. (Zeszyt / Klub Fair Play Polskiego Komitetu Olimpijskiego ; 3). Sygn.: CZYT. 796.01

ŚLIWERSKI B.: *Pedagogika ogólna : podstawowe prawidłowości*. Wyd. 2 popr. Kraków : Oficyna Wydaw. „Impuls”, 2012. (Pedagogika Nauce i Praktyce). Sygn.: CZYT. 37

Turystyka, rekreacja, czas wolny, hotelarstwo, etnologia

ALEJZIAK B.: *Nowoczesne biuro w przedsiębiorstwie turystycznym i hotelarskim*. Kraków : „Albis”, 2013. Sygn.: W 47120; CZYT. 338.486

CZERNEK K.: *Uwarunkowania współpracy na rzecz rozwoju turystyki w regionie*. Kraków : „Proksenia”, 2012. (Monografie o Tematyce Turystycznej ; 14). Sygn.: W 47129; CZYT. 338.486

CZERWIŃSKA-JAŚKIEWICZ M.: *Marketing w agroturystyce : ujęcie segmentacyjne*. Warszawa : „Difin”, 2013. Sygn.: W 47082; CZYT. 338.48-53:63

DECROP A.: *Vacation decision making*. Wallingford, Oxfordshire : CABI, cop. 2006. Sygn.: W 47182

DURYDIWKA M.: *Czynniki rozwoju i zróżnicowanie funkcji turystycznej na obszarach wiejskich w Polsce* / Uniwersytet Warszawski. Wydział Geografii i Studiów Regionalnych. Warszawa : UW. WGiSR, 2012. Sygn.: W 47329; CZYT. 338.48-53:63

HALEMBA P., TYC A.: *Agroturystyka, turystyka wiejska, ekoturystyka : pozyskiwanie zewnętrznych źródeł finansowania i zarządzanie nimi w kontekście wejścia Polski do Unii Europejskiej* / Wyższa Szkoła Umiejętności im. Stanisława Staszica w Kielcach. Kielce : WSU, 2010. Sygn.: CZYT. 338.48-53:63

HINCH T., HIGHAM J.: *Sport tourism development*. 2nd ed. Bristol ; Buffalo ; Toronto : Channel View Publ., cop. 2011. (Aspects of Tourism / Channel View Publications). Sygn.: W 47181; CZYT. 338.48-52

KIENZLER I.: *Słownik turystyki, hotelarstwa i gastronomii dla profesjonalistów angielsko-polski, polsko-angielski*. Gdańsk :

Ośrodek Doradztwa i Doskonalenia Kadr,
2013. Sygn.: CZYT. 338.48

KONIECZNA-DOMAŃSKA A.: *Gospodarka turystyczna : zagadnienia wybrane*. Wyd. 2 uzup. Warszawa : Szkoła Główna Handlowa. Oficyna Wydaw., 2012. Sygn.: CZYT. 338.486

KOTARSKI M.: *Historia turystyki kolarskiej PTTK 1952-2010 w zarysie*. Kraków : Centr. Ośrodek Turystyki Górskiej PTTK, 2011. Sygn.: CZYT. 338.48-52

KRUCZEK Z., WAJDZIK M.: *Metodyka i technika pracy pilota - rezydenta*. Wyd. 3 zaktual. Kraków : „Proksenia”, 2013. (Biblioteka Metodyczna Turystyki ; 1). Sygn.: CZYT. 338.486

KULCZYK S.: *Krajobraz i turystyka : o wzajemnych relacjach* / [Uniwersytet Warszawski. Wydział Geografii i Studiów Regionalnych]. Warszawa : UW. WGiSR, 2013. Sygn.: CZYT. 338.48-6

Kultura fizyczna i turystyka w badaniach naukowych doktorantów / pod red. J. Lewandowskiego, B. Mareckiego. Poznań : AWF, 2012. (Monografie / Akademii Wychowania Fizycznego im. Eugeniusza Piaseckiego w Poznaniu, ISSN 0239-7161 ; nr 418). Sygn.: CZYT. 796

LUCZAK J.Y.: *Polska Kazimierza Nowaka : przewodnik rowerzysty* /współpr. T. Szmajda. Poznań : „Sorus”, cop. 2011. Sygn.: W 47385; CZYT. 91

PIECH K.: *Olimpiady przedszkolaków : z warsztatami dydaktycznymi dla nauczycielek przedszkoli, rodziców i dzieci*. Warszawa : Klub Fair Play PKOl : „Estrella”, 2012. (Zeszyt / Klub Fair Play Polskiego Komitetu Olimpijskiego ; 3). Sygn.: CZYT. 796.01

POCZTA J.: *Walory krajoznawczo-przyrodnicze a rekreacja ruchowa w gospodar-*

stwach agroturystycznych. Poznań : Bogucki Wydaw. Nauk., 2012. Sygn.: CZYT. 338.48-53:63

Regiony turystyczne świata. Cz. 1 / red. nauk. W. Kurek ; aut. R. Faracik [i in.]. Warszawa : Wydaw. Nauk. PWN, 2012. (Turystyka / [Wydaw. Nauk. PWN]). Sygn.: W 47092/Cz.1-47093/Cz.1; CZYT. 338.48

Regiony turystyczne świata. Cz. 2 / red. nauk. W. Kurek ; aut. R. Faracik [i in.]. Warszawa : Wydaw. Nauk. PWN, 2012. (Turystyka / [Wydaw. Nauk. PWN]). Sygn.: W 47095/Cz.2-47096/Cz.2; CZYT. 338.48

ROGOWSKI M.: *Ocena atrakcyjności turystycznej szlaków pieszych na wybranych przykładach z Dolnego Śląska*. Poznań : Bogucki Wydaw. Nauk., 2012. Sygn.: CZYT. 338.48-52

SIKORA J., WARTECKA-WAŻYŃSKA A.: *Wybrane uwarunkowania turystyki wiejskiej*. Poznań : Bogucki Wydaw. Nauk., 2013. Sygn.: W 47277; CZYT. 338.48-53:63

Spoleczno-kulturowe studia z turystyki, rekreacji, hotelarstwa i żywienia / red. nauk. W. Siwiński, R.D. Tauber, E. Mucha-Szajek ; Polskie Stowarzyszenie Naukowe Animacji, Rekreacji i Turystyki, Polskie Stowarzyszenie Pracowników Hotelarstwa i Gastronomii. Poznań : Wydaw. Nauk. WSHiG, 2012. (Monografia / Wyższa Szkoła Hotelarstwa i Gastronomii w Poznaniu, ISSN 1859-1546 ; nr 10). Sygn.: CZYT. 338.48

Transformation of historical cities' functions in the context of tourism and sustainability / [ed. R. Przybyszewska-Gudelis, with help of D. Bręczewska-Kulesza]. Bydgoszcz : Publishing House - University of Economy, 2012. Sygn.: W 47444

Turystyka martyrologiczna w Polsce : na przykładzie Państwowego Muzeum Au-

schwitz-Birkenau / pod red. nauk. J. Berbeki. Kraków : „Proksenia”, 2012. (Monografie o Tematyce Turystycznej ; 15). Sygn.: W 47126-47127; CZYT. 338.48-6

Turystyka rowerowa w zjednoczonej Europie / pod red. J. Śledzińskiej i B. Włodarczyka. Warszawa : Wydaw. PTTK „Kraj”, 2012. Sygn.: W 47293; CZYT. 338.48-52

Uzdrowiska i ich funkcja turystyczno-lecznicza / pod red. nauk. A.R. Szromka ; [aut. art. D. Dryglas i in. ; aut. słowa wstępnego J. Jafari]. Kraków : „Proksenia”, 2012. (Monografie o Tematyce Turystycznej ; 13). Sygn.: W 47131-47132; CZYT. 338.48-6

Współczesna turystyka i rekreacja : nowe wyzwania i trendy / pod red. I. Ozimek. Warszawa : Wydaw. SGGW, 2012. Sygn.: W 47138; CZYT. 338.48

Źródła biją w Tatrach : turystyka tatrzańska w zbiorach Centralnej Biblioteki Górskiej oraz Centralnego Archiwum Turystyki Górskiej w Centralnym Ośrodku Turystyki Górskiej Polskiego Towarzystwa Turystyczno-Krajoznawczego w Krakowie / [red. W.A. Wójcik ; aut. tekstów J. Kapłon, W.A. Wójcik]. Kraków : [Oficyna Wydaw. „Wierchy” COTG PTTK] ; Warszawa : PTTK, 2012. Sygn.: CZYT. 338.48-52

Matematyka, nauki przyrodnicze i biologiczne

ERDMANN W.S., ZIENIAWA R.: *Biomechanika judo* / [Akademia Wychowania Fizycznego i Sportu im. Jędrzeja Śniadeckiego w Gdańsku]. Wyd. 2 popr. Gdańsk : Wydaw. Uczelniane AWF i S, 2012. Sygn.: CZYT. 796.8

GAWĘDA A.: *Po granicach Tatr : [przewodnik geologiczny dla turystów]*. Katowice : „Infomax”, 2010. Sygn.: W 47117-47118; CZYT. 91

RUCIŃSKA D.: *Ekstremalne zjawiska przyrodnicze a świadomość społeczna* / [Uniwersytet Warszawski. Wydział Geografii i Studiów Regionalnych]. Warszawa : UW. WGiSR, 2012. Sygn.: CZYT. 502/504

Uwarunkowania rozwoju dzieci i młodzieży wiejskiej / pod red. A. Wilczewskiego ; Akademia Wychowania Fizycznego Józefa Piłsudskiego w Warszawie. Wydział Wychowania Fizycznego i Sportu w Białej Podlaskiej. Biała Podlaska : AWF w Warszawie. WWFIS, 2012. Sygn.: CZYT. 612

WIECZOREK M.: *Stan rozwoju somatycznego i motorycznego dziewcząt i chłopców niesłyszących w wieku 7-19 lat na tle stanu rozwoju ich słyszących rówieśników : wyniki ogólnopolskich badań przekrojowych*. Wrocław : Wydaw. AWF, 2012. (Studia i Monografie Akademii Wychowania Fizycznego we Wrocławiu, ISSN 0239-6009 ; nr 106). Sygn.: CZYT. 796.012

Medycyna

Aktywność fizyczna w wieku starszym w badaniach naukowych (potrzeby i korzyści) / pod red. J. Maciaszka, R. Szeklickiego i W. Osińskiego. Poznań : Bogucki Wydaw. Nauk., 2012. Sygn.: CZYT. 613

Aktywność i sprawność fizyczna w edukacji, sporcie i promocji zdrowia / pod red. R. Szeklickiego, J. Maciaszka i W. Osińskiego. Poznań : Bogucki Wydaw. Nauk., 2012. Sygn.: CZYT. 613

ASHWELL K.: *Anatomia : ilustrowany słownik i repetytorium dla studentów* / konsult. nauk. ed. pol. B. Ciszek. Warszawa : „Arkady”, cop. 2013. Sygn.: W 47207-47208; CZYT. 611

BAUER A., WIECHEĆ M.: *Przewodnik metodyczny po wybranych zabiegach fizykalnych* / przy współpr. red. Z. Śliwińskiego. Wyd. 3. Wrocław ; Ostrowiec Święto-

krzyski : „Markmed Rehabilitacja”, 2012. Sygn.: W 47425; CZYT. 615.8

EARLS J., MYERS T.: *Rozluźnianie powięziowe dla równowagi strukturalnej*. Wyd. 1 pol. / red. nauk. M. Wytrażek. Poznań : Wydaw. Wyższej Szkoły Edukacji i Terapii, cop. 2012. Sygn.: W 47420-47421; CZYT. 615.8

Fizjologia starzenia się : profilaktyka i rehabilitacja / red. nauk. A. Marchewka, Z. Dąbrowski, J.A. Żołądź. Wyd. 1, dodr. 1. Warszawa : Wydaw. Nauk. PWN, 2013. Sygn.: W 47073-47075

Fizjoterapia w teorii i praktyce / red. nauk. J. Biernacki, M. Majchrzycki ; Wyższa Szkoła Pedagogiki i Administracji im. Mieszka I w Poznaniu. Poznań : Wydaw. Nauk. WSPiA, 2011. Sygn.: CZYT. 615.8

Health and well-being in adolescence. Pt. 1, *Physical health and subjective well-being* / ed. by M. Kaczmarek. Poznań : Bogucki Wydaw. Nauk., 2011. Sygn.: W 47445/Cz.1

JAWOREK J.: *Podstawy fizjologii medycznej*. Kraków : „Medycyna Praktyczna”, cop. 2012. Sygn.: W 47089; CZYT. 612

KISIEL-SAJEWICZ K.: *Korowe i mięśniowe sygnały bioelektryczne podczas aktywacji i deaktywacji mięśnia czworogłowego uda w zależności od gradientu narastania siły i relaksacji*. Wrocław : Wydaw. AWF, 2012. (Studia i Monografie Akademii Wychowania Fizycznego we Wrocławiu, ISSN 0239-6009 ; nr 107). Sygn.: CZYT. 612

KRUK J.: *Aktywność fizyczna a zachorowalność na raka sutka kobiet z województwa zachodniopomorskiego*. Szczecin : Wydaw. Nauk US, 2010. (Rozprawy i Studia / Uniwersytet Szczeciński, ISSN 0860-2751 ; t. 759). Sygn.: W 47140; CZYT. 618

KRUPKA K.J.: *Energoterapia : podręcznik terapii przeciwbólowej rezonatorami biofotonowymi*. [Łódź] : „Inst. Energomedica - H.S.M.” ; [Warszawa] : „CoJaNaTo” Blanka Łyszkowska-Zacharek, cop. 2012. Sygn.: W 47210-47211; CZYT. 615.8

KUBICA A.: *Edukacja zdrowotna na tle wybranych czynników a skuteczność terapii antyagregacyjnej u pacjentów po zawale serca* / Uniwersytet Mikołaja Kopernika w Toruniu. Collegium Medicum im. Ludwika Rydygiera w Bydgoszczy. Toruń ; Bydgoszcz : Wydaw. Nauk. UMK, 2012. (Rozprawa Habilitacyjna / Uniwersytet Mikołaja Kopernika w Toruniu). Sygn.: CZYT. 616.1

Kultura fizyczna dla osób niepełnosprawnych / pod red. S. Kowalika. Poznań : AWF, 2012. (Monografie / Akademia Wychowania Fizycznego im. Eugeniusza Piaseckiego w Poznaniu, ISSN 0239-7161 ; nr 406) (Studia z Dostosowanej Aktywności Ruchowej ; t. 1). Sygn.: CZYT. 796

KUSZEWSKI M.: *Rola sztywności pasywnej wybranych mięśni w procesach stabilizacji kompleksu lędźwiowo-miedniczno-biodrowego* / Akademia Wychowania Fizycznego im. Jerzego Kukuczki w Katowicach. Katowice : Wydaw. AWF, 2012. Sygn.: W 47337-47353; CZYT. 615.8

MARQUARDT H.: *Podręcznik refleksoterapii stóp*. Wyd. pol. / red. nauk. T. Terlecka. Łódź : „Galaktyka”, cop. 2012. Sygn.: W 47382-47383; CZYT. 615.8

MATYJA M.: *Neurorozwojowa analiza wad postawy ciała u dzieci i młodzieży* / Akademia Wychowania Fizycznego im. Jerzego Kukuczki w Katowicach. Katowice : Wydaw. AWF, 2012. Sygn.: W 47170/+CD-47179/+CD; CZYT. 615.8

MIKOŁAJEWSKA E.: *Wózki dla osób niepełnosprawnych : budowa, akcesoria, dobór i użytkowanie*. Bydgoszcz : Bydgoski

Dom Wydaw. „Margrafesen”, 2012. Sygn.: CZYT. 615.8

OGÓREK-TECZA B.: *Wybrane aspekty relaksacji i medycyny komplementarnej w kontekście promocji zdrowia* / Państwa Wyższa Szkoła Zawodowa im. rotmistrza Witolda Pileckiego W Oświęcimiu. Oświęcim : Wydaw. PWSZ, 2011. (Publikacje Państwowej Wyższej Szkoły Zawodowej im. rotmistrza Witolda Pileckiego w Oświęcimiu ; nr 16). Sygn.: W 47297; CZYT. 613

Operacje ortopedyczne u chorych na hemofilię : szanse, wybory, decyzje / [red. A. Cybulska i in. ; konsult. medyczna Z. Grzelak, P. Żbikowski]. Warszawa : Polskie Stow. Chorych na Hemofilię, 2013. Sygn.: W 47282-47283; CZYT. 616.1

Physiotherapy : theory and practice / ed. by J. Biernacki, M. Majchrzycki ; Wyższa Szkoła Pedagogiki i Administracji im. Mieszka I w Poznaniu. Poznań : Wydaw. Nauk. WSPiA, 2011. Sygn.: W 47439

POPLAWSKA H.: *Rozwój i sprawność fizyczna dzieci i młodzieży wiejskiej w zależności od stopnia i rodzaju otluszczenia*. Biała Podlaska : AWF w Warszawie. WWFiS, 2012. (Monografie i Opracowania / Akademia Wychowania Fizycznego Józefa Piłsudskiego w Warszawie. Wydział Wychowania Fizycznego i Sportu w Białej Podlaskiej ; nr 15). Sygn.: CZYT. 796.012

Promocja zdrowia wyzwaniem XXI w. / pod red. W. Tracz i T. Kasperczyka. Kraków : Krakowska Wyższa Szkoła Promocji Zdrowia, 2012. (Monografia / Krakowska Wyższa Szkoła Promocji Zdrowia ; nr 1). Sygn.: CZYT. 613

RADWANOWSKA-AMEJGAG N.: *Medycyna wibracyjna : medycyna Nowej Ery, dźwiękoterapia, uzdrawianie Muzyką Sfer - dźwiękami kosmosu, leczenie kamerotonami*. Warszawa : „CoJaNaTo” Blanka

Łyszkowska-Zacharek, cop. 2011. Sygn.: CZYT. 615.8

Rehabilitacja pulmonologiczna : wytyczne AACVPR do programów rehabilitacji pulmonologicznej / American Association of Cardiovascular and Pulmonary Rehabilitation. Wyd. 1 pol. / red. T. Włoch, J. Bromboszcz. Kraków : „Elipsa-Jaim”, 2012. (Biblioteka Specjalisty Rehabilitacji). Sygn.: W 47299-47301; CZYT. 615.8

REICHERT B.: *Techniki badania palpacyjnego : anatomia topograficzna narządu ruchu w praktyce fizjoterapeutycznej* / przy współpr. W. Stelzenmuellera. Wyd. pol. / red. nauk. K. Gieremek, E. Zabawski. Łódź : „Galaktyka”, cop. 2012. Sygn.: W 47396-47400; CZYT. 615.8

RICHTER P., HEBGEN E.: *Punkty spustowe i łańcuchy mięśniowo-powięziowe w osteopatii i terapii manualnej*. Wyd. 1 dodr. / red. nauk. wyd. pol. K. Gieremek. Łódź : „Galaktyka”, cop. 2012. Sygn.: W 47388-47390

SUCHANOWSKI A., OKULCZYK K.: *Aktywność ruchowa adaptacyjna : skrypt dla studentów studiów magisterskich kierunku fizjoterapia* / [Akademia Wychowania Fizycznego i Sportu im. Jędrzeja Śniadeckiego w Gdańsku]. Gdańsk : Wydaw. Uczelniane AWFIS, 2012. Sygn.: CZYT. 615.8

System ochrony zdrowia : problemy i możliwości ich rozwiązań / red. nauk. E. Nojszewska. Warszawa : Wolters Kluwer Polska, 2011. Sygn.: CZYT. 614

Uwarunkowania rozwoju dzieci i młodzieży wiejskiej / pod red. A. Wilczewskiego ; Akademia Wychowania Fizycznego Józefa Piłsudskiego w Warszawie. Wydział Wychowania Fizycznego i Sportu w Białej Podlaskiej. Biała Podlaska : AWF w Warszawie. WWFIS, 2012. Sygn.: CZYT. 612

Uzdrowiska i ich funkcja turystyczno-lecznicza / pod red. nauk. A.R. Szromka ; [aut. art. D. Dryglas i in. ; aut. słowa wstępnego J. Jafari]. Kraków : „Proksenia”, 2012. (Monografie o Tematyce Turystycznej ; 13). Sygn.: W 47131-47132; CZYT. 338.48-6

Wstęp do antropomotoryki sportu dla wszystkich z elementami teorii treningu / J. Kasa [i in.] ; Państwowa Wyższa Szkoła Zawodowa im. rotmistrza Witolda Pileckiego w Oświęcimiu, Laboratorium Przygotowania Fizycznego w Warszawie. Warszawa ; Oświęcim : [Oficyna Druk. Jacek Chmielewski], 2012. Sygn.: W 47294-47295; CZYT. 796.012

WYTRĄŻEK M.: *Masaż tkanek głębokich : materiały pomocnicze do ćwiczeń*. Poznań : Wydaw. Wyższej Szkoły Edukacji i Terapii, 2013. Sygn.: W 47427; CZYT. 615.8

ZEBROFF K.: *Joga dla każdego : ćwiczenia ciała i oddechu*. Warszawa : „Świat Książki”, cop. 1994. Sygn.: CZYT. 613

ZWIERKO T.: *Przebieg procesów sensomotorycznych i funkcji bioelektrycznej układu wzrokowego pod wpływem zwiększania intensywności wysiłku fizycznego u młodych aktywnych ruchowo mężczyzn*. Szczecin : Wydaw. Nauk. US, 2011. (Rozprawy i Studia / Uniwersytet Szczeciński, ISSN 0860-2751 ; t. 799). Sygn.: W 47142; CZYT. 612

ŻUCHELKOWSKA K., WOJCIECHOWSKA K.: *Promocja zdrowia w edukacji dzieci przedszkolnych*. Bydgoszcz : „Margrafen”, 2000. Sygn.: W 47115; CZYT. 613

Organizacja i zarządzanie

BIEŃ W.: *Zarządzanie finansami przedsiębiorstwa*. Wyd. 9. Warszawa : „Difin”, 2011. Sygn.: W 47104-47105; CZYT. 658/659

DRAPIŃSKA A.: *Zarządzanie relacjami na rynku usług edukacyjnych szkół wyższych*. Warszawa : Wydaw. Nauk. PWN, 2011. Sygn.: CZYT. 378

Zarządzanie marketingowe / red. nauk. G. Rosa ; aut. W. Downar [i in.]. Warszawa : C.H. Beck, 2012. (Zarządzanie / [C.H. Beck]. (Marketing). Sygn.: W 47109; CZYT. 339.138

Zarządzanie strategiczne : podejście zasobowe / A.S. Huff [i in.]. Warszawa : Wolters Kluwer Polska, 2011. Sygn.: W 47112; CZYT. 658/659

Nauki techniczne, rolnictwo

Historia lotnictwa w Polsce / P. Bondaryk [i in.] ; konsult. meryt. A. Glass. Warszawa : „Carta Blanca” Grupa Wydaw. PWN, 2011. Sygn.: CZYT. 62/63

NICCOLI R.: *Historia lotnictwa : od maszyny latającej Leonarda da Vinci do podboju kosmosu* / [red. prow. E. Sokolik. Wyd. 2. Warszawa : „Carta Blanca” Grupa Wydaw. PWN, 2010. Sygn.: CZYT. 62/63

Sport

Aktywność i sprawność fizyczna w edukacji, sporcie i promocji zdrowia / pod red. R. Szeklickiego, J. Maciaszka i W. Osińskiego. Poznań : Bogucki Wydaw. Nauk., 2012. Sygn.: CZYT. 613

BALKAN J.: *Operacja Dakar : kuliszy najbardziej morderczego rajdu świata*. Bielsko-Biała : „Pascal”, 2013. Sygn.: W 47230; CZYT. 796.6/.7

BARCLAY P.: *Sir Alex Ferguson : futbol cholera jasna!* Kraków : „Sine Qua Non”, 2012. Sygn.: W 47239; CZYT. 796.332

BOWERS C.: *Roger Federer : najwspanialszy*. Wrocław : „Bukowy Las”, cop. 2012. Sygn.: W 47392; CZYT. 796.3

BRONIKOWSKI M.: *Dydaktyka wychowania fizycznego, fizjoterapii i sportu*. Poznań : AWF, 2012. (Podręczniki / Akademii Wychowania Fizycznego im. Eugeniusza Piaseckiego w Poznaniu, ISSN 0303-5107 ; nr 66). Sygn.: CZYT. 796.01

COLLELL J.: *Pep Guardiola : biografia : [z Santpedor na ławkę Barcelony - tajemnice sukcesu] / [epilog D. Wołowski]*. Kraków : „Sine Qua Non”, 2012. Sygn.: W 47378; CZYT. 796.332

CZAPLICKI Z.: *Polskie monety olimpijskie* / Mennica Polska, Polski Komitet Olimpijski. Warszawa : PTN, 2011. Sygn.: CZYT. 796.032

CZERWIŃSKA A.: *GórFanka na himalajskiej ścieżce : [Kangczendzonga, Shishapangma, Ama Dablam, Dhaulagiri, Cho Oyu, Manaslu, Everest] / w rozmowie z R. Gołędowskim*. Warszawa : „Annapurna”, 2012. (GórFanka). Sygn.: W 47368; CZYT. 796.5

CZYŻ S.: *Nabywanie umiejętności ruchowych : teoria i praktyka w zarysie*. Wrocław ; Długoleka : MWW Mirosław Matoga, 2013. Sygn.: W 47414; CZYT. 796.012

ELLSWORTH A.: *Anatomia treningu mięśni tułowia : fachowe wskazówki, które pomogą w ukształtowaniu silnych mięśni podstawowych tułowia*. Warszawa : „Buchmann”, cop. 2012. Sygn.: CZYT. 796.41

ERDMANN W.S., ZIENIAWA R.: *Biomechanika judo* / [Akademia Wychowania Fizycznego i Sportu im. Jędrzeja Śniadeckiego w Gdańsku]. Wyd. 2 popr. Gdańsk : Wydaw. Uczelniane AWFis, 2012. Sygn.: CZYT. 796.8

Euro 2012 Polska - Ukraina : aspekty organizacyjno-ekonomiczne / pod red. M. Boruszcza. Gdańsk : WSTiH, 2012. (Studenckie Zeszyty Naukowe / Wyższa Szkoła Turystyki i Hotelarstwa w Gdańsku). Sygn.: CZYT. 796.332

FACCIO L.: *Messi : chłopiec, który zawsze się spóźniał (a dziś jest pierwszy)*. Kraków : „Sine Qua Non”, 2012. Sygn.: W 47220; CZYT. 796.332

FYNN A., WHITCHER K.: *Arsenal : jak powstał nowoczesny superklub*. Wyd. 1, dodr. Poznań : Dom Wydaw. REBIS, 2013. Sygn.: W 47360; CZYT. 796.332

Geschichte des Turnens und Sports in Schlesien 1812-1989 / hrsg. von T. Jurek und K.H. Schodrok ; [Übers. pol. Texte B. Jurek, P. Robakowska] ; Universität Duisburg-Essen, Westfälisch-Lippisches Institut für Turn- und Sportgeschichte e.V. Schloss Oberwerries/Hamm, Akademie für Körpererziehung Poznań. Auswertige Fakultät für Körperkultur in Gorzów Wlkp. Weimar ; Gorzów Wlkp. : „Sonar” ; Gorzów Wlkp. : [Akad. Wychowania Fizycznego im. Eugeniusza Piaseckiego w Poznaniu. Zamiejscowy Wydział Kultury Fizycznej], 2012. Sygn.: W 47195; MCZYT 47194

GOWARZEWSKI A.: *80 lat OZPN Katowice 1920-2000 : ludzie, historia, fakty, kluby : księga pamiątkowa* / oraz H. Biliński i in.]. Katowice : „GiA” na zlec. Śląskiego OZPN, 2000. (Encyklopedia Piłkarska FUJI). Sygn.: CZYT. 796.332

GRZĄDZIEL G., SZADE D., NOWAK B.: *Piłka siatkowa* / Akademia Wychowania Fizycznego im. Jerzego Kukuczki w Katowicach. Katowice : Wydaw. AWF, 2012. Sygn.: W 47144-47157; CZYT. 796.325

HALEMBA P., KUCHARSKI M., JUCHIMIUK M.: *Marketing sportowy : na przykładzie klubów profesjonalnej ligi piłki siatkowej* / Akademia Wychowania Fizycznego

nego im. Jerzego Kukuczki w Katowicach. Katowice : Wydaw. AWF, 2013. Sygn.: W 47265-47274; CZYT. 796.06

ISKRA J.: *Badania naukowe w biegach przez płotki* / Akademia Wychowania Fizycznego im. Jerzego Kukuczki w Katowicach. Katowice : Wydaw. AWF, 2012. Sygn.: W 47186-47190; CZYT. 796.42/.43

Kierunki optymalizacji treningu i systemu szkolenia w sporcie wyczynowym - retrospekcja i perspektywy / pod red. W. Moski i J. Jaszczur-Nowickiego ; [Akademia Wychowania Fizycznego i Sportu im. Jędrzeja Śniadeckiego w Gdańsku]. Gdańsk : Wydaw. Uczelniane AWFis, 2012. Sygn.: CZYT. 796.01

KOWALCZYK W., STANOWSKI K.: *Koś : prawdziwa historia*. Warszawa : „Buchmann”, cop. 2012. Sygn.: CZYT. 796.332

Kultura fizyczna dla osób niepełnosprawnych / pod red. S. Kowalika. Poznań : AWF, 2012. (Monografie / Akademia Wychowania Fizycznego im. Eugeniusza Piaseckiego w Poznaniu, ISSN 0239-7161 ; nr 406) (Studia z Dostosowanej Aktywności Ruchowej ; t. 1). Sygn.: CZYT. 796

Kultura fizyczna i turystyka w badaniach naukowych doktorantów / pod red. J. Lewandowskiego, B. Mareckiego. Poznań : AWF, 2012. (Monografie / Akademia Wychowania Fizycznego im. Eugeniusza Piaseckiego w Poznaniu, ISSN 0239-7161 ; nr 418). Sygn.: CZYT. 796

KURCZAB J.: *Himalaje Nepalu : przewodnik trekkingowy*. Wyd. 3 popr. i rozsz. Warszawa : Wydaw. „Sklepu Podróżnika”, 2013. (Sklep Podróżnika). Sygn.: W 47212

LAU D.: *Kolarstwo : podstawy treningu* / [konsult. S. Szmyd, A. Tekliński ; słowo wstępne S. Szmyd]. Warszawa : „Buk Rower”, 2012. Sygn.: W 47374; CZYT. 796.6/.7

LEMASTER R.: *Narciarstwo na poziomie : [skręcaj po mistrzowsku!]*. Warszawa : „Nete”, 2012. Sygn.: W 47228; CZYT. 796.9

MADEJSKI E., WĘGLARZ J.: *Wybrane zagadnienia współczesnej metodyki wychowania fizycznego : podręcznik dla nauczycieli i studentów*. Wyd. 3 popr. i uzupełn. Kraków : Oficyna Wydaw. „Impuls”, 2013. Sygn.: W 47251; CZYT. 796.01

MEEK D., TYRRELL T.: *Sir Alex Ferguson : 25 lat na szczycie*. Warszawa : „Anakonda”, 2012. (Gwiazdy Sportu). Sygn.: W 47241; CZYT. 796.332

MERSON P., ALLEN M.: *Jak nie być profesjonalnym piłkarzem*. Poznań : Dom Wydaw. REBIS, 2012. Sygn.: W 47372; CZYT. 796.332

MIKLAS K.: *Dwie strony mikrofonu : opowieści sportowego komentatora spoza telewizyjnego kadru*. Łódź : „Aha!” [właśc. „JK”], 2012. (Fit & Active). Sygn.: W 47364; CZYT. 796

MUNATONES S.: *Pływanie w wodach otwartych*. Warszawa : „Buk Rower”, 2013. Sygn.: W 47233; CZYT. 797.1/.2

O'NEAL S., MACMULLAN J.: *Shaq bez cenzury*. Kraków : „Sine Qua Non”, 2012. Sygn.: W 47394; CZYT. 796.323

PASKO A.: *Sport wyczynowy w polityce państwa 1944-1989*. Kraków : „Avalon” T. Janowski, cop. 2012. Sygn.: CZYT. 796(091)

PHELPS M.: *Autobiografia* / współpr. B. Cazeneuve ; przedm. B. Costas. Kraków : SIW „Znak”, 2012. (Znak Litera Nova / [Społeczny Instytut Wydawniczy Znak]). Sygn.: W 47362; CZYT. 797.1/.2

PIECH K.: *Olimpiady przedszkolaków : z warsztatami dydaktycznymi dla nauczycy-*

cielek przedszkoli, rodziców i dzieci. Warszawa : Klub Fair Play PKOl : „Estrella”, 2012. (Zeszyt / Klub Fair Play Polskiego Komitetu Olimpijskiego ; 3). Sygn.: CZYT. 796.01

PIETRUSIK K.: *Pływanie niemowląt.* Poznań : Wydaw. Wyższej Szkoły Edukacji i Terapii, 2012. Sygn.: W 47423; CZYT. 797.1/.2

PIĘTA W., PIĘTA A., NAMYSŁ M.: *Tenis stołowy w Krakowie w latach 1927-2012 / [Krakowski Okręgowy Związek Tenisa Stołowego].* Kraków : „Aleja Wędrowników”, 2012. Sygn.: CZYT. 796.3

Początki piłki nożnej w Polsce : materiały z sesji naukowej zorganizowanej przez Małopolski Związek Piłki Nożnej i Muzeum Sportu i Turystyki w Warszawie / [red. nauk. J. Chelmecki]. Warszawa : Muzeum Sportu i Turystyki, 2012. Sygn.: CZYT. 796.332

PONS J.: *Pep Guardiola oczami innych : [fanatyk, perfekcjonista i największy cule].* Kraków : „Sine Qua Non”, 2012. Sygn.: W 47380; CZYT. 796.332

POPLAWSKA H.: *Rozwój i sprawność fizyczna dzieci i młodzieży wiejskiej w zależności od stopnia i rodzaju otluszczenia.* Biała Podlaska : AWF w Warszawie. WWFiS, 2012. (Monografie i Opracowania / Akademia Wychowania Fizycznego Józefa Piłsudskiego w Warszawie. Wydział Wychowania Fizycznego i Sportu w Białej Podlaskiej ; nr 15). Sygn.: CZYT. 796.012

Program nauczania narciarstwa zjazdowego 2013 / [progr. zaktual. na podst. Programu 2009 przez zesp. aut. pod kier. P. Stawarza ; oprac. mat. filmowego R. Musiałek] ; Stowarzyszenie Instruktorów i Trenerów Narciarstwa Polskiego Związku Narciarstwa. Kraków : SITN-PZN, cop. 2012. Sygn.: W 47356/+2CD/+Dod.-47357/+2CD/+Dod.; CZYT. 796.9

Program nauczania snowboardu SITS / P. Kunysz [i in.]. Wrocław : Stow. Instruktorów i Trenerów Snowboardu, cop. 2012. Sygn.: W 47387; CZYT. 796.9

Przeszłość zachowana w pamięci staje się częścią teraźniejszości : wspomnienia o prof. Bernardzie Woltmannie : księga / pod red. K. Jaza i T. Jurka ; Polskie Tow. Nauk. Kultury Fizycznej. Sekcja Historii. Gorzów Wlkp. : [Sekcja Historii PTNKF], 2012. Sygn.: MCZYT 47193

Science in swimming. [Vol.] 4 / ed. by K. Zatoń, M. Rejman, A. Klarowicz ; Akademia Wychowania Fizycznego we Wrocławiu. Wrocław : Wydaw. AWF, 2012. Sygn.: W 37300/Cz.4

Sport w przedwojennej Warszawie : wodniacy, cykliści, piłkarze / [konceptja i oprac. A. Janiszewska ; wstęp i konsult. meryt. R. Gawkowski]. Warszawa : Fund. Ośrodka KARTA, cop. 2012. Sygn.: CZYT. 796(091)

Sporty śnieżne : wybrane aspekty przygotowania motorycznego i aktualna tematyka badawcza / praca pod red. G. Juras, K. Słomki i K. Górskiej ; Akademia Wychowania Fizycznego im. Jerzego Kukuczki w Katowicach. Katowice : Wydaw. AWF, 2012. Sygn.: W 47333-47335; CZYT. 796.9

STACHURA A., PŁATEK Ł.: *Pływanie w szkole podstawowej / Akademia Wychowania Fizycznego im. Jerzego Kukuczki w Katowicach.* Katowice : Wydaw. AWF, 2012. Sygn.: W 47159-47168; CZYT. 797.1/.2

Stadion, miasto, kultura - Euro 2012 i przemiany kultury polskiej : Euro przed „świętem” - rok 2011 / W.J. Burszta [i in.]. Warszawa : Narodowe Centrum Kultury, 2012. Sygn.: CZYT. 796.332

STODÓŁKA J.: *Stronność kończyn dolnych człowieka podczas wyzwalania siły przez ich mięśnie.* Wrocław : Wydaw. AWF,

2012. (Studia i Monografie Akademii Wychowania Fizycznego we Wrocławiu, ISSN 0239-6009 ; nr 108). Sygn.: CZYT. 612

Studia i szkice w zakresie polskiej i zagranicznej teorii oraz historii kultury fizycznej / pod red. P. Króla. Rzeszów : Uniw. Rzeszowski, 2012. Sygn.: CZYT. 796(091)

SUCHANOWSKI A., OKULCZYK K.: *Aktywność ruchowa adaptacyjna : skrypt dla studentów studiów magisterskich kierunku fizjoterapia* / [Akademia Wychowania Fizycznego i Sportu im. Jędrzeja Śniadeckiego w Gdańsku]. Gdańsk : Wydaw. Uczelniciane AWFis, 2012. Sygn.: CZYT. 615.8

SZAFKOWSKA I., SZAFKOWSKI Z.: *Sport szczeciński w latach 2011-2012 : fakty i wydarzenia* / [Lubuska Rada Olimpijska, Polskie Tow. Nauk. Kultury Fizycznej. Oddz. w Gorzowie Wlkp.]. Gorzów Wlkp. : [LRO], 2013. Sygn.: W 47327; CZYT. 796(091)

SZATKOWSKI W.: *Skitouring w Tatrach Polskich*. Kraków ; Warszawa : Polskie Tow. Turystyczno-Krajoznawcze, 2012. Sygn.: W 47441

SZELIGOWSKI P.: *Trening siły eksplozywnej w sportach walki : siła, szybkość, dynamika, równowaga*. Łódź : „Aha!” [właśc. „JK”], 2012. (Fit & Active). Sygn.: W 47402; CZYT. 796.8

SZONDELMAJER M.: *Fitness : [zdrowie i uroda, sprawdzone ćwiczenia, porady]*. Warszawa : Wydaw. SBM, 2012. (Sekret Zdrowia i Urody). Sygn.: W 47366; CZYT. 796.41

TIDEY W.: *Sir Alex Ferguson : 25 lat w Manchester United*. Poznań : „Vesper”, 2012. Sygn.: W 47243; CZYT. 796.332

UEFA Euro 2008 Austria - Switzerland : *executive report* / ed. P. Correia, G. Turner, S. Yanay ; UEFA. Nyon, Switzerland : „Euro

2008”, cop. 2008. Sygn.: W 47449/+CD-47450/+CD; CZYT.796.332

WIECZOREK M.: *Stan rozwoju somatycznego i motorycznego dziewcząt i chłopców niesłyszących w wieku 7-19 lat na tle stanu rozwoju ich słyszących rówieśników : wyniki ogólnopolskich badań przekrojowych*. Wrocław : Wydaw. AWF, 2012. (Studia i Monografie Akademii Wychowania Fizycznego we Wrocławiu, ISSN 0239-6009 ; nr 106). Sygn.: CZYT. 796.012

WOJCIECHOWSKI K.: *Messi : król bez korony*. Poznań : „Vesper”, 2012. Sygn.: W 47222; CZYT. 796.332

Wstęp do antropomotoryki sportu dla wszystkich z elementami teorii treningu / J. Kasa [i in.] ; Państwowa Wyższa Szkoła Zawodowa im. rotmistrza Witolda Pileckiego w Oświęcimiu, Laboratorium Przygotowania Fizycznego w Warszawie. Warszawa ; Oświęcim : [Oficyna Druk. Jacek Chmielewski], 2012. Sygn.: W 47294-47295; CZYT. 796.012

Z dziejów kultury fizycznej w Sosnowcu / pod red. M. Ponczka, S. Witkowskiego i A. Fryca ; Towarzystwo Miłośników Szermierki „Zagłębie” Sosnowiec, Katedra Humanistycznych Podstaw Kultury Fizycznej Akademii Wychowania Fizycznego im. Jerzego Kukuczki w Katowicach. Sosnowiec : Tow. Miłośników Szermierki „Zagłębie” Sosnowiec ; Katowice : AWF, 2012. Sygn.: W 47289; CZYT. 796(091)

ZIELONKA Z.: *Mini piłka ręczna*. Warszawa : Agencja „Promo-Lider”, 1994. (Sport dla Wszystkich Dzieci / ZG SZS). Sygn.: W 47261; CZYT. 796.322

ZWIERKO T.: *Przebieg procesów sensomotorycznych i funkcji bioelektrycznej układu wzrokowego pod wpływem zwiększania intensywności wysiłku fizycznego u młodych aktywnych ruchowo mężczyzn*. Szczecin : Wydaw. Nauk. US, 2011. (Roz-

prawy i Studia / Uniwersytet Szczeciński, ISSN 0860-2751 ; t. 799). Sygn.: W 47142; CZYT. 612

Geografia, opisy krajów, podróże

GAWĘDA A.: *Po graniach Tatr : [przewodnik geologiczny dla turystów]*. Katowice : „Infomax”, 2010. Sygn.: W 47117-47118; CZYT. 91

Gmina Jeleśnia : *mapa gminy : skala 1:43 000* / red. i oprac. mapy Wydaw. „Gauss”. Kraków : „Promo”, 2006. Sygn.: K- 1762-1766

Gmina Susiec na Rostoczu : *mapa turystyczno-przyrodnicza 1:50 000* / oprac. aut. i kartogr. Z. Kalisz vel Metka, K. Kałamucki, M. Pasoń. Lublin : „Kartpol”, 2006. Sygn.: K- 1768

Gmina Żębice [mapa] : *skala 1:40 000* / oprac. Studio Wydaw. „Plan” ; red. G. Zwoliński ; kartogr. R. Spiliszewska. Wrocław : Studio Wydaw. „Plan”, [2007?]. Sygn.: K- 1767

Księga cudów Polski / [tekst J. Bąk i in.]. Bielsko-Biała : „Dragon”, cop. 2011. (Imagine / [„Dragon”]). Sygn.: CZYT. 91

KULCZYK S.: *Krajobraz i turystyka : o wzajemnych relacjach* / [Uniwersytet Warszawski. Wydział Geografii i Studiów Regionalnych]. Warszawa : UW. WGiSR, 2013. Sygn.: CZYT. 338.48-6

KURCZAB J.: *Himalaje Nepalu : przewodnik trekkingowy*. Wyd. 3 popr. i rozsz. Warszawa : Wydaw. „Sklepu Podróżnika”, 2013. (Sklep Podróżnika). Sygn.: W 47212

RUCIŃSKA D.: *Ekstremalne zjawiska przyrodnicze a świadomość społeczna* / [Uniwersytet Warszawski. Wydział Geografii i Studiów Regionalnych]. Warszawa : UW. WGiSR, 2012. Sygn.: CZYT. 502/504

SZATKOWSKI W.: *Skitouring w Tatrach Polskich*. Kraków ; Warszawa : Polskie Tow. Turystyczno-Krajoznawcze, 2012. Sygn.: W 47441

Ustroń i okolice : 10 propozycji tras - wycieczek na rowerze górskim w okolicach Ustronia na pograniczu polsko-czeskim : mapa turystyczna na skali 1:40 000 / red. M. Maryniak. Wyd. 2. Kraków : „Compass”, 2010. Sygn.: K- 1119-1769

Wybrzeże Bałtyku - *Polnische Ostseeküste : mapa turystyczna 1:300 000*. Koszalin : „Rokart System”, 2011. Sygn.: K- 1771-1779

Ziemia ząbkowicka : *mapa turystyczna : skala 1:55 000* / oprac. Studio „Plan”. Wrocław : Studio „Plan”, [2010?]. Sygn.: K- 1770

Historia, biografie

BARCLAY P.: *Sir Alex Ferguson : futbol cholera jasna!* Kraków : „Sine Qua Non”, 2012. Sygn.: W 47239; CZYT. 796.332

BOWERS C.: *Roger Federer : najwspanialszy*. Wrocław : „Bukowy Las”, cop. 2012. Sygn.: W 47392; CZYT. 796.3

COLLELL J.: *Pep Guardiola : biografia : [z Santpedor na ławkę Barcelony - tajemnice sukcesu]* / [epilog D. Wołowski]. Kraków : „Sine Qua Non”, 2012. Sygn.: W 47378; CZYT. 796.332

CZERWIŃSKA A.: *GórFanka na himalajskiej ścieżce : [Kangczendzonga, Shishapangma, Ama Dablam, Dhaulagiri, Cho Oyu, Manaslu, Everest]* / w rozmowie z R. Gołędowskim. Warszawa : „Annapurna”, 2012. (GórFanka). Sygn.: W 47368; CZYT. 796.5

FACCIO L.: *Messi : chłopiec, który zawsze się spóźniał (a dziś jest pierwszy)*.

Kraków : „Sine Qua Non”, 2012. Sygn.: W 47220; CZYT. 796.332

KOWALCZYK W., STANOWSKI K.: *Kowal : prawdziwa historia*. Warszawa : „Buchmann”, cop. 2012. Sygn.: CZYT. 796.332

LUCZAK J.Y.: *Polska Kazimierza Nowaka : przewodnik rowerzysty /współpr.* T. Szmajda. Poznań : „Sorus”, cop. 2011. Sygn.: W 47385; CZYT. 91

MEEK D., TYRRELL T.: *Sir Alex Ferguson : 25 lat na szczycie*. Warszawa : „Anakonda”, 2012. (Gwiazdy Sportu). Sygn.: W 47241; CZYT. 796.332

MIKLAS K.: *Dwie strony mikrofonu : opowieści sportowego komentatora spoza telewizyjnego kadru*. Łódź : „Aha!” [właśc. „JK”], 2012. (Fit & Active). Sygn.: W 47364; CZYT. 796

O'NEAL S., MACMULLAN J.: *Shaq bez cenzury*. Kraków : „Sine Qua Non”, 2012. Sygn.: W 47394; CZYT. 796.323

PHELPS M.: *Autobiografia /współpr.* B. Cazeneuve ; przedm. B. Costas. Kraków : SIW „Znak”, 2012. (Znak Litera Nova / [Społeczny Instytut Wydawniczy Znak]). Sygn.: W 47362; CZYT. 797.1/.2

PONS J.: *Pep Guardiola oczami innych : [fanatyk, perfekcjonista i największy cule]*. Kraków : „Sine Qua Non”, 2012. Sygn.: W 47380; CZYT. 796.332

TIDEY W.: *Sir Alex Ferguson : 25 lat w Manchester United*. Poznań : „Vesper”, 2012. Sygn.: W 47243; CZYT. 796.332

Turystyka martyrologiczna w Polsce : na przykładzie Państwowego Muzeum Auschwitz-Birkenau / pod red. nauk. J. Berbeki. Kraków : „Proksenia”, 2012. (Monografie o Tematyce Turystycznej ; 15). Sygn.: W 47126-47127; CZYT. 338.48-6

WOJCIECHOWSKI K.: *Messi : król bez korony*. Poznań : „Vesper”, 2012. Sygn.: W 47222; CZYT. 796.332

Sztuka, architektura, urbanistyka

BEREZIŃSKA D., KITA A., MAŁOLEPSZY E.: *Historia architektury i sztuki : przewodnik bibliograficzny dla studentów kierunku turystyka i rekreacja oraz studentów kierunków artystycznych / Akademia im. Jana Długosza w Częstochowie*. Częstochowa : Wydaw. im. Stanisława Podobińskiego AJD, 2012. Sygn.: CZYT. 01

CZAPLICKI Z.: *Polskie monety olimpijskie / Mennica Polska, Polski Komitet Olimpijski*. Warszawa : PTN, 2011. Sygn.: CZYT. 796.032

Drewniane cerkwie w polskim i ukraińskim regionie Karpat : zabytki Rzeczypospolitej Polskiej i Republiki Ukrainy nominowane do wpisu na Listę Światowego Dziedzictwa : katalog wystawy przygotowanej przez Narodowy Instytut Dziedzictwa / scen. wystawy M. Czuba, M. Rymkiewicz ; oprac. graf. M. Rymkiewicz ; fot. T. Budziński [i in.]. Warszawa: NID, [2011?]. Sygn.: MCZYT 47285

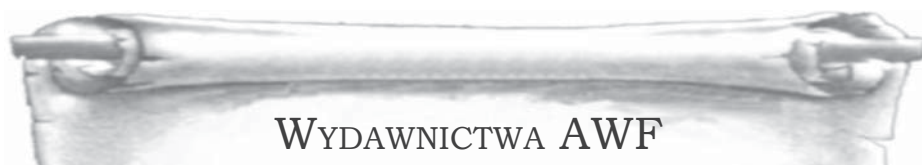
KRASNOWOLSKI B.: *Leksykon zabytków architektury Małopolski* / [aut. fot. M. Grychowski ; aut. planów i map M. Krasnowolska]. Warszawa : „Arkady”, cop. 2013. Sygn.: CZYT. 7/792

MARCINEK R.: *Pomniki historii : najcenniejsze obiekty i zespoły zabytkowe w Polsce* / [aut. tekstów R. Marcinek ; Narodowy Instytut Dziedzictwa]. Warszawa : NID, cop. 2012. Sygn.: CZYT. 7/792

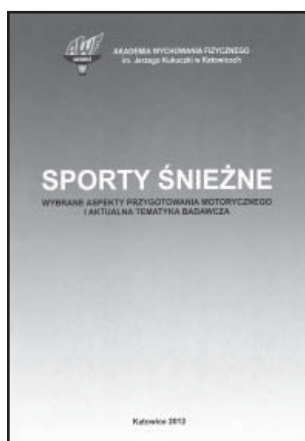
PILCH J., KOWALSKI S.: *Leksykon zabytków architektury Pomorza Zachodniego i ziemi lubuskiej*. Warszawa : „Arkady”, 2012. Sygn.: CZYT. 7/792

Transformation of historical cities' functions in the context of tourism and sustainability / [ed. R. Przybyszewska-Gudelis, with help of D. Bręczewska-Kulesza]. Bydgoszcz : Publishing House - University of Economy, 2012. Sygn.: W 47444

ŻABICKI J.: *Leksykon zabytków architektury Mazowsza i Podlasia*. Warszawa : „Arkady”, cop. 2010. Sygn.: CZYT. 7/792

WYDAWNICTWA AWF

*Sporty śnieżne : wybrane aspekty
przygotowania motorycznego
i aktualna tematyka badawcza*

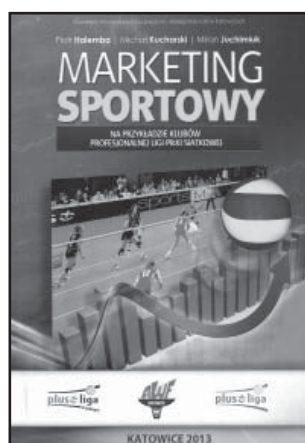
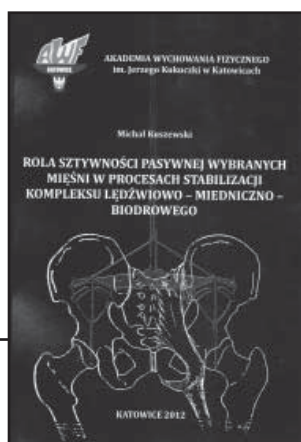
**Pod red. G. Juras, K. Słomki
i K. Górskiej**

2012

M. Kuszewski

*Rola sztywności pasywnej wybranych
mięśni w procesach stabilizacji kompleksu
lędźwiowo-miedniczo-biodrowego*

2012

P. Halemba, M. Kucharski, M. Juchimiuk

*Marketing sportowy. Na przykładzie klubów
profesjonalnej ligi piłki siatkowej*

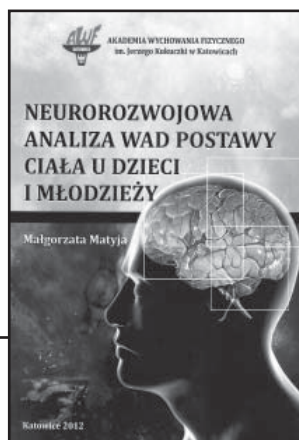
2013

J. Iskra

Badania naukowe w biegach przez płotki

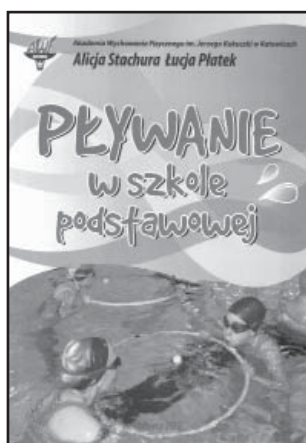
2012

M. Matyja

*Neurorozwojowa analiza wad postawy ciała
u dzieci i młodzieży*

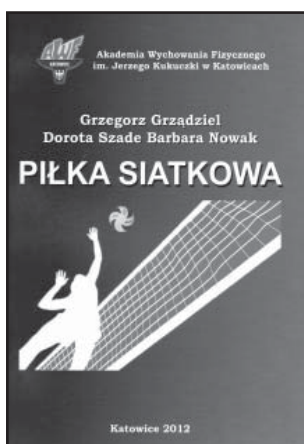
2012

A. Stachura, Ł. Płatek

Pływanie w szkole podstawowej

2012

G. Grządziel, D. Szade, B. Nowak

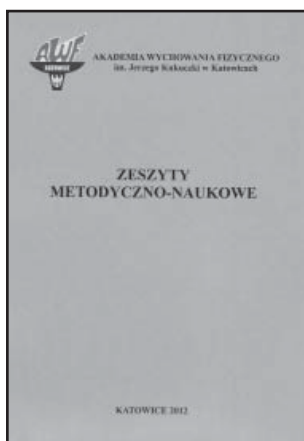
Piłka siatkowa

2012

Zeszyty Metodyczno-Naukowe
2012, 34

Sport i turystyka

Pod red. J. Kantyki

Zeszyty Metodyczno-Naukowe
2012, 35

PLAN WYDAWNICZY NA 2013 ROK

Wydawnictwa zwarte

1. Cholewa J. *Aktywność ruchowa wolnoczynasowa osób dorosłych.*
2. Cholewa J. *Postępowanie rehabilitacyjne w chorobie Parkinsona.*
3. *Current research in motor control IV.* Red. Juras G., Słomka K.
4. Czuba M. *Wpływ hipoksji normobarycznej na wydolność fizyczną oraz możliwości wysiłkowe zawodników dyscyplin wytrzymałościowych – rozprawa hab.*
5. *Fizjoterapia w wybranych chorobach narządów wewnętrznych.* Red. C. Kucio.
6. Fredyk A. *Podstawy kompozycji tanecznej.*
7. Grabara M. *Wpływ treningu sportowego na kształtowanie się wybranych parametrów rozwoju fizycznego i sprawności fizycznej dzieci i młodzieży – rozprawa hab.*
8. Groffik D. *Struktura aktywności fizycznej młodzieży 15-16 letniej Górnego Śląska – rozprawa hab.*
9. Grzeganeek-Więcek B. *Wieloaspektowe zarządzanie organizacjami sportowymi i turystycznymi : praktyka i teoria.*
10. Halemba P. *Zarządzanie atrakcjami regionu turystycznego : aspekty organizacyjne, marketingowe i psychologiczne.*
11. Kantyka J. *Współczesne uwarunkowania rozwoju organizacji rekreacyjnych i turystycznych.*
12. Kowalik B. *Podstawy tańca klasycznego.*

13. Król H. *Biomechaniczne aspekty wykonywania ćwiczeń specjalnych w doskonaleniu techniki sportowej.*

14. Malewski K. *Przyroda : materiały do ćwiczeń dla studentów wychowania fizycznego.*

15. Maszczyk A. *Analiza dynamiki zmienności światowych wyników wybranych konkurencji lekkoatletycznych w latach 1952-2011 oraz ich predykcja w oparciu o Szeregi Czasowe, metodę Monte Carlo i Modelowanie Neuronowe – rozprawa hab.*

16. Mazur S. *Metodyka sportów i specjalności obronnych oraz ich bezpieczeństwa.*

17. Mikołajec K. *Wpływ różnego typu wysiłków na zdolność utrzymania równowagi i kontrolę sensomotoryczną – rozprawa hab.*

18. Mrozowicz K. *Zarządzanie kapitałem społecznym organizacji sportowych i turystycznych.*

19. Nowak Z. *Korty tenisowe im. Jadwigi Jędrzejowskiej jako znaczący ośrodek rozwoju tenisa ziemnego w Polsce i na Śląsku.*

20. Opara J. *Fizjoterapia w chorobie Parkinsona.*

21. Paruzel-Dyja M. *Fitness.* Wyd. 2.

22. Ponczek M. *Papież XX wieku wobec sportu i olimpizmu.*

23. Poprzęcki S., Zajac A. *Biochemiczne podstawy wysiłku fizycznego i sportu.*

24. Rocznik R. *Zastosowanie narzędzi analizy statystycznej w sterowaniu procesem optymalizacji selekcji sportowej – rozprawa hab.*

25. Ropski J. *Dydaktyka szczegółowa edukacji dla bezpieczeństwa.*

26. Skalik K. *Aktywizacja dziewcząt w procesie wychowania fizycznego – rozprawa hab.*

27. Słomka K. *Wpływ wysiłku fizycznego na wybrane aspekty koordynacji ruchowej – rozprawa hab.*

28. Socha S., Socha T. *Rola Akademii Wychowania Fizycznego im. Jerzego Kukuczki w Katowicach w rozwoju sportów zimowych.*

29. *Sporty śnieżne : wybrane aspekty przygotowania motorycznego oraz aktualne problemy badawcze.* Red. G. Juras, K. Słomka, K. Górską.

30. Stanuła A. *Selekcja i trening zawodników hokeja na lodzie w ujęciu systemowym – rozprawa hab.*

31. Strzyżewski S. *Proces kształcenia i wychowania w kulturze fizycznej.*

32. Szopa R. *Elementy algebry wyższej w zarządzaniu.*

33. *Turystyka aktywna w województwie śląskim : wybrane zagadnienia.* Red. R. Tomik.

34. Zwierzchowska A. *Zmienność morfologiczna a wybrane aspekty rozwoju funkcjonalnego niesłyszących w wieku 10-18 lat w badaniach semi-longitudinalnych*

Wydawnictwa ciągłe

1. *Journal of Human Kinetics*. Vol. 36, 37, 38, 39.
2. *Zeszyty Metodyczno-Naukowe*. Nr 36, 37.

